

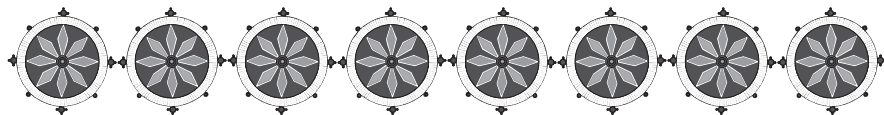
ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΤΟΥ ΖΗΛΩΤΙΚΟΥ
ΠΑΛΑΙΟΗΜΕΡΟΛΟΓΙΤΙΣΜΟΥ

Ἀρχιμανδρίτου Βασιλείου Παπαδάκη

ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΤΟΥ ΖΗΛΩΤΙΚΟΥ ΠΑΛΑΙΟΗΜΕΡΟΛΟΓΙΤΙΣΜΟΥ

ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΑΣ
ΡΕΘΥΜΝΟΝ 2008

Περιεχόμενα

Εισαγωγή.....	15
---------------	----

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΖΗΛΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Κεφάλαιο Α΄

Ἡ διόρθωσις τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου τό 1924

α΄. Ἰουλιανό καί γρηγοριανό ἡμερολόγιο	23
β΄. Τό ζήτημα τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία.....	25
γ΄. Μειονεκτήματα τῆς ἡμερολογιακῆς μεταρρυθμίσεως	27
δ΄. Τό σχίσμα τῶν Παλαιοημερολογιτῶν (Γ.Ο.Χ.).....	30

Κεφάλαιο Β΄

Ἡ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας κατὰ
τοὺς ἁγίους Πατέρας

α΄. Ὑποχρεωτικὴ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἔπειτα ἀπὸ συνοδική κρίσι	33
β΄. Ὑποχρεωτικὴ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πρὸ συνοδικῆς κρίσεως	34

γ´.	Ἀντικανονική διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πρό συνοδικῆς κρίσεως	37
δ´.	Ἐπιτρεπτή διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πρό συνοδικῆς κρίσεως	38
ε´.	Τά ἐκκλησιαστικά σχίσματα τοῦ ν´ καί θ´ αἰῶνος	40
στ´.	Ἡ Πρωτοδευτέρα (ΑΒ´) Σύνοδος τοῦ ἁγίου Φωτίου (861)	42
ζ´.	Περιπτώσεις ἀσκήσεως ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας σέ ἐπισκόπους πού ἐκήρυτταν αἵρεσι	46

Κεφάλαιο Γ´

Ἀντικανονική ἡ ἀπόσχισις τῶν Γ.Ο.Χ. ἀπό τήν Ἐκκλησία
τῆς Ἑλλάδος τό 1924

α´.	Τό ἐπιχείρημα ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κατέστη σχισματική	51
β´.	Οἱ σχετικές ἀπόψεις τοῦ ἡγέτου τῶν Γ.Ο.Χ. πρῶν Φλωρίνης Χρυσοστόμου	54
γ´.	Ἀδικαιολόγητη ἡ ἐπίκλησις τοῦ ιε´ κανόνος τῆς ΑΒ´ Συνόδου ἀπό τοὺς Γ.Ο.Χ.	55
δ´.	Τό ἐπιχείρημα ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκόμη καί γιά μὴ δογματικούς λόγους, δηλαδή γιά ἀθέτησι τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων καί κανονικῶν διατάξεων	57
ε´.	Δέν δημιουργοῦν λόγο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας οἱ ἀθετήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων καί κανονικῶν διατάξεων, πού δέν πλήττουν εὐθέως τήν Ὁρθόδοξο πίστι	61
στ´.	Τό ἐπιχείρημα περὶ τῆς μὴ ταυτόχρονης τηρήσεως τῶν ἐορτῶν καί τῶν νηστειῶν	68
ζ´.	Διαφοροποιήσις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τήν τήρησι τῶν ἐορτῶν	70
η´.	Διαφοροποιήσις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τήν τήρησι τῶν νηστειῶν	73

θ´.	Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου ὡς δογματικό ζήτημα.....	79
ι´.	Τό ἐπιχείρημα περὶ τῶν Ὁρθοδόξων Συνόδων τοῦ ιστ´ αἰῶνος	81
ια´.	Ἡ σπουδαιότης τοῦ ζητήματος τοῦ κοινοῦ ἐορτασμοῦ τοῦ πάσχα ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς	85
ιβ´.	Οἱ πλαστοὶ ἀναθεματισμοὶ τῶν Συνόδων τοῦ ιστ´ αἰῶνος.....	87
ιγ´.	Χρησιμοποίησις τῶν πλαστῶν ἀναθεματισμῶν ἀπὸ τοὺς Γ.Ο.Χ.....	90
ιδ´.	Προσπάθεια τῶν Γ.Ο.Χ. νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀπὸ μέρους τους χρησιμοποίησι τῶν πλαστῶν ἀναθεματισμῶν	92
ιε´.	Τὰ σχετικὰ μέ τὴν χρησιμοποίησι τῶν πλαστῶν ἀναθεματισμῶν ἐπιχειρήματα τῶν νεωτέρων Γ.Ο.Χ.....	93
ιστ´.	Τό ἐπιχείρημα περὶ τῶν σχισμάτων τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου.....	96
ιζ´.	Τὰ σχίσματα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου	98
ιη´.	Ἡ καταδίκη τῶν σχισμάτων τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου	99

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΑ ΕΝΔΟΠΑΛΑΙΟΗΜΕΡΟΛΟΓΙΤΙΚΑ ΣΧΙΣΜΑΤΑ

Κεφάλαιο Α´

Τὰ ἐσωτερικά σχίσματα τῶν Γ.Ο.Χ.

α´.	Τὰ αἷτια τῶν σχισμάτων τῶν Γ.Ο.Χ.....	107
β´.	Ἡ πολεμικὴ μεταξύ τῶν παρατάξεων τῶν Γ.Ο.Χ.....	109
γ´.	Τό σχίσμα μεταξύ Φλωρινιακῶν καὶ Ματθαϊκῶν	112
δ´.	Οἱ ἀπόψεις τοῦ πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου.....	113
ε´.	Ἡ ὁρθότης τῶν ἀπόψεων τοῦ πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου	115
στ´.	Ἀνορθόδοξες οἱ ἀπόψεις τῶν Ματθαϊκῶν.....	117
ζ´.	Ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου (1950).....	120

η´.	Οί χειροτονίες τῶν Φλωρινιακῶν Γ.Ο.Χ.	121
θ´.	Οί χειροτονίες τῶν Ματθαϊκῶν Γ.Ο.Χ.	126
ι´.	Ἀναληθεῖς οἱ ἱστορικές μαρτυρίες περί χειροτονίας ἐπισκόπου ὑφ´ ἑνός ἐπισκόπου	128
ια´.	Ἡ χειροθεσία τῶν Ματθαϊκῶν ἀπό τήν Σύνοδο τῶν Ρώσων τῆς Διασπορᾶς	129
ιβ´.	Ἀκύρωσις τῆς πράξεως τῆς χειροθεσίας τῶν Ματθαϊκῶν	132
ιγ´.	Τό σχίσμα τῶν ἐπισκόπων Καλλίστου καί Ἀντωνίου (1979)	134
ιδ´.	Τό σχίσμα τοῦ Αὐξεντίου (1985)	136
ιε´.	Τό σχίσμα τοῦ Κυπριανοῦ (1984)	138
ιστ´.	Ἡ Σύνοδος τῶν Ἐνισταμένων	141
ιζ´.	Ὁ Οἰκουμενισμός τῶν Γ.Ο.Χ.	142
ιη´.	Οἱ κακόδοξες, ἐκκλησιολογικές ἀπόψεις τῶν Ἐνισταμένων	143
ιθ´.	Ἡ περίπτωσης τῶν εἰκονομάχων ἐπισκόπων	145
κ´.	Ἡ περίπτωσης τοῦ ἁγίου Μελετίου Ἀντιοχείας	147
κα´.	Οἱ κακόδοξες, ἐκκλησιολογικές ἀπόψεις τοῦ π. Νικολάου Δημαρᾶ	148
κβ´.	Τό σχίσμα τῶν ἐπισκόπων Καλλινίκου καί Εὐθυμίου (1995)	153
κγ´.	Τό σχίσμα τοῦ Μαξίμου (1995)	155
κδ´.	Τό σχίσμα τοῦ Γρηγορίου (1995)	155
κε´.	Τό σχίσμα τοῦ Νήφωνος (1998)	159

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΖΗΛΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΥ

Κεφάλαιο Α´

Ὁ σύγχρονος Οἰκουμενισμός

α´.	Ἐμφάνισις τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως (Οἰκουμενισμός)	165
-----	--	-----

β´.	Ό προτεσταντικός Οικουμενισμός - Θεωρία των κλάδων.....	167
γ´.	Αρχή της περιεκτικότητας - Τετράπλευρο του Λάμπεθ	170
δ´.	Ό παπικός Οικουμενισμός.....	172
ε´.	Ό δογματικός συγκρητισμός του παπικού Οικουμενισμού	175
στ´.	Όρθόδοξος εκκλησιολογία.....	178
ζ´.	Όρθόδοξος διδασκαλία για την ένωση Όρθοδόξων - έτεροδόξων.....	181

Κεφάλαιο Β´

Αβάσιμες οι κατηγορίες των Γ.Ο.Χ. ότι οι Όρθόδοξες
Έκκλησίες έχουν αποδεχθῆ τίς θεωρίες του αίρετικού
Οικουμενισμού της Δύσεως

α´.	Επίδρασις του συγχρόνου Οικουμενισμού στους Όρθοδόξους θεολόγους.....	183
β´.	Αποκλίσεις των Όρθοδόξων θεολόγων από την Όρθόδοξο εκκλησιολογία στά πλαίσια της Οικουμενικής Κινήσεως.....	185
γ´.	Οί Όρθόδοξες Έκκλησίες δέν έχουν άπαρνηθῆ τήν αὐστηρή, Όρθόδοξο εκκλησιολογία.....	188
δ´.	Τό έπιχείρημα των Γ.Ο.Χ. περί της Έγκυκλίου του 1920	192
ε´.	Ό ήγέτης των Γ.Ο.Χ. πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος δέν στηλίτευσε ποτέ την Έγκύκλιο του 1920.....	195
στ´.	Τό έπιχείρημα των Γ.Ο.Χ. περί της συμφωνίας του Μπάλαμαντ (1993).....	196
ζ´.	Τό έπιχείρημα των Γ.Ο.Χ. περί της ένώσεως μέ τους Μονοφυσίτας	198
η´.	Τό έπιχείρημα των Γ.Ο.Χ. περί της άρσεως των άναθεμάτων κατά των Παπικών (1965).....	201
θ´.	Τό ζήτημα των Θεολογικών Διαλόγων μέ τους έτεροδόξους.....	203

ι´.	Ἀναθεώρησης τῆς στάσεως τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως.....	206
ια´.	Τό ἐπιχείρημα περὶ τῶν ποικίλων συμπροσευχῶν καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τοὺς ἑτεροδόξους.....	208
ιβ´.	Τά ἐπιχειρήματα περὶ τοῦ ἀναβαπτισμοῦ τῶν ἑτεροδόξων καί τῆς ὀρθῆς τελέσεως τοῦ βαπτίσματος.....	209

Κεφάλαιο Γ´

Οἱ σύγχρονες, ἐνωτικές πρωτοβουλίες καί
οἱ μεμονωμένες, οἰκουμενιστικές διακηρύξεις ὀρισμένων
Ὁρθοδόξων δέν ἀποτελοῦν, κατὰ τοὺς ἁγίους Πατέρας,
λόγῳ διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί τους

α´.	Τό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. περὶ διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τίς (δῆθεν) αἰρετικές, Τοπικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.....	213
β´.	Ἀλλοίωσις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος ὀρισμένων Ὁρθοδόξων κληρικῶν καί περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων - Λατίνων μετά τό σχίσμα τοῦ 1054.....	216
γ´.	Οἱ ἐνωτικές προσπάθειες μέ τοὺς Λατίνους μετά τό σχίσμα τοῦ 1054.....	220
δ´.	Τό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. γιά τήν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ἀγιορειτῶν Ὅσιομαρτύρων μέ τοὺς Λατινόφρονες λόγῳ τῆς ἐνώσεως τῆς Λυῶν τό 1274.....	223
ε´.	Ὁ λατινόφρων ἐπίσκοπος Κοτρώνης Νικόλαος.....	225
στ´.	Λοιποὶ Λατινόφρονες πρό τῆς ἐνώσεως Ὁρθοδόξων - Λατίνων στήν Λυῶν τό 1274.....	226
ζ´.	Ὁ Ἰωσήφ Βρυένιος καί ἡ ἔνωσις Ὁρθοδόξων - Λατίνων.....	229
η´.	Τό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. γιά τήν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ ἁγίου Μάρκου	

τοῦ Εὐγενικοῦ μέ τούς Λατινόφρονas λόγw	231
τῆs ἐνώσεωs τῆs Φλωρεντίας τό 1439	231
θ´. Ἡ ἐνωτικὴ Σύνοδος τῆs Ἰταλίας προετοιμάσθηκε ὕπo ἀπαράδεκτες προϋποθέσεις	232
γιά τούς Ὀρθοδόξους.....	232
ι´. Ἡ στάσιs τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ καί τοῦ ἱεροῦ Γενναδίου Σχολαρίου	234
ια´. Ἀλλοίωσιs τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος ὀρισμένων Ὀρθοδόξων κληρικῶν καί περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆs κοινωνίας Ὀρθοδόξων - ἑτεροδόξων κατά τὴν περίοδο τῆs Τουρκοκρατίας - Ἑνετοκρατίας.....	236
ιβ´. Ἡ ἀντίδρασιs τῶν ἁγίων Πατέρων στίs ἀνωτέρω ἀπαράδεκτες ἐνέργειες.....	240
ιγ´. Περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆs κοινωνίας Ὀρθοδόξων - ἑτεροδόξων κατά τόν ιθ´ αἰῶνα	241
ιδ´. Τό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. γιά τούς Ἀγίους ποῦ ἀγωνίσθηκαν κατά τῶν αἰρετικῶν πρό τῆs συνοδικῆs κρίσεώs τους	244
ιε´. Ἡ Οἰκονομία τῶν ἁγίων Πατέρων ἔναντι τῶν Λατίνων	246
ιστ´. Ἡ Οἰκονομία τῶν ἁγίων Πατέρων ἔναντι τῶν Μονοθελιτῶν.....	249
ιζ´. Ἡ πρώτη ἀπάντησιs τοῦ π. Νικολάου Δημαρᾶ στήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου.....	250
ιη´. Ἡ δεύτερη ἀπάντησιs τοῦ π. Νικολάου Δημαρᾶ στήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου.....	253
ιθ´. Ἡ τρίτη ἀπάντησιs τοῦ π. Νικολάου Δημαρᾶ στήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου.....	256
κ´. Ἡ περίπτωσιs τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου.....	257
κα´. Ἡ περίπτωσιs τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας	260
Βιβλιογραφία.....	263

Εἰσαγωγή

Ἐνα ἀπό τά μεγαλύτερα προβλήματα πού ταλαιπωρεῖ ἐδῶ καί ὀγδόντα περίπου χρόνια ὄχι μόνο τήν Ἑλληνική, ἀλλά ἀκόμη καί τήν παγκόσμια, Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία εἶναι τό ζηλωτικό, παλαιοημερολογητικό σχίσμα. Ὁ ἀριθμός τῶν αὐτοαποκαλουμένων Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν (Γ.Ο.Χ.) δέν εἶναι βέβαια μέγας (στήν Ἑλληνική ἐπικράτεια δέν ὑπερβαίνει τοὺς 70.000), παρά ταῦτα ἡ ὑπαρξίς τους δέν παύει νά προκαλῇ σκανδαλισμό, δυσπιστία καί διαμάχες στό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας.

Παρακολουθοῦμε μέ θλίψη τήν πορεία τῶν Γ.Ο.Χ., οἱ ὅποιοι ὄχι μόνο δέν φαίνεται νά ἐπιθυμοῦν τήν ἔνωσί τους μέ τίς Ἐκκλησίες Κωνσταντινουπόλεως, Ἀθηνῶν καί Κύπρου, ἀπό τίς ὁποῖες ἀποστάτησαν τό 1924 λόγω τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡμερολογίου, ἀλλά ἀντιθέτως ὀδηγοῦνται καί σέ μία τραγική, ἐσωτερική πολυδιάσπασι. Βλέποντας κανεῖς τήν “ἐμφύλια” διαμάχη τῶν δώδεκα περίπου ἀλληλοκαθαιρεμένων, ζηλωτικῶν Ἐκκλησιῶν καί τήν διαρκῶς αὐξανόμενη μεταξύ τους ἀπομάκρυνσι, ἀντιλαμβάνεται ταυτόχρονα καί τήν δυσκολία γιά ὁποιαδήποτε συνεννόησι μέ τίς Τοπικές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, τίς ὁποῖες μάλιστα τόν τελευταῖο καιρό χαρακτηρίζουν ὡς αἰρετικές.

Παρά ταῦτα χαιρόμαστε ἰδιαίτερα γιά τίς ἀρκετές μεμονωμένες προσχωρήσεις ἐπισκόπων, κληρικῶν, ἱερῶν μονῶν, ἀλλά καί πιστῶν Γ.Ο.Χ. στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Πιστεύουμε ὅτι σ’ αὐτό συντελεῖ καί ἡ ὑπαρξίς σέ ὀρισμένες μητροπόλεις ἐνοριῶν, οἱ ὁποῖες ἀνήκουν μέν στήν Ἐκκλησία, ἀκολουθοῦν ὅμως μέ τήν ἄδεια τοῦ τοπικοῦ ἐπισκόπου τό παλαιό ἡμερολόγιο. Στίς ἐνορίες αὐτές βρίσκουν καταφύγιο ἀρκετοί ἀπογοητευμένοι Γ.Ο.Χ., οἱ ὁποῖοι ἐπιθυμοῦσαν νά ἀποδεσμευθοῦν μέν ἀπό τίς ζηλωτικές τάξεις, νά ἔχουν ὅμως καί τήν

δυνατότητα νά ἀκολουθοῦν καί τό ἰουλιανό ἡμερολόγιο, τό ὁποῖο ὄχι ἄδικα ἀγαποῦν.

Ὡς πάρα πολύ σημαντική θά πρέπει ἐπίσης νά θεωρηθῇ ἡ ἔνωσις τοῦ πατριαρχείου τῆς Μόσχας μέ τήν Ἐκκλησία τῆς Ρωσικῆς Διασποράς (17-5-2007)¹. Ὅπως γνωρίζουμε, ἡ Ρωσική διασπορά εἶχε διακόψει τά τελευταῖα τριανταπέντε ἔτη σχεδόν ὁλοκληρωτικά τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καί εἶχε συνάψει κοινωνία μέ μικρή μερίδα τῶν Γ.Ο.Χ. Ἀπό τήν Ρωσική διασπορά ἀντλοῦν ἐπίσης τήν χειροτονία τους σχεδόν ὅλες οἱ παλαιοημερολογητικές παρατάξεις. Ἡ ἔνωσις τοῦ πατριαρχείου τῆς Μόσχας καί τῆς Ρωσικῆς Διασποράς σηματοδότησε τήν διάλυσι τοῦ μισοῦ ἀνά τόν κόσμο Παλαιοημερολογητισμοῦ δεδομένου ὅτι ἡ Ρωσική Διασπορά ἔχει στήν δικαιοδοσία της περισσότερες ἀπό τριακόσιες ἐνορίες σέ ὅλη τήν ὑφήλιο. Εἶναι ἀπόλυτα φυσικό οἱ Γ.Ο.Χ. νά θρηνοῦν καί νά νιώθουν ἀπογοητευμένοι, καθώς ἡ δύναμίς τους διαρκῶς συρρικνώνεται.²

Ἐχουμε χωρίσει σέ τρία μέρη τήν ἐργασία μας. Στό πρῶτο μέρος θά προσπαθήσουμε νά ἀναιρέσουμε τά σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡμερολογίου ἐπιχειρήματα τῶν Γ.Ο.Χ. Θά δείξουμε λοιπόν ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου ἦταν μέν μία ἀντικανονική ἐνέργεια, ὄχι ὁμως καί αἵρεσι, καί συνεπῶς δέν ἀποτελοῦσε ἐπαρκῆ λόγο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Τό σχίσμα δηλαδή τῶν Γ.Ο.Χ. εἶναι ἐντελῶς ἀντικανονικό.

Στό δεύτερο μέρος θά ἀσχοληθοῦμε μέ τήν πολυδιάσπασι τῶν Γ.Ο.Χ. καί τοὺς μπηδαμινοὺς λόγους, πού ἀποτελοῦν τήν ἀφορμὴ τῶν σχισμάτων τους.

Τέλος στό τρίτο μέρος θά ἀναιρέσουμε τά σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ἐπιχειρήματα τῶν Γ.Ο.Χ. Συγκεκριμένα θά δείξουμε ὅτι οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες δέν ἔχουν ἀποδεχθῇ τήν αἵρεσι τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καί συνεπῶς ἡ προτροπή τῶν Γ.Ο.Χ. στοὺς πιστοὺς νά διακόψουν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί τους εἶναι ἐσφαλμένη. Θά δείξουμε τέλος τήν συμπεριφορὰ τῶν ἁγίων Πατέρων σέ ἀνάλογες μέ τίς σημερινές περιπτώσεις, καθώς καί τίς πολλές παραποιήσεις πού διαπράττουν οἱ Γ.Ο.Χ. στήν πατερική διδασκαλία καί τήν Ἐκκλησιαστική

¹ *Περιοδικό Church and Diplomacy*, Μάρτιος Ἀπρίλιος 2007, σελ. 18-20.

² *Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεύχος 221, σελ. 33.

Ἱστορία. Οἱ Πατέρες δηλαδή ἔθεταν πάντοτε ὡς ὄρο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τοὺς ἐκκλησιαστικῶς προΐσταμένους μας τὴν διακήρυξι κάποιας αἰρέσεως ἢ τὴν ἔνωσι μέ τοὺς αἱρετικούς καί ὅχι τίς προσπάθειες γιά ἔνωσι μαζί τους ἢ τὴν ἀπλή ὕπαρξι τῶν Φιλενωτικῶν.

Ὁμολογοῦμε ὅτι ἡ προσπάθεια ἀναιρέσεως τῶν ζηλωτικῶν ἐπιχειρημάτων δέν ἀποτελεῖ γιά μᾶς ἓνα εὐχάριστο ἔργο. Ἀναλάβαμε τὴν προσπάθεια αὐτή μέ πόνο καί ἰδίως ἀγάπη γιά τοὺς ἐξαιρέτους κατά τὰ ἄλλα ἀδελφούς Παλαιομερολογίτας. Τελικός στόχος μας δέ εἶναι ἡ ἐπίτευξι τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος κάτω ἀπὸ ὀρθές φυσικά ἐκκλησιολογικές προϋποθέσεις «οὐ γάρ νικῆσαι ζητοῦμεν, ἀλλὰ προσλαβεῖν ἀδελφούς ὧν τῷ χωρισμῷ σπαρασσόμεθα»³.

Κατωτέρω ἀναφέρουμε ὀρισμένες ἀπὸ τίς κρίσεις καί τίς εὐχές ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας μας γιά τὰ δύο προηγούμενα βιβλία μας, «Ἀντιπατερική ἡ στάσι τοῦ ζηλωτικοῦ Παλαιομερολογητισμοῦ», Ἅγιον Ὅρος, 2000 καί «Οἱ ἐκκλησιολογικές κακοδοξίες τοῦ ζηλωτικοῦ Παλαιομερολογητισμοῦ», Ἅγιον Ὅρος, 2001. Τὰ βιβλία αὐτά ἦταν ἀνάτυπα τῶν ἄρθρων πού δημοσιεύθηκαν στὶς ἐφημερίδες «Ὁρθόδοξος Τύπος», «Χριστιανική» καί «Ὁρθόδοξη Κατάθεσι», καί ἀποτελοῦσαν ἀπαντήσεις στὸν παλαιομερολογίτη ἱερέα π. Νικόλαο Δημαρᾶ.

³ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, *Εἰς τὴν Πεντηκοστήν*, κεφ. η´, P.G.36, 440B.

† Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 12ῃ Φεβρουαρίου 2001

Ἀγαπητέ π. Βασίλειε,

Σὰς εὐχαριστῶ διὰ τὴν ἐπιστολὴν σας καὶ τὸν ἀγῶνα εἰς τὸν ὅποιον ἔχετε ἀποδυθεῖ τῇ εὐλογίᾳ τοῦ πνευματικοῦ πατρός σας Ἀρχιμανδρίτου Γεωργίου διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ὅσων ἐσφαλμένως ἔχουν γραφεῖ περὶ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τῆς ἀκολουθούσης τὸ διορθω-
μένον Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον...

...Ἐπὶ δέ τούτοις, εὐχομαι καλὴν μαθητείαν πλησίον τοῦ γέροντός σας καὶ διατελῶ.

Μετ' εὐχῶν πατρικῶν,
† Ὁ Ἀθηνῶν Χριστόδουλος

† Ο ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ
ΑΝΘΙΜΟΣ

12-2-2001

Μέ ιδιαίτερη χαρά ἔλαβα τὸ ἀπὸ 16/29-1-2001 γράμμα σου καὶ τίς δύο ἀπαντήσεις στὸν παλαιοημερολογίτη π. Νικόλ. Δημαρᾶ. Χαίρομαι διότι μέ τὴν εὐλογία τοῦ ἀγαπητοῦ γέροντά σου π. Γεωργίου συνεχίζεις τὸν καλὸ ἀγῶνα γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς πίστεώς μας καὶ ἀντιμετωπίζεις μέ ὑπευθυνότητα καὶ σύνεση τὸ μεγάλο θέμα τοῦ παλαιοημερολογιτικοῦ σχίσματος, τὸ ὁποῖο συντηροῦν οἱ ἀνθρώπινες μικρότητες καὶ ἡ πα-
χυλή ἄγνοια...

† Ὁ Ρεθύμνης Ἀνθιμος

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ
ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ἐν Βόλῳ, τῇ 21ῃ Φεβρουαρίου 2001

Ἀγαπητέ μου π. Βασίλειε,

Θερμότατα σᾶς εὐχαριστῶ γιὰ τὰ ἀποστομωτικά ἄρθρα - ἀπαντήσεις σας πρὸς παλαιοημερολογίτην ἱερέα μέ τίτλο: «ΟΙ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΚΕΣ ΚΑΚΟΔΟΞΙΕΣ ΤΟΥ ΖΗΛΩΤΙΚΟΥ ΠΑΛΑΙΟΗΜΕΡΟΛΟΓΙΤΙΣΜΟΥ» καί «ΑΝΤΙΠΑΤΕΡΙΚΗ Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΖΗΛΩΤΙΚΟΥ ΠΑΛΑΙΟΗΜΕΡΟΛΟΓΙΤΙΣΜΟΥ», τὰ ὅποια φιλοφρόνως καί τιμητικῶς μοῦ ἀπεστείλατε.

Εὐχομαι ἡ χάρις τοῦ Χριστοῦ μας νά σᾶς φωτίζει καί νά σᾶς ἐνισχύει στήν διακονίαν τῆς ἐν Χριστῷ ἀληθείας, πρὸς δόξαν τοῦ Παναγίου Ὁνόματος τοῦ Κυρίου μας, ἐπ' ἀγαθῇ τῆς Ἁγίας Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας καί ὠφέλειαν τῶν ψυχῶν.

Μετά πατρικῶν εὐχῶν
† Ο ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΙΓΝΑΤΙΟΣ

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ
ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΒΛΑΣΙΟΥ
ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ναύπακτος 30-1-2001

Ἀγαπητέ π. Βασίλειε,

Ἔλαβα τό νέο κείμενό σου καί ἀφ' ἐνός μέν σ' εὐχαριστῶ γιὰ τήν ἐνημέρωση, ἀφ' ἑτέρου δέ σέ συγχαίρω γιὰ τίς νηφάλιες καί ὀρθές ἀπόψεις σου.

Ζοῦμε πράγματι σέ ἐποχή συγχύσεως καί πρέπει νά ἰσορροποῦμε μεταξύ τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καί τοῦ ὑπερβάλλοντος ζηλωτισμοῦ, δίδοντας τήν μαρτυρία τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως, ὅπως τήν διατυπώνουν οἱ ἅγιοι Πατέρες.

Σέ αὐτήν τήν ἰσορροπία σέ βοηθᾷ ἀποτελεσματικά ὁ ἀγαπητός καί σεβαστός Γέροντάς σου Ἀρχιμ. π. Γεώργιος...

Μέ πολλή ἀγάπη
† Ὁ Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ Ο ΠΡ. ΥΔΡΑΣ
ΙΕΡΟΘΕΟΣ

Ἐν Αἰγίνῃ 19 Σεπτεμβρίου 2002

Ἀγαπητέ μοι π. Βασίλειε,

Ἔλαβον μετά χαρᾶς τὰ σταλέντα μοι προφρόνως δύο πονήματα σας: «Οἱ ἐκκλησιολογικὲς κακοδοξίες τοῦ ζηλωτικοῦ Παλαιοημερολογιτισμοῦ» καὶ «Ἀντιπατερικὴ ἡ στάσις τοῦ ζηλωτικοῦ Παλαιοημερολογιτισμοῦ» καὶ εὐχαριστῶ θερμότατα διὰ τὴν εὐγενικὴν ἀποστολὴν καὶ εἰς ἐμέ. Συγχαίρω, ὀλοκαρδίως, διὰ τὴν φωτεινὴν διαπραγμάτευσιν τοῦ θέματος. Εἶναι ἀξίαν πάσης προσοχῆς, τιμῆς καὶ προβολῆς ἡ μελέτη σας αὕτη...

Μετ' εὐχῶν καὶ ἀγάπης
† Ὁ πρῶν Ὑδρας Ἱερόθεος

† Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΟΣ ΚΑΙ ΙΘΑΚΗΣ
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

Λευκάς 18-2-2003

Ἀγαπητέ μου ἐν Κυρίῳ ἀδελφέ π. Βασίλειε

Ἔχω λάβει τὴν ἀξιόλογον μελέτην σας: «Ἀντιπατερικὴ ἡ στάσις τοῦ ζηλωτικοῦ Παλαιοημερολογιτισμοῦ». Σὰς εὐχαριστῶ, πού τὴν ἐστείλατε καὶ εἰς ἐμένα. Ἐχάρηκα τὴν σαφήνειαν καὶ τό ἀφανάτιστον πνεῦμα σας. Σταθερότητα καὶ μέ θάρρος οἱ θέσεις σας. Κατάνυξις καὶ πόθος σωτηρίας...

Μέ πολλὴν ἀγάπην ἐν Χριστῷ
† Ὁ Λευκάδος Νικηφόρος

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΖΗΛΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ
ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΔΙΟΡΘΩΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΥ

Κεφάλαιο Α '

Ἡ διόρθωσις τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου τό 1924

α '. Ἰουλιανό καί γρηγοριανό ἡμερολόγιο

Ἀπό τόν πρῶτον αἰῶνα μετά Χριστόν οἱ Χριστιανικοὶ λαοὶ πού βρίσκονταν ἐντός τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους, χρησιμοποιοῦσαν στίς κοινωνικές τους σχέσεις τό τότε ἰσχύον ἰουλιανό ἡμερολόγιο. Τό ἡμερολόγιο αὐτό ἀποδέχθηκε ἐξ ἀρχῆς καί ἡ Ἐκκλησία, ἐπὶ τοῦ ὁποίου μάλιστα προσδιώρισε σταθμούς ἐορταστικούς ἀπαρτίζοντας ἔτσι τό ἐορτολόγιό της. Τούς σταθμούς αὐτούς, διὰ τῶν ὁποίων τό ἰουλιανό ἡμερολόγιο προσέλαβε ἐκκλησιαστικό ὄχι ὅμως καί δογματικό χαρακτῆρα, δέν τηροῦσαν ὅπωςδήποτε ταυτόχρονα ἢ ὁμοιόμορφα ὅλες οἱ ἐπὶ μέρος Χριστιανικές Ἐκκλησίες. Ἀντιθέτως, οἱ Τοπικές Ἐκκλησίες διαμόρφωναν τόν ἐορταστικό τους κύκλο κατὰ διαφορετικό τρόπο -ἀνάλογα μέ τίς ἰδιαίτερες παραδόσεις τους.

Ἀσυμφωνία παρατηρεῖτο καί στήν ἐορτή τοῦ πάσχα, τήν ὁποία ἄλλοι μὲν ἐόρταζαν μαζί μέ τούς Ἑβραίους τήν 14^η τοῦ Ἑβραϊκοῦ μηνός Νισάν σέ ὁποιαδήποτε ἡμέρα τῆς ἐβδομάδος, ἐνῶ ἄλλοι μετά τό Ἑβραϊκό πάσχα, πάντοτε κατὰ τήν Κυριακή¹ καί μετά τήν ἐαρινή ἰσημερία, (δηλαδή τήν ἀνοιξιάτικη ἡμέρα κατὰ τήν ὁποία ἡ νύκτα ἔχει ἴση διάρκεια μέ τήν ἡμέρα). Ἡ διαφοροποίησις αὕτη καί ἰδίως ὁ κατὰ παράβασιν τοῦ ζ' Ἀποστολικοῦ κανόνος συνεορτασμός τοῦ πάσχα μέ

¹ Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, § 8, σελ. 111.

τούς Έβραίους² επέφεραν άνωμαλίες στό σώμα τής Έκκλησίας, σέ βαθμό πού νά άπειλῆται άκόμη καί ἡ ένότητά της.

Τήν άρσι τών άνωμαλιών αὐτών επιχείρησε ἡ Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδος, ἡ όποία συγκλήθηκε γιά τήν αντιμετώπισι τής άρειανικῆς αίρέσεως καί άλλων έκκλησιαστικῶν σχισμάτων καί ζητημάτων τό 325. Ἡ Σύνοδος ώρισε νά έορτάζεται τό πάσχα ταυτόχρονα άπό όλους τούς Χριστιανούς καί συγκεκριμένα «*τήν πρώτην Κυριακήν, μετά τήν πρώτην πανσέληνον τῆς έαρινῆς ισημερίας*»³ καί φυσικά μετά τό Έβραϊκό πάσχα. «*Κατά τό 325, ότε ἡ Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδος καθώρισε τόν κανόνα έορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἡ έαρινή ισημερία συνέβαινε τήν 21ην Μαρτίου τοῦ Ιουλιανοῦ ἡμερολογίου*»⁴.

Τό Ιουλιανό ἡμερολόγιο όμως δέν ἦταν άμοιρο άτελειών. Συγκεκριμένα ἡ χρονική διάρκεια τοῦ έτους του (365 ἡμέρες καί 6 ώρες) εἶναι κατά 11΄ καί 13΄΄ λεπτά περίπου μεγαλύτερη τῆς πραγματικῆς διαρκείας τοῦ ἡλιακοῦ έτους (365 ἡμέρες, 5 ώρες, 48΄ καί 46΄΄ λεπτά)⁵. Ἡ διαφορά αὐτή τών 11 περίπου λεπτῶν συμπληρώνει σέ 128 έτη μία όλόκληρη ἡμέρα, (ένῳ σέ 1280 έτη 10 ἡμέρες), μέ άποτέλεσμα μέ τήν πάροδο τών αἰώνων ἡ έαρινή ισημερία νά κατέρχεται άπό τήν 21η Μαρτίου σέ χαμηλότερες ἡμερομηνίες. Έτσι όμως, κατά τήν άποψι όρισμένων, κάποτε «*τάς έορτάς τοῦ χειμῶνος θά έορτάσωμεν έν έαρι καί θέρει*»⁶. Τά Θεοφάνεια π.χ. θά έορτασθοῦν κατά τήν έαρινή ισημερία.

Πράγματι, τό έτος 1582 (1260 δηλαδή έτη μετά τήν Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδο) ἡ έαρινή ισημερία εἶχε κατέλθει άπό τήν 21η στήν 11η Μαρτίου. Πρός έπαναφορά τῆς 21ης Μαρτίου στήν φυσική έαρινή ισημερία καί άρσι τών άνωμαλιών πού όφείλοντο στίς άτέλειες τοῦ Ιουλιανοῦ ἡμερολογίου ό πάπας Γρηγόριος ΙΓ΄ εἰσήγαγε τό 1582 νέο, άκριβέστερο ἡμερολόγιο, τό λεγόμενο γρηγοριανό. Ό πάπας άπέκοψε 10 ἡμέρες άπό τόν μῆνα Όκτώβριο όνομάζοντας τήν 5η Όκτωβρίου ως 15η καί έτσι ἡ έαρινή ισημερία έπανῆλθε κατά τό 1583 άπό τίς 11 στίς 21 Μαρτίου.

² P.G.137, 48B.

³ Ἰω. Καρμίρη, *Τά δογματικά καί συμβολικά μνημεῖα...*, τόμος α΄, σελ. 121.

⁴ Θ.Η.Ε., τόμος 6, στήλη 48.

⁵ Ά. Δ. Δελήμπαση, *Πάσχα Κυρίου*, σελ. 563.

⁶ Άνθίμου Βιζύης, *Τό ἡμερολογιακόν ζήτημα*, σελ. 130.

Ὅμως οὐτε τὸ γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον εἶναι ἄμοιρον ἀτελειῶν, καθὼς, κατ' αὐτό, τὸ ἔτος θεωρεῖται ἴσο πρὸς 365 ἡμέρες, 5 ὥρες, 49 ' καὶ 12 ' ' λεπτά, εἶναι δηλαδή κατὰ 26 ' ' λεπτά περίπου μεγαλύτερο τοῦ πραγματικοῦ. Τὸ μεγαλύτερον ὅμως μειονέκτημά του εἶναι, ὅτι τὸ πάσχα ἐορτάζεται μερικές φορές ταυτόχρονα ἢ ἀκόμη καὶ πρὸ τοῦ Ἑβραϊκοῦ πάσχα κατὰ προφανῆ παράβασιν τοῦ ζ ' ἀποστολικοῦ κανόνος, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ τοῦ πάσχα διατάξεων τῆς Α ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτό, ὅταν ὁ πάπας Γρηγόριος ἐπιδίωξε νὰ ἐπιβάλλῃ τὸ ἡμερολόγιόν του καὶ στὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν, οἱ Ὁρθόδοξοι πατριάρχαι τὸ καταδίκασαν διὰ τριῶν Τοπικῶν Συνόδων (1583, 1587 καὶ 1593). Οἱ πατριάρχαι θεώρησαν τὴν παπικὴ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου ὡς αὐθαίρετη καταπάτησις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων⁷, ἄκαιρη καὶ μὴ ἀναγκαία, καθὼς ἐκείνῃ τὴν ἐποχὴ ὑπῆρχαν ἄλλα σοβαρότερα ζητήματα πρὸς διόρθωσιν «καὶ οὐχὶ τὰ παίγνια τῶν ὥρολογίων τούτων»⁸. Ἐπιπλέον οἱ πατριάρχαι διὰ τῆς καταδίκης τοῦ παπικοῦ ἡμερολογίου θέλησαν νὰ προφυλάξουν τὸ ποίμνιόν τους ἀπὸ τοὺς προπαγανδιστικούς σκοποὺς τῶν Λατίνων, οἱ ὅποιοι χρησιμοποιοῦσαν κάθε μέσον πρὸς πνευματικὴν ἄλωσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς.

β ' . Τὸ ζήτημα τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου στὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν

Ἡ συνειδητοποίησις τῶν ἀτελειῶν τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου εἶχε ὀδηγήσει σὲ προσπάθειες διορθώσεώς του καὶ ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Συγκεκριμένα ὁ Νικηφόρος Γρηγορᾶς τὸ 1324 «*ὑπέβαλεν Ἀνδρονίκῳ τῷ πρεσβυτέρῳ ἐκθεσιν περὶ διαρρυθμίσεως αὐτοῦ, ἀλλ' αὕτη δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει, ἵνα μὴ ἐντεῦθεν σύγχυσις μᾶλλον ἐπέλθῃ καὶ μερισμός τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τὴν διόρθωσιν τοῦ Γρηγορᾶ ἐπεδοκίμασε τῷ 1371 καὶ Ἰσαάκιος ὁ μοναχὸς καὶ Ματθαῖος ὁ Βλάσταρις*»⁹.

⁷ Δημητριάδος Γερμανοῦ, πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου καὶ Ζακύνθου Χρυσοστόμου, *Διαμαρτυρία πρὸς τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας...*, σελ. 9.

⁸ Ἱερεμίου Β ' Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ Φ. Βαφείδην, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος γ ' , § 216, 2, σελ. 125.

⁹ Φ. Βαφείδου, *ἐνθ' ἄνωτ.* σελ. 124.

Τό ζήτημα τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου ἐπανῆλθε στό προ-
σκίνιο κυρίως στήν ἀρχή τοῦ κ' αἰῶνος, ὅταν ὁ Κωνσταντινουπόλεως
Ἰωακείμ Γ' ἀπνύθυνε στους ἀρχηγούς τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν
Ἐγκύκλιο, στήν ὁποία συμπεριέλαβε μεταξύ ἄλλων ζητημάτων καί τό
ἡμερολογιακό¹⁰. Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες γνωρίζοντας ὅτι ὁ χαρακτή-
ρας τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος δέν ἦταν ἐπιστημονικός ἀλλά καί
θρησκευτικός λόγω τῆς συνδέσεως τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου μέ τό
ἐορτολόγιο καί τό πασχάλιο τῆς Ἐκκλησίας ἐξεδήλωσαν διά σχετικῶν
ἀπαντήσεων τους τήν ἄρνησί τους γιά ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου. Ἐκτός
ἀπό τόν κίνδυνο παραβιάσεως τῶν ἀποστολικῶν καί συνοδικῶν διατά-
ξεων περί τῆς ἐορτῆς τοῦ πάσχα καί τόν κίνδυνο ἐνδοεκκλησιαστικῶν
ἀνωμαλιῶν λόγω τῆς πιθανῆς ἡμερολογιακῆς μεταβολῆς οἱ Ἐκκλησίες
πρόβαλαν ἐπίσης καί τόν φόβο τῆς διευκολύνσεως τῆς προσηλυτιστικῆς
δράσεως τῶν Λατίνων¹¹. Παρά ταῦτα δέν ἀπέκλειαν μία μελλοντική
τροποποίησι τοῦ ἡμερολογίου, ἔθεταν ὅμως ὀρισμένους ἀπαραιτήτους
ὅρους γιά τήν τροποποίησι αὐτή:

α'. Νά προηγηθῇ κοινή συμφωνία ὅλων τῶν Ὁρθόδοξων Ἐκκλη-
σιῶν.

β'. Νά μή παραβιασθοῦν οἱ σχετικές πρὸς τό πασχάλιο διατάξεις.

γ'. Νά ἀποφευχθῇ κάθε ταραχή καί διάστασις τοῦ πληρώματος τῆς
Ἐκκλησίας.

Μετά τήν λήξι τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου τό ζήτημα τῆς ἀλλαγῆς
τοῦ ἡμερολογίου ἄρχισε καί πάλι νά ἀπασχολῇ τήν Ἑλληνική Πολιτεία
καί Ἐκκλησία. Πρώτη ἡ Πολιτεία ἀκολουθώντας τό παράδειγμα τῶν
περισσοτέρων κρατῶν τοῦ τότε πολιτισμένου κόσμου εἰσήγαγε διά
Βασιλικοῦ Διατάγματος στίς 18-1-1923 τό γρηγοριανό ἡμερολόγιο στίς
πολιτικές καί κοινωνικές τῆς σχέσεις.

Τήν ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου ἀναγκάσθηκε ἐντὸς τοῦ ἔτους νά
ἀποφασίσῃ καί ἡ Ἐκκλησία προκειμένου νά παύσῃ ἡ σύγχυσις τοῦ
πιστοῦ λαοῦ λόγω τῆς χρήσεως διπλοῦ ἡμερολογιακοῦ συστήματος στήν
Ἑλληνικὴ ἐπικράτεια. Ἡ ταύτισις τῶν ἡμερομηνιῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ
(ἰουλιανοῦ) καί τοῦ πολιτικοῦ ἡμερολογίου θά ἐπήρχετο διά τῆς διορ-

¹⁰ Ἰω. Καρμίρη, ἐνθ' ἄνωτ. τόμος β', σελ. 946ζ-946η, [1038-1039].

¹¹ Ἀνθίμου Ρούσσα, *Τό Παλαιοημερολογιακόν*, σελ. 16.

θώσεως τοῦ πρώτου καὶ συγκεκριμένα διὰ τῆς προσθήκης 13 ἡμερῶν σ' αὐτό (ἢ 10η Μαρτίου θά ὠνομαζόταν 23η).

Ἡ ἄνωτέρω διόρθωσις δέν θά ἔθιγε τὸ ἑορτολόγιο τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς οἱ ἀκίνητες ἑορτές θά ἑορτάζονταν ὅπως πάντοτε· ἀπλὰ οἱ ἡμερομηνίες τους θά συνέπιπταν πλέον μέ τίς ἡμερομηνίες τοῦ πολιτικοῦ ἡμερολογίου. Ἀλλά καί τὸ πασχάλιο θά ἔμενε ἄθικτο καὶ ἀμετάβλητο ἀπὸ τὴν ἄνωτέρω διόρθωσι, καθὼς τὸ πάσχα καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συνδεόμενες κινήτες ἑορτές θά ἐξακολουθοῦσαν νά ἑορτάζωνται κατὰ τὸ ἐκκλησιαστικὸ ἡμερολόγιο, σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου· ἀπλὰ θά εἶχαν νέες ἡμερομηνίες, αὐτές τοῦ πολιτικοῦ ἡμερολογίου, δηλαδή 13 ἡμέρες ἀργότερα. Τό πάσχα π.χ. θά ἑορταζόταν ταυτόχρονα μέ τίς Ἐκκλησίες, πού ἀκολουθοῦσαν τὸ ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο, μέ μόνη διαφορὰ τὴν ὀνομασία τῆς ἡμερομηνίας του (ἀντὶ γιὰ 10η π.χ. θά ὠνομαζόταν 23η Ἀπριλίου). Τέλος μέ τὸ νέο, διορθωμένο ἡμερολόγιο ἡ ἑαρινὴ ἰσημερία θά ἐπανερχόταν καὶ πάλι στὴν πραγματικὴ τῆς ἡμερομηνία (21 Μαρτίου).

Ἡ Ἐκκλησία λοιπόν δέν δεχόταν τὸ γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο, τὸ ὁποῖο προσέκρουε στὶς περὶ τοῦ πάσχα διατάξεις τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ τὸ νέο, διορθωμένο, ἰουλιανό, τὸ ὁποῖο ταυτιζόταν μὲν μέ τὸ γρηγοριανὸ στὶς ἡμερομηνίες τῶν ἀκινήτων ἑορτῶν, διέφερε ὅμως ριζικὰ ἀπὸ αὐτό, ὅσον ἀφορᾷ τὸ πασχάλιο.

Φυσικὰ κανεὶς δέν μπορεῖ νά ἀρνηθῇ, τὸ ὅτι ἡ διόρθωσις αὐτὴ τοῦ ἡμερολογίου ἔθιγε ἔμμεσα τὸ πασχάλιο, καθὼς ὁ ἑορτασμός τοῦ πάσχα καὶ τῶν λοιπῶν κινήτων ἑορτῶν σέ νέες ἡμερομηνίες δημιουργοῦσε ἀρκετές κυρίως λειτουργικὲς καὶ τυπικολογικὲς ἐπιπτώσεις. Τό πάσχα π.χ. θά ἑορταζόταν πλέον καὶ κατὰ τὸν μῆνα Μάιο, ἐνῶ ἡ Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πάντων ἀκόμη καὶ κατὰ τὸν μῆνα Ἰούλιο, μέ ἀποτέλεσμα νά ἐκμηδενίζεται στὶς συγκεκριμένους περιπτώσεις ἡ νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

γ'. Μειονεκτήματα τῆς ἡμερολογιακῆς μεταρρυθμίσεως

Ἡ διόρθωσις τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου πραγματοποιήθηκε τελικὰ στὶς Ἐκκλησίες Κωνσταντινουπόλεως, Ἑλλάδος καὶ Κύπρου στὶς 10 Μαρτίου τοῦ 1924 διὰ τῆς μετονομασίας τῆς σέ 23 Μαρτίου. Τόσο ἡ πρᾶξις τῆς διορθώσεως στὴν συγκεκριμένη στιγμή ὅσο καὶ ὁ τρόπος μέ

τόν όποιο πραγματοποιήθηκε ήταν, κατά τήν γνώμη μας, έσφαλμένοι γιά τούς έξής λόγους:

1. Οί Πατέρες τής Α΄ Οικουμενικής Συνόδου έχοντας σκοπό νά ένισχύσουν τήν έκκλησιαστική ένότητα τών ανά τόν κόσμο Χριστιανών άποφάσισαν τόν ταυτόχρονο έορτασμό τοῦ πάσχα σέ όλες τίς Όρθόδοξες Έκκλησίες, καθώς ήταν «δεινόν τε καί άπρεπές, κατά τάς αὐτάς ήμέρας, έτέρους μέν ταῖς νηστεύαις σχολάζειν, έτέρους δέ συμπόσια τελείν»¹². Άντιθέτως, οί Έκκλησίες πού διώρθωσαν τό ήμερολόγιο τό 1924 κατώρθωσαν μέν τήν συμφωνία τοῦ έκκλησιαστικοῦ καί τοῦ πολιτικοῦ ήμερολογίου στίς χῶρες τους, επέφεραν όμως ταυτόχρονα έορτολογικό διχασμό μεταξύ αὐτῶν καί τών ύπολοίπων Τοπικῶν Έκκλησιῶν, μερικές άπό τίς όποίτες έμμένουν έως σήμερα στό ίουλιανό ήμερολόγιο. Εἶναι μάλιστα γεγονός ότι όχι όλίγη σύγχυσις παρατηρεῖται άκόμη καί σήμερα στήν κοινωνία μεταξύ τών Τοπικῶν Έκκλησιῶν λόγω τοῦ έορτολογικοῦ αὐτοῦ διχασμοῦ. Σύγχυσις έπίσης έπικρατεῖ καί στό έσωτερικό τών Έκκλησιῶν, πού εἰσήγαγαν τό νέο ήμερολόγιο, λόγω κυρίως τών λειτουργικῶν καί τυπικολογικῶν έπιπτώσεων πού προαναφέραμε.

2. Καθώς όμολογεῖ ό τέως άρχιεπίσκοπος Άθηνῶν καί πάσης Έλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος, τήν περίοδο εκείνη «δέν συνέτρεχον σοβαροί έκκλησιαστικοί λόγοι πρός τήν διόρθωσιν» τοῦ ήμερολογίου. «Λόγοι πολιτικοί, έμπορικοί καί κοινωνικοί ήσαν εκείνοι, οἵτινες ήσκησαν πίεσιν επί τής Έκκλησίας καί ώδήγησαν ταύτην εἰς τήν λήψιν τής προκειμένης άποφάσεως... Έάν δηλ. δέν προηγείτο ή ένέργεια τής Πολιτείας καί ή εκ ταύτης προελθοῦσα άνωμαλία εἰς τόν λαόν, ή Έκκλησία δέν θά έκινείτο πρός ήμερολογιακήν μεταρρύθμισιν»¹³. Δυστυχῶς «ή άσκηθεῖσα άμεσος καί έμμεσος επί τής Έκκλησίας πίεσις εκ μέρους τής Πολιτείας πρός ρύθμισιν καί τοῦ έκκλησιαστικοῦ ήμερολογιακοῦ ζητήματος υπήρξεν ισχυρά καί διεδραμάτισε σπουδαιότατον ρόλον έν προκειμένῳ»¹⁴. Η «άλλαγή τοῦ Όρθοδόξου Έμερολογίου -Έορτολογίου

¹² Μεγάλου Κωνσταντίνου, παρά Σωκράτη Σχολαστικῶ, Έκκλησιαστική Ιστορία, τόμος α΄, κεφ. θ΄, P.G.67, 92B.

¹³ Ιστορική καί κανονική θεώρησις τοῦ παλαιοημερολογιτικοῦ ζητήματος κατά τε τήν γένεσιν καί τήν εξέλιξιν αὐτοῦ έν Ελλάδι, σελ. 104-105.

¹⁴ Ένθ' άνωτ. σελ. 65.

ἔγινε μέ πρωτοφανῆ σπουδή καί ὑποταγή τῆς Ἐκκλησίας σέ πολιτικές σκοπιμότητες καί πιέσεις»¹⁵.

3. «Θανάσιμο σφάλμα» τῆς τότε ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας ἦταν τό ὅτι ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου, «ἡ ἐν μιᾷ καί μόνη συνεδριάσει ληφθεῖσα»¹⁶ παρά τίς ἀντιρρήσεις ὀρισμένων Ἱεραρχῶν, ἔγινε βεβιασμένα, ἄνευ ἐπαρκoῦς καί συστηματικῆς προετοιμασίας, ἐνημερώσεως καί διαφωτίσεως τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας. Μία τέτοια διόρθωσις, καθὼς ἦταν φυσικό, ἔφερε μαζί της τά σπέρματα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀνωμαλίας καί διαιρέσεως.

4. Ἡ «ὅλως ἀνόητος καί ἀνωφελής»¹⁷ διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου πραγματοποιήθηκε ἄνευ κοινῆς συμφωνίας ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ἀλεξανδρείας καί τῆς Ἀντιοχείας εἶχαν ἐκφράσει τὴν ἄρνησί τους στὴν ἡμερολογιακὴ μεταρρύθμισι πρὸ τῆς συγκλήσεως Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τὴν ὁποία θεωροῦσαν ὡς τὴν μόνη ἀρμόδια γιὰ νὰ ἐπιληφθῇ ἐνὸς τόσο σοβαροῦ, ἐκκλησιαστικοῦ ζητήματος ὡς τό ἡμερολογιακό¹⁸. Οἱ δὲ Ἐκκλησίες Ἱεροσολύμων, Σερβίας καί Ρουμανίας ἔστειλαν τὴν συγκατάθεσί τους ἔπειτα ἀπὸ τὴν διόρθωσι τοῦ ἡμερολογίου.

Κατὰ τὸν π. Ἐπιφάνιο Θεοδωρόπουλο, «ὁ ἐορτολογικὸς οὗτος διχασμὸς ἦταν δυνατόν νὰ ἐπενέγκῃ καί κανονικὸν διχασμὸν τῆς Ὁρθόδοξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Διότι πᾶσαι αἱ ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι, αἱ ἐμμείναςαι ἐν τῷ Παλαιῷ Ἡμερολογίῳ, ἠδύναντο, ἐάν ἤθελον, νὰ διακόψωσι πᾶσαν κοινωνίαν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος καί νὰ κηρύξωσιν αὐτὴν σχισματικὴν διὰ τὴν μονομερῶς ἀποτολμηθεῖσαν μεταβολήν»¹⁹. Τελικὰ οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες προτίμησαν τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς ἄλλωστε ἡ ἡμερολογιακὴ μεταρρύθμισις δέν προσέκρουε στὰ δόγματα τῆς πίστεως.

¹⁵ Νικοδήμου Μπιλάλη, *Καὶ ἀλλαγὴ Πασχαλίου;*, ἐν ἐφημερίδι Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλο 1161, σελ. 1, 4.

¹⁶ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 103.

¹⁷ Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου, *Τὰ δύο ἄκρα*, σελ. 52.

¹⁸ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 95, 101.

¹⁹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 51.

δ' . Τό σχίσμα τῶν Παλαιομερολογιτῶν (Γ.Ο.Χ.)

Δυστυχῶς ὅμως μία μερίδα τοῦ θρησκευομένου λαοῦ ἀντέδρασε μέ ἀκραῖο τρόπο στήν μεταρρύθμισι αὐτή μεγενθύνοντας τίς ὅποιες ἀτέλειές της. Ἡ ἀντίδρασις αὐτή ὑπερέβη κάθε λογικό ὄριο καί ἔφθασε ἕως τήν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ὄχι μόνο μέ τίς Ἐκκλησίες πού διέπραξαν τήν διόρθωσι τοῦ ἡμερολογίου, ἀλλά καί μέ ὅλες τίς υπόλοιπες, οἱ ὁποῖες δέν ἄλλαξαν μέν τό ἡμερολόγιό τους, συνέχιζαν ὅμως νά κοινωνοῦν, μέ αὐτές πού τό ἄλλαξαν. Ἔτσι δημιουργήθηκε τό γνωστό σέ ὅλους ζηλωτικό, παλαιομερολογιτικό σχίσμα, τό ὁποῖο διέσπασε καί διέσυρε τήν Ὁρθοδοξία κατά τόν περασμένο αἰῶνα. (Ὅμιλοῦμε γιά ζηλωτικό, παλαιομερολογιτικό σχίσμα καί ὄχι ἀπλά γιά παλαιομερολογιτικό, ἐπειδή, ὅπως προαναφέραμε, ἀρκετές Ἐκκλησίες -π.χ. Ἱεροσολύμων, Ρωσίας, Σερβίας, καθὼς καί τό Ἅγιον Ὅρος- ἀκολουθοῦν ἕως σήμερα τό παλαιό, ἰουλιανό ἡμερολόγιο, χωρίς ὅμως νά ἔχουν διακόψει τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τίς Ἐκκλησίες πού ἀκολουθοῦν τό νέο, διορθωμένο ἡμερολόγιο).

Οἱ Παλαιομερολογῖται ἀπετέλεσαν ἀπό τό 1924 ἀνεξάρτητη Ἐκκλησία, τήν Ἐκκλησία τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν (Γ.Ο.Χ.), ἡ ὁποία ὑφίσταται ἕως σήμερα διασπασμένη ὅμως σέ δώδεκα περίπου ἀλληλοαναθεματισμένες καί ἀλληλοκαθαιρεμένες παρατάξεις καί πλῆθος μεμονωμένων. Ἐσφαλμένη λοιπόν, κατά τήν ἄποψί μας, ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου, πολύ περισσότερο ὅμως ἐσφαλμένη καί ἀντιπατερική ἢ ἀπό μέρους τῶν Γ.Ο.Χ. ἀντίδρασις.

Τήν διόρθωσι τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἀκολούθησαν σταδιακά καί ἄλλες Τοπικές Ἐκκλησίες (Ἀλεξανδρείας, Ρουμανίας, Βουλγαρίας), οἱ ὁποῖες πολύ σύντομα ὑπέστησαν καί τίς ὁλέθριες συνέπειές της, δηλαδή τήν διάσπασι τοῦ πιστοῦ λαοῦ. Ἡ διάσπασις αὐτή τῆς Ἐκκλησίας θά πρέπει πιθανότατα νά θεωρῇται ὡς ὁ κυριώτερος λόγος, ἐξ αἰτίας τοῦ ὁποίου Ἐκκλησίες -ὅπως π.χ. τῆς Ρωσίας ἢ τῆς Σερβίας- δέν ἀποτολμοῦν ἕως σήμερα παρόμοια, ἡμερολογιακή μεταρρύθμισι.

Κατωτέρω θά προσπαθήσουμε νά ἀναλύσουμε τοὺς λόγους, γιά τοὺς ὁποίους τό παλαιομερολογιτικό σχίσμα ἦταν καί εἶναι παράνομο. Πρὶν εἰσελθoυμε στήν ἀναίρεσι τῶν κυριωτέρων ἐπιχειρημάτων τῶν Γ.Ο.Χ., θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά ἀναλύσουμε τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων σχετικά μέ τό ζήτημα τῆς διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς

κοινωνίας (ἀποσχίσεως) ἀπό τοὺς ἐκκλησιαστικῶς προϊσταμένους μας. Πότε δηλαδή αὐτὴ ἐπιβάλλεται, πότε ἀπαγορεύεται καὶ πότε ἐπιτρέπεται.

Τό ζήτημα αὐτό εἶναι, κατὰ τὴν γνώμη μας, τό πλέον σημαντικό στὴν προσπάθεια ἀξιολογήσεως τοῦ παλαιοημερολογιτικοῦ σχίσματος, καθὼς τό 1924 αὐτό ἀκριβῶς συνέβη, διακοπὴ δηλαδή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας (σχίσμα) μεταξύ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ πού ἀντέδρασε στὴν διόρθωσι τοῦ ἡμερολογίου καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας του (κατ' ἐπέκτασι δέ ὅλης τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας). Βάσει λοιπόν τῆς πατερικῆς διδασκαλίας θά ἀποδειχθῇ, ὅτι ἡ ἀπόσχισις τῶν Γ.Ο.Χ. ἀπὸ τίς Τοπικὲς Ἐκκλησίαις ἦταν ἀντικανονικὴ καὶ ἀντιπατερικὴ.

Κεφάλαιο Β '

Ἡ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας κατά τοὺς ἁγίους Πατέρας

α '. Ὑποχρεωτική διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἔπειτα ἀπὸ συνοδική κρίσι

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας ἐμφανίσθηκαν μέσα στό σῶμα τῆς «*ψευδοδιδάσκαλοι*» (Β' Πέτ. β', 1) καί «*ψευδαπόστολοι*» (Β' Κορ. ια', 13), οἱ ὅποιοι ἐπιχείρησαν νά νοθεύσουν τὴν Ὁρθόδοξο πίστι διὰ τῶν αἰρετικῶν τοὺς διδασκαλιῶν. Ἡ ἐξάπλωσις τῶν αἱρέσεων μέσα στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ὠδηγοῦσε κατὰ κανόνα στὴν σύγκλησι μεγάλων Τοπικῶν ἢ Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Κατὰ τὸν ἱερό Δοσίθεο Ἱεροσολύμων, «*τὴν αἵρεσιν τὴν ἀναφύουσαν, ἐάν ἐξαπλωθῇ, κρίνει καί κατακρίνει ἡ Οἰκουμενική σύνοδος*»²⁰, ἡ ὁποία εἶναι «*κρείττων τῶν Τοπικῶν Συνόδων*»²¹ καί τό «*ἔσχατον κριτήριον τῆς καθόλου Ἐκκλησίας*»²².

Πράγματι, οἱ Σύνοδοι ἐξέθεταν τὴν Ὁρθόδοξο διδασκαλία καί καλοῦσαν τοὺς αἰρετικούς σέ μετάνοια. Σέ περίπτωσι ἐμμονῆς τῶν αἰρετικῶν στά φρονήματά τους οἱ Πατέρες τοὺς καταδίκαζαν καί τοὺς ἀπέκοπταν ἀπὸ τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας προκειμένου νά μείνῃ, «*καθαρὰ τοῦ Θεοῦ ἡ Ἐκκλησία, μηδέν ζιζάνιον ἐαυτῇ παραμειγμένον*

²⁰ Δωδεκάβιβλος, βιβλίο δ', κεφ. ι', § γ', σελ. 456-457.

²¹ Ἐνθ' ἄνωτ. βιβλίο γ', κεφ. ιε', § ιθ', σελ. 171.

²² Ἐνθ' ἄνωτ. βιβλίο β', κεφ. ε', § ι', σελ. 343.

ἔχουσα»²³. Οἱ Ἀρειανοὶ π.χ. «ἀπεδείχθησαν αἰρετικοὶ καὶ τῆς Ἐκκλησίας ἀπεβλήθησαν ἐκ κρίσεως πάσης τῆς (Α΄) οἰκουμενικῆς Συνόδου»²⁴.

Στὴν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας συναντῶνται ἐπίσης περιπτώσεις, κατὰ τίς ὁποῖες ὀρισμένοι κληρικοὶ ἐπέμεναν πεισιμόνως ὄχι σέ αἰρετικές διδασκαλίες, ἀλλὰ σέ κάποια ἀπὸ τοὺς ἱερούς κανόνες κολάσιμη πρᾶξι. Ἡ Ἐκκλησία ἐνεργοῦσε καὶ στὶς περιπτώσεις αὐτές μέ παρόμοιο τρόπο· τοὺς ἐκήρυσσε δηλαδή σχισματικούς καὶ τοὺς ἀπέβαλλε ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς δι' ἀποφάσεως Τοπικῆς ἢ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Κάτι τέτοιο ἔγινε π.χ. τὸ 1872. Σύνοδος στὴν Κωνσταντινούπολι μέ τὴν συμμετοχή τριῶν πατριαρχῶν καὶ πολλῶν ἐπισκόπων ἐκήρυξε σχισματικούς καὶ ἀπέκοψε τοὺς Βουλγάρους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἐπειδὴ «ἐζήτουν νὰ ἀποτελέσωσιν ἰδίαν ἀνεξάρτητον Ἐκκλησίαν, ὅχι ἔνεκα κρατικῆς διαιρέσεως... ἡ πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας... ἀλλὰ μόνο ἔνεκα τῆς ἐθνικῆς διαφορᾶς»²⁵ (ἐθνοφυλετισμός).

Ἡ διαφορὰ τῶν καταδικασμένων αἰρετικῶν ἀπὸ τοὺς καταδικασμένους σχισματικούς ἦταν, ὅτι οἱ μὲν πρῶτοι διαφωνοῦσαν μέ τὴν Ἐκκλησία γιὰ ζητήματα δογματικά, δηλαδή «αὐτῆς τῆς εἰς Θεόν πίστεως», ἐνῶ οἱ δεύτεροι μόνο «δι' αἰτίας τινάς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰάσιμα»²⁶. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν καταδίκη καὶ τὴν ἀποκοπή τόσο τῶν αἰρετικῶν ὅσο καὶ τῶν σχισματικῶν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀπαγόρευαν στὰ μέλη τῆς νὰ ἔχουν ὁποιαδήποτε ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μαζί τους²⁷.

β΄. Ὑποχρεωτικὴ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πρὸ συνοδικῆς κρίσεως

Στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία συναντῶνται ἐπίσης περιπτώσεις, κατὰ τίς ὁποῖες κληρικοὶ ἀποχωρίζονταν ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας

²³ Μεγάλου Βασιλείου, Ἐπιστολὴ ριδ΄, P.G.32, 529A.

²⁴ Μεγάλου Ἀθανασίου, Πρὸς τοὺς ἐπισκόπους Αἰγύπτου καὶ Λιβύης..., κεφ. κβ΄, P.G.25, 589D.

²⁵ Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, § 54, σελ. 739.

²⁶ Μεγάλου Βασιλείου, Κανὼν α΄, P.G.138, 576AB.

²⁷ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Πρὸς Ἀρειανούς καὶ εἰς ἐαυτόν, κεφ. δ΄, P.G.36, 220A.

καί δημιουργοῦσαν μία νέα δική τους ἀνεξάρτητη Ἐκκλησία ἢ προσχωροῦσαν σέ ἤδη καταδικασμένες αἰρετικές ἢ σχισματικές Ἐκκλησίες. Τόσο στήν πρώτη ὥσο καί στήν δεύτερη περίπτωσι ἡ διακοπή τῆς κοινωνίας μέ τοὺς ἀνωτέρω κληρικούς πραγματοποιεῖτο ἄμεσα, χωρίς δηλαδή νά προηγηθῇ ἀπαραίτητα συνοδική καταδίκη.

Στήν πρώτη περίπτωσι ἡ ἄμεση διακοπή τῆς κοινωνίας τῶν πιστῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας μέ τοὺς σχισματικούς κληρικούς ἐπεβάλλετο, καθὼς οἱ «*διὰ σχίσματος... τῆς ἐκκλησίας ἀποστάντες, οὐκ ἔτι ἔσχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτούς· ἐπέλιπε γάρ ἡ μετάδοσις τῇ διακοπῇ τὴν ἀκολουθίαν*»²⁸. Οἱ «*σχισματοαιρετικοί*» αὐτοὶ κληρικοὶ θεωροῦντο ἀπλοὶ λαϊκοί, ξένα καί ἀπονεκρωμένα μέλη τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. «*Διότι καθὼς ὅταν ἓνα μέλος κοπῇ ἀπὸ τό σῶμα, νεκροῦται παρενθὺς μέ τό νά μὴ μεταδίδεται πλέον εἰς αὐτό ζωτικὴ δύναμις· τοιοῦτοτρόπως καὶ αὐτοὶ ἀφ' οὗ μίαν φορὰν ἐσχίσθησαν ἀπὸ τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐνεκρώθησαν παρενθὺς*»²⁹.

Ἄμεση διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἄνευ δηλαδή ἀπαραίτητης συνοδικῆς κρίσεως καί ἀποφάσεως, ἐπεβάλλετο καί μέ ὅσους προσχωροῦσαν ἢ ἐνώνονταν μέ καταδικασμένες, αἰρετικές Ἐκκλησίες. Αὐτό ἦταν εὐνόητο, καθὼς οἱ ἐν λόγῳ κληρικοὶ δέν ἦταν δυνατόν νά ἔχουν ταυτόχρονα ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία καί μέ τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας καί μέ τοὺς αἰρετικούς.

Στό συμπέρασμα αὐτό καταλήγουμε ἀπὸ τὴν διατύπωσι τῶν κανόνων α' καί β' τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οἱ ὁποῖοι ἀναφέρουν ὅτι, ὅποιος ἐνώθηκε ἢ πρόκειται νά ἐνωθῇ μέ καταδικασμένους καί ἐκτὸς Ἐκκλησίας εὕρισκομένους αἰρετικούς ἐγκαταλείποντας τὴν Ἐκκλησία, ἐκπίπτει ἄμεσα τῆς κοινωνίας καί τῆς ἱερωσύνης³⁰. Συγκεκριμένα θεωρεῖται «*πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντεῦθεν ἥδη ὑπὸ τῆς Συνόδου ἐκβεβλημένος, καὶ ἀνενέργητος ὑπάρχων*»³¹, ἢ καθὼς ἐρμηνεύει ὁ ἱερός Βαλσαμών, ὡς «*ἥδη τοῦ ἐπισκοπικοῦ βαθμοῦ ἀπαλλοτριωθείς*»³².

²⁸ Μεγάλου Βασιλείου, ἐνθ' ἄνωτ. P.G.138, 577B-579A.

²⁹ Ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, *Πηδάλιον*, σημειώσεις α' στὸν α' κανόνα τοῦ μεγάλου Βασιλείου, σελ. 589.

³⁰ *Κανὼν β'*, P.G.137, 353A.

³¹ *Κανὼν α'*, P.G.137, 349B.

³² P.G.137, 349BD.

Τὴν ἄμεση διακοπὴ τῆς κοινωνίας μέ ὅσους ἐνώθηκαν μέ ἐκτός Ἐκκλησίας αἰρετικούς, δίδαξαν καί ἐφήρμοσαν οἱ ἅγιοι Πατέρες κατὰ τίς δύο ψευδενώσεις μέ τοὺς ἀμετανοήτους Λατίνους τό 1274 καί τό 1439. Πράγματι, κατὰ τόν 19^ο αἰῶνα οἱ Ἀγιορεῖται Πατέρες πιστοί στήν διδασκαλία τῶν ἀνωτέρω κανόνων τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου διεκήρυτταν, ὅτι «οἱ κοινωνήσαντες ἐπίσκοποι τοῖς αἰρετικοῖς καί τήν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καθολικῇ ἀπώλεια ὑποβάλλοντες ἅμα μέν καί τῆς ἱερωσύνης στεροῦνται καί ἐκκήρυκτοι δέ γίνονται, ἥτοι πᾶσι δῆλοι ὡς ἀποκεκομμένοι τοῦ ὀρθοδόξου σώματος τῆς Ἐκκλησίας»³³. Γιά τόν λόγο αὐτό ἀμέσως μετά τήν ψευδένωσι τῆς Λυών (1274) καί χωρίς νά προηγηθῇ κάποια συνοδική κρίσις τῶν Ὀρθοδόξων, πού ἐνώθηκαν μέ τοὺς Λατίνους, οἱ Ἀγιορεῖται ἀρνήθηκαν ἕως θανάτου κάθε ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί τους³⁴, ὅπως ἄλλωστε εἶχαν προειδοποιήσει σέ παλαιότερη σχετική ἐπιστολή τους τόν αὐτοκράτορα Μιχαήλ Παλαιολόγο: «Καί πῶς ταῦτα ἀνέξεται ὀρθοδόξου ψυχῇ καί οὐκ ἀποστήσεται τῆς κοινωνίας τῶν μνημονευσάντων (τόν πάπα) αὐτίκα;»³⁵

Μέ τόν ἴδιο τρόπο, ἄμεση δηλαδή διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἀντιμετωπίσθηκε καί ἡ ψευδένωσις τῆς Φλωρεντίας τό 1439. Ὁ στύλος τῆς Ὀρθοδοξίας ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός διεκήρυττε χαρακτηριστικά: «Φεύγετε οὖν καί ὑμεῖς ἀδελφοί, τήν πρός τοὺς ἀκοινωνήτους κοινωνίαν καί τό μνημόσυνον τῶν ἀμνημονεύτων»³⁶, τῶν Ὀρθοδόξων δηλαδή πού ἐνώθηκαν μέ τοὺς Λατίνους· «δεῖ γάρ παντάπασιν ἐκείνους εἶναι κεχωρισμένους ἡμῶν»³⁷.

³³ Χρ. Ἀραμπατζῆ, *Ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἡ Ρώμη κατὰ τόν 19^ο αἰῶνα*, σελ. 107.

³⁴ V. Laurent - J. Darrouzes, *Dossier Grec de l' union de Lyon*, σελ. 489, Ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, *Νέον Ἐκλόγιον*, σελ. 337-338.

³⁵ Καλλίστου Βλαστοῦ, *Δοκίμιον ἱστορικόν περὶ τοῦ Σχίσματος...*, σελ. 108.

³⁶ Ἄνδρ. Δημητρακοπούλου, *Ὁρθόδοξος Ἑλλάς*, σελ. 104.

³⁷ *Ἀπολογία*, P.G.160, 537A.

γ'. Ἀντικανονικὴ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πρὸ συνοδικῆς κρίσεως

Ἔως τώρα ἐξετάσαμε τὴν διδασκαλίαν τῶν ἁγίων Πατέρων σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ τοὺς αἵρετικούς καὶ σχισματικούς, οἱ ὅποιοι εἴτε ἔπειτα ἀπὸ συνοδική καταδίκη τους εἴτε ἀπὸ δική τους πρωτοβουλία ἀποχωρίζονται καὶ δροῦν ἐκτὸς τοῦ σώματος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Κατωτέρω θὰ ἐξετάσουμε τὴν πατερικὴ διδασκαλίαν γιὰ τὸ ζήτημα τῆς διακοπῆς τῆς κοινωνίας μὲ εὕρισκομένους μέσα στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας κληρικούς (συνήθως τοὺς ἐκκλησιαστικῶς προϊσταμένους μας), ὅταν αὐτοὶ διαπράττουν κανονικὲς παραβάσεις ἢ διακηρύττουν αἵρετικά φρονήματα. Πῶς ὀφείλουμε δηλαδή νά τοὺς ἀντιμετωπίσουμε ἕως τῆς συνοδικῆς κρίσεώς τους, (ἢ ὅποια θὰ ἀποφανθῇ τελικά, ἐάν θὰ καθαιρεθοῦν καὶ ἀποβληθοῦν ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας), κατὰ τὸ διάστημα ἐπομένως πού αὐτοὶ δροῦν ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας.

Πρῶτοι οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι διὰ τοῦ λα' κανόνος τους ἔδωσαν ἀπάντησι στό ἀνωτέρω ζήτημα ὀρίζοντας νά καθαιρῇται ὁ κληρικός, ὁ ὅποιος λόγφ προσωπικῶν πταισμάτων ἢ κανονικῶν παραβάσεων τοῦ ἐπισκόπου του θὰ διακόψῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν μαζί του πρὸ τῆς συνοδικῆς κρίσεώς του καὶ «*θυσιαστήριον ἕτερον πῆξει*»³⁸. Καθὼς μάλιστα ὑποστηρίζει ὁ ἱερός Βαλσαμών στὴν ἐρμηνεία τοῦ κανόνος αὐτοῦ, «*κἂν χεῖριστος πάντων ἐστὶν ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἱερεὺς, οὐκ ὀφείλει τις ἀποσχίζεσθαι ἐξ αὐτῶν μᾶλλον μὲν οὖν πιστεύειν δι' αὐτοὺς ἀγιάζεσθαι*»³⁹.

Ἀκολουθώντας τὴν παράδοσι τῶν ἁγίων Ἀποστόλων οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας συνέταξαν καὶ ἄλλους ἱερούς κανόνες, διὰ τῶν ὁποίων ἀπαγόρευαν καὶ αὐτοὶ μὲ τὴν σειρά τους τὴν ἀπόσχισι τῶν κληρικῶν ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τους. Ἔτσι, ὁ ε' κανὼν τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας προστάσσει ὅτι, ὅποιος κληρικός «*καταφρονήσας τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίᾳ συνήγαγε, καὶ θυσιαστήριον ἔπηξε... τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς*»⁴⁰.

³⁸ P.G.137, 96C.

³⁹ Ἐρμηνεία στὸν λα' ἀποστολικό κανόνα, P.G.137, 97C.

⁴⁰ P.G.137, 1293BC.

Παρόμοια διδάσκουν ὁ ιη' τῆς Δ' καί ὁ λδ' τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς, ἐνῶ ὁ στ' τῆς ἐν Γάγγρα καί οἱ ι', ια' τῆς ἐν Καρθαγένῃ Συνόδου ἐπιβάλλουν αὐστηρότερα ποινή. Ὅποιος δηλαδή κληρικός «ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου Ἐπισκόπου κοινωνίας ἑαυτὸν χωρίσῃ, καί παρὰ μίαν μετὰ τινων σχίσμα ποιῶν, ἀγίασμα τῷ Θεῷ προσενέγκῃ, ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα λογισθήσεται»⁴¹.

Συνδυάζοντας τοὺς ἀνωτέρω κανόνες ὁ ἱερός Βαλσαμῶν παρατηρεῖ: «Πρῶτον μὲν γάρ κατὰ τὸν (λα') ἀποστολικὸν κανόνα οἱ σχισματικοὶ παραγγελθήσονται τοῦ κακοῦ ἀποσχέσθαι· καί μὴ πεισθέντες, καθαιρεθήσονται ἢ ἀφορισθήσονται· εἰ δέ καί οὕτω τῇ φυσιοτήτι, τουτέστι τῇ κενοδοξίᾳ καί τῇ ἀνηκοῖᾳ, ἐμμένουσιν, ἀναθέματι καθυποβληθήσονται (κατὰ τοὺς κανόνες τῆς Καρθαγένης), ὡς σεσηπότα μέλη ἐκ τοῦ ὑγιαίνοντος σώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐκκοπέντες»⁴².

δ'. Ἐπιτρεπτή διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πρό συνοδικῆς κρίσεως

Οἱ διαταγές τῶν ἁγίων Πατέρων γιὰ τὸ ζήτημα τῆς διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τοὺς ἐπισκόπους μας εἶναι, ὅπως εἶδαμε, πολὺ αὐστηρές. Παρὰ ταῦτα ὁ λα' ἀποστολικὸς κανὼν καθώριζε δύο ἐξαιρετικές περιπτώσεις, κατὰ τίς ὁποῖες ἐπιτρέπεται ἡ ἀπόσχισις τῶν κληρικῶν ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαστικῶς προϋσταμένους τους. Συγκεκριμένα ὁ κληρικός δέν τιμωρεῖται, ὅταν ὁ ἐπίσκοπός του σφάλλει ἐν «εὐσεβείᾳ καί δικαιοσύνῃ», εἶναι δηλαδή «αἵρετικός ἢ ἄδικος»⁴³. Κατὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ ἱεροῦ Βαλσαμῶνος, ὁ κανὼν διορίζει «ἀκινδύνως ἀποσχίζειν τοὺς κληρικούς ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν, καταγινώσκοντας τοῦτων ὡς ἀσεβούντων καί ἀδικούντων»⁴⁴ ἢ, γιὰ νὰ χρησιμοποιοῦμε τὴν ἑκφρασι τοῦ ἱεροῦ Ζωναρά, «ὡς περὶ τὴν εὐσέβειαν σφαλλομένων» ἢ «ὡς ἄλλο τι ποιούντων παρὰ τὸ καθῆκον καί τὸ δίκαιον»⁴⁵.

⁴¹ P.G.138, 56B.

⁴² Ἑρμηνεία στὸν ι' κανόνα τῆς Καρθαγένης, P.G.138, 53BC.

⁴³ Ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Πηδάλιον, σελ. 33.

⁴⁴ P.G.137, 97C.

⁴⁵ P.G.137, 100B.

Ὅφείλουμε νά ὁμολογήσουμε, ὅτι τόσο ἡ διατύπωσις τοῦ σχετικοῦ κανόνος ὅσο καί οἱ ἐρμηνεῖες τῶν κανονολόγων δημιουργοῦν εὐλογες ἀπορίες. Ποιά δηλαδή ἀκριβῶς εἶναι τὰ παραπτώματα ἐκεῖνα τοῦ ἐπισκόπου, ἔνεκα τῶν ὁποίων δικαιολογεῖται ἡ ἀπεΐθεια καί ἡ ἀπόσχισις τῶν κληρικῶν τους; Ὅπως εἶδαμε, ὁ κανὼν ἐπιτρέπει τὴν ἀπόσχισι, σέ περίπτωσηι πού ὁ ἐπίσκοπος εἶναι αἰρετικός. Τό ἀδίκημα τῆς αἰρέσεως εἶναι βέβαια κάτι τό σαφές.

Ὁ κανὼν ὅμως ἐπιτρέπει τὴν ἀπόσχισι καί σέ περιπτώσεις, πού ὁ ἐπίσκοπος διαπράττει ἀδικίες ἢ «*παρά τό καθῆκον καί τό δίκαιον*» πράξεις. Οἱ τελευταῖες φράσεις εἶναι ὄχι μόνο ἀσαφεῖς, ἀλλά ἐπιπλέον καί ἀντιφατικές πρὸς τὴν ἅποψι, ὅτι «*οὐκ ὀφείλει τις ἀποσχίζεσθαι*» ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπό του «*κἂν χεῖριστος πάντων ἐστίν*»⁴⁶. Ἐπιτρέπεται δηλαδή ἡ ἀπόσχισις ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπο λόγῳ ὁποιασδήποτε ἀδικίης ἢ παράνομης πράξεώς του; Ἐάν ὅμως γίνῃ ἀποδεκτὴ μία τέτοια ἐρμηνεία, τίθεται, πιστεύουμε, σέ κίνδυνο ὄχι μόνο ἡ ἐνότης, ἀλλὰ καί αὐτὴ ἡ ὑπαρξις τῆς Ἐκκλησίας, καθὼς οἱ διασπάσεις στὸ σῶμα τῆς θά εἶναι τόσο πολλές ὅσο καί οἱ ἀδικίες τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον ἐπισκόπων. Κάτι τέτοιο ἔχει ἄλλωστε ἤδη συμβεῖ στοὺς Διαμαρτυρομένους, τῶν ὁποίων οἱ διασπασμένες ὁμολογίες εἶναι πλέον ἀμέτρητες.

Τὴν ἀσάφεια τοῦ λα΄ ἀποστολικοῦ κανόνος διέλυσε ἡ Πρωτοδευτέρα (AB΄) Σύνοδος τοῦ ἁγίου Φωτίου (861), ἡ ὁποία καθώρισε μέ ἀκρίβεια, ὅτι τό μοναδικὸ ἀδίκημα τοῦ ἐπισκόπου, ἔνεκα τοῦ ὁποίου ἐπιτρέπεται ἡ ἀπόσχισις τῶν κληρικῶν του, εἶναι ἡ φανερὴ διακήρυξις κάποιας αἰρέσεως. Πρὶν δοῦμε τὴν προῖστορία καί τίς ἀποφάσεις τῆς AB΄ Συνόδου, θά ἀναφέρουμε καί μία ἀπλή, προσωπικὴ μας ἐρμηνεία στὸν λα΄ ἀποστολικὸ κανόνα, ἡ ὁποία φυσικὰ εἶναι ἀπολύτως σύμφωνη μέ τὴν ἐρμηνεία τῆς ἀνωτέρω Συνόδου.

Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι χρησιμοποιοῦσαν ὀρισμένες φορές στὶς Ἐπιστολές τους (B΄ Πέτ. β΄, 13) τὸν ὄρο «*ἀδικία*» ἐννοώντας τὴν «*αἵρεσι*», ἐπειδὴ αὐτὴ λέγεται καί «*ἀδικία διὰ τί ἀδικεῖ καί παραβαίνει τὴν τοῦ Θεοῦ ἀλήθειαν*»⁴⁷. Ἐρμηνεύοντας λοιπὸν βάσει τῶν ἀνωτέρω

⁴⁶ Θεοδώρου Βαλσαμῶνος, *Ἐρμηνεία στὸν λα΄ ἀποστολικὸ κανόνα*, P.G.137, 97C.

⁴⁷ Ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, *Ἐρμηνεία εἰς τὰς Καθολικὰς Ἐπιστολάς*, σελ. 179.

τήν λέξι «δικαιοσύνη» ὡς εὐσέβεια θά μπορούσαμε νά ἰσχυρισθοῦμε, ὅτι οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι μέ τόν ὅρο «εὐσεβεία καί δικαιοσύνη» ἐννοοῦν μόνο τήν ὀρθή πίστι. Σύμφωνα μέ τήν ἐρμηνεία αὐτή, ἡ λέξις «δικαιοσύνη» στόν ἀποστολικό κανόνα ἔχει ἐμφατικό σκοπό, τόν ὑπερτονισμό δηλαδή τῆς εὐσεβείας, τῆς ὀρθῆς πίστεως, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μεγίστη ἀρετή⁴⁸, καί τῆς ὁποίας ἡ ἀθέτησις θά ἀποτελοῦσε εὐλογη αἰτία γιά διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

Ἄς δοῦμε ὅμως, τί προηγήθηκε τῆς ΑΒ ᾽ Συνόδου.

ε ᾽. Τά ἐκκλησιαστικά σχίσματα τοῦ ν ᾽ καί θ ᾽ αἰῶνος

Κατά τόν ν ᾽ καί τόν θ ᾽ αἰῶνα, ὅπως εἶναι γνωστό, συνετάραξε τήν Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἡ αἵρεσις τῆς Εἰκονομαχίας, τήν ὁποία ἀκολούθησαν οἱ περισσότεροι ἐπίσκοποι, οἱ ἄρχοντες, ὁ στρατός, ὁ κατώτερος κλήρος καί ὁ λαός. Αὐτοί πού κυρίως ἀντιστάθηκαν στήν ἐπιβολή τῆς αἵρέσεως τόσο στήν πρώτη (726-787) ὅσο καί στήν δεύτερη (813-842) φάσι της, ἦταν οἱ μοναχοί⁴⁹.

Ἐπειτα ἀπό τήν Ζ ᾽ Οἰκουμενική Σύνοδο (787) καί τήν ἐπικράτησι τῆς Ὁρθοδοξίας οἱ μοναχοί, καθὼς ἦταν φυσικό, εἶχαν ἀξιώσεις γιά συμμετοχή στήν ἀναδιοργάνωσι τῆς Ἐκκλησίας καί ἔλεγχῳ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ἔβλεπαν δέ μέ καχυποψία τίς ἐκκλησιαστικές πράξεις τῶν νέων ποιμένων τους. Σύμφωνα μέ τόν ὅσιο Θεόδωρο τόν Στουδίτη, οἱ τότε «ζηλωταί καί ἀκριβεῖς» ἀποδέχθηκαν ὡς Ὁρθόδοξο τόν νέο πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως ἅγιο Ταράσιο (784-806) «καί συνῆλθον Ταρασίῳ καί ὁμογνωμόνουν». Παρά ταῦτα «θαῖττον μετά τήν (Ζ ᾽ Οἰκουμενική) σύνοδον διηνέχθησαν πρὸς τῇ παραδοχῇ κατ' αὐτοὺς τῆς ἐν χρήμασι χειροτονίας· καί δι' ἄλλα τινὰ ζητήματα»⁵⁰, ἓνα ἀπό τά ὁποία ἦταν ἡ μετριοπαθὴς στάσις τοῦ Ἀγίου πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῶν Εἰκονομάχων, πού ἐπέστρεφαν στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας.

Τό 795 συνέβη νέα διάστασις, καθὼς ὁ θεῖος καί γέροντας τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ὁσῖος «Πλάτων ὁ τοῦ σακκουδίωνος

⁴⁸ Ἀγίου Πρόκλου Κωνσταντινουπόλεως, παρά Σ. Μήλια, *Τῶν ἱερῶν Συνόδων... συλλογή*, τόμος α ᾽, σελ. 647.

⁴⁹ Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος β ᾽, § 107, 2, σελ. 37.

⁵⁰ *Ἐπιστολή* νγ ᾽, βιβλίον α ᾽, Ρ.Γ.99, 1104D-1105A.

ἡγούμενος ἀπέστησεν τῆς κοινωνίας Ταρασίου τοῦ πατριάρχου»⁵¹. Αἰτία τοῦ σχίσματος αὐτοῦ ἦταν ὁ παράνομος γάμος τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου μέ τήν αὐλική Θεοδότη, ἀφοῦ εἶχε προηγουμένως διώξει τήν νόμιμη σύζυγό του⁵². Ὁ ἅγιος Ταράσιος δέν συμφώνησε μέ τόν γάμο αὐτό, γιά νά μή παροργίσῃ ὅμως τόν βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἀπειλοῦσε «τὴν αἵρεσιν (τῆς Εἰκονομαχίας) ἀνανεώσασθαι, καί τὰς σεπτὰς καί ἁγίας εἰκόνας πάλιν καθαιρήσιν»⁵³, ἀνέχθηκε τήν τέλεσί του ἀπό τόν ἡγούμενο Ἰωσήφ. Τό σχίσμα αὐτό ἔληξε ἔπειτα ἀπό δύο ἔτη, ὅταν ὁ Κωνσταντῖνος ἔχασε τόν θρόνο του καί ὁ ἅγιος Ταράσιος βρῆκε τήν εὐκαιρία νά καθαιρέσῃ τόν Ἰωσήφ⁵⁴.

Ἡ ἔριδα ἀναζωπυρώθηκε τό 806, ὅταν ὁ νέος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἅγιος Νικηφόρος κάτω ἀπό τίς πιέσεις τοῦ νέου αὐτοκράτορος Νικηφόρου ἀναγκάσθηκε νά ἀποκαταστήσῃ μέ συνοδική ἀπόφασιν τόν Ἰωσήφ. Οἱ Στουδίται, πού ἀποσχίσθηκαν καί πάλι, κατηγοροῦσαν τόν ἅγιο Νικηφόρο καί γιά ἄλλα ζητήματα καί συγκεκριμένα «γιά συμβιβαστική στάση τόσο σέ ἠθικά ζητήματα τῆς βασιλικῆς οἰκογένειας, ὅσο καί στήν διαμάχην εἰκονοφίλων καί εἰκονομάχων»⁵⁵. Ἡ λῆξις τοῦ νέου σχίσματος ἐπιτεύχθηκε τελικά μετά τήν ἄνοδο τοῦ Μιχαήλ Ραγκαβέ στόν βασιλικό θρόνο (811), ὁ ὁποῖος διέταξε τήν ἀνανέωσιν τῆς καθαιρέσεως τοῦ Ἰωσήφ.

Μετά τήν δεύτερη περίοδο τῆς Εἰκονομαχίας (813-842) στόν θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀνῆλθε ὁ ἅγιος Μεθόδιος ὁ Ὁμολογητής. Ὁ ἅγιος ἀντιμετώπισε μέ ἐπιείκεια τό θέμα τῆς ἐπιστροφῆς στήν Ἐκκλησία τῶν ἐπισκόπων, πού εἶχαν χειροτονηθῇ ἀπό τοὺς Εἰκονομάχους, ὅπως παλαιότερα εἶχε πράξει καί ὁ ἅγιος Ταράσιος. Ἡ συγκαταβατικότης αὐτή τοῦ Ἀγίου σέ συνδυασμό μέ τό ὅτι «πολλοὺς ἀνεξετάστως εἰς (ιερατικούς) βαθμοὺς προεβίβασεν»⁵⁶, εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα τήν δημιουργία νέου σχίσματος κυρίως ἀπό τοὺς Στουδίτας, «οἱ ὁποῖοι ἐπεδίωκον νά ἔχουν τόν ἀποκλειστικόν ἔλεγχον ἐπὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως»⁵⁷.

⁵¹ Ὅσιου Θεοφάνους, *Χρονογραφία*, ἔτος 6288, P.G.108, 948A.

⁵² Π. Χρήστου, *Ἑλληνική Πατρολογία*, τόμος ε΄, σελ. 361.

⁵³ *Περί Ταρασίου καί Νικηφόρου τῶν ἐν ἁγίοις πατριαρχῶν*, P.G.99,1852D.

⁵⁴ Ὅσιου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή λ΄*, βιβλίο α΄, P.G.99, 1008A.

⁵⁵ Β. Φειδᾶ, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμος α΄, σελ. 794.

⁵⁶ Μ. Γεδεών, *Πατριαρχικοί Πίνακες*, σελ. 187.

⁵⁷ Π. Χρήστου, *ἐνθ' ἄνωγ.* σελ. 377.

«Ὅθεν ὀρθότατα ποιῶν Μεθόδιος συνοδικῶς ἐξήνεγκεν ἀνάθεμα κατὰ τῶν τοῦ Στουδίου μοναχῶν τῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἑαυτοὺς ἀποσχισάντων, διότι ἀντείχοντο τῶν κατὰ Ταρασίου καὶ Νικηφόρου κληθέντων τε καὶ γραφέντων ὑπὸ Θεοδώρου»⁵⁸. Γιά τὴν ἐπούλῳσι τοῦ νέου αὐτοῦ τραύματος καὶ μερισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας, ἀγωνίσθηκε ποικιλοτρόπως καὶ ὁ ὁσῖος Ἰωαννίκιος, ὁ ὁποῖος στήριζε τὸν ἅγιο Μεθόδιο στὴν ἐκκλησιαστικὴ πολιτικὴ του⁵⁹.

Ἡ ἄνοδος τοῦ ἁγίου Φωτίου στὸν θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ 857 προκάλεσε νέο σχίσμα, αὐτὴ τὴν φορὰ ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ ἁγίου Ἰγνατίου Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος εἶχε ἀναγκασθῇ νὰ παραιτηθῇ ἀπὸ τὸν θρόνο τοῦ δύο μῆνας νωρίτερα⁶⁰. Ὅπως καὶ παλαιότερα «ὁ πυρήνας τῆς ἐναντίον τοῦ ἱ. Φωτίου πολεμικῆς προερχόταν κυρίως μόνο ἀπὸ τοὺς Στουδίτες μοναχοὺς»⁶¹.

στ´. Ἡ Πρωτοδευτέρα (ΑΒ´) Σύνοδος τοῦ ἁγίου Φωτίου (861)

Ἡ νέα αὐτὴ διάστασις πού ἐπῆλθε στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἀνάγκασε τὸν ἱερό Φώτιο νὰ συγκαλέσῃ στὴν Κωνσταντινούπολι τὴν λεγομένη Πρωτοδευτέρα (ΑΒ´) Σύνοδο τὸ 861, στὴν ὁποία συμμετεῖχαν καὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ πάπα τῆς Ρώμης. Ἡ Σύνοδος δικαίωσε τὸν ἅγιο Φώτιο καὶ συνέταξε δεκαεπτὰ ἱερούς κανόνες γιὰ τὴν ρύθμισι διαφορῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Εἰδικώτερα διὰ τῶν κανόνων ιγ´ - ιε´ γινόταν προσπάθεια νὰ δοθῇ ἓνα τέλος στὰ σχίσματα, πού συνετάραξαν τὴν Ἐκκλησία κατὰ τὸν η´ καὶ τὸν θ´ αἰῶνα.

Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ ἀρχὴ τοῦ α´ (ιγ´) κανόνος τῆς Συνόδου: «Τὰς τῶν αἵρετικῶν ζιζανίων ἐπισποράς ἐν τῇ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ ὁ παμπόνηρος καταβαλὼν, καὶ ταύτας ὁρῶν τῇ μαχαίρᾳ τοῦ Πνεύματος τεμνομένας προρρίζους, ἐφ´ ἐτέραν ἤλθε μεθοδείας ὁδὸν τῇ τῶν σχισματικῶν μανίᾳ τὸ τοῦ Χριστοῦ σῶμα μερίζειν ἐπιχειρῶν· ἀλλὰ καὶ ταύτην αὐτοῦ τὴν ἐπιβουλὴν ἡ ἁγία σύνοδος ἀναστέλλουσα»

⁵⁸ Μ. Γεδεών, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 185.

⁵⁹ Ὁσίου Συμεῶν τοῦ Μεταφραστοῦ, *Βίος... τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Ἰωαννικίου*, κεφ. να´ νβ´, P.G.116, 85A-88B.

⁶⁰ Φ. Βαφείδου, ἔνθ' ἄνωτ. τόμος β´, § 110, 2, σελ. 50.

⁶¹ Β. Φειδᾶ, ἔνθ' ἄνωτ. τόμος β´, σελ. 102.

ἀπαγορεύει αὐστηρά ἀπὸ ἐδῶ καί στό ἐξῆς στοὺς κληρικούς ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως τὴν διακοπή τῆς μνημονεύσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ ἐκκλησιαστικῶς προΐσταμένου τους «*ἐν ταῖς ἱεραῖς τῶν λειτουργιῶν εὐχαῖς*», δηλαδή τὴν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί του (σχίσμα) «*πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως, καὶ ἐξετάσεως, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ (τῷ ἐπισκόπῳ) τελείας κατακρίσεως*»⁶².

Γιὰ νὰ μὴ ἐννοηθῇ ὅμως, ὅτι διὰ τῶν κανόνων αὐτῶν ἀφαιρεῖται τό (βάσει τοῦ λα' ἀποστολικοῦ κανόνος) δικαίωμα τῶν Ὁρθοδόξων νὰ διακόπτουν πρὸ συνοδικῆς κρίσεως τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μέ τοὺς ἐπισκόπους τους, ὅταν αὐτοὶ κηρύττουν φανερά αἵρετικές διδασκαλίες, καὶ ταυτόχρονα καταδικάζονται παλαιότερες, παρόμοιες ἀποσχίσεις Ὁρθοδόξων γιὰ λόγους πίστεως, οἱ σοφοὶ Πατέρες ἔθεσαν στό τέλος τοῦ ιε' κανόνος τὴν ἐξῆς ἐπεξήγησι:

Οἱ ἀπαγορεύσεις μας ἰσχύουν, γιὰ ὅσους ἀποσχίζονται ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπό τους πρὸ «*συνοδικῆς καὶ τελείας αὐτοῦ κατακρίσεως... προφάσει τινῶν ἐγκλημάτων*», τὰ ὁποῖα κατὰ τὸν ἱερό Βαλσαμῶνα εἶναι ἡ «*πορνεία, ἱεροσυλία καὶ τῶν κανόνων ἀθέτησις*»⁶³. Ὅσοι ὅμως ἀποσχίζονται πρὸ συνοδικῆς κρίσεως ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπό τους, ἐπειδὴ κηρύττει φανερά «*αἵρεσίν τινα παρὰ τῶν συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην*», ὄχι μόνο δέν ὑπόκεινται στὰ ἐπιτίμια τῶν κανόνων, ἀλλὰ ἀντιθέτως εἶναι ἀξιέπαινοι. «*Οὐ γάρ ἐπισκόπων, ἀλλὰ ψευδεπισκόπων διδασκάλων κατέγνωσαν, καὶ οὐ σχίσματι τὴν ἑνωσιν τῆς Ἐκκλησίας κατέτεμον, ἀλλὰ σχισμάτων καὶ μερισμῶν τὴν Ἐκκλησίαν ἐσπούδασαν ῥύσασθαι*»⁶⁴.

Πράγματι, στὴν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρξαν περιπτώσεις, κατὰ τίς ὁποῖες κληρικοὶ διέκοψαν πρὸ συνοδικῆς κρίσεως τὴν κοινωνία μέ τοὺς ἐπισκόπους τους, ἐπειδὴ ἐκήρυτταν αἵρετικές διδασκαλίες. Κάτι τέτοιο ἔγινε π.χ. στὴν περίπτωσι τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Νεστορίου, ὁ ὁποῖος ἐκήρυξε Χριστολογικὴ αἵρεσι: «*Εἴ τις λέγει Θεοτόκον τὴν Μαρίαν, ἀνάθεμα ἔστω*»⁶⁵. Ὁ Νεστόριος δηλαδή φρονοῦσε τὰ τοῦ «*Ἀρείου*»⁶⁶, δέν θεωροῦσε Θεό «*τόν γενόμενον διμηνιαῖον καὶ*

⁶² P.G.137, 1061B-1064A.

⁶³ P.G.137, 1069A.

⁶⁴ P.G.137, 1068AC.

⁶⁵ Ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολὴ ιδ', P.G.77, 97A.

⁶⁶ Ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ὁμιλία δ', P.G.77, 996A.

τριμηνιαῖον»⁶⁷ Ἰησοῦ, ἀλλά «ψιλόν ἄνθρωπον»⁶⁸ καί διὰ Συνόδου (429) ἀναθεμάτισε τοὺς ἀντιφρονοῦντας⁶⁹. Λόγῳ τῶν αἰρετικῶν φρονημάτων τοῦ Νεστορίου πολλοὶ Ὁρθόδοξοι διέκοψαν ἀμέσως τὴν κοινωνία μαζί του, δηλαδή πρὸ τῆς κρίσεως καὶ κατακρίσεώς του ἀπὸ τὴν Γ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο⁷⁰.

Οἱ Ὁρθόδοξοι διέκοψαν ἐπίσης τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὸν ἅγιο Μακεδόνιο Κωνσταντινουπόλεως, ὅταν αὐτὸς ὑπέκυψε πρὸς στιγμὴν στὶς πιέσεις τοῦ αὐτοκράτορος Ἀναστασίου καὶ ὑπέγραψε τὸν παραμερισμὸ τῆς Δ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (511). Ἡ ἀποκατάστασις τῆς κοινωνίας πραγματοποιήθηκε μόνο κατόπιν δημοσίας ὁμολογίας τοῦ πατριάρχου, ὅτι ἀποδέχεται τὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο⁷¹.

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία διακόπηκε καὶ μὲ τὸν διάδοχο τοῦ ἁγίου Μακεδονίου Τιμόθεο, ὁ ὁποῖος πιεζόμενος ἀπὸ τὸν ἴδιο αὐτοκράτορα ἀναθεμάτιζε, ὅσους ἀποδέχονταν τὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο⁷². Ὁ λαὸς μάλιστα τῆς Κωνσταντινουπόλεως προτιμοῦσε νὰ μένῃ «ἀκοινώνητος»⁷³ γιὰ πολλὰ ἔτη, παρά νὰ κοινωνήσῃ μὲ τὸν αἰρετικὸ πατριάρχη Τιμόθεο.

Διακοπὴ κοινωνίας συνέβη καὶ ἐπὶ τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννου Καλέκα⁷⁴ (1334-1347), ὁ ὁποῖος ἔπειτα ἀπὸ τίς Συνόδους τοῦ 1341 κατὰ τῶν αἰρετικῶν Βαρλαάμ, Ἀκινδύνου καὶ τῶν ὁμοφρόνων τους, δέχθηκε σὲ κοινωνία καὶ εἰσήγαγε στὴν Ἐκκλησία «ἀντὶ τοῦ Χριστοῦ τὸν Ἀντίχριστον, τὸν ἀποστάτην καὶ πολέμιον τῆς ἀληθείας Ἀκίνδυνον»⁷⁵. Σὲ ἀπόσχισι ἀπὸ τὸν αἰρετικὸ πατριάρχη προ-

⁶⁷ Νικηφόρου Καλλίστου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος ιδ΄, κεφ. λδ΄, P.G.146, 1172A.

⁶⁸ Ὁσίου Θεοφάνους, *Χρονογραφία*, ἔτος 5923, P.G.108, 236B.

⁶⁹ Φ. Βαφείδου, ἔνθ' ἄνωτ. § 72, 2, σελ. 234.

⁷⁰ P.G.91, 1473B.

⁷¹ Ὁσίου Θεοφάνους, ἔνθ' ἄνωτ. ἔτος 6004, P.G.108, 364BC.

⁷² Μ. Γεδεών, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 140.

⁷³ Σ. Μήλια, *Τῶν ἱερῶν Συνόδων... συλλογὴ*, τόμος α΄, σελ. 303β.

⁷⁴ P.G.150, 863C-864A.

⁷⁵ Ἀγίου Φιλοθέου Κωνσταντινουπόλεως, *Λόγος εἰς τὸν ἐν ἁγίοις πατέρα ἡμῶν Γρηγόριον ἀρχιεπίσκοπον Θεσσαλονίκης*, κεφ. 67, παρά Δ. Τσάμη, *Φιλοθέου Κωνσταντινουπόλεως τοῦ Κοκκίνου ἀγιολογικά ἔργα*, σελ. 501.

έτρεπε τόσο ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς⁷⁶ ὅσο καὶ οἱ ὁμόφρονές του, ὅπως π.χ. ὁ ἱερός Ἰωσήφ Καλόθετος, ὁ ὁποῖος συνιστοῦσε: «*Ἀποκοπτέον ἡμᾶς τῆς ἐκείνου κοινωνίας*»⁷⁷.

Ἡ ΑΒ΄ Σύνοδος λοιπόν κατῳρθωσε διὰ τῶν ιγ΄ - ιε΄ κανόνων της νά ἐκφράσῃ τὴν ἕως τότε διδασκαλία καὶ πρᾶξι τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ συγκεκριμένα τὰ ἐξῆς πολὺ σημαντικά:

1. Νά καταδικάσῃ τὰ ἄνευ δογματικῶν λόγων σχίσματα, πού εἶχαν συμβεῖ στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας κατά τὸν θ΄ αἰῶνα.

2. Νά ἀπαγορεύσῃ ἐπὶ ποινῇ καθαιρέσεως τὴν πρό συνοδικῆς κρίσεως διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν κληρικῶν μέ τοὺς ἐκκλησιαστικῶς προΐσταμένους τους, ἐφόσον δέν ὑφίστανται λόγοι πίστεως, δηλαδή τὴν δημιουργία νέων σχισμάτων.

3. Νά διαλύσῃ τὴν ἀσάφεια τοῦ λα΄ ἀποστολικοῦ κανόνος διορίζοντας, ὅτι ἡ φανερὴ, «*δημοσία*» καὶ «*γυμνῇ τῇ κεφαλῇ*» («*ἀντί τοῦ, ἀνυποστόλως καὶ μετὰ παρῥησίας*»⁷⁸) διακήρυξις «*αἰρέσεώς τινος παρὰ τῶν συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένης*» ἀπὸ κάποιου ἐπίσκοπο ἀποτελεῖ τὴν μοναδική, εὐλογη αἰτία («*ἐγκλημα*»), ἡ ὁποία δίνει τὸ δικαίωμα στοὺς κληρικούς του νά διακόψουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μαζί του, πρὶν ἢ ὑπόθεσίς του ἐξετασθῇ ἀπὸ ἀρμόδια Σύνοδο.

4. Νά ἐπικυρώσῃ τίς σύμφωνες μέ τὸν λα΄ ἀποστολικὸ κανόνα παλαιότερες ἀποσχίσεις τῶν Ὁρθοδόξων ἀπὸ τοὺς ποιμένας τους γιὰ λόγους πίστεως.

5. Τέλος θά πρέπει νά ἐπισημάνουμε τὴν διακριτικὴ διατύπωσι τοῦ ιε΄ κανόνος, ὁ ὁποῖος οὔτε ἀπαγόρευε τὴν πρό συνοδικῆς κρίσεως διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας γιὰ λόγους πίστεως, οὔτε ὅμως τὴν θεωροῦσε ὑποχρεωτική· ἀπλὰ τὴν ἐπέτρεπε καὶ τὴν ἐπαινοῦσε. Αὐτὸ συνέβη διότι, ὅπως δέν θά ἦταν σωστό νά κατηγορηθοῦν, ὅσοι εἶχαν παλαιότερα διακόψει τὴν κοινωνία μέ τοὺς αἰρετικούς ποιμένας τους πρό τῆς συνοδικῆς κρίσεώς τους, κατά τὸν ἴδιο τρόπο δέν θά ἦταν ἐπίσης σωστό νά κατηγορηθοῦν, οὔτε ὅσοι παλαιότερα εἶχαν ἐκκλησιαστικὴ

⁷⁶ *Ἀναίρεσις ἐξηγήσεως τόμου Καλέκα*, 29, Ε.Π.Ε. τόμος 3, σελ. 692.

⁷⁷ *Ἐπιστολή 2*, κεφ. 9, παρὰ Δ. Τσάμη, *Ἰωσήφ Καλοθέτου συγγράμματα*, σελ. 374.

⁷⁸ Ἰωάννου Ζωναρᾶ, *Ἑρμηνεία στὸν ιε΄ κανόνα τῆς ΑΒ΄ Συνόδου*, P.G.137, 1069D.

κοινωνία με τούς αίρετικούς ποιμένους τους έως τῆς συνοδικῆς κρίσεως τους εἴτε γιά λόγους οἰκονομίας εἴτε λόγῳ ἀγνοίας.

Ἄλλωστε, κανεῖς ἱερός κανών ἢ ἅγιος Πατήρ δέν εἶχε ποτέ ἐπιβάλλει τήν διακοπή τῆς κοινωνίας, μέ ὅσους ἐκήρυτταν κάποια αἵρεσι πρό τῆς συνοδικῆς κρίσεως τους. Κανεῖς ἐπίσης κληρικός δέν εἶχε ποτέ τιμωρηθῇ γι' αὐτό, σέ ἀντίθεσι βέβαια μέ ὅσους συνέχιζαν νά κοινωνοῦν μέ τούς ποιμένους τους ἔπειτα ἀπό τήν συνοδική καταδίκη τους.

Δέν πρέπει ἐπίσης νά λησμονοῦμε, ὅτι ἀφορμή γιά τήν θεσμοθέτησι τῶν κανόνων ιγ' - ιε' ἦταν τά ἀδικαιολόγητα, ἐκκλησιαστικά σχίσματα καί στόχος τῆς Συνόδου ἦταν ἡ παῦσις τους καί ὄχι φυσικά ἡ προτροπή γιά δημιουργία νέων σχισμάτων, ἔστω δικαιολογημένων. Ἐάν ἡ Σύνοδος εἶχε σκοπό νά ἐπιβάλλῃ τήν πρό συνοδικῆς κρίσεως διακοπή τῆς κοινωνίας μέ τούς αίρετικούς, θά ἔλεγε στήν ἀρχή τοῦ πρώτου (ιγ') κανόνος: *“Ὅποιος δέν ἀποσχίζεται ἀμέσως ἀπό τόν αίρετικό ποιμένα του θά ἐπιτιμᾶται”*.

Μέ τόν τρόπο ὅμως αὐτό θά κατέκρινε τίς παλαιότερες περιπτώσεις τῶν ἁγίων Πατέρων, πού προαναφέραμε, οἱ ὅποιοι δέν διέκοψαν ἀμέσως τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τούς ἐπισκόπους, πού ἐκήρυτταν κάποια αἵρεσι, ἀλλά ἐφήρμοσαν τήν ἐκκλησιαστική Οἰκονομία ἔως τήν συνοδική καταδίκη τους. Κατά τήν περίοδο αὐτή προσπάθησαν δηλαδή νά τούς ὀδηγήσουν σέ μετάνοια εἴτε μέ διακριτική σιωπή καί ἀνοχή εἴτε μέ ἐπιστολές καί ἄλλους εἰρηνικούς τρόπους.

Ἄς δοῦμε ὅμως μέ συντομία μερικές χαρακτηριστικές περιπτώσεις.

ζ' . Περιπτώσεις ἀσκήσεως ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας σέ ἐπισκόπους πού ἐκήρυτταν αἵρεσι

1. Ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἐπαινοῦσε τόν πιστό λαό τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πού διέκοψε ἄμεσα τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τόν πατριάρχη του Νεστόριο *«διά τήν ὀρθήν πίστιν»*⁷⁹, ἐπειδή δηλαδή ἐκήρυττε βλάσφημες διδασκαλίες. Χαρακτήριζε μάλιστα ὡς *«ἐλαφροτέρους»* καί *«κολακεύοντας»*⁸⁰, ὅσους στήν Κωνσταντινούπολι δέν ἔπραξαν τό ἴδιο, ἀλλά ἀντιθέτως κοινωνοῦσαν μαζί του.

⁷⁹ Ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή ιη'*, PG.77, 125BC.

⁸⁰ Ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή ια'*, PG.77, 81B.

Παρά ταῦτα ὁ Ἅγιος δέν διέκοψε ἀμέσως τὴν κοινωνία μέ τόν Νεστόριο⁸¹, ἀλλὰ μιμήθηκε «τοὺς ἱατρικὴν ἔχοντας ἐμπειρίαν, οἳ τὰ ἐν τοῖς σώμασι γινόμενα τῶν παθῶν οὐκ εὐθύς ταῖς διὰ σιδήρου καὶ πυρός ὑποφέρουσιν ἀνάγκαις, ἀλλ' ἡπίοις ἐν ἀρχαῖς φαρμάκοις καταμαλάσσουνσι, περιμένοντες τὸν ταῖς τομαῖς πρέποντα καιρόν»⁸². Ἐπειδὴ λοιπὸν πίστευε, «ὅτι χρή τοῖς ὀλισθήσασι χεῖρα δίδοναι, καὶ ὡς ἀδελφούς πεσόντας ἐγείρειν»⁸³, προέτρεπε τὸν Νεστόριο διὰ παραινετικῶν ἐπιστολῶν, στὶς ὁποῖες τὸν ἀποκαλοῦσε «συλλειτουργό»⁸⁴, «ἀποσχέσθαι μὲν τῶν οὕτω σκαιῶν καὶ διεστραμμένων δογμάτων... ἀνθελέσθαι δέ τὴν ὀρθὴν πίστιν»⁸⁵.

Ἐπιπλέον ὁ ἅγιος Κύριλλος ἀγωνίσθηκε «ἵνα γραφάντων αὐτῷ πολλῶν (Ὁρθοδόξων ἐπισκόπων) ἴσως ἐντραπῇ καὶ διορθωθῇ ὁ αἰρετικός (Νεστόριος)... καὶ μετὰ πάντων, ἥτοι διὰ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ποιήσασθαι τό δίκαιον»⁸⁶. Πράγματι, ἡ τελικὴ καταδίκη τοῦ Νεστορίου καὶ ὀριστικὴ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί του ἀπὸ ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους πραγματοποιήθηκε κατὰ τὴν Γ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Ἀξίζει νά σημειωθῇ, ὅτι ὁ Νεστόριος μέχρι τὴν στιγμὴ τῆς καταδίκης του ἀπεκαλεῖτο ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῆς Συνόδου «εὐλαβέστατος καὶ ὀσιώτατος», θεωρεῖτο δηλαδὴ ἐπίσκοπος τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας⁸⁷.

2. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος δέν διέκοψε τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μέ τὸν πατέρα καὶ ἐπίσκοπό του ἅγιο Γρηγόριο, ὅταν αὐτὸς ὑπέγραψε ἀπὸ ἀπλότητα ἓνα αἰρετικό, ἡμιαρειανικὸ σύμβολο πίστεως (361), ἀλλὰ ἀγωνίσθηκε νά τὸν πείσῃ νά τό ἀποκηρύξῃ, πράγμα τό ὁποῖο ἐγινε ἔπειτα ἀπὸ τρία περίπου ἔτη⁸⁸.

⁸¹ Ἐνθ' ἄνωτ. P.G.77, 81A, 84CD.

⁸² Ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολή ιη', P.G.77, 124D125A.

⁸³ Ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολή ια', P.G.77, 81A.

⁸⁴ Ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολή ιζ', P.G.77, 105C.

⁸⁵ Ἐνθ' ἄνωτ. P.G.77, 108B.

⁸⁶ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, Δωδεκάβιβλος, βιβλίον γ', κεφ. ιε', § κ', σελ. 175.

⁸⁷ Ἐνθ' ἄνωτ. § μα', σελ. 222.

⁸⁸ Γρηγορίου πρεσβυτέρου, Βίος... Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου..., P.G.35, 261C 264A.

3. Πολύ μεγαλύτερη χρονικά άσκησης Οικονομίας παρατηρείται στην περίπτωση της στάσεως έναντι της αίρέσεως του Μονοθελητισμού. Πράγματι, αν και η αίρεσις άρχισε να κηρύσσεται περί τό 615, οί κύριοι πολέμιοί της, άγιοι Σωφρόνιος και Μάξιμος Όμολογητής, δέν διέκοψαν άμέσως τήν εκκλησιαστική κοινωνία μέ τούς άρχηγούς της, αλλά προσπάθησαν ποικιλοτρόπως νά τούς όδηγήσουν σέ μετάνοια. Ή διακοπή της κοινωνίας των Όρθοδόξων μέ τούς Μονοθελίτας συνέβη σίγουρα έπειτα από τό 634 και μάλλον έπειτα από τό 638 λίγο πριν δηλαδή ή ταυτόχρονα μέ τίς Συνόδους της Δύσεως (640-649) πού τούς αναθεμάτισαν⁸⁹.

Στήν Σύνοδο μάλιστα του Λατερανού (649) έναντίον των Μονοθελητών ή άσκησης της εκκλησιαστικής Οικονομίας γίνεται ακόμη πιο έμφανής, καθώς ό Σέργιος επίσκοπος των Κυπρίων, αναφέρει τά εξής χαρακτηριστικά: «*Μέχρι γάρ και τήμερον οικονομίαν τινά πραγματευομένοις έσιγήκαμεν, οίόμενοι προς τά κρείττω μετακινήσαι αυτούς τά οικεία διδάγματα*»⁹⁰.

4. Ή πλέον μακροχρόνια άσκησης Οικονομίας των άγίων Πατέρων συναντάται στην περίπτωση της στάσεως έναντι των Λατίνων. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγουμε, και αν ακόμη δεχθούμε τήν άκραία περίπτωση, ότι δηλαδή οί πάπαι εκήρυξαν επίσημα τήν αίρεσι του filioque τό 1009⁹¹, και όχι ότι τήν διέδιδαν άνυποστολόως από τόν ι' αιώνα⁹². Πράγματι, παρά τό ότι ό Σέργιος Κωνσταντινουπόλεως διέγραψε άμέσως τό όνομα του πάπα από τά δίπτυχα, οί υπόλοιποι Όρθόδοξοι πατριάρχαι δέν έπραξαν τό ίδιο, αλλά διέκοψαν τήν κοινωνία έπειτα από σαρανταπέντε έτη (1054). Έννοείται βέβαια, ότι ή Κωνσταντινούπολις ήταν ένωμένη μέ τά άνωτέρω πατριαρχεία καθ' όλο αυτό τό διάστημα.

Ή Οικονομία αυτή έναντι των Λατίνων έγινε, επειδή «*οί Πατριάρχαι κατά τό αρχαϊον εκκλησιαστικόν έθος, μάλλον του Κηρουλαρίου ενεργοϋντες τό κανονικόν δίκαιον, έξεδέχοντο τήν διόρθωσιν της*

⁸⁹ Άχ. Πιτσιλκα, *Βίος και άγώνες του άγίου Μαξίμου του Όμολογητού*, σελ. 12-15.

⁹⁰ Δοσιθέου Ίεροσολύμων, ένθ' άνωτ. βιβλίο στ', κεφ. θ', § ζ', σελ. 278.

⁹¹ Β. Στεφανίδου, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, § 22, σελ. 374.

⁹² Φ. Βαφείδου, *Εκκλησιαστική Ιστορία*, τόμος β', § 113, 1, σελ. 65.

ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὅθεν καί ἐμακροθύμουν»⁹³. «Οἱ Ἀνατολικοὶ (δηλαδή) οἰκονομικῶς, σεσιγήκασιν ἐπὶ πολὺν καιρόν, οἰόμενοι τοὺς Ἰταλοὺς πρὸς τὰ κρεῖττω μετακινῆσαι τὰς καινοτομίας αὐτῶν, μείναντας δέ ἐν τῇ οἰκείᾳ πεισμονῇ, ἀπέβαλον αὐτοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως»⁹⁴.

Μέ τίς τρεῖς ἀνωτέρω περιπτώσεις θά ἀσχοληθοῦμε ὁμῶς περισσό-
τερο καί στό τρίτο μέρος τοῦ βιβλίου.

Ἀπό τὴν ἀνωτέρω λεπτομερεῇ ἔρευνα ὠδηγηθήκαμε στό ἐξῆς τελικό συμπέρασμα: Ἡ ΑΒ΄ Σύνοδος τοῦ ἁγίου Φωτίου ἐκφράζοντας τὴν ἕως τότε διδασκαλία καί πρᾶξι τῶν ἁγίων Πατέρων ἀπαγόρευσε μέ αὐστηρότητα τίς πρὸ συνοδικῆς κρίσεως ἀποσχίσεις τῶν κληρικῶν ἀπὸ τοὺς ἐπίσκοπους τοὺς γιὰ ὅποιαδήποτε αἰτία, ἐκτός ἀπὸ τὴν φανερὴ διακήρυξι κάποιας αἵρέσεως. Στὴν περίπτωσι αὐτῇ, κατὰ τὴν ὁποία κάποιος ἐπίσκοπος ἐκήρυττε αἰρετικές διδασκαλίες, ἡ Σύνοδος οὔτε ἀπαγόρευε οὔτε ὑποχρέωνε τὴν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί του· ἀπλᾶ τὴν ἐπέτρεπε καί τὴν ἐπαινοῦσε.

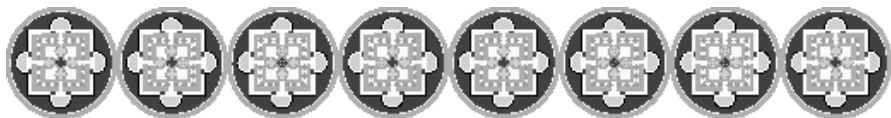
Μέ τὸν τρόπο αὐτό ἡ Σύνοδος ἐξέφραζε τὴν πεποίθησί της, ὅτι ἡ μόνη ἀρμόδια γιὰ νά ἐπιβάλλῃ σέ ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους τὴν διακοπή τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ Οἰκουμενικὴ ἢ μεγάλη Τοπικὴ Σύνοδος. Ἀντιθέτως, ἕως τὴν σύγκλησι καί τίς ἀποφάσεις τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου κάθε κληρικός ἔχει τὸ δικαίωμα νά ἐφαρμόσῃ εἴτε τὴν ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία καί νά μὴ ἀποσχισθῇ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπό του, εἴτε τὴν Ἀκρίβεια διακόπτοντας δηλαδή τὴν κοινωνία μαζί του. Ἡ πρόσκαιρη αὐτὴ διακοπή τῆς κοινωνίας ἔχει ὡς σκοπὸ τὴν καταγγελία τοῦ αἰρετικοῦ ποιμένου καί τὴν αἴτησι παραπομπῆς του σέ συνοδικό δικαστήριο, τὸ ὁποῖο θά ἀποφασίσῃ τελεσίδικα εἴτε τὴν παῦσι εἴτε τὴν ὀριστικοποίησι τῆς διακοπῆς τῆς κοινωνίας μαζί του.

Μέ βάσι τὴν ἀνωτέρω πατερικὴ διδασκαλία γιὰ τὴν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας θά προσπαθήσουμε νά ἀποδείξουμε στὴν

⁹³ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, ἔνθ' ἄνωτ. βιβλίο η', κεφ. β', § στ', σελ. 304.

⁹⁴ Ἐνθ' ἄνωτ. βιβλίο στ', κεφ. ζ', § θ', σελ. 278.

συνέχεια τήν αντικανονικότητα τῆς ἀποσχίσεως τῶν Γ.Ο.Χ. ἀπό τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος τό 1924.

Κεφάλαιο Γ '

Ἀντικανονική ἡ ἀπόσχις τῶν Γ.Ο.Χ. ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὸ 1924

α' . Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κατέστη σχισματική

Μία ἀπὸ τίς βασικὲς δικαιολογίες τῶν Γ.Ο.Χ. γιὰ τὴν ἀπόσχισί τους ἦταν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τὸ 1924 κατέστη σχισματική. Συγκεκριμένα σύμφωνα μέ τὴν διακήρυξι τῶν τριῶν ἀρχιερέων Δημητριάδος Γερμανοῦ, πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου καὶ Ζακύνθου Χρυσοστόμου ποὺ ἀποσχίσθηκαν τὸ 1935 ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀνέλαβαν τὴν ἡγεσία τῶν Γ.Ο.Χ., (οἱ ὅποιοι ἕως τότε ποιμαίνονταν μόνο ἀπὸ ἱερεῖς), «οἱ διοικοῦντες νῦν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς μονομεροῦς καὶ ἀντικανονικῆς καὶ ἀψυχολογίτου εἰσαγωγῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἀπέσχισαν ἐαυτοὺς τοῦ καθόλου κορμοῦ τῆς Ὁρθοδοξίας, καὶ ἐκήρυξαν ἐαυτοὺς κατ' οὐσίαν Σχισματικούς ἀπέναντι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν».⁹⁵

Ὁ ἰσχυρισμὸς αὐτός εἶναι κατὰ τὴν γνώμη μας ἐσφαλμένος. Ὅπως εἶδαμε ἀνωτέρω, σχισματικὸς καθίσταται κάποιος διὰ δύο τρόπων· εἴτε διὰ συνοδικῆς κρίσεως, κατακρίσεως καὶ ἀποκοπῆς τοῦ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, ἐπειδὴ διαπράττει καὶ ἐμμένει σέ κάποια ἀπὸ τοὺς ἱερούς κανόνας κολάσιμη πράξι, εἴτε διὰ οἰκιοθελοῦς ἀποσχίσεώς του ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία.

⁹⁵ Χρυσοστόμου πρώην Φλωρίνης, Ἀπαντα, τόμος α' , σελ. 81.

Καθώς όμως γνωρίζουμε, τίποτε από τὰ ἀνωτέρω δέν συνέβη τό 1924. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἄλλαξε ἀπλά τό ἡμερολόγιό της, χωρίς φυσικά νά διανοηθῇ νά ἀποσχισθῇ ἀπό τίς ὑπόλοιπες Τοπικές Ἐκκλησίες. Ἀλλά οὔτε καί οἱ Τοπικές Ἐκκλησίες τήν καταδίκασαν ὡς σχισματική ἢ τήν ἀπέκοψαν ἀπό τό σῶμα τους τιμωρώντας την γιά τήν καταφρόνησι τῶν ἀντιδράσεων, πού ἐξέφρασαν ὀρισμένες ἀπό αὐτές, καί τήν ὑπερβολική καί «ἀδικοιολόγητον σπουδήν»⁹⁶ πού ἐπέδειξε στό ζήτημα τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου.

Ἀντιθέτως, οἱ Τοπικές Ἐκκλησίες προτίμησαν νά μεταχειρισθοῦν τήν ἐκκλησιαστική Οἰκονομία καί ἀνοχή, καθὼς ἄλλωστε ὀρισμένες ἀπό αὐτές ὑφίσταντο ταυτόχρονα παρόμοιες πιέσεις γιά διόρθωσι τοῦ ἡμερολογίου εἴτε ἀπό τίς κυβερνήσεις τῶν χωρῶν τους εἴτε ἀπό τὰ ποιμνιά τους. Οἱ ποικίλες αὐτές πιέσεις ἀνάγκασαν μάλιστα τό 1928 ἀκόμη καί τήν συντηρητική Ἐκκλησία τῆς Ἀλεξανδρείας νά δεχθῇ καί αὐτή μέ τήν σειρά της τό νέο ἡμερολόγιο⁹⁷.

Ἡ ἄσκησις αὐτή τῆς Οἰκονομίας ἀπό μέρους τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν ἦταν ἀπολύτως σύμφωνη μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησιολογία, δεδομένου μάλιστα ὅτι ἡ μονομερής διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου ἦταν μέν μία παρανομία, ἡ ὁποία ὅμως δέν ἔθιγε τὰ δόγματα τῆς πίστεως· (ἂν καί, ὅπως εἶδαμε ἀνωτέρω, στήν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας συναντῶνται ἀκόμη καί περιπτώσεις ἀσκήσεως «μέχρι τινός καιροῦ»⁹⁸ Οἰκονομίας ἔναντι Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες ἐκήρυτταν ἀκόμη καί αἰρετικές διδασκαλίες).

Πράγματι, βασικό ἀξίωμα ὅλων τῶν ἁγίων Συνόδων καί Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὅτι, ἐνῶ στήν σφαῖρα τοῦ δόγματος δέν ἐπιτρέπεται καμμία ἀπολύτως οἰκονομία, ἀντιθέτως στήν ἐξωτερική, λειτουργική ζωή καί λατρεία, στά ἥθη καί ἔθιμα, καθὼς καί στίς διοικητικές μορφές καί σχήματα τῆς Ἐκκλησίας, «ἐν οἷς -δηλαδή- οὐκ ἔστι πίστις τό ἀθετούμενον»⁹⁹, εἶναι ἀνεκτές καί ἐπιτρεπτές ὀρισμένες κατὰ τόπους ἐπουσιώδεις παραλλαγές καί διαφοροποιήσεις. Κατά τόν ἅγιο Εὐλόγιο Ἀλεξανδρείας, «μέχρι τούτου τὰ τῆς οἰκονομίας ὁ ὀρθός λόγος ἀνέχεται,

⁹⁶ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, *Ἱστορική καί κανονική θεώρησις...*, σελ. 55, 102.

⁹⁷ Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 123-124.

⁹⁸ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή μθ'*, βιβλίο α', P.G.99, 1088A.

⁹⁹ Μεγάλου Φωτίου, *Ἐπιστολή β'*, βιβλίο α', P.G.102, 605C.

μέχρις ἂν οὐδέν καινοτομεῖται τῶν τῆς Ἐκκλησίας δογμάτων... ὅτε τὸ δόγμα τῆς εὐσεβείας οὐδέν παραβιάπτεται»¹⁰⁰. «Ἐν γάρ τοις θείοις δόγμασιν», κατὰ τὴν ἀπάντησι τῶν Ὁρθοδόξων πατριαρχῶν πρὸς τοὺς Ἀγγλικανούς τὸ 1718, «οὐδαμοῦ χώραν ἔχει ποτέ ἡ οἰκονομία ἢ συγκατάβασις»¹⁰¹.

Κατὰ συνέπεια ὁ ἰσχυρισμός τῶν Γ.Ο.Χ., ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος κατέστη σχισματική, ἀποσχίσθηκε δηλαδή ἀπὸ τὸν «καθόλου κορμὸ τῆς Ὁρθοδοξίας», ἦταν ἀναληθής. Στὴν προσπάθειά τους μάλιστα νὰ ἐνισχύσουν τὸν ἀνωτέρω ἰσχυρισμό οἱ Γ.Ο.Χ. ἐπικαλέσθηκαν καὶ σχετικὸ ἀπόσπασμα «Ἐκθέσεως» ποῦ συντάχθηκε κατὰ τὸ 1923 ἀπὸ εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπιστημόνων γιὰ τὸ ἡμερολογιακὸ ζήτημα, στὴν ὁποία συμμετεῖχε καὶ ὁ (ἀρχιμανδρίτης τότε) Χρυσόστομος Παπαδόπουλος. Στὴν Ἐκθεσι αὐτὴ ἀναφερόταν μεταξὺ ἄλλων, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν «δύναται νὰ χωρισθῇ τῶν λοιπῶν (Ἐκκλησιῶν) καὶ νὰ ἀποδεχθῇ νέον ἡμερολόγιον χωρὶς νὰ καταστῇ σχισματικὴ ἀπέναντι τῶν ἄλλων»¹⁰².

Ἡ προσεκτικὴ ἀνάγνωσις ὅμως ὁλόκληρης τῆς Ἐκθέσεως καθιστᾷ φανερό, ὅτι οἱ Γ.Ο.Χ. ἀπομονώνουν ἐν γνώσει τους τὸ ἀνωτέρω σημεῖο τῆς ἀποκρύπτοντας ἔτσι, ὅτι «ἡ Ἐπιτροπὴ δέν ἔτασεν ὡς προϋπόθεσιν τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου τὴν ταυτόχρονον ὑπὸ πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰσαγωγὴν τούτου, ἀλλὰ τὴν μετ' αὐτῶν συνεννόησιν»¹⁰³ καὶ μόνο. Ὅπως βέβαια προαναφέραμε, ἡ συνεννόησις τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μέ τίς Τοπικὲς Ἐκκλησίες δέν ἀπέφερε τελικά τὰ ἀπαραίτητα ἀποτελέσματα. Παρὰ ταῦτα ὅμως οἱ μόνες ἀρμόδιες γιὰ νὰ καταδικάσουν τὴν ἑλλειψι αὐτὴ ἦταν οἱ Τοπικὲς Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες φυσικὰ οὐδέποτε ἔπραξαν κάτι τέτοιο.

¹⁰⁰ Μεγάλου Φωτίου, *Μυριόβιβλος*, 227, P.G.103, 956C, 953C.

¹⁰¹ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικά καὶ συμβολικά μνημεῖα...*, τόμος β', σελ. 808 [888].

¹⁰² Ἰω. Βώκου, *Ἡ διάσπασις τῆς Ὁρθοδοξίας*, σελ. 14-15.

¹⁰³ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, *ἐνθ' ἄνωπ.* σελ. 54.

β'. Οί σχετικές απόψεις του ήγέτου τῶν Γ.Ο.Χ. πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομου

Τό ἄτοπο τοῦ χαρακτηρισμοῦ καί ἰδίως τῆς κηρύξεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς σχισματικῆς ἀπό μέρους τῶν Γ.Ο.Χ. ἀναγκάσθηκε νά παραδεχθῇ δύο χρόνια ἀργότερα ἀκόμη καί ὁ μετριοπαθής ήγέτης τῶν Γ.Ο.Χ. πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος: «*Ἡμεῖς ἀμυνόμενοι κατὰ τῆς καθ' ἡμῶν καθαιρετικῆς ἀποφάσεως τοῦ Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, ὅπερ συνεκρότησεν ἡ καινοτομήσασα Ἱεραρχία, ἀπεκαλέσαμεν εἰς δημοσιεύματα ἡμῶν τοὺς καινοτόμους Ἱεράρχας Σχισματικούς*»¹⁰⁴.

Ἀμυνόμενος καί πάλι ὁ Χρυσόστομος τό 1937 αὐτή τήν φορά κατὰ τῶν ἀκραίων Γ.Ο.Χ. (Μαθηταϊκῶν) πού ἀποσχίσθηκαν ἀπό αὐτόν ἀναγκάσθηκε ἐπιπλέον νά ὁμολογήσῃ καί τά ἐξῆς σημαντικά: «*Ἄν δέ ἡμεῖς ἀπερχόμενοι εἰς ἐξορίαν ὠνομάσαμεν τόν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν σχισματικόν καί τήν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος σχισματικήν, τήν λέξιν "σχίσμα" μετεχειρίσθημεν οὐχί ὑπό τήν ἔννοιαν ὑφ' ἣν μεταχειρίζεται ταύτην ἡ Ἐκκλησία ἵνα σημάνῃ τήν ἀπόσχισιν ἐκ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί τήν συνεπεῖα ταύτης ἀποξένωσιν τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ καί τῶν μυστηρίων, ἀλλ' ὑπό τήν ἔννοιαν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν διά τῆς ἐορτολογικῆς καινοτομίας ἀπέσχισεν ἑαυτόν καί τήν ἀκολουθοῦσαν αὐτῷ Ἱεραρχίαν τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τόν ἐορτασμόν τῶν ἐορτῶν καί τήν τήρησιν τῶν νηστειῶν*»¹⁰⁵.

Ἄλλωστε, «*τό δικαίωμα τοῦτο, ἥτοι τοῦ ἰδρύειν καί καταλύειν μίαν Ἐκκλησίαν*» ἀνήκει μόνο στήν Μία, Ἀγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία, «*ἥς τήν ἔγκυρον γνώμην καί τελεσίδικον ἀπόφασιν διερχομένη ἡ Οἰκουμενική καί Πανορθόδοξος Σύνοδος... Τούτων οὕτως ἐχόντων προτεσταντίζει ἢ λατινίζει πᾶς ἢ πᾶσα ἐπὶ μέρους Ἐκκλησία ὅταν οἰκειοποιεῖται ἢ σφετερίζεται τό δικαίωμα τῆς πανορθόδοξου συνόδου καί προβαίνει διά μίαν ἀντικανονικήν ἀπόφασιν τῆς Δ. Συνόδου μιᾶς Ἐκκλησίας (τήν ἡμερολογιακή ἐν προκειμένῳ μεταρρύθμισι) εἰς τήν κήρυξιν αὐτῆς ὡς σχισματικῆς*»¹⁰⁶.

¹⁰⁴ Ἀπαντα, τόμος β', σελ. 22-23.

¹⁰⁵ Ἡλία Ἀγγελοπούλου, *Μητροπολίτης πρ. Φλωρίνης Χρυσόστομος Καβουρίδης*, σελ. 79.

¹⁰⁶ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 77-78.

Οἱ ἀνωτέρω λόγοι τοῦ Χρυσοστόμου φανερῶνουν ἀδιαμφισβήτητα τὸ μέγεθος τῆς παρανομίας καὶ αὐθαιρεσίας τῶν Γ.Ο.Χ. νὰ κηρύξουν τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος σχισματική, καθόσον μάλιστα δέν ἀποτελοῦσαν οὔτε κἄν μία νόμιμη καὶ ἀναγνωρισμένη ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Ἐπιπλέον, ἐάν ἡ ἀνωτέρω κατηγορία τους κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἦταν λογική, τότε σχισματικές θά ἔπρεπε νὰ θεωρηθοῦν ὅλες οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, δεδομένου ὅτι αὐτές ἕως σήμερα οὔτε τὴν ἀπεκήρυξαν, ἀλλὰ οὔτε καὶ ἀποδέχθηκαν τὴν ἀντίδρασι τῶν Γ.Ο.Χ. καὶ ἰδίως τὴν δημιουργία μιᾶς, νέας, ἀνεξάρτητης καὶ ἀπομονωμένης Ἐκκλησίας. Διὰ τοῦ χαρακτηρισμοῦ βέβαια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς σχισματικῆς οἱ Γ.Ο.Χ. ἐπιδίωκαν ἀφ' ἐνός νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ αὐτὴν καὶ ἀφ' ἐτέρου νὰ ἀποφύγουν νὰ χαρακτηρισθοῦν αὐτοί, καθὼς τοὺς ἄξιζε, ὡς σχισματικοί.

γ' . Ἀδικαιολόγητη ἡ ἐπὶ κλῆσις τοῦ ιε' κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου ἀπὸ τοὺς Γ.Ο.Χ.

Τὴν ἀπόσχισι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ποὺ εἶχαν ἤδη ἐφαρμόσει οἱ Γ.Ο.Χ. ἀπὸ τὸ 1924, ὄχι μόνο ἐπαίνεσαν καὶ υἱοθέτησαν οἱ τρεῖς ἀρχιερεῖς τὸ 1935, ἀλλὰ ἐπιπλέον τὴν συνιστοῦσαν καὶ στὸν πιστὸ Ἑλληνικὸ λαό: *«Συνιστῶμεν εἰς ἅπαντας τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸ ὀρθόδοξον ἑορτολόγιον, ὅπως μηδεμίαν πνευματικὴν ἐπικοινωνίαν ἔχωσι μετὰ τῆς σχισματικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν σχισματικῶν Λειτουργῶν Αὐτῆς, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἔφυγεν ἡ χάρις τοῦ Παναγίου Πνεύματος»*¹⁰⁷. Προκειμένου δέ νὰ δικαιολογήσουν τὴν προτροπὴ γιὰ διακοπὴ τῆς κοινωνίας μετὰ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἡγέτες τῶν Γ.Ο.Χ. ἔκαναν πολὺ συχνὰ ἐπὶ κλῆσι τοῦ ιε' κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου. Ἄς δοῦμε ὅμως, ἐάν πράγματι εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ διακόψουν τὴν κοινωνία βάσει τοῦ ἀνωτέρω κανόνος.

Ὅπως προαναφέραμε, ἕως τὸ 1935 καὶ φυσικὰ ἕως σήμερα δέν πραγματοποιήθηκε ἀπὸ Οἰκουμενικὴ ἢ Πανορθόδοξο Σύνοδο καμία καταδίκη τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὡς σχισματικῆς (πολὺ περισσότερο ὡς αἵρετικῆς). Οὔτε ἐπίσης ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποσχίσθηκε

¹⁰⁷ Ἀμφιλοχίου ἱερομονάχου, *«Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν»*, σελ. 15.

από μόνη της από τίς υπόλοιπες Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες δημιουργώντας μία ανεξάρτητη Ἐκκλησία (πολύ περισσότερο δέν προσχώρησε σέ κάποια αἰρετική Ἐκκλησία). Κατά συνέπεια (βάσει τῶν ὅσων ἀναφέραμε στό προηγούμενο κεφάλαιο) δέν ὑφίστατο κάποιος λόγος γιά ὑποχρεωτική διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί της.

Μήπως ὅμως ὑπῆρχε κάποιος λόγος, πού ἔστω νά ἐπέτρεπε τήν ἀπόσχισι ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος; Ὅπως εἶδαμε, οἱ Πατέρες τῆς ΑΒ΄ Συνόδου ἐπέτρεπαν τήν διακοπή τῆς κοινωνίας, μόνο κατά τήν περίπτωσι πού ὁ ἐπίσκοπος ἐκήρυττε «*αἵρεσίν τινα παρά τῶν συνόδων ἢ Πατέρων κατεγνωσμένην*». Κανείς ὅμως δέν μπορεῖ νά ἀποδείξη, ὅτι ἡ διόρθωσι τοῦ ἡμερολογίου ἀποτελεῖ αἵρεσι, προσβάλλει δηλαδή τά δόγματα τῆς πίστεως καί ὄχι τήν ἐξωτερική, λειτουργική ζωή καί κανονική τάξι.

Τήν ἄποψι ὅτι ἡ διόρθωσι τοῦ ἡμερολογίου δέν ἔθιγε τά δόγματα τῆς πίστεως παραδεχόταν ἀκόμη καί ὁ ἡγέτης τῶν Γ.Ο.Χ. πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος. Κατ' αὐτόν, ἡ διόρθωσι ἦταν μία πλάνη «*μή ἀφορῶσα ἀπ' εὐθείας δόγμα πίστεως, ἀλλ' ἀναφερομένη εἰς ἀντικανονικότητας καί παρατυπίας Ἐκκλησιαστικάς ἱασίμους κατά τόν Μ. Βασίλειον*», δηλαδή στό «*Τυπικόν καί Διοικητικόν μέρος τῆς Ἐκκλησίας*»¹⁰⁸. Ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἑλλάδος ἐπιμένοντας «*εἰς τήν ἡμερολογιακὴν ταύτην καινοτομίαν*» ἔθετε τήν «*φιλοτιμίαν τῆς ὑπεράνω τῶν Θείων καί ἱερῶν Κανόνων*»¹⁰⁹. Συνεπῶς οἱ Γ.Ο.Χ. ἀντιτάσσονται «*σέ μίαν ἀντικανονικὴν τῆς Συνόδου ἀπόφασιν*»¹¹⁰ καί «*διατελοῦν ἐν ἀκοινωνησίᾳ πρὸς τήν καινοτομήσαν Ἱεραρχίαν... προσωρινῶς διὰ λόγους κανονικούς*»¹¹¹ καί ὄχι δογματικούς.

Γιά νά μή χάσῃ ὅμως τήν συμμαχία τοῦ ιε' κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου, ὁ ὁποῖος ὥριζε ὅτι μόνο λόγοι πίστεως δικαιολογοῦν τήν διακοπή τῆς κοινωνίας, ὁ Χρυσόστομος δέν δίσταζε ὁρισμένες φορές νά τὸν παρουσιάσῃ ἀλλοιωμένο. Συγκεκριμένα ὑποστήριζε ὅτι ὁ ἐν λόγῳ κανὼν ὑπαγορεύει «*τὴν ἀποκήρυξιν τοῦ πρώτου καί πρό τῆς Συνοδικῆς*

¹⁰⁸ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 17-18.

¹⁰⁹ Δημητριάδος Γερμανοῦ, πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου καί Ζακύνθου Χρυσοστόμου, *Διαμαρτυρία πρὸς τὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας...*, σελ. 31.

¹¹⁰ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 3.

¹¹¹ *Περιοδικὸ Ὀρθόδοξος Ἐνστασις καί Μαρτυρία*, τεύχος 24-25, σελ. 299.

κρίσεως, ὅταν οὗτος ἀπροκαλύπτως καί γυμνῇ τῇ κεφαλῇ κηρύττει ἐπ' Ἐκκλησίας καί διδασκῇ, παρ' ἃ οἱ Θεῖοι Πατέρες ἐν Οἰκουμενικαῖς καί Τοπικαῖς Συνόδοις ἐθέσπισαν, καί ὡς ὀρθοδόξους θεσμούς καί κανόνας καθιέρωσαν»¹¹².

Εἶναι προφανές, πιστεύουμε, ἡ ἀλλοίωσις τοῦ νοήματος τοῦ κανόνος διὰ τῆς διευρύνσεως τοῦ πεδίου τῶν παραπτωμάτων τοῦ «πρώτου» (ἐπισκόπου) ἀπὸ τὴν σφαῖρα τοῦ δόγματος καί στίς παρανομίες τῶν «θεσμῶν καί κανόνων». Σύμφωνα ὅμως μέ τὴν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων πού προαναφέραμε καί ἰδίως τοῦ ἐν λόγῳ κανόνος, ἀπαγορεύεται αὐστηρά ἡ διακοπή τῆς κοινωνίας μέ τόν ἐπίσκοπο, ὅταν αὐτός παραβιάξῃ τὴν κανονικὴ τάξι καί μόνο.

**δ' . Τό ἐπιχείρημα ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ διακοπή τῆς
ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκόμη καί γιά μὴ δογματικούς
λόγους, δηλαδή γιά ἀθέτησι τῶν ἐκκλησιαστικῶν
παραδόσεων καί κανονικῶν διατάξεων**

Ἡ ἀδυναμία τῶν Γ.Ο.Χ. νά ἀποδείξουν, ὅτι ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου ἀποτελεῖ αἵρεσι, τοὺς ἀναγκάζει νά ἰσχυρίζωνται, πῶς ἡ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐπιτρέπεται ἀκόμη καί γιά μὴ δογματικούς λόγους. Ἡ ἄποψις αὐτὴ ἀντίκειται ἀδιαμφισβήτητα στὴν Ὅρθόδοξο διδασκαλία, ἀθετεῖ τὴν Σύνοδο τοῦ ἁγίου Φωτίου καί ἀνοίγει διάπλατα τόν δρόμο γιά τὴν δημιουργία σχισμάτων ἀνατινάσσοντας ἔτσι τὰ ἐκκλησιολογικὰ θεμέλια τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὴν προσπάθειά τους δέ νά κατοχυρώσουν τὴν πολὺ σοβαρὴ αὐτὴ ἐκκλησιολογικὴ τους κακοδοξία, οἱ Γ.Ο.Χ. ὀδηγοῦνται κατ' ἀνάγκη σέ μία παρερμηνεία καί διαστρέβλωσι τόσο τῶν ἱερῶν κανόνων καί τῆς πατερικῆς διδασκαλίας ὅσο καί τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

Ἀπαντώντας στὴν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου ἑνας ἀπὸ τοὺς βασικούς ὑποστηρικτὰς τοῦ ἀνωτέρω ἀνορθοδόξου φρονήματος, ὁ ἱερομόναχος Θεοδώρητος, διακηρύττει ὅτι ἡ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τόν ἐπίσκοπο ἐπιτρέπεται, ὅταν αὐτός «*κηρύξῃ ἢ πράξῃ τι δημοσίᾳ τό ὅποῖον προσβάλλει καιρίως τὴν εὐσέβειαν καί δικαιοσύνην,*

¹¹² Δημητριάδος Γερμανοῦ, πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου καί Ζακύνθου Χρυσοστόμου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 31-32.

συμφώνως πρὸς τὸν 31ον Ἀποστολικόν... Τὸ αὐτὸ πρὸς τὸν 31ον Ἀπ. Καν. παρατηροῦμεν νὰ διαγράφεται καὶ ὑπὸ τῶν ΙΓ΄ καὶ ΙΔ΄ Κανόνων τῆς Πρωτοδευτέρας Συνόδου τοῦ 861. Κατ' αὐτοὺς πᾶσα διακοπή κοινωνίας τοῦ κατωτέρω κληρικοῦ πρὸς τὸν ἀνώτερόν του τιμωρεῖται αὐστηρῶς, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν βεβαίως, ὅτι οἱ προϊστάμενοι δέν τυγχάνουν «ἀσεβεῖς ἢ ἄδικοι» κατὰ τὸν λα΄ Ἀπ. Κανόνα»¹¹³.

Κατὰ τὴν γνώμη μας, ὁ π. Θεοδώρητος ἀλλοιώνει τελείως τὸ νόημα τῶν κανόνων τῆς ΑΒ΄ Συνόδου, ἐφόσον αὐτοὶ διώρισαν μέ σαφήνεια, ὅτι εὐλογη αἰτία γιὰ τὴν διακοπή τῆς κοινωνίας θεωρεῖται ἡ διακήρυξις κάποιας αἰρέσεως καὶ μόνο. Ὁ π. Θεοδώρητος δημιουργεῖ τελεία σύγχυσι, καθὼς μεταφέρει τὴν φράσι «εὐσεβεία καὶ δικαιοσύνη» τοῦ λα΄ ἀποστολικοῦ κανόνος μέσα στὴν διατύπωσι τῶν κανόνων τῆς ΑΒ΄ Συνόδου, ἂν καὶ γνωρίζει πολὺ καλά, ὅτι ἡ Σύνοδος αὐτὴ ἐρμήνευσε τὴν ἀνωτέρω ἀσαφῆ φράσι τοῦ ἀποστολικοῦ κανόνος. Ἐπειτα λοιπὸν ἀπὸ τὴν ΑΒ΄ Σύνοδο δέν ἔχει πλέον κανεῖς τὸ δικαίωμα νὰ ἐπικαλεσθῇ κάποια παλαιότερη, κανονικὴ διάταξι (ἐν προκειμένῳ τὸν λα΄ ἀποστολικὸ κανόνα) καὶ νὰ ἀποσχισθῇ ἀπὸ τὸν ἐπίσκοπό του γιὰ λόγους παραβίασεως τῆς «δικαιοσύνης», δηλαδὴ γιὰ κάθε «παρὰ τὸ καθῆκον καὶ τὸ δίκαιον»¹¹⁴ πρᾶξι του.

Στὴν Ἱστορία ἄλλωστε τῆς Ἐκκλησίας συναντῶνται παρόμοιες περιπτώσεις, κατὰ τίς ὁποῖες Οἰκουμενικὲς ἢ Πανορθόδοξοι Σύνοδοι τροποποίησαν, βελτίωσαν ἢ ἐπεξηγήσαν παλαιότερες, κανονικὲς διατάξεις ἔχοντας σκοπὸ νὰ ἐξυπηρετήσουν τὸ συμφέρον τῆς Ἐκκλησίας καὶ μόνο. Κάτι τέτοιο ἔγινε π.χ. στὴν ΣΤ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, ἡ ὁποία καθώρισε -σέ ἀντίθεσι πρὸς τὸν ε΄ ἀποστολικὸ κανόνα καὶ τοὺς λόγους τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Τίτ. α΄, 6)- «κανέναν Ἀρχιερεὺς νὰ μὴ συγκατοικῇ μέ τὴν γυναῖκα του ἀφ' οὗ χειροτονηθῇ»¹¹⁵. Ἐτσι, ἔπειτα ἀπὸ τὴν Σύνοδο αὐτὴ δέν δικαιούται πλέον κανεῖς νὰ ἐπικαλεσθῇ τίς ἀνωτέρω ἀποστολικὲς διατάξεις καὶ νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι ἐπιτρέπεται νὰ συζοῦν μέ τὴν νόμιμη σύζυγό τους μετὰ τὴν χειροτονία τους.

¹¹³ Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, ἐν Περιδικῇ Ἐκκλησιαστικῇ Παράδοσις, φύλλο 117, σελ. 21-22.

¹¹⁴ Ἰωάννου Ζωναρᾶ, Ἑρμηνεία στὸν λα΄ ἀποστολικὸ κανόνα, P.G.137, 100B.

¹¹⁵ Ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, Πηδάλιον, σελ. 227.

Συνεχίζοντας τὴν ἐρμηνεία τοῦ ὁ π. Θεοδώρητος, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία ἡ διακοπή τῆς κοινωνίας ἐπιτρέπεται «οὐ μόνον δι' αἵρεσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ πᾶσαν... παρὰ τὸ καθῆκον καὶ ἀσφαλῶς τελείως ἄδικον» πρᾶξι, ὑποστηρίζει τὰ ἑξῆς: Διὰ τοῦ ὅρου «ἄδικος πρᾶξις» δέν νοοῦνται ἀπλᾶ οἱ προσωπικὲς παραβάσεις τῶν ἱερῶν κανόνων πού διαπράττει ὁ ἐπίσκοπος, (στό σημεῖο αὐτὸ ἄλλωστε οἱ ἐρμηνευταὶ εἶναι κατηγορηματικοί), ἀλλὰ ἡ «ἐπ' Ἐκκλησίας ἀθέτησις ἢ καταφρόνησις τῶν Κανονικῶν Διατάξεων καὶ Παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας»¹¹⁶.

Πρὸς ἐνίσχυσι τῶν ἀνωτέρω συλλογισμῶν τοῦ ὁ π. Θεοδώρητος, ὅπως καὶ ἄλλοι Γ.Ο.Χ.¹¹⁷, ἐπικαλεῖται ἀφ' ἐνός τὴν διακήρυξι τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, «εἰ τις πᾶσαν παράδοσιν ἐκκλησιαστικὴν ἔγγραφον, ἢ ἄγραφον ἀθετεῖ, ἀνάθεμα ἔστω»¹¹⁸, καὶ ἀφ' ἐτέρου τὸν δογματικὸ τῆς ὁρο. Σύμφωνα μὲ αὐτόν καθαιροῦνται, ὅσοι ἀποτολμοῦν «κατὰ τοὺς ἐναγεῖς αἵρετικούς τὰς ἐκκλησιαστικὰς παραδόσεις ἀθετεῖν καὶ καινοτομίαν τινὰ ἐπινοεῖν, ἢ ἀποβάλλεσθαι τι ἐκ τῶν ἀνατεθειμένων τῇ ἐκκλησίᾳ Εὐαγγέλιον ἢ τύπον σταυροῦ, ἢ εἰκονικὴν ἀναζωγράφωσιν, ἢ ἅγιον λείψανον μάρτυρος, ἢ ἐπινοεῖν σκολιῶς καὶ πανούργως πρὸς τὸ ἀνατρέψαι ἐν τι τῶν ἐνθέσμων παραδόσεων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας»¹¹⁹.

Συνεπῶς κατὰ τὸν π. Θεοδώρητο, «πᾶσα ἀθέτησις ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Μοναχικοῦ βίου, τῶν νηστειῶν, τῆς προσκυνήσεως τοῦ Τ. Σταυροῦ καὶ τῶν ἁγίων Λειψάνων, τῆς ὁμοιομόρφου καὶ ὁμοχρόνου τελέσεως τῆς Θ. Λατρείας καὶ ὅ,τι ἀφορᾷ εἰς τὰς ἁγίας ἐορτάς, δημιουργεῖ λόγον ἀποκηρύξεως τοῦ ὑπὸ τοῦ ποιμνίου». Ἐφόσον δέ «τὸ ἡμερολόγιον εἶναι ἐκκλησιαστικὴ παράδοσις»¹²⁰, ἡ ἀθέτησίς τοῦ κατὰ τὸ 1924 δημιούργησε εὐλογη αἰτία ἀποκηρύξεως τῶν ὑπευθύνων ἀπὸ τὸ Ὁρθόδοξο ποίμνιο (ἐν προκειμένῳ τοὺς Γ.Ο.Χ.).

Πιστεύουμε ὅτι οἱ ἀπόψεις τοῦ π. Θεοδώρητου δέν εὐσταθοῦν· ἄλλωστε δέν παρουσιάζει κάποιο ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας, πού νά συμφωνῇ μὲ αὐτές. Ὁ π. Θεοδώρητος ἐκφράζει προσωπικὲς ἀπόψεις

¹¹⁶ Ὑψ' ἀνωτ.

¹¹⁷ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικὸ Ἅγιοι Κολλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 60.

¹¹⁸ Σ. Μήλια, *Τῶν ἱερῶν Συνόδων... συλλογή*, τόμος β', σελ. 883β.

¹¹⁹ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα...*, τόμος α', σελ. 241.

¹²⁰ Ὑψ' ἀνωτ.

καί μόνο, καί ὄχι τό φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας καί ἰδίως τῶν Πατέρων τῆς ΑΒ΄ Συνόδου. Ὁ ἅγιος Φώτιος καί ἡ Σύνοδος του γνῶριζαν πολύ καλά τίς ἀποφάσεις τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου· γνῶριζαν ὅμως ἀκόμη ὅσο καί ὅτι ἡ εὐσέβεια καί ἡ Ὁρθόδοξος πίστις δέν πλήττεται ἀπό ὅποιαδήποτε ἀθέτησι κανονικῆς διατάξεως ἢ ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Γιά τόν λόγο αὐτό στόν ιε΄ κανόνα τους διώρισαν, ὅτι ἐπαρκῆς λόγος γιά τήν διακοπή τῆς κοινωνίας ἀποτελεῖ μόνο ἡ διακήρυξις κάποιας αἵρέσεως καί ὄχι ἀπλά ἡ ἀθέτησις τῶν κανονικῶν διατάξεων ἢ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων.

Ὁμιλώντας βέβαια γιά διακήρυξι αἵρέσεως οἱ Πατέρες ἐννοοῦσαν ἀναμφίβολα ὄχι μόνο τήν διακήρυξι βλασφημῶν, τριαδολογικῶν, Χριστολογικῶν ἢ ἐκκλησιολογικῶν φρονημάτων, ἀλλά καί τίς ἀθετήσεις ἐκεῖνες τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, οἱ ὁποῖες πραγματικά προσβάλλουν τήν Ὁρθόδοξο πίστι. Ὡς ἐνέργειες πού πλήττουν εὐθέως τήν εὐσέβεια, θά πρέπει ὅπωςδήποτε νά λογισθοῦν καί οἱ ἀθετήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων ἀπό τοὺς Εἰκονομάχους. Γι' αὐτό ἄλλωστε ὁ ὅρος τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀρίζει, ὅτι θά καθαιρῆται, ὅποιος τολμᾷ *«κατά τοὺς ἐναγεῖς αἵρετικούς (Εἰκονομάχους) τάς ἐκκλησιαστικάς παραδόσεις ἀθετεῖν»*.

Πράγματι, διά τῆς ἀπαγορεύσεως ἀπό τοὺς Εἰκονομάχους τῆς ἐξεικόνισεως τοῦ Χριστοῦ *«μαρτυρεῖται ἀπόρριψις τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ»*¹²¹, διατυπώνεται δηλαδή μονοφυσιτίζουσα, Χριστολογική διδασκαλία. Κατά τόν ἅγιο Θεόδωρο τόν Στουδίτη, *«εἰ δέ μή περιγράφοιτο, (ὁ Χριστός) ἀπόλῳλε τό εἶναι ἄνθρωπος, πολλοῦ γε εἶπεῖν, μεσίτης»*¹²².

Ἡ ἀπαγόρευσις ἐπίσης τῆς διά ποικίλων τρόπων ἀποδόσεως τιμῆς στήν Θεοτόκο καί τοὺς Ἁγίους (ἐξεικόνισις, προσκύνησις τῶν ἱερῶν εἰκόνων καί τῶν τιμίων λειψάνων, τήρησις ἐορτῶν) προσέβαλλε ἐπίσης τήν εὐσέβεια, καθὼς, κατά τόν ἅγιο Ἰωάννη τόν Δαμασκηνό, *«ὅσοι καταφρονητικῶς ὑπερηφάνῳ φρονήματι μή προσκυνοῦσι τοῖς Θεοῦ θεράπουσιν, ὡς ἀλαζόνες καί ὑπερήφανοι, ὡς εἰς Θεόν ἀσεβοῦντες καταδικάζονται»*¹²³. Καί τοῦτο διότι διά τῆς προσκυνήσεως τῶν εἰκόνων

¹²¹ Π. Χρήστου, *Ἑλληνική Πατρολογία*, τόμος ε΄, σελ. 332.

¹²² *Ἐπιστολή α΄*, βιβλίο β΄, P.G.99, 1117C.

¹²³ *Πρός τοὺς διαβάλλοντας...*, λόγος γ΄, κεφ. λγ΄, P.G.94, 1352D1353A.

τῶν Ἀγίων «τῷ Θεῷ προσάγω τὴν προσκύνησιν καὶ τὴν τιμὴν, δι' ὃν καὶ τοὺς αὐτοὺς φίλους σέβω»¹²⁴.

Ἐπιπλέον τόσο ἡ κατάργησις τοῦ ὀνόματος «ἅγιος» γιὰ τοὺς Μάρτυρας¹²⁵, τοὺς ὁποίους οἱ Εἰκονομάχοι ἀποκαλοῦσαν «Ὀλυμπον μυθολογικόν»¹²⁶, ὅσο καὶ ἡ βλάβη διακήρυξις σχετικὰ μέ τὴν Θεοτόκο ὡς «μετὰ θάνατον αὐτὴν βοηθεῖν μὴ δυναμένην καὶ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καὶ πάντας τοὺς μακαρίους μάρτυρας, πρεσβεῖαν μὴ κεκτημένους»¹²⁷ ἀποτελοῦσαν ἀναμφίβολα ἀνατροπὴ «τῶν ἐνθέσμων παραδόσεων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας», διὰ τῶν ὁποίων προσβαλλόταν εὐθέως ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ Ὁρθόδοξος πίστις.

**ε' . Δέν δημιουργοῦν λόγο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς
κοινωνίας οἱ ἀθετήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων
καὶ κανονικῶν διατάξεων, πού δέν πλήττουν εὐθέως τὴν
Ὁρθόδοξο πίστι**

Οἱ ἅγιοι Πατέρες λοιπὸν τόσο διὰ τῆς διδασκαλίας τους ὅσο καὶ διὰ τοῦ παραδείγματός τους μᾶς διδάσκουν ἀκριβῶς τὰ ἀντίθετα, ἀπὸ ὅσα μᾶς διδάσκει ὁ π. Θεοδώρητος, καὶ συγκεκριμένα ὅτι δέν δημιουργοῦν λόγο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ὅλες ἀνεξαίρετως οἱ ἀθετήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων καὶ μάλιστα τῶν κανονικῶν διατάξεων:

1. Ὁ ἅγιος Φώτιος, παρὰ τὸ ὅτι σεβόταν τὸν δογματικὸ ὅρο τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου κατὰ τῶν ἀθετούντων τίς ἐκκλησιαστικές παραδόσεις καὶ εἶχε ἐπιτρέψει διὰ τοῦ ιε' κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου τοῦ τὴν διακοπὴ τῆς κοινωνίας, μέ ὅσους κηρύττουν αἰρετικές διδασκαλίες ἢ ἀθετοῦν παραδόσεις, πού ἔχουν ἄμεση σχέσι μέ τὴν Ὁρθόδοξο πίστι, ἀνεχόταν ἀρκετὰ ἔθιμα τῆς Ρώμης παρὰ «τὴν ἀντίφασή τους πρὸς τὴν καθιερωμένη παράδοση καὶ κανονικὴ τάξη»¹²⁸.

¹²⁴ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. κεφ. κστ', Ρ.Γ.94, 1345D 1348Α.

¹²⁵ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, βιβλίο στ', κεφ. ιθ', § ιγ', σελ. 444.

¹²⁶ Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος β', § 107, 1, σελ. 36.

¹²⁷ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Λόγος ἀποδεικτικός...*, κεφ. κα', Ρ.Γ.95, 337C.

¹²⁸ Β. Φειδᾶ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος β', σελ. 113.

Ἀποδεχόμενος ὁ Ἅγιος τό βασικό ἀξίωμα τῶν ἁγίων Συνόδων καί Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας περί ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας πού προαναφέραμε, ὑποστήριξε ὅτι «αἱ Ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ ὑποχρεωτικῶς ὀφείλουσι τηρεῖν κυρίως τὰς ἀποφάσεις τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων, ἐνῶ κατὰ τὰ ἄλλα, ὡς ἐν τοῖς ἐθίμοις καί ἐτέραις διατάξεσι δύναται νά ὑπάρχῃ διαφορά ἄνευ βλάβης τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως»¹²⁹.

Συγκεκριμένα ὁ Ἅγιος ὑποστήριξε, ὅτι ὀφείλουμε ὅπωςδήποτε νά τηροῦμε «πρό γε τῶν ἄλλων τὰ περί πίστεως, ἔνθα καί τό παρεγκλῖναι μικρόν, ἁμαρτεῖν ἐστὶν ἁμαρτίαν τὴν πρὸς θάνατον... Καί τὰ μὲν οἰκουμενικαῖς καί κοιναῖς τυπωθέντα ψήφοις, πᾶσι προσήκει φυλάττεσθαι»¹³⁰. Ἀντιθέτως, στήν ἐξωτερική, λειτουργική ζωὴ καί λατρεία, στὰ ἥθη καί ἔθιμα, καθὼς καί στὶς διοικητικές μορφές καί σχήματα τῆς Ἐκκλησίας, «ἐν οἷς -δηλαδή- οὐκ ἔστι πίστις τό ἀθετούμενον, οὐδέ κοινοῦ τε καί καθολικοῦ ψηφίσματος ἔκπτωσις»¹³¹, εἶναι ἀνεκτές καί ἐπιτρεπτές ὁρισμένες κατὰ τὸπους ἐπουσιώδεις παραλλαγές καί διαφοροποιήσεις.

Ὁ ἅγιος Φώτιος λοιπόν ἀνεχόταν τὰ παράνομα, λατινικά ἔθιμα, ἐφόσον φυσικά δέν τὰ ἐπέβαλλαν καί στήν Ἐκκλησία του, χωρὶς νά θεωρῇ ὅτι ἡ ἀθέτησις ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης ὁρισμένων ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων καί κανονικῶν διατάξεων ἀποτελοῦσε εὐλογη αἰτία γιὰ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί της. Συγκεκριμένα ὁ Ἅγιος ἀνεχόταν τὴν ἀντιπαραδοσιακὴ κατάλυσι ἄρτυσίμων τροφῶν κατὰ τὴν πρώτην ἐβδομάδα τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, καθὼς ἐπίσης καί τὴν νηστεία τῶν Σαββάτων, ἡ ὁποία ἀντέκειτο στὸν ξδ' ἀποστολικό καί τὸν νε' κανόνα τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ὁ Ἅγιος ἀνεχόταν ἐπίσης τὴν παράνομη κατὰ τὰ μανιχαϊκὰ πρότυπα «λατινικὴν γενικὴν καταναγκαστικὴν ἀγαμία τοῦ Κλήρου»¹³², ἡ ὁποία ἦταν ἀντίθετη τῆς «ἀποστολικῆς ἀκριβείας καί τάξεως»¹³³, ἀλλὰ καί τῶν κανονικῶν διατάξεων Οἰκουμενικῶν καί Τοπικῶν Συνόδων. Ἀντίθετη πρὸς τίς ἱερές παραδόσεις θά πρέπει ἐπίσης νά θεωρηθῇ

¹²⁹ Φ. Βαφείδου, ἔνθ' ἄνωτ. § 110, 3, σελ. 52.

¹³⁰ Μεγάλου Φωτίου, Ἐπιστολὴ β', βιβλίον α', P.G.102, 604CD.

¹³¹ Ἐνθ' ἄνωτ. P.G.102, 605C.

¹³² Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικά καί συμβολικά μνημεῖα...*, τόμος α', σελ. 319.

¹³³ Ἰγ' κανὼν ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, P.G.137, 560B.

ἡ ἀντίληψις τῶν Λατίνων, ὅτι μόνο οἱ ἐπίσκοποι ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ τελοῦν τὸ μυστήριον τοῦ χρίσματος «τό τῶν πρεσβυτέρων χρίσμα, ἄχρηστον εἶναι, καὶ εἰς μάτην ἐπιτελεῖσθαι, τερατευόμενοι»¹³⁴.

Ὁ ἅγιος Φώτιος ἀναγκάσθηκε νὰ διακόψῃ τὴν κοινωνία μέ τὴν Ρώμην τὸ 867, ἐπειδὴ προσπάθησε νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν κακοδοξία τοῦ filioque καὶ τὰ παράνομα ἔθιμά της στὴν νεοσύστατη, Βουλγαρική Ἐκκλησία, ἡ ὁποία ἀνῆκε στό πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ ἀποκατάστασις τῶν σχέσεων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐπιτεύχθηκε κατὰ τὴν Η΄ Οἰκουμενική Σύνοδο (879), καθὼς οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ πάπα ἀνέγνωσαν μαζί μέ ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τὸ Σύμβολο τῆς πίστεως χωρὶς τὸ filioque¹³⁵. Ἐάν ὁ μέγας Φώτιος ἀποδεχόταν τίς ἀντιπαραδοσιακές ἀπόψεις τοῦ π. Θεοδοωρίτου, θὰ ἔπρεπε πρό τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας νὰ ἀπαιτήσῃ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ρώμης νὰ παύσῃ τίς ἀθετήσεις τῶν ἀνωτέρω ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων καὶ κανονικῶν διατάξεων, τίς ὁποῖες ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Ἅγιος εἶχε καταδικάσει δριμύτητα κατὰ τὴν περασμένη δεκαετία¹³⁶.

2. Ἔως τὸ 1054 δέ, ἔτος κατὰ τὸ ὁποῖο πραγματοποιήθηκε τὸ ὀριστικὸ σχίσμα μέ τὴν Ρώμην, οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἀνέχονταν ἐπιπλέον τὴν τεράστια, ἠθικὴ διαφθορά τοῦ Παπισμοῦ («ἐποχὴ τῆς πορνοκρατίας, καθ' ἣν οἱ πάπαι... πολλαχῶς ἐκηλίδωσαν καὶ κατερρύπωνσαν τὸν παπικὸν θρόνον ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα»¹³⁷, ἀλλὰ καὶ τίς νέες ἀθετήσεις ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων, πού οἱ Λατῖνοι εἶχαν διαπράξῃ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἁγίου Φωτίου καὶ ἔπειτα. Σέ σχετικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ Κηρουλαρίου ἀναφέρονται συγκεκριμένα «τό περὶ ἀζύμων αὐτοῖς ἐπικρεμάμενον ἔγκλημα, καὶ τό τὰ πνικτὰ τούτους ἐσθίειν καὶ τό ξυρᾶσθαι... καὶ δύο ἀδελφάς δύο λαμβάνουσι... καὶ τό θεῖον βάπτισμα ἐπιτελοῦντες, τοὺς βαπτιζομένους βαπτίζουν εἰς μίαν κατάδυσιν»¹³⁸.

Εἶναι χαρακτηριστικὲς οἱ ἀπόψεις τοῦ Πέτρου Ἀντιοχείας σέ ἀπάντησί του πρὸς τὸν Κηρουλᾶριο: «Ἐγωγε... εἴ τὴν ἐν τῷ ἁγίῳ Συμβόλῳ

¹³⁴ Μεγάλου Φωτίου, Ἐπιστολὴ ιγ΄, βιβλίον α΄, κεφ. στ΄, P.G.102, 725A.

¹³⁵ Φ. Βαφείδου, ἔνθ' ἄνωτ. § 112, 1, σελ. 62.

¹³⁶ Ἐνθ' ἄνωτ. κεφ. δ΄-λγ΄, P.G.102, 724A-736B.

¹³⁷ Φ. Βαφείδου, ἔνθ' ἄνωτ. § 136, 1, σελ. 156.

¹³⁸ Ἰω. Καρμίρη, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 341-342.

προσθήκην διορθώσαιντο οὐδέν ἄν ἕτερον ἐπεξήτουν»· ἄλλωστε κατὰ τὸν συνετὸ πατριάρχη, «ἐνθα μὴ Θεός ἢ πίστις τό κινδυνευόμενον, (καλὸν ἐστίν) νεύειν αἰεὶ πρὸς τό εἰρηνικὸν καὶ φιλάδελφον»¹³⁹. Τόσο λοιπόν ἡ διδασκαλία ὅσο καὶ ἡ πράξις τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς ἕως τό 1054 φανερῶνουν, ὅτι οἱ ἐπ' Ἐκκλησίας ἀθετήσεις τῶν παραδόσεων καὶ κανονικῶν διατάξεων εἶναι μὲν θλιβερές καὶ ἀπνευκταῖες, δὲν πρέπει ὅμως νά θεωροῦνται ὡς ἐπαρκὴς λόγος γιὰ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ ἀποκήρυξι τῶν ὑπευθύνων.

3. Καθὼς διηγεῖται ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, δὲν ἦταν ὀλίγες οἱ κανονικὲς διατάξεις καὶ παραδόσεις, οἱ ὁποῖες εἶχαν κατὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ σέ πολὺ μεγάλο βαθμὸ ἀμεληθῇ καὶ καταφρονηθῇ. Ὁ Ἅγιος θρηνοῦσε π.χ. γιὰ τίς ἀθετήσεις τοῦ στ' κανόνος τῆς Δ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ποὺ ἀπαγόρευε «νά χειροτονοῦνται ἀπολύτως καὶ ἀορίστως οἱ κληρικοί»¹⁴⁰, τοῦ ιδ' τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ποὺ καθόριζε τὰ ὅρια ἡλικίας τῶν χειροτονουμένων ἱερέων καὶ διακόνων¹⁴¹, τοῦ ιθ' τῆς αὐτῆς ποὺ ἀναφερόταν στὰ διδακτικὰ καθήκοντα τῶν κληρικῶν¹⁴², τοῦ κα' τῆς αὐτῆς σχετικὰ μὲ τὴν παπαλήθρα τῶν κληρικῶν¹⁴³, τοῦ ξθ' τῆς αὐτῆς ποὺ ἀπαγόρευε τὴν εἴσοδο τῶν λαϊκῶν στό ἅγιο βῆμα¹⁴⁴ καὶ τοῦ κβ' τῆς αὐτῆς ποὺ ἀπαγόρευε τὴν σιμωνία.

Εἰδικότερα γιὰ τό τελευταῖο παράπτωμα ὁ Ἅγιος ὑποστήριξε, ὅτι στὴν ἐποχὴ τοῦ «χειροτονοῦνται οἱ περισσότεροι μὲ ἀργύρια»¹⁴⁵, προσέθετε δὲ καὶ τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: «Ἀνάγνωθι καὶ στέναξον, ἀδελφέ, ἐπὶ τῇ ἀθετήσει τῶν τοιούτων καὶ τηλικούτων Κανόνων, ἐπειδὴ τὴν σήμερον τέτοιας λογῆς ἐνεργεῖται ἡ Σιμωνία, ὥσάν νά ἦτο μία ἀρετὴ, καὶ ὅχι θεοστυγῆς αἵρεσις, καθὼς τὴν ὀνομάζει ὁ ἀγιώτατος Γεννάδιος. Ἀνίσως, κατὰ τὰς περιλήψεις, τῶν ἱερῶν Κανόνων, ζητήσῃ τινὰς τὰ ἐκκλησιαστικά πράγματα τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως, βέ-

¹³⁹ Κεφ. κβ', ιδ', P.G.120, 796-816.

¹⁴⁰ Πηδάλιον, σελ. 190.

¹⁴¹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 231-232.

¹⁴² Ἐνθ' ἄνωτ. σημείωσις α', σελ. 235.

¹⁴³ Ἐνθ' ἄνωτ. σημείωσις α', σελ. 237 καὶ σημείωσις α', σελ. 299.

¹⁴⁴ Ἐνθ' ἄνωτ. σημείωσις α', σελ. 281.

¹⁴⁵ Ἐνθ' ἄνωτ. σημείωσις στ', σελ. 696.

βαία ἀπορεῖ, καὶ δὲν εὐρίσκει παραμικράν ὁμοίωσιν τῆς προτέρας καταστάσεως»¹⁴⁶.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος καὶ οἱ ὑπόλοιποι ἅγιοι Κολλυβάδες τῆς ἐποχῆς του ἀγωνίσθηκαν μὲν κατὰ τῶν ἀθετήσεων τῶν ἱερῶν παραδόσεων καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων, δὲν διέκοψαν ὅμως τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικῶς προΐσταμένους τοὺς, οὔτε ἱδρυσαν κάποια Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ὁ ἱερός Νικόδημος μάλιστα συνιστοῦσε στοὺς πιστοὺς νὰ ἀποφεύγουν μὲ ὅλην τοὺς τὴν δύναμι τὰ σχίσματα καὶ τίς διαιρέσεις: «Ἐάν δέ τις ἐξ αὐτῶν (τῶν ἐπισκόπων), πράττη παράλογόν τι ἢ μᾶς ἐμποδίζει ἀπὸ τοῦ νὰ κάμνωμεν κανέν ἔργον θεάρεστον, ἡμεῖς, ἅς μὴ παύσωμεν παρακαλοῦντες καὶ δεόμενοι, ἕως οὔ νὰ τὸν καταπείσωμεν εἰς τὸ νὰ γίνῃ ἐκεῖνο τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ... διὰ νὰ λείπουν μακράν ἀπὸ ἡμᾶς τὰ σκάνδαλα, αἱ ταραχαί, τὰ σχίσματα, αἱ διαιρέσεις· διότι αὐτὰ εἶναι ἀφανιστικά τῶν ψυχῶν μας»¹⁴⁷.

4. Τὰ ἔτη 1833-1834 ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πιεζομένη ἀπὸ τὴν τότε κυβέρνησι ἀποφάσισε τὴν διάλυσιν καὶ κατάργησιν τετρακοσίων περίπου ἱερῶν Μονῶν. Σέ μία γιὰ παράδειγμα ἀπὸ τίς ἀναμφισβήτητα «ὠμές καὶ ἀπάνθρωπες»¹⁴⁸ ἀποφάσεις τῆς ἡ Ἱερά Σύνοδος ὥριζε τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: «Ὅσαι μὲν τῶν αὐτῶν (τῶν μοναζουσῶν) εὐρεθῶσιν ἔχουσαι ἡλικίαν κατωτέραν τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν, νὰ ὑποχρεωθῶσι τὸ ν' ἀπέλθωσιν ἀκατακρίτως εἰς τὰ ἴδια»¹⁴⁹. Πράγματι, οἱ πτωχοὶ καὶ ἀνῆμποροι μοναχοὶ καὶ μοναχές «διεσκορπήθησαν ἐξοικισθέντες ἅπαντες», οἱ Μονές ὑπέστησαν ἐντυπωσιακές βεβηλώσεις ἀπὸ τοὺς κατὰ τόπους Νομάρχες καὶ Ἐπάρχους, ἐνῶ τὰ «κινητὰ αὐτῶν κτήματα ἐπωλήθησαν εὐθύς, τὰ δ' ἀκίνητα ἐμισθώθησαν»¹⁵⁰.

Ἐπιπλέον ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος «ἐδικαίωσεν ἐκπεφασμένως συγχωρήσασα» καὶ ὀρισμένες «ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων κεκωλυμένας γαμικὰς συζυγίας... Οὕτως ἅπαξ ἀρθέντος τοῦ ἱεροῦ τῶν

¹⁴⁶ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 238.

¹⁴⁷ *Περὶ τῆς συνεχοῦς Μεταλήψεως...*, σελ. 117.

¹⁴⁸ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, *Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικά συγγράμματα*, τόμος β', σελ. 251.

¹⁴⁹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 255.

¹⁵⁰ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 267-268.

κανόνων φραγμοῦ, συνεισεῖρῃσαν καὶ πλείονες παρ' ὅσας ἐδικαίωσεν ἡ Σύνοδος ἀθεμιτογαμίας»¹⁵¹. Τέλος ἡ Σύνοδος ἐπέτρεψε γιὰ πρώτη φορά ἐπίσημα τὴν τέλεσι μικτῶν γάμων μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων, πράγματα δηλαδή «παράνομα καὶ ἐναντία τῶν ἱερῶν Κανόνων»¹⁵² (ιδ' τῆς Δ', οβ' τῆς ΣΤ', ι', λα' τῆς ἐν Λαοδικεῖα καὶ κθ' τῆς ἐν Καρθαγένη). Τό ἴδιο ἔπραξε λίγα ἔτη ἀργότερα (1850¹⁵³ - 1878¹⁵⁴) καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἶναι δέ γεγονός ὅτι οἱ ἀποφάσεις περὶ τῆς κατ' οἰκονομίας τελέσεως τῶν μικτῶν γάμων ἰσχύουν μέχρι καὶ σήμερα.

Οἱ ἀνωτέρω σημαντικές ἀθετήσεις τόσο «τοῦ Μοναχικοῦ βίου» ὅσο καὶ «τῶν Κανονικῶν Διατάξεων καὶ Παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας»¹⁵⁵ δέν ὠδήγησαν τοὺς Ὁρθοδόξους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καὶ ιδίως τὸν «ζηλωτὴν τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως ἡμῶν, αἰόδιμον Κων/νον Οἰκονόμου τὸν ἐξ Οἰκονόμων»¹⁵⁶ νά διακόψουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μέ τοὺς ἐπισκόπους τους. Προφανῶς οἱ σοφοὶ Πατέρες τοῦ ιθ' αἰῶνος (ὅπως ἄλλωστε καὶ ὅλοι οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας) θεωροῦσαν ἐσφαλμένες τίς σημερινές ζηλωτικές ἀπόψεις, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες ἐπιτρέπεται ἢ μᾶλλον ἐπιβάλλεται ἡ ἀπόσχισις διὰ «πᾶσαν ἀθέτησιν ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Μοναχικοῦ βίου» ἢ «τῶν Κανονικῶν Διατάξεων καὶ Παραδόσεων τῆς Ἐκκλησίας».

Ἀντιθέτως, ἐπαναλαμβάνουμε γιὰ μία ἀκόμη φορά, σύμφωνα μέ τὴν Ὁρθόδοξο διδασκαλία, μόνο ἀθετήσεις τῶν παραδόσεων ποὺ πλῆττουν εὐθέως τὴν Ὁρθόδοξο πίστι, μποροῦν νά θεωρηθοῦν ὡς ἐπαρκὴς λόγος γιὰ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Τέτοιες εἶναι ἀναμφίβολα οἱ ἀθετήσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων ποὺ διέπραξαν οἱ Εἰκονομάχοι (ἄρνησις ἐξεικονίσεως καὶ προσκυνήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἀγίων, ἄρνησις προσκυνή-

¹⁵¹ Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 248-249, 251.

¹⁵² Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 246.

¹⁵³ Γ. Κοτσώνη, *Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων*, § 26, σελ. 230.

¹⁵⁴ Γ. Κοτσώνη, *Προβλήματα τῆς «ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας»*, § 11, σελ. 27.

¹⁵⁵ Θεοδωρίτου ἱερομονάχου, *Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, ἐν Περιοδικῇ Ἐκκλησιαστικῇ Παράδοσις*, φύλλο 117, σελ. 22.

¹⁵⁶ *Τὸ ἄθεον δόγμα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*, σελ. 105.

σεως καὶ ἀποδόσεως τιμῆς στὸν τίμιον Σταυρό καὶ τὰ ἅγια λείψανα), καθὼς καὶ ὅποιεσδήποτε ἄλλες, πού κατὰ παρόμοιο τρόπο πλήττουν τὴν εὐσέβεια.

Ὡς ἐπαρκὴς λόγος διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας θά μπορούσε π.χ. νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ ἀθέτησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, σύμφωνα μέ τὴν ὁποία μόνο οἱ ἄνδρες εἶναι δυνατόν νὰ λαμβάνουν τὸ χάρισμα τῆς ἱερωσύνης. Πράγματι, ἡ χειροτονία τῶν γυναικῶν (πολύ περισσότερο τῶν ὁμοφυλοφίλων) κατὰ τὰ προτεσταντικά πρότυπα «εἶναι νεωτερισμός οὐδαμοῦ τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως εὐρίσκων ἔρεισμα». Ἡ συγκεκριμένη πράξις «δέν ἀποτελεῖ μόνον κανονικὸν θέμα ἀπλῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας, ἀλλ' ἀναφέρεται εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν βάσιν τῆς Χριστιανικῆς πίστεως»¹⁵⁷.

Θά θέλαμε τέλος νὰ ἐπισημάνουμε, ὅτι οἱ ἐπ' Ἐκκλησίας ἀθετήσεις τῶν παραδόσεων καὶ τῶν κανονικῶν διατάξεων πού προαναφέραμε, ἀποτελοῦν ἓνα μικρὸ δεῖγμα, τῶν ὧν ἔχουν συμβῇ στὴν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας. Πολυποίκιλοι, πολιτικοί, ἐθνικοί, κοινωνικοί, πολιτισμικοί λόγοι, ἀλλὰ καὶ λόγοι ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας ἔχουν ὀδηγήσει κατὰ καιροὺς μεμονωμένους ἐπισκόπους ἢ ἀκόμη καὶ μεμονωμένες Τοπικὲς Ἐκκλησίες σὲ παρέκκλισι ἀπὸ τὴν Παράδοσι καὶ τὴν κανονικὴ ἀκρίβεια καὶ τάξι, δηλαδή σὲ ἀθέτησι, καταφρόνησι ἢ παραμερισμὸ συγκεκριμένων ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων ἢ κανονικῶν διατάξεων. Παρά ταῦτα οἱ πράξεις αὐτές, οἱ ὁποῖες φυσικὰ δέν ἔθιγαν εὐθέως τὴν Ὁρθόδοξο πίστι, κρίθηκαν ἀνεκτές ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ δέν ἀπετέλεσαν εὐλογη αἰτία γιὰ ἀποκήρυξι τῶν ὑπευθύνων ἀπὸ τὸ ποίμνιό τους.

Ἄλλωστε, στὴν Ἐκκλησία ὑπάρχουν «παραδόσεις καὶ παραδόσεις· παραδόσεις ἱεραί, θεῖαι, ἀμετάβλητοι, ἀμετακίνητοι, ἄθικτοι καὶ παραδόσεις τοπικαί, τυπικαί οὐδεμίαν πρὸς τὰς πρώτας σχέσιν ἔχουσαι, μεταβληταί, ρευσταί, ἀδιάφοροι, ἄσχετοι πρὸς τὴν πίστιν, εἰς οὐδένα ὑποκειμέναι Κανόνα, οὐδέ κολάζουσαι τοὺς παραβάτας καὶ ἀθετητάς»¹⁵⁸.

¹⁵⁷ Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, *Θεολογικοὶ Διάλογοι...*, σελ. 155156.

¹⁵⁸ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, *Τὸ ἑορτολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, σελ. 23.

στ´. Τό επιχείρημα περί τῆς μὴ ταυτόχρονης τηρήσεως τῶν ἐορτῶν καὶ τῶν νηστειῶν

Ὅπως εἶδαμε ἀνωτέρω, οἱ Γ.Ο.Χ. προκειμένου νά δικαιολογήσουν τό σχίσμα τους ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐπιτρέπεται ὄχι μόνο γιά δογματικούς λόγους, ἀλλά ἀκόμη καί γιά ἀθετήσεις τῶν παραδόσεων καὶ κανονικῶν διατάξεων τῆς Ἐκκλησίας. Ὑποστηρίζουν λοιπόν ὅτι τό 1924 πραγματοποιήθηκε ἀθέτησις τῆς παραδόσεως τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, ἡ ὁποία εἶχε ὡς βασικότερο ἐπακόλουθο «νά διακοπῇ ἡ λειτουργική ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας»¹⁵⁹, δηλαδή νά μὴ «ἐορτάζουν ταυτοχρόνως ὅλες οἱ Ἐκκλησίες μίαν καί τήν αὐτήν Ἑορτήν καί νά (μὴ) ἐπικρατῇ ἡ αὐτή τάξις ὡς πρὸς τίς νηστεῖες»¹⁶⁰.

Οἱ Γ.Ο.Χ. ἰσχυρίζονται ἐπίσης ὅτι «ὁ κοινός ἐορτασμός τῶν Χριστιανικῶν Ἑορτῶν εἶναι Παράδοσις», καί ὡς ἐκ τούτου ὅσοι ἀκολούθησαν τό νέο ἡμερολόγιο - ἐορτολόγιο, «βρίσκονται κάτω ἀπὸ τὰ φρικτὰ ἀναθέματα τῆς Ζ´ Οἰκουμενικῆς Συνόδου»¹⁶¹, ἡ ὁποία ἀναθεμάτισε ὅσους ἀθετοῦν τίς ἱερές παραδόσεις. Ἄλλωστε, κατὰ τοὺς Γ.Ο.Χ., διὰ τῶν ἀποφάσεων τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἔχει ὀλοκληρωθῇ «πλέον ἡ ἀρχιτεκτονική δομὴ τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν ἐξωτερικὴν θείαν Αὐτῆς λατρείαν, τουτέστιν εἰς τὰ κινητὰς καὶ ἀκινήτους ἐορτάς, νηστείας, τυπικόν καὶ λοιπὰ αὐτῆς στοιχεῖα»¹⁶². Θεωρώντας τέλος οἱ Γ.Ο.Χ. ὅτι ἡ ἐπ’ Ἐκκλησίας ἀθέτησις «τῶν νηστειῶν» καί «τῆς ὁμοιομόρφου καὶ ὁμοχρόνου τελέσεως τῆς Θ. Λατρείας» ἀποτελεῖ εὐλογη αἰτία γιά τὴν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, διακηρύττουν κατηγορηματικά ὅτι «ἐπεβάλλετο»¹⁶³ σ’ αὐτοὺς νά ἀποσχισθοῦν τό 1924 ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος.

Στίς ἀνωτέρω κατηγορίες ἔχουμε νά ἀπαντήσουμε τά ἑξῆς: Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἄλλες Τοπικές

¹⁵⁹ Θεοδωρήτου ἱερομονάχου, ἐνθ’ ἀνωτ. σελ. 23.

¹⁶⁰ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικό Ἅγιοι Κολλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 60.

¹⁶¹ Ἐνθ’ ἀνωτ. σελ. 23.

¹⁶² Ὑπὸ τῷ φῶς τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, σελ. 70.

¹⁶³ Θεοδωρήτου ἱερομονάχου, ἐνθ’ ἀνωτ.

Ἐκκλησίες ἐπέφερε ἀναμφίβολα ἐορτολογικὸ διχασμὸ μετὰ αὐτῶν καὶ ὅσων διατήρησαν τὸ ἰουλιανὸ ἡμερολόγιο. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ «μὴ ἐπιχειρηθεῖσα, ὥς ἔδει, ἀπὸ κοινῆς τῶν Ἐκκλησιῶν ἀρχῆς ἐπὶνέγκε τὸ λυπηρότατον τῆς διαιρέσεως φαινόμενον, τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῶν μὲν ἐορταζόντων τῶν δὲ μὴ, καὶ ἐγένετο πηγὴ σκανδαλισμοῦ καὶ διαιρέσεων παρὰ τοῖς πιστοῖς».¹⁶⁴

Ἡ βεβιασμένη καὶ μονομερὴς ἡμερολογιακὴ μεταρρύθμισις τὸ 1924 ἦταν μία ἐσφαλμένη πρᾶξις, ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἐπληττε ἄμεσα τὴν Ὁρθόδοξο πίστι. Σύμφωνα λοιπὸν μὲ τὴν ὁμόφωνη διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων, δὲν δικαιολογεῖτο διακοπὴ τῆς κοινωνίας τοῦ πιστοῦ λαοῦ ἢ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μὲ τὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος πρὸ συνοδικῆς (Πανορθοδόξου δηλαδὴ) κρίσεώς της. Φυσικὰ οἱ Τοπικὲς Ἐκκλησίες εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ καταδικάσουν τὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ τὴν ἀποκόψουν ἀπὸ τὸ σῶμα τους ὡς σχισματικῆς σέ περίπτωσι ἐμμονῆς της στὴν ἀντικανονικὴ αὐτὴ πρᾶξι. Κάτι ἀνάλογο ἄλλωστε ἐπραξαν τὸ 1872, ὅταν ἀπέκοψαν τὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Βουλγαρίας ἀπὸ τὴν καθόλου Ἐκκλησίᾳ λόγῳ τοῦ ἐθνοφυλετισμοῦ της.

Τελικὰ οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ὅπως προαναφέραμε, δὲν καταδίκασαν τὴν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ ἐφήρμοσαν γιὰ πολλοὺς λόγους τὴν ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία. Κυριώτερος ἀπὸ αὐτοὺς ἦταν, ὅτι οἱ λειτουργικὲς καὶ τυπικολογικὲς ἀνωμαλίες ποὺ προέκυπταν ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου, δὲν ἔθιγαν βασικὰ ἢ οὐσιώδη σημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως ἢ τῆς σχετιζομένης μὲ τὴν πίστι καὶ ὡς ἐκ τούτου ἀμετάβλητης Ἱερᾶς Παραδόσεως. Ἡ μὴ ταυτόχρονη δηλαδὴ τήρησις τῶν ἐορτῶν καὶ τῶν νηστειῶν δὲν εἶχαν καμμία ἀπολύτως σχέσι ἢ ὁμοιότητα μὲ τὴν ἀσεβῆ κατάργησι τῶν ἐορτῶν καὶ τῶν νηστειῶν ἀπὸ τοὺς Εἰκονομάχους.

Ἐπιπλέον οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες γνώριζαν, ὅτι στὴν Ἱστορίᾳ τῆς Ἐκκλησίας ὑπῆρχε πάντοτε μία σχετικὴ διαφοροποίησις μετὰ τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τῶν ἱερῶν Μονῶν στὴν τήρησι τῶν ἐορτῶν καὶ τῶν νηστειῶν, χωρὶς ὅμως αὐτὸ νὰ ὀδηγῇ σὲ διάστασι τῆς μετὰ τοὺς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Εἶναι ἄλλωστε ἀναμφίβολο ὅτι «τὸ ἐορτολόγιον τῆς ἐκκλησίας οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὴν τοιαύτην (Ἱεράν) παράδοσιν, διότι οὔτε συνεχῆ οὔτε ὁμόφωνον οὔτε

¹⁶⁴ Χ. Ἀνδρούτσου, *Συμβολικὴ*, σελ. 418.

ἀσάλευτον ἔχει τὴν πρᾶξιν καὶ τὴν τάξιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τοῦναντίον μάλιστα ἀκανόνιστον, ἀδιάφορον, ἐλευθέραν καὶ ἀκατάκριτον. Τό ἐορτολόγιον, εἰς οἷαν μορφήν κατέχομεν αὐτό, στηρίζεται οὐχὶ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς παραδόσεως, ἀλλὰ ἐπὶ τῶν τυπικῶν διατάξεων, καὶ διατάξεων τόσο ποικίλων καὶ ἀντιφατικῶν ὅσαι ἦσαν καὶ αἱ ἐκκλησίαι καὶ αἱ μοναί... Ἄλλο λοιπὸν ἡ ἱερά παράδοσις καὶ ἄλλο τυπικὴ διάταξις· ἡ πρώτη ἀσάλευτος καὶ σταθερά, ἡ δευτέρα ἀσταθὴς καὶ εὐμετάβλητος, ὡς μαρτυροῦσι τὰ περισωθέντα τῶν μονῶν τυπικά»¹⁶⁵ (π.χ. Στουδίου, ὁσίου Σάββα, Σινᾶ, ὁσίου Διονυσίου Ἀγίου Ὁρους).

ζ´. Διαφοροποιήσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τὴν τήρησιν τῶν ἐορτῶν

Στὴν συνέχεια ἀναφέρουμε μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα τῶν διαφοροποιήσεων αὐτῶν, πού ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ὁμοίομορφη καὶ ὁμόχρονη τέλεσις τῆς θείας λατρείας ἀπὸ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες εἶναι μὲν εὐκταία, (ὅπως εἶναι καταδικαστέα κάθε προσπάθεια γιὰ ἀθέτησί της), ὅχι ὅμως καὶ ἀπολύτως ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἐνότητά τους.

1. Ἡ ἐορτὴ τοῦ πάσχα κατὰ τοὺς τρεῖς πρώτους μ.Χ. αἰῶνας δὲν ἐορταζόταν ταυτόχρονα ἀπὸ ὅλες τίς Τοπικὲς Ἐκκλησίες, χωρὶς ὅμως αὐτό νὰ ἀποτελῇ λόγος ἐκκλησιαστικῆς διαστάσεώς τους. Ὅταν μάλιστα ὁ πάπας Βίκτωρ θέλησε νὰ διακόψῃ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τίς Ἐκκλησίες τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπειδὴ ἐόρταζαν τὸ πάσχα σὲ ἄλλη ἡμερομηνία, «ἠλέγχθη δριμέως καὶ ἀνεκλήθη εἰς τὴν τάξιν ὑπὸ τοῦ Λουγδούνου (ἀγίου) Εἰρηναίου»¹⁶⁶.

Τελικὰ ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καθώρισε διὰ σχετικῶν τῆς διατάξεων νὰ ἐορτάζεται τὸ πάσχα ταυτόχρονα ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς. Παρὰ ταῦτα καὶ μετὰ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο «συνέβαιεν, ὥστε ἐνίοτε ἐν διαφόροις ἐκκλησίαις νὰ τελῇται τὸ πάσχα ἐν διαφοροῖς Κυριακαῖς»¹⁶⁷. Ἡ διαφωνία αὐτὴ δὲν εἶχε καμμία σχέσι μὲ τὴν

¹⁶⁵ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 6-7.

¹⁶⁶ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, *Ἱστορικὴ καὶ κανονικὴ θεώρησις...*, σελ. 137.

¹⁶⁷ Α. Δ. Κυριακοῦ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος α΄, § 140, σελ. 485.

ἀπειθεία πού ἐπέδειξαν στὶς διατάξεις τῆς Συνόδου οἱ λεγόμενοι Τεσσαρεσκαίδεκατῖται¹⁶⁸, ἀλλὰ ὀφειλόταν στὸ ὅτι, ἐνῶ ἡ Ἀνατολή «ὡς ἡμέραν ἰσημερίας ἀπεδέξατο τὴν 21 Μαρτίου καὶ ὡς πασχάλιον κύκλον τὸν 19ετῆ», ἀντιθέτως «ἐν τῇ Δύσει παρεδέχοντο ὡς ἰσημερίαν τὴν 17 Μαρτίου καὶ ὡς κύκλον τοῦ Πάσχα τὸν 84ετῆ· ἐντεῦθεν ἐπῆρχετο διαφορὰ μεταξύ ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν, ὡς ἥδη τὸ 326 παρουσιάσθη διαφορὰ 8 ἡμερῶν, τὸ δὲ 387, 5 ἐβδομάδων»¹⁶⁹.

«Δυσχέρειαι παρουσιάσθησαν ἐν Ρώμῃ κατὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα καί... τὸ 414 μ.Χ., διότι δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψει ὁ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενόμενος καθορισμός. Ἀλλὰ καὶ τῷ 417 ἐσφαλμένως ἐώρτασαν οἱ ἐν Ρώμῃ τὸ Πάσχα τῇ 25 Μαρτίου. Καὶ ἐν ἔτει 444 οἱ ἐν Ρώμῃ ἰσχυρίσθησαν, ὅτι τὸ Πάσχα ἔδει νὰ ἐορτασθῇ τῇ 26 Μαρτίου, ἐνῶ κατὰ τοὺς ἀλεξανδρινοὺς ὑπολογισμοὺς τὸ Πάσχα συνέπιπτε τῇ 23 Ἀπριλίου»¹⁷⁰.

«Ἀφορμὴν, ἵνα ἡ Δύσις εἰς τὸν ἐορτασμὸν τοῦ Πάσχα συμμορφωθῇ πρὸς τὴν Ἀνατολήν»¹⁷¹ ἔγινε ἀκριβῶς δύο αἰῶνας μετὰ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (525) ὁ Σκύθης μοναχὸς Διονύσιος ὁ Μικρὸς «πα-
ραδεξάμενος ὡς βάσιν τὸν 19ετῆ κύκλον τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ οὕτω δι' αὐτοῦ, τοῦ Ἰσιδώρου Σεβίλλης καὶ Βέδα τοῦ σεβαστοῦ, ἐπεκράτησεν ἡ ταυτόχρονος ἑορτὴ τοῦ πάσχα»¹⁷².

2. Ἀλλὰ καὶ τὰ Χριστούγεννα ἐορτάζονταν σὲ διαφορετικὲς ἡμερομηνίες ἀπὸ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἐπὶ δύο καὶ πλέον αἰῶνας. «Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων τῆς 25ης Δεκεμβρίου εἰσῆχθη περὶ τὸ 335 ἐν Ρώμῃ»¹⁷³. Στὴν Ἀνατολή ἡ ἑορτὴ αὕτὴ ἐορταζόταν ἐκείνη τὴν ἐποχὴ σὲ διαφορετικὴ ἡμερομηνία καὶ συγκεκριμένα στὶς 6 Ἰανουαρίου μαζί μὲ τὴν ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων. Προοδευτικὰ ὅμως ἐπικράτησε καὶ στὴν Ἀνατολή νὰ ἐορτάζωνται τὰ Χριστούγεννα ξεχωριστά ὡς ἰδιαίτερη ἑορτὴ. «Ἡ μεταβολὴ τῆς ἡμέρας τῆς ἑορτῆς τῶν Χριστουγέννων (ἀπὸ τίς 6 Ἰανουαρίου στὶς 25 Δεκεμβρίου) ἐπεκράτησεν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀντιοχείας καὶ Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὸ τέλος τοῦ

¹⁶⁸ Ἀγίου Ἐπιφανίου, Πανάριον, αἵρεσις λ΄, P.G.41, 881C.

¹⁶⁹ Φ. Βαφείδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τόμος α΄, § 84, 3, σελ. 306.

¹⁷⁰ Α. Δ. Δελήμπαση, Πάσχα Κυρίου, σελ. 459.

¹⁷¹ Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, § 20, σελ. 312.

¹⁷² Φ. Βαφείδου, ἐνθ' ἄνωτ.

¹⁷³ Β. Στεφανίδου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 313.

δ' αἰῶνος, ἀπό τῆς Δύσεως εἰσαχθεῖσα, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἀλεξανδρείας κατὰ τὰ μέσα τοῦ ε' αἰῶνος, ἐν δέ τῇ Ἐκκλησίᾳ Ἱεροσολύμων μόλις κατὰ τόν στ' αἰῶνα, καθ' ὃν ἔληξαν καί αἱ περί τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα διαφωνίαι»¹⁷⁴, ἐπειδή αὐτή «ἤρνεϊτο νά συμμορφωθῇ πρὸς τήν ἀπόφασιν τῶν ἄλλων Ἐκκλησιῶν»¹⁷⁵.

3. «Ἡ ἑορτή τῆς Περιτομῆς τοῦ Χριστοῦ... εἰσῆχθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ τήν ε' ἑκατονταετηρίδα καί μετεδόθη εἰς τήν Δύσιν τήν στ' ἑκατονταετηρίδα»¹⁷⁶. Ἐπίσης ἡ ἑορτή τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος «ἰδρύθη ἐν τῇ Ἀνατολῇ μεταξύ ε' καί ζ' ἑκατονταετηρίδος»¹⁷⁷, ἐνῶ στήν Δύσι μετὰ ἀπό πολλοὺς αἰῶνας.

4. «Ἡ ἀνατολική Ἐκκλησία ἤδη κατὰ τόν Δ' αἰῶνα ὥρισε τήν ἑορτήν τῶν ἀγίων Πάντων, ἐνῶ ἐν τῇ Δύσει εἰσῆχθη κατὰ τό 610»¹⁷⁸. «Ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Ἀνατολῆς... ὡσαύτως ἐωρτάζετο ἡ ἑορτή τῶν ἀγίων Ἀποστόλων μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ζ' αἰῶνος τήν 28 Δεκεμβρίου, ἐνῶ ἐν τῇ Δύσει τήν 29 Ἰουνίου»¹⁷⁹. «Τήν ἑορτήν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν... ἡ Μεγάλη Ἐκκλησία καί αἱ μοναί ἐτέλουν κατὰ τήν 30 Ἰανουαρίου... ἀλλ' ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων ἐτέλει αὐτήν εἰς πολὺν ἀρχαιότεραν ἐποχὴν κατὰ τήν 23 Αὐγούστου»¹⁸⁰.

5. «Τῇ Κυριακῇ τῆς Β' ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν ἡ μὲν Μεγάλη ἐκκλησία ἐτέλει τό πάλαι «μνήμην τῆς ἀθλήσεως τοῦ ἐν ἀγίοις πατρός ἡμῶν Πολυκάρπου ἐπισκόπου γενομένου Σμύρνης» (Δημ. Τυπικά Α, 118), τό δέ Σινᾶ μνεῖαν «τοῦ ἀσώτου καί τῶν ἐργατῶν» (Δημ. Τυπικά Α, 187), ἕως οὗ νεωτέρα διάταξις τοῦ πατριάρχου Φιλοθέου ἀντικατέστησε ταύτας διὰ τῆς μνήμης Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ»¹⁸¹.

¹⁷⁴ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἑλεγχος παραποιήσεως συνοδικῶν πράξεων καί πατριαρχικῶν ἐγγράφων, ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς, τεύχος 193, σελ. 66-67.

¹⁷⁵ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἐνθ' ἄνωτ. σημειώσεις 36, σελ. 7.

¹⁷⁶ Β. Στεφανίδου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 314.

¹⁷⁷ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 315.

¹⁷⁸ Φ. Βαφείδου, ἐνθ' ἄνωτ. § 86, 1, σελ. 313.

¹⁷⁹ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου, Ἡμερολογητικῶν κατηγοριῶν ἑλεγχος, σελ. 27.

¹⁸⁰ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 25.

¹⁸¹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 11.

6. «Ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἀπέδιδε τὴν ἑορτὴν (τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου) μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας, ἥτοι τὴν 22αν Αὐγούστου, ἡ δέ μονή τοῦ Στουδίου τὴν τετάρτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς Κοιμήσεως, ἥτοι τὴν 18ην Αὐγούστου... Εἰς ἄλλας μονάς τῆς Κ[ϋ]π[ρ]όλεως ἡ ἀπόδοσις ἐτελεῖτο κατὰ τὴν 23ην Αὐγούστου, ὡς διαλαμβάνει διάταξις τυπικοῦ τῆς μονῆς Εὐεργέτιδος... Ἀντιθέτως εἰς ἄλλας μονάς τῆς πρωτευούσης καὶ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἡ ἀπόδοσις ἐγένετο τὴν 28ην τοῦ μηνός»¹⁸².

Τὰ ἀνωτέρω ἀποτελοῦν μία μικρὴ μὲν, ἀλλὰ χαρακτηριστικὴ ἀναφορά στὶς διαφοροποιήσεις ποὺ ἔχουν κατὰ καιροῦ συμβῆ ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στὴν τέλεσι τῶν ἀγίων ἑορτῶν.

η´. Διαφοροποιήσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τὴν τήρησι τῶν νηστειῶν

Μεγάλῃ εἶναι ἡ διαφοροποιήσις ποὺ συναντᾶται στὴν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας καὶ στὴν τέλεσι τῶν ἱερῶν νηστειῶν. Ἡ διαφοροποιήσις αὐτή, ἡ ὁποία ἔχει σχέσι μὲ τὸν ἀριθμὸ, τὸν τρόπο καὶ τὴν διάρκεια τῶν νηστειῶν, φανερῶνει ὅτι ἡ ταυτόχρονη¹⁸³ καὶ ὁμοιόμορφη¹⁸⁴ τήρησις τῶν νηστειῶν ἀπὸ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες -παρὰ τὸ ὅτι εἶναι ἀναμφίβολα ποθητή- δέν ἀποτελεῖ καθοριστικὸ παράγοντα γιὰ τὴν ἐνότητά τους. Κατὰ συνέπεια ἡ μὴ ταυτόχρονη τήρησις τῶν νηστειῶν ἀπὸ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες λόγῳ τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ νέου ἡμερολογίου σὲ ὀρισμένες ἀπὸ αὐτές, καθὼς καὶ ὁ περιορισμὸς τῆς νηστείας τῶν ἀγίων Ἀποστόλων¹⁸⁵ κατὰ δεκατρεῖς ἡμέρες στὶς Ἐκκλησίες ποὺ ἄλλαξαν τὸ ἡμερολόγιο, δέν εἶναι λογικὸ νὰ θεωροῦνται ἀπὸ τοὺς Γ.Ο.Χ. ὡς σοβαρὸ ἐπιχείρημα γιὰ νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Κατωτέρω ἀναφέρουμε ὀρισμένες ἀπὸ τὶς διαφοροποιήσεις αὐτές.

¹⁸² Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 22.

¹⁸³ Μεγάλου Κωνσταντίνου, παρὰ Σωκράτη Σχολαστικῷ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τόμος α', κεφ. θ', P.G.67, 92B.

¹⁸⁴ Νστ' κανὼν ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, P.G.137, 709C.

¹⁸⁵ Εὐγενίου Τόμπρου, Ὑπόμνημα τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, σελ. 12.

1. Μεγάλη διαφοροποίησης συναντάται ως προς την τήρησι τῆς μεγάλης Τεσσαρακοστῆς κατά τούς πρώτους μ.Χ. αἰῶνας, καθὼς ἡ νηστεία αὐτή «δὲν ἦτο ἔτι παρ' ἅπασιν ἡ αὐτή, οὔτε κατὰ τὸν χρόνον, οὔτε κατὰ τὸν τρόπον, διότι τινὲς μὲν ἐνήστευον 3 μόνον ἑβδομάδας, οἱ δὲ 6 καὶ ἄλλοι 7, καὶ ἄλλοι μὲν πάντων τῶν ἐμψύχων ἀπείχον, οἱ δὲ μετελάμβανον ἰχθύων, τινὲς δὲ καὶ πτηνῶν, τινὲς πάλιν ἀπείχον καὶ ἀκροδρῶν καὶ ὠῶν, τινὲς δὲ ξηροῦ μόνον ἄρτου μετελάμβανον καὶ ἄλλοι τέλος νηστεύοντες μέχρι τῆς ἐννάτης ὥρας, διάφορον εἶχον τὴν ἐστίασιν»¹⁸⁶. «Τοιαύτη μὲν καὶ περὶ νηστειῶν διαφωνία κατὰ τὰς Ἐκκλησίας ἐστὶ» ἔλεγε κατὰ τὸν ε' αἰῶνα ὁ ἱστορικός Σωκράτης ὁ Σχολαστικός· «καὶ γάρ οἱ τῆς αὐτῆς πίστεως ὄντες, διαφωνοῦσι περὶ τὰ ἔθνη πρὸς ἑαυτούς»¹⁸⁷.

Παρά τὸ ὅτι προοδευτικά ἐπικράτησε (στὶς Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς) ἡ ταυτόχρονη καὶ ὁμοιόμορφη νηστεία κατὰ τὴν μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἐν τούτοις ἔντονη διαμάχη τῶν Ὁρθοδόξων σχετικὰ μὲ τὴν ἀκριβῆ διάρκειά της συναντᾶται ἀκόμη καὶ κατὰ τὸν ν' αἰῶνα¹⁸⁸.

2. Οἱ νηστεῖες τῶν Χριστουγέννων, τῶν ἀγίων Ἀποστόλων καὶ τῆς Θεοτόκου ἐμφανίζονται στὴν ἐκτεταμένη τους μορφή, ἡ ὁποία ἰσχύει καὶ σήμερα, πιθανότατα γύρω στὸν στ' αἰῶνα¹⁸⁹ στοὺς μοναστικούς ἀρχικά κύκλους. Ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς οἱ ἀνωτέρω νηστεῖες μεταδόθηκαν προοδευτικά καὶ στοὺς λαϊκοὺς καὶ θεωρήθηκαν -κατὰ τὸν ἅγιο Συμεὼν Θεσσαλονίκης (ιε' αἰών)- «ἀναγκαῖαι παντί πιστῷ»¹⁹⁰. Παρά ταῦτα οἱ νηστεῖες αὐτές ἦταν διαμφισβητούμενες ἕως τὸν ιβ' αἰῶνα καὶ θεωροῦντο ἀπὸ μερικοὺς Ὁρθοδόξους ὡς ἐπινοήσεις τῶν μοναχῶν καὶ συνεπῶς μὴ ὑποχρεωτικές γιὰ ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς πιστοὺς συγκεκριμένα:

α'. Ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης (τέλος τοῦ στ' αἰῶνος) κατηγορεῖ τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ κληρικούς τῆς ἐποχῆς του, οἱ ὅποιοι «*διδάσκουσι μόνην εἶναι νηστείαν, ἐκ τε τῶν ἀγίων ἀποστόλων καὶ τῶν θείων Πα-*

¹⁸⁶ Φ. Βαφείδου, ἔνθ' ἄνωτ. § 85, 4, σελ. 307.

¹⁸⁷ Ἔνθ' ἄνωτ. τόμος ε', κεφ. κβ', P.G.67, 632B-636A.

¹⁸⁸ Ὁσίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκηνοῦ, *Περὶ τῶν ἀγίων νηστειῶν*, κεφ. γ', P.G.95, 68AB.

¹⁸⁹ Β. Στεφανίδου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 321.

¹⁹⁰ *Ἀποκρίσεις...*, ἐρώτησις νδ', P.G.155, 901C.

τέρων παραδεδομένην τὴν λεγομένην μεγάλην»¹⁹¹. Οἱ κληρικοί αὐτοὶ ἀθετώντας τίς ἱερές Παραδόσεις νήστευαν μόνο τέσσερις, ἕξι, δώδεκα ἢ τὸ πολὺ δεκαοκτῶ ἡμέρες πρὸ τῶν ἀνωτέρω νηστειῶν. Σύμφωνα μέ ὀρισμένους ἐρευνητάς, οἱ ἀνωτέρω λόγοι δέν ἀνήκουν στὸν ἅγιο Ἀναστάσιο, ἀλλὰ σέ συγγραφέα τοῦ ια' αἰῶνος¹⁹². ἀναμφίβολα ὅμως παρουσιάζουν τὴν διαφοροποίησι πού ὑπῆρχε στοὺς Χριστιανούς ὡς πρὸς τὴν τήρησι τῶν νηστειῶν.

β'. Οἱ ἐρωτήσεις πού ἔθεσαν Ὁρθόδοξοι πιστοὶ στὶς Ἐνδημοῦσες Συνόδους τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Νικολάου (ια' αἰών) καὶ Λουκά (ιβ' αἰών), φανερώνουν ἐπίσης τὴν ἀμφισβήτησι καὶ διαφοροποίησι τῶν Ὁρθοδόξων ὡς πρὸς τὴν τήρησι τῆς «ἐν τῷ Αὐγούστῳ νηστείας»¹⁹³ τῆς Θεοτόκου.

γ'. Ἀμφισβητήσεις τῶν Ὁρθοδόξων ὡς πρὸς τὸν ὑποχρεωτικό χαρακτήρα τῆς ἀνωτέρω νηστείας διαφαίνονται καὶ σέ σχετικά συγγράμματα τοῦ ἁγίου Νίκωνος καὶ τοῦ Ἀναστασίου Καισαρείας (ια' αἰών), οἱ ὅποιοι τάσσονται ἀνεπιφύλακτα ὑπὲρ τῆς ἀκριβοῦς τηρήσεώς της. Κατὰ τὸν ἅγιο Νίκωνα, «οἱ μὲν λέγουσι, ὅτι ἔνθεσμος ἐστὶ καὶ κανονικὴ νηστεία, καὶ ἐν ἀκριβείᾳ φυλάττεται παρ' αὐτῶν· ἕτεροι δέ ὁμολογοῦσι μὲν αὐτὴν εἶναι, λέγουσι δέ μὴ φυλάττειν αὐτὴν ὡς ἐκθεσμον οὖσαν· ἄλλοι δέ οὐδέ ὅλως αὐτὴν παραδέχονται, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον κατηγοροῦσι τῶν φυλασσόντων ταύτην»¹⁹⁴. Ἀξιοσημείωτο εἶναι ὅτι ὁ ἅγιος Νίκων θεωρεῖ ὡς καθολικὴ καὶ ὑποχρεωτικὴ νηστεία ὄχι μόνον τίς Τετάρτες καὶ τίς Παρασκευές ὅλου τοῦ ἔτους, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ τίς Δευτέρες¹⁹⁵.

δ'. Κατὰ τὸ τέλος τοῦ ιβ' αἰῶνος ὁ Ἀλεξανδρείας Μάρκος καὶ οἱ κληρικοί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας ρώτησαν τὸν διαπρεπῆ κανονολόγο Θεόδωρο Βαλσαμῶνα, «εἰ μετὰ νηστείας, καὶ πόσας» ὀφείλουν νά ἐορτάζουν τίς τρεῖς ἀνωτέρω νηστεῖες. Ὁ ἱερός Βαλσαμών συνέστησε τὴν ἀκριβῆ τήρησί τους, καθὼς «προκόπτουσι καὶ τὰ τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν

¹⁹¹ Λόγος δ', P.G.89, 1392A.

¹⁹² Σ. Σάκκου, *Περὶ Ἀναστασιῶν Συναϊτῶν*, σελ. 229.

¹⁹³ Θεοδώρου Βαλσαμῶνος, *Ἀποκρίσεις...*, ἐρώτησις γ', P.G.138, 940D-941A.

¹⁹⁴ Γ. Α. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, τόμος δ', σελ. 589.

¹⁹⁵ Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 591.

τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ πρὸς ἀγιωτέραν κατάστασιν» καὶ στηλίτευσε τοὺς «μόνην τὴν τεσσαρακονθήμερον νηστείαν τοῦ πάσχα συντηροῦντας ἀπαρασάλευτον, τὰς δὲ λοιπὰς οὐ μόνον παραχαράττοντας, ἀλλὰ καὶ ὡς μηδὲν οὐσας λογιζομένους σχεδόν»¹⁹⁶.

3. Εἰδικώτερα ἡ νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων σύμφωνα μὲ τίς Ἀποστολικές Διατάξεις¹⁹⁷, ἄρχιζε μία ἐβδομάδα μετὰ τὴν πεντηκοστή καὶ εἶχε διάρκεια μιᾶς μόνο ἐβδομάδος. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἡ διάρκεια τῆς νηστείας αὐτῆς αὐξήθηκε πάρα πολύ, καὶ συγκεκριμένα διαρκοῦσε μέχρι τὴν ἑορτὴ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Αὐτό σημαίνει ὅτι, ὅταν τό πάσχα ἦταν πρῶιμο, ἡ διάρκειά της ἔφθανε τοὺς τρεῖς μῆνας!

Καθὼς ὁμως μαρτυρεῖ ὁ ἅγιος Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης, ἡ μακροχρόνια αὐτὴ νηστεία «ὐπὸ τῶν ἁγίων Πατέρων δι' οἰκονομίαν ἐξεκόπη... Ἐτυπώθη δέ, ἄχρι τῆς ἑορτῆς τῶν ἁγίων ἀποστόλων νηστεύειν· εἴθ' οὕτως ἐπιλύειν· εἴτα ἀπ' ἀρχῆς Αὐγούστου νηστεύειν, ἄχρι τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ πάλιν διαλύειν»¹⁹⁸. Ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τοῦ Ἁγίου γίνεται φανερό, ὅτι ἀπὸ τὴν νηστεία τῶν ἁγίων Ἀποστόλων ἀποκόπηκε ὁλόκληρος ὁ μῆνας Ἰούλιος, ἐνῶ τό πρῶτο δεκαπενθήμερο τοῦ Αὐγούστου ἀπετέλεσε τὴν νηστεία τῆς Θεοτόκου.

4. Ἀπὸ τὴν σχετικὴ μὲ τίς νηστεῖες διδασκαλία τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καθίσταται ἐπίσης ἐμφανὴς ἡ διαφορὰ ἐκείνης τῆς ἐποχῆς μὲ τὴν σημερινή ὡς πρὸς τό εἶδος τῶν τροφῶν ποὺ ἀπαγορεύονταν. Συγκεκριμένα ὁ Ἅγιος ἐπιτρέπει -σέ ἀντίθεσι πρὸς τὴν μεταγενέστερη καὶ τὴν σημερινή τάξι- τὴν κατάλυσι ὄχι μόνο ἰχθύων, ἀλλὰ ἐπίσης καὶ «τυροῦ καὶ ὠοῦ»¹⁹⁹ κατὰ τίς ἐνδιάμεσες ἑορτές, τὰ Σάββατα καὶ τίς Κυριακές τῶν νηστειῶν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τῶν Χριστουγέννων. Ὁ Ἅγιος ἐπιτρέπει ἐπίσης τὴν κατάλυσι ἰχθύων καὶ ἐλαίου κατὰ τίς Τρίτες καὶ Πέμπτες τῆς νηστείας τοῦ Δεκαπενταυγούστου²⁰⁰, ἐνῶ

¹⁹⁶ Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 566, 577.

¹⁹⁷ Βιβλίο ε', κεφ. κ', P.G.1, 900B-901A.

¹⁹⁸ Λόγος δ', P.G.89, 1397BC.

¹⁹⁹ Ὑποτύψεις καταστάσεως τῆς Μονῆς τῶν Στουδίου, κεφ. κθ', P.G.99, 1713D-1716A.

²⁰⁰ Διδασκαλία Χρονικὴ τῆς Μονῆς τοῦ Στουδίου, κεφ. στ', P.G.99, 1696D-1697A.

σύμφωνα μὲ τὴν σημερινή Παράδοσι αὐτό ἐπιτρέπεται «μόνον ἐν τῇ ἑορτῇ τῆς Μεταμορφώσεως»²⁰¹. Τέλος ὁ Ἅγιος ἐπιτρέπει τὴν κατάλυσιν ἰχθύος «τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου (τοῦ Λαζάρου), καὶ τῇ Κυριακῇ τῶν βαΐων»²⁰², ἐνῶ ὁ ἅγιος Νικόδημος τὴν θεωρεῖ ἐσφαλμένη²⁰³.

5. Θὰ πρέπει ἐπίσης νά σημειωθῇ, ὅτι ἡ νηστεία ἕως καὶ δεκατεσσάρων ἡμερῶν, πού τηροῦσαν οἱ μοναχοὶ κατὰ τὸν θ' αἰῶνα πρὸς τιμὴν τῆς ἑορτῆς τοῦ τιμίου Σταυροῦ²⁰⁴, εἶναι σήμερα τελείως ἄγνωστη ὄχι μόνο στοὺς λαϊκοὺς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ στοὺς μοναχοὺς.

6. «Τὸ τυπικόν τῆς μονῆς τοῦ Γαληπίου τό σφῶζόμενον ἐν τῇ Μεγίστῃ Λαύρᾳ, ἐπιτρέπει (ἐάν συμπέσῃ ἡ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ) κατὰ τὴν Μ. Παρασκευὴν καὶ Μ. Σάββατον τὴν κατάλυσιν ἰχθύων «ἐν τῇ τραπέζῃ ἐσθίωμεν ὀψάρια, πίνομεν καὶ οἶνον διὰ τὴν δόξαν καὶ ἀντίληψιν τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου» τὸ Τυπικόν τῆς μονῆς Βατοπεδίου ἐπιτρέπει τὴν κατάλυσιν τούτων, ἀλλὰ «χωρὶς τῷ μεγάλῳ Σαββάτῳ» (Δημ. Τυπικά Β, 89)»²⁰⁵.

7. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία κατὰ τὴν α' χιλιετηρίδα διαφοροποιήθηκε σημαντικὰ ἀπὸ τὴν Ἀνατολική στοὺς ζήτημα τῶν νηστειῶν. Ἐκτός ἀπὸ τὴν ἀντιπαραδοσιακὴ νηστεία τοῦ Σαββάτου καὶ τὴν κατάλυσιν ἀρτυσίων τροφῶν κατὰ τὴν πρώτην ἑβδομάδα τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς πού προαναφέραμε²⁰⁶, ἡ Ρώμη ἐπιπλέον «εἰσῆγαγε νηστείας διαφόρους τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας... Αἱ δὲ ἄλλαι Ἐκκλησίαι τῆς Δύσεως ἀνέπτυξαν ἐπίσης ἰδιαζούσας νηστείας, βραδύτερον ὅμως διεδόθησαν εἰς τὴν Δύσιν αἱ νηστεῖαι τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας. Καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Δύσεως διεμόρφωσε νηστείας παραμονῶν μεγάλων ἑορτῶν, ἀλλ' ἡ πρᾶξις ἐποικίλλεν»²⁰⁷.

Παρ' ὅλες τίς ἀνωτέρω διαφοροποιήσεις περὶ τὴν θεία λατρεία, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν ἓνα μικρὸ δείγμα, τῶν ὧν ἀναφέρουν οἱ ἅγιοι Πα-

²⁰¹ Ὁσίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου, *Πηδάλιον*, σημειώσεις β' στόν ξθ' ἀποστολικὸ κανόνα, σελ. 94.

²⁰² Ἐνθ' ἀνωτ. κεφ. θ', P.G.99, 1700B.

²⁰³ Ἐνθ' ἀνωτ. σημειώσεις α', σελ. 92.

²⁰⁴ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ἔνθ' ἀνωτ. κεφ. στ', P.G.99, 1696D.

²⁰⁵ Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, *Τὸ ἑορτολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, σελ. 20.

²⁰⁶ Μεγάλου Φωτίου, *Ἐπιστολὴ ιγ'*, βιβλίο α', κεφ. ε', P.G.102, 724CD.

²⁰⁷ Β. Στεφανίδου, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 323.

τέρες καί οἱ ἱστορικοί²⁰⁸, ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας διατηρήθηκε ἀκέραιη ἐπὶ αἰῶνας, καθὼς ὑπῆρχε συμφωνία στὰ «*καίρια τῆς θρησκείας*». Ἄλλωστε, «οὐ γάρ δὴ τὰς αὐτάς παραδόσεις περὶ πάντα ὁμοίας, κἂν ὁμόδοξοι εἴεν, ἐν πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις εὐρεῖν ἐστίν»²⁰⁹. Ὅπως μάλιστα λέγει ὁ μέγας Φώτιος, «*παρά τὰς τῶν λειτουργικῶν ἑτερότητας τὰς ἐν ταῖς εὐχαῖς, τὰς ἐν ταῖς ἐπικλήσεσι, τὰς ἐν τάξει καὶ ἀκολουθίᾳ, τὰς ἐν τῷ τοῦ χρόνου μήκει, καὶ τῇ βραχύτητι, τὰς ἐν πλήθει καὶ ὀλιγότητι... ὦ τοῦ θαύματος! ὁ κοινὸς ἄρτος εἰς σῶμα Χριστοῦ μεταβάλλεται, καὶ ὁ κοινὸς οἶνος αἷμα χρηματίζει*»²¹⁰.

Ἡ ἀναφορά στὶς ἀνωτέρω διαφοροποιήσεις μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν δέν σημαίνει φυσικά, ὅτι ἐπικροτοῦμε τίς ὅποιεςδήποτε καταργήσεις, ἀλλοιώσεις ἢ τροποποιήσεις τῶν παραδεδομένων ἐορτῶν ἢ νηστειῶν. Εὐχῆς ἔργο θὰ ἦταν νὰ τηροῦνται μὲ κάθε ἀκρίβεια οἱ ἱερές Παραδόσεις καὶ οἱ Τοπικές Ἐκκλησίες νὰ ἔχουν ὡς στόχο τὴν ἐλαχιστοποίησι τῶν μεταξύ τους διαφορῶν ὡς πρὸς τὴν θεία λατρεία καὶ ὄχι τὴν διεύρυνσί τους.

Ἀπλὰ θέλουμε νὰ ἀποδείξουμε ὅτι οἱ Γ.Ο.Χ. σφάλλουν, ὅταν ἀναφέρουν πρὸς δικαιολογία τῆς ἀποσχίσεώς τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τίς λειτουργικές καὶ τυπικολογικές ἐπιπτώσεις, πού ἐπέφερε ἡ εἰσαγωγή τοῦ νέου ἡμερολογίου ἀπὸ ὁρισμένες Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Οὐτε ἡ μὴ ταυτόχρονη τήρησις τῶν ἐορτῶν καὶ τῶν νηστειῶν ἀπὸ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, οὔτε ὁ περιορισμὸς κατὰ δεκατρεῖς ἡμέρες τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, στὶς Ἐκκλησίες πού ἄλλαξαν τὸ ἡμερολόγιο, ἀποτελεῖ σημαντικό ἐπιχείρημα, τὸ ὅποιο δικαιολογεῖ τὴν δημιουργία τῆς ἀνεξάρτητης Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ. Ἄλλωστε, ἡ ἀποψις ὅτι ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἢ τὸ σύνολο τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων καθώρισαν «*ἅπαντα τὸν ἐνιαύσιον κύκλον τῶν ἐορτῶν, τῶν Εὐαγγελικῶν καὶ Ἀποστολικῶν περικοπῶν, τὴν τάξιν τῶν ἐωθινῶν, τὰς ἡμέρας τῶν νηστειῶν*»²¹¹ ἀποτελεῖ ἀναληθὴ ἰσχυρισμὸ καὶ ἔνδειξι ἀγνοίας τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας.

²⁰⁸ Σωκράτους Σχολαστικοῦ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος ε΄, κεφ. κβ΄, P.G.67, 636-641.

²⁰⁹ Ἑρμείου Σωζομενοῦ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος ζ΄, κεφ. ιθ΄, P.G.67, 1476A.

²¹⁰ *Ἐπιστολὴ β΄*, βιβλίον α΄, P.G.102, 608B.

²¹¹ Χρυσόστομου πρὸν Φλωρίνης, *Ἄπαντα*, τόμος β΄, σελ. 436.

θ'. Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου ὡς δογματικὸ ζήτημα

Προκειμένου οἱ Γ.Ο.Χ. νὰ δικαιολογήσουν τὸ σχίσμα τους ἰσχυρίζονται ἀκόμη, ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου δὲν ἀποτελεῖ μόνον μίᾳ ἀπλῇ ἀθέτησι παραδόσεως, ἀλλὰ ταυτόχρονα «προσκρούει καὶ στὰ δόγματα»²¹². Συγκεκριμένα ἡ ἡμερολογιακὴ καινοτομία «ἐπίνεγκε τὴν διαίρεσιν τῶν Ἐκκλησιῶν, καὶ συνεπῶς τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν εἰς τὸν ἑορτασμόν τῶν ἑορτῶν, τὴν τήρησιν τῶν νηστειῶν καὶ τὴν ταυτόχρονον καὶ ὁμοιόμορφον ἐκδήλωσιν τῆς πίστεως»²¹³. Κατὰ συνέπεια «προσκρούει καὶ πρὸς τὸ δόγμα τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας»²¹⁴, «ὅπερ ἀποτελεῖ ἓν ἐκ τῶν ἄρθρων τοῦ Συμβόλου τῆς Ὁρθοδόξου Πίστεως ἡμῶν»²¹⁵. «Καὶ τοῦτο διότι τὸ Δόγμα τῆς Ἑνότητος τῆς Ἐκκλησίας δὲν ἔγκειται μόνον εἰς τὴν ταυτότητα τῆς πίστεως καὶ τῆς θείας Λατρείας, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ταυτόχρονον καὶ ὁμοιόμορφον βίωσιν καὶ ἔκφασιν αὐτῆς»²¹⁶.

Ἡ ἀνωτέρω ἄποψις τῶν Γ.Ο.Χ. δὲν ἀληθεύει. Οἱ ἐπὶ αἰῶνας διαφοροποιήσεις ποὺ ἀναφέραμε ἀνωτέρω στό ζήτημα τῆς τηρήσεως τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν νηστειῶν ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ «ὁμοιόμορφος, ὁμοιόχρονος καὶ ὁμοιότροπος»²¹⁷ τήρησις τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν νηστειῶν εἶναι μὲν ποθητή, ὅχι ὅμως καὶ ἀπολύτως ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἐνότητα μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἡ διαφορετικὴ «ἐκάστοτε ἐν τῷ ἑορτασμῷ τῶν ἁγίων καὶ ἐν τῇ τηρήσει τῶν νηστειῶν τάξις οὐδόλως συνεπάγεται ἀπὸ τε θεωρητικῆς καὶ πρακτικῆς ἐπόψεως, τὴν διάρρηξιν τῶν δεσμῶν τῆς μεταξὺ αὐτῶν ἐν Χριστῷ ἐνότητος... Ἐάν ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς ἑορτολογικῆς ὁμοιομορφίας, τότε εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ δεχθῶμεν ὅτι τοιαύτη ἐνότης δὲν ὑπῆρξε ποτέ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Διότι εἶναι γνω-

²¹² Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνστασις καὶ Μαρτυρία, τεύχος 14, σελ. 22.

²¹³ Χρυσοστόμου πρῶν Φλωρίνης, Ἀκριβὴς θέσις τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, σελ. 12.

²¹⁴ Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνστασις καὶ Μαρτυρία, τεύχος 15, σελ. 28.

²¹⁵ Εὐγενίου Τόμπρου, Ὑπόμνημα τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, σελ. 11.

²¹⁶ Πανελλήνιος θρησκευτικὴ..., Τό πρῶτον πανελλαδικόν συνέδριον..., σελ. 55.

²¹⁷ Εὐγενίου Τόμπρου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 12.

στόν ὅτι οὔτε τό αὐτό ἡμερολόγιον ἐπεκράτει πανταχοῦ, οὔτε αἱ αὐταί ἐορταί, ἐφ' ὅσον ἄλλωστε πολλάι ἐξ αὐτῶν διεμορφοῦντο τοπικῶς, ἵνα βραδύτερον ἐπιβληθῶσι γενικῶς, οὔτε αἱ αὐταί ἡμερομηνία τῶν ἐορτῶν»²¹⁸.

Συνεχίζοντας τήν ἐπιχειρηματολογία τους οἱ Γ.Ο.Χ. ἰσχυρίζονται, ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου ἐπέφερε ἐπιπλέον καί τόν χωρισμό «τοῦ λαοῦ εἰς δύο μερίδας», διέσπασε δηλαδή «εἰς δύο τήν ΜΙΑΝ Ἐκκλησίαν»²¹⁹· στήν παλαιοημερολογιτική καί στήν νεοημερολογιτική. Ἡ διάσπασις αὐτῇ τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας σέ δύο ἐνισχύει τοὺς Γ.Ο.Χ. στήν ἐσφαλμένη ἄποψί τους, ὅτι ἡ ἡμερολογιακὴ μεταβολή προσέκρουσε καί στά δόγματα (εἰδικώτερα στό δόγμα τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας), εἶναι δηλαδή αἵρεσις²²⁰.

Τό ἐπιχείρημά τους αὐτό δέν εἶναι φυσικά ὀρθό, καθὼς ἡ διάσπασις τῆς Ἐκκλησίας ἐγίνε ἀπὸ αὐτοὺς καί ὄχι ἀπὸ ἐμᾶς. Ἐπιπλέον ἐάν μέ βάσι αὐτό τόν κανόνα θεωροῦμε, ὅτι κάθε διάσπασις τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ αἵρεσι, τότε καί οἱ Γ.Ο.Χ. δέν θά πρέπει νά χαρακτηρισθοῦν ὡς δέκα φορές αἰρετικοί, ἐφόσον μέ τήν πολυδιάσπασί τους, ὄχι ἀπλᾶ καί ἔμμεσα ἔχουν πλήξει, ἀλλά στήν κυριολεξία ἔχουν ἀνατρέψει τελείως τό δόγμα αὐτό (καθὼς σήμερα ὑπάρχουν δέκα Ἐκκλησίες Γ.Ο.Χ. καί πλῆθος ἀνεξαρτήτων, ἀντὶ γιὰ Μία Ἐκκλησία);

Ἐπειδὴ λοιπόν ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου «προσक्रούει ὅπωςδῆποτε σέ δόγματα καί κανόνες», οἱ Γ.Ο.Χ. ἰσχυρίζονται ὅτι «ἡ Ὁρθοδοξία, ὅταν κατεδίκασε τόν 16ον αἰῶνα τό νέο παπικὸ ἡμερολόγιο, κατεδίκασε ταυτοχρόνως καί κάθε μεταβολή ἐκκλησιαστικῶς στό Ἰουλιανὸ Ἡμερολόγιο»²²¹. Παρά ταῦτα οἱ ἴδιοι ἀντιφάσκοντας πρὸς τόν ἑαυτό τους ἰσχυρίζονται ἄλλοτε, ὅτι «ἐπιτρέπεται ἡ ἀλλαγὴ ἢ διόρθωσις τοῦ Ἡμερολογίου, ἐφ' ὅσον βεβαίως ἐπιβάλλει τοῦτο ποιμαντικὸς λόγος»!²²²

²¹⁸ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, *Ἱστορικὴ καί κανονικὴ θεώρησις...*, σελ. 136, 142.

²¹⁹ Γρ. Εὐστρατιάδου, *Ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου*, σελ. 86.

²²⁰ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικὸ Ἅγιοι Κόλλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 22.

²²¹ Θεοδωρίτου ἱερομονάχου, *Παλαιόν καί νέον*, σελ. 27-28.

²²² Θεοδωρίτου ἱερομονάχου, *Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, ἐν Περιοδικῇ Ἐκκλησιαστικῇ Παράδοσις*, φύλλο 117, σελ. 23.

ι'. Τὸ ἐπιχείρημα περὶ τῶν Ὁρθόδοξων Συνόδων τοῦ 1στ' αἰῶνος

Τὸ βασικότερο ἴσως ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. ὑπὲρ τῆς ἀποσχίσεώς τους τὸ 1924 εἶναι οἱ ἀποφάσεις τῶν Ὁρθόδοξων Συνόδων τοῦ 1στ' αἰῶνος κατὰ τῆς γρηγοριανῆς μεταρρυθμίσεως. Κατὰ τοὺς Γ.Ο.Χ., οἱ Σύνοδοι αὐτὲς καταδίκασαν τὸ γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο καὶ ἀπαγόρευσαν τὴν εἰσαγωγή του στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία διὰ συγκεκριμένων μάλιστα ἀναθεματισμῶν²²³. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἰσήγαγε τὸ 1924 τὸ γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο, ὑπόκειται στοὺς ἀναθεματισμοὺς τῶν ἀνωτέρω Συνόδων καὶ κατὰ συνέπεια ἀποκηρύχθηκε δίκαια ἀπὸ τοὺς Γ.Ο.Χ.

Στὶς ἀνωτέρω κατηγορίες ἔχουμε νὰ ἀπαντήσουμε τὰ ἑξῆς: Ἡ ἱστορική ἀλήθεια δὲν εἶναι ὅπως τὴν παρουσιάζουν οἱ Γ.Ο.Χ., οἱ ὁποῖοι συνηθίζουν νὰ ἑρμηνεύουν τὰ γεγονότα σύμφωνα μὲ τὸ δικό τους συμφέρον. Οὔτε ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἰσήγαγε τὸ γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο οὔτε οἱ Σύνοδοι τοῦ 1στ' αἰῶνος ἐξέδωσαν συγκεκριμένους ἀναθεματισμούς. Εἶναι βέβαια ἀναμφίβολο ὅτι τόσο τὸ γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο ὅσο καὶ ἡ εἰσαγωγή του στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία καταδικάσθηκαν ἀπὸ τίς ἀνωτέρω Συνόδους.

Πράγματι, κατὰ τὴν πρώτη Σύνοδο - Διάσκεψι τὸ 1583 οἱ πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας καὶ Ἀλεξανδρείας Σίλβεστρος, καταδίκασαν τὸ γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο, ἐπειδὴ δι' αὐτοῦ παραβιάζονται οἱ ἀποστολικὲς καὶ συνοδικὲς διατάξεις περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα. Συγκεκριμένα ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ζ' ἀποστολικὸ κανόνα παραβιάζονται ἐπίσης καὶ οἱ τέσσερις διορισμοὶ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου²²⁴, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁποίους τὸ πάσχα πρέπει νὰ ἑορτάζεται «τὴν πρώτην Κυριακὴν, μετὰ τὴν πρώτην πανσέληνον τῆς ἑαρινῆς ἰσημερίας»²²⁵ καὶ φυσικὰ μετὰ τὸ Ἑβραϊκὸ πάσχα.

Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ στὴν συνοδική ἀπόφασι τοῦ 1583 ἀναφέρονται μετὰξὺ ἄλλων: *«Ἡ ἐκκλησία τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης ἅτε καινοτομίαις χαίρουσα τοῖς περὶ αὐτὴν ἀστρονόμοις ἀπερισκέπτως συνήνεσε καὶ μετέθετο τὰ καλῶς περὶ τοῦ ἱεροῦ πάσχα τοῖς χριστιανοῖς τελούμενα, τὰ*

²²³ Λ. Κτενᾶ, *Πίσω ἀπ' ὅ,τι φαίνεται στὸ ἡμερολογιακό*, σελ. 54.

²²⁴ Α. Δ. Δελήμπαση, *Πάσχα Κυρίου*, σελ. 566-567.

²²⁵ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα...*, τόμος α', σελ. 121.

ἀπό τῆς ἁγίας καί οἰκουμενικῆς συνόδου τῶν τιν' ἑοφορῶν Πατέρων ὀρισθέντα, παρά τε τῶν λοιπῶν συνόδων κυρωθέντα... Ὑφηνούμεθα παντί χριστιανῷ ὀρθοδόξῳ βουλομένῳ, ὡς οὐκ ἔστιν ἀσύστατον τό παρ' ἡμῖν πασχάλιον, ἀλλ' ὡς ἀκόλουθον τοῖς ὀρισθεῖσι τῶν ἁγίων Πατέρων, μένει ὀρθόν καί εἰς αἰῶνας σταθιρόν διαμενεῖ ἕως οὗ φυλάττει τήν τάξιν ἣν ἔλαχεν ἀπαρασάλευτον, ἀρίστως ἐσκεμένῃ τοῖς θείοις πατράσιν»²²⁶.

Ὁ ἱστορικός Φιλάρετος Βαφείδης ὁμιλεῖ περί τῆς κατά τό ἔτος 1583 «συγκροτηθείσης ἐν Κων/λει συνόδου, ἥτις κυρίως καταδικάζει τό γρηγοριανόν ἡμερολόγιον, διότι κατ' αὐτό συμβαίνει νά ἐορτάζωμεν τοῖς Ἰουδαίοις, ὅπερ ἐναντίον τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ»²²⁷. Δυστυχῶς οἱ Γ.Ο.Χ., ὅταν ἀναφέρουν στά κείμενά τους τήν ἀνωτέρω φράσι τοῦ ἱστορικοῦ, τοποθετοῦν τήν τελεία στήν λέξι «ἡμερολόγιον» καί παραλείπουν τά ὑπόλοιπα²²⁸. Μέ τόν τρόπο ὅμως αὐτό κατορθώνουν νά ἀλλοιώσουν τό νόημα τῶν λόγων τοῦ ἱστορικοῦ καί νά παρουσιάσουν, ὅτι τό κύριο ἔργο τῆς Συνόδου ἦταν ἡ καταδίκη τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου· ὅμως ὁ ἱστορικός, ὁ ὁποῖος ἐκθέτει τήν ἀλήθεια μέ σαφήνεια, δέν λέγει αὐτό. Ἀντιθέτως, ὑποστηρίζει ὅτι ὁ κύριος λόγος γιά τόν ὁποῖο καταδικάσθηκε τό γρηγοριανό ἡμερολόγιο, ἦταν ὁ συνεορτασμός μέ τοὺς Ἰουδαίους, δηλαδή ἡ ἀθέτησις τῶν περί τοῦ πάσχα διατάξεων τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Τό νόημα βέβαια τῆς ὁλοκληρωμένης φράσεως καί ἡ ἱστορική ἀλήθεια δέν συμφέρουν τοὺς Γ.Ο.Χ., καθὼς τό 1924 ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν ἀποδέχθηκε τό γρηγοριανό (παπικό) ἡμερολόγιο, ὅπως ψευδῶς ἰσχυρίζονται οἱ Γ.Ο.Χ.²²⁹, οὔτε παραβίασε τίς ἀνωτέρω διατάξεις τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἀπλά διώρθωσε τό ἰουλιανό ἡμερολόγιο διά τῆς προσθήκης δεκατριῶν ἡμερῶν σ' αὐτό, ἐνῶ τόσο τό ἐορτολόγιο ὅσο καί «τό Πασχάλιον παρέμενεν ἀμετάβλητον, τῶν κινητῶν ἐορτῶν μελλουσῶν νά ἐορτάζωνται ἐφεξῆς κατά τὰς ἐν τῷ Πασχαλίῳ ἡμέρας, ὀνομαζομένας ὅμως διά τῶν ἡμερομηνιῶν τοῦ διωρ-

²²⁶ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Τόμος ἀγάπης*, σελ. 538-539.

²²⁷ Ἐκκλησιαστική Ἱστορία, τόμος γ', § 216, 2, σελ. 125.

²²⁸ Ζηλωτῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων, *Φωνή ἐξ Ἁγίου Ὄρους*, Ὑτοι ἀπάντησις εἰς τό βιβλίον τοῦ Π. Θεοκλήτου Διονυσιάτου..., σελ. 16.

²²⁹ Θεοδωρίτου ἱερομονάχου, *Παλαιόν καί νέον*, σελ. 24.

θωμένου ἡμερολογίου»²³⁰. Τὸ πάσχα δηλαδή καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ συνδεόμενες κινητές ἐορτές θὰ ἐορτάζωνται σύμφωνα μέ τίς διατάξεις τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἔχοντας μόνο νέες ἡμερομηνίες, αὐτές τοῦ πολιτικοῦ ἡμερολογίου.

Εἶναι φυσικά γεγονός ὅτι οἱ περισσότερες ἡμερομηνίες τῶν ἀκινήτων ἐορτῶν τοῦ νέου, διορθωμένου ἡμερολογίου, τὸ ὁποῖο ἔχουν ἐν χρήσει οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, συμπίπτουν μέ τίς ἡμερομηνίες τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου. Αὐτό ὅμως δέν ἀποδεικνύει τὴν ὁμοιότητα τῶν δύο ἡμερολογίων, καθὼς αὐτὰ διαφέρουν ὄχι μόνο στὴν τήρησι τῶν περὶ τοῦ πάσχα διατάξεων, τὸ ὁποῖο συνιστᾷ τεράστια διαφορά, ἀλλὰ καὶ στὴν τήρησι ἀρκετῶν ἀκινήτων ἐορτῶν (π.χ. μεγάλου Βασιλείου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, ἱερομάρτυρος Πολυκάρπου)²³¹.

Εἶναι ἐπίσης ἀναμφίβολο ὅτι ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου καὶ μάλιστα ἡ ἐπαναφορά τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας ἀπὸ τίς 8 στίς 21 Μαρτίου, (ὅποτε καὶ τὸ πάσχα εἶναι δυνατόν νά ἐορτασθῇ ὄχι ἀπὸ τίς 22 Μαρτίου ἕως τίς 25 Ἀπριλίου, ἀλλὰ ἀπὸ τίς 4 Ἀπριλίου ἕως τίς 8 Μαΐου), ἔθιξε ἔμμεσα καὶ τὸν πασχάλιο κύκλο καὶ τὰ ἐξ αὐτοῦ ἐξαρτώμενα ἐπὶ μέρος στοιχεῖα τοῦ λειτουργικοῦ ἔτους, δηλαδή τίς ἡμέρες τῆς νηστείας τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τοὺς ἥχους, τίς εὐαγγελικὲς καὶ ἀποστολικὲς περικοπές, τὰ τυπικὰ τῶν κινήτων ἀλλὰ καὶ ὁρισμένων ἀκινήτων ἐορτῶν (π.χ. ἁγίου Γεωργίου). Οἱ ἀνωτέρω λειτουργικὲς καὶ τυπικολογικὲς ἀνωμαλίες καὶ ἐπιπτώσεις εἶναι σίγουρα ὑπολογίσιμες, ὅμως σέ καμμία περίπτωσι δέν συνιστοῦν ἀνατροπὴ ἢ ἀθέτησι τοῦ πασχαλίου καὶ μάλιστα τῶν σχετικῶν διατάξεων τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Τὴν ἄποψι αὐτὴ ἄλλωστε ὠμολογοῦσε ἀκόμη καὶ ὁ ἡγέτης τῶν Γ.Ο.Χ. Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος διεκήρυττε τὰ ἑξῆς: Οἱ Σύνοδοι τοῦ ἱστ' αἰῶνος «κατεδίκασαν μὲν τὸ Γρηγοριανόν ἡμερολόγιον, ἀλλ' ἡ καταδίκη αὕτη ἀφορᾷ τοὺς Λατίνους, οἵτινες ἔθηκαν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ ὅλον ἡμερολόγιον, ἐνῶ ὁ Ἀρχ/πος παρέλαβεν ἐκ τούτου τὸ ἥμισυ ἐφαρμόσας αὐτὸ εἰς τὰς ἀκινήτους ἐορτάς καὶ διατηρήσας τὸ Παλαιόν διὰ τὸ πάσχα καὶ τὰς κινήτας ἐορτάς, ἀκριβῶς ἵνα παρακάμνη τὸν σκόπελον τῆς καταδίκης ταύτης. Κατὰ ταῦτα, ἡ καινοτομία αὕτη τοῦ

²³⁰ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, *Ἱστορικὴ καὶ κανονικὴ θεώρησις...*, σελ. 147.

²³¹ Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 150-151.

Ἀρχ/που ἐφαρμόσαντος τό Γρηγοριανόν ἡμερολόγιον μόνον διά τās ἀκινήτους ἐορτās καί οὐχί διά τό Πάσχα, δι' ὃ κυρίως κατεδικάσθη τό Γρηγοριανόν ἡμερολόγιον, ὡς ἀντιπίπτον πρός τόν ζ' Ἀποστολικόν Κανόνα ἀποτελεῖ ζήτημα, ὅπερ πρώτην φοράν ἐμφανίζεται εἰς τήν ἱστορίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Συνεπῶς ἡ σύγκλησις Πανορθοδόξου Συνόδου οὐ μόνον δέν περιττεύει... ἀλλά καί ἐπιβάλλεται διά τήν κανονικήν καί ἔγκυρον καταδίκην τοῦ ζητήματος τούτου»²³².

Τό γρηγοριανό ἡμερολόγιο καταδικάσθηκε καί ἀπό δύο νέες Συνόδους στήν Κωνσταντινούπολι τό 1587²³³ καί τό 1593. Στήν Σύνοδο τοῦ 1593 «μετέσχον οἱ πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Β', Ἀλεξανδρείας Μελέτιος ὁ Πηγᾶς ἐπέχων τόν τόπον καί τοῦ Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος καί τεσσαράκοντα Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου»²³⁴. Ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο τό γρηγοριανό ἡμερολόγιο καταδικάσθηκε καί ἀπό τίς δύο ἀνωτέρω Συνόδους, εἶναι φυσικά ἡ ἀθέτησις τῶν διατάξεων περί τῆς ἐορτῆς τοῦ πάσχα καί ὁ συνεορτασμός μέ τοὺς Ἑβραίους.

Ὁ ἱερός Δοσίθεος Ἱεροσολύμων στό ἔργο του «Τόμος Ἀγάπης» ἀναφέρει τίς ἀποφάσεις καί τοὺς κανόνες τῆς Συνόδου τοῦ 1593²³⁵ μέ τόν ἐξῆς χαρακτηριστικό τίτλο: «Πρᾶξις συνοδική ἐν ᾗ καί ἀποβολή τοῦ νέου καλενδαρίου ἦτοι τῆς περί τό πάσχα λατίνων καινοτομίας». Ἡ Σύνοδος στίς 12 Φεβρουαρίου 1593 «ἐξέδωκεν, ἐκτός τῆς Πράξεως περί τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ Ρωστικοῦ Πατριαρχείου, ὀκτώ κανόνες»²³⁶, ἀπό τοὺς ὁποῖους μόνον ὁ ὄγδοος ἀναφέρεται στήν γρηγοριανή μεταρρύθμισι.

Στήν ἀρχή τοῦ κανόνος αὐτοῦ οἱ Πατέρες διακηρύττουν, ὅτι «ἀσάλευτον διαμένειν βουλόμεθα τό τοῖς Πατράσι διορισθέν περί τοῦ ἁγίου καί σωτηρίου πάσχα»²³⁷. Τό ὑπόλοιπο τοῦ ὀγδόου κανόνος δέν

²³² Ἡλία Ἀγγελοπούλου, *Μητροπολίτης πρ. Φλωρίνης Χρυσόστομος Καβουρίδης*, σελ. 81.

²³³ Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμος γ', § 216, 2, σελ. 125.

²³⁴ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 24.

²³⁵ Σελ. 541-547.

²³⁶ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, *Ἐλεγχος παραποιήσεως συνοδικῶν πράξεων καί πατριαρχικῶν ἐγγράφων, ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς*, τεύχος 193, σελ. 68.

²³⁷ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Τόμος Ἀγάπης*, σελ. 547.

εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ μία ἀπλή ἐπανάληψις τοῦ α΄ κανόνος τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας (341), ἡ ὁποία καταδικάζει, ὅσους ἀποτολμοῦν «*παραλύειν τὸν ὅρον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης Συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς εὐσεβείας τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου περὶ τῆς ἁγίας ἐορτῆς τοῦ σωτηριώδους Πάσχα... καὶ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ Πάσχα*»²³⁸.

ια΄. Ἡ σπουδαιότης τοῦ ζητήματος τοῦ κοινού ἐορτασμοῦ τοῦ πάσχα ἀπὸ ὅλους τοὺς Χριστιανούς

Αὐτὸ λοιπὸν πού καταδίκασαν οἱ τρεῖς Σύνοδοι τοῦ ἰστ΄ αἰῶνος, ἦταν ἡ τροποποίησις τοῦ πασχαλίου, πού ἐπῆρχετο διὰ τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἡ ὁποία μάλιστα, κατὰ τοὺς Γ.Ο.Χ., ὀνομαζόταν αἵρεσις ἀπὸ τὸν ἱερό Δοσίθεο Ἱεροσολύμων: «*Τέσσερα μεγάλα θηρία ἐγέννησεν ὁ ἰστ΄ αἰὼν: Τὴν αἵρεσιν τοῦ Λουθέρου, τὴν αἵρεσιν τοῦ Καλβίνου, τὴν αἵρεσιν τῶν Γιεζουβιτῶν, καὶ τὴν αἵρεσιν τοῦ νέου Καλενταρίου καὶ κατὰ μὲν τῶν αἱρέσεων Λουθήρου καὶ Καλβίνου ἔγραψαν οἱ... κατὰ δέ τῆς αἱρέσεως τοῦ νέου Καλενταρίου ἀπεφάνθη ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει μεγάλη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος τῷ 1593*»²³⁹.

Οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους ὁ ἱερός Δοσίθεος ὠνόμαζε «αἵρεσι» τὸ γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο καὶ τὸ ἀναγκαστικὸ ἐπακόλουθό του, τὴν τροποποίησιν δηλαδή τοῦ πασχαλίου, εἶναι ὅτι δι' αὐτῶν ἀθετοῦντο ἀποφάσεις ὁλόκληρης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οἱ ὁποῖες μάλιστα ὠνομάσθησαν «ὅρος» τῆς Συνόδου. Εἶναι δέ γνωστὸ ὅτι μέ τὴν λέξι «ὅρος» Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀπεκαλοῦντο συνήθως οἱ βασικὲς, δογματικὲς ἀποφάσεις τῶν Συνόδων αὐτῶν. Θά πρέπει ἐπίσης νά ἐπισημάνουμε ὅτι τὸ ζήτημα περὶ τοῦ κοινού ἐορτασμοῦ τοῦ πάσχα ἦταν τὸ δεύτερο σέ σπουδαιότητα ζήτημα τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (μετὰ τὸ ζήτημα τῆς θεότητος τοῦ Ἰησοῦ) καὶ συζητήθηκε «*παυσαμένης τῆς ἐπὶ τῷ δόγματι ζητήσεως*»²⁴⁰, δηλαδή μετὰ ἀπὸ τὴν καταδίκην τῆς ἀρειανικῆς αἱρέσεως.

²³⁸ P.G.137, 1276BC.

²³⁹ Ζηλωτῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων, *Φωνὴ ἐξ Ἁγίου Ὁρους, Ὅτι ἀπάντησις εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Π. Θεοκλήτου Διονυσιάτου...*, σελ. 16.

²⁴⁰ Ἑρμείου Σωζομενοῦ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος α΄, κεφ. κα΄, P.G.67, 924B.

Γιὰ τοὺς Πατέρας τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου τὸ ζήτημα τοῦ καθορισμοῦ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα δέν ἦταν ἓνα ἀπλό, ἡμερολογιακὸ ζήτημα, ἀλλὰ ἀναμφίβολα ἓνα ζήτημα πίστεως. Οἱ Πατέρες, ὅπως καὶ οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι, «ἠθέλησαν νά τονίσουν μέ τόν Ὅρο τοῦ μή συνεορτασμοῦ τοῦ Πάσχα Ἑβραίων καί Χριστιανῶν τήν διαφορά τῶν δύο Πάσχα, διαφορά οὐσιώδη καί δογματικοῦ χαρακτῆρα... Ὁ συνεορτασμός λοιπόν τοῦ Πάσχα Ἑβραίων καί Χριστιανῶν ἀποκλείσθηκε “φύσει καί θέσει”, γιατί ὑπάρχει μεταξύ τους ἄλλη πίστη, ἄλλοδοξία καί ἑτεροδοξία, ἐξαιτίας τῶν ὁποίων ὁ συνεορτασμός εἶναι ἀπενεκταῖος καί ὄχι εὐκταῖος, ὅσο οἱ Ἑβραῖοι ἀπιστοῦν στόν Ἀναστάντα Χριστό»²⁴¹.

Τήν σπουδαιότητα τοῦ ζητήματος τοῦ ἑορτασμοῦ τοῦ πάσχα ἀποδεικνύουν ἐπίσης καί τά αὐστηρά ἐπιτίμια τοῦ α΄ κανόνος τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας (341), ἡ ὁποία χαρακτηρίζει «ἄλλοτρίους»²⁴² τῆς Ἐκκλησίας τοὺς παραβάτας τοῦ ὅρου τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Πράγματι, ὅσοι ἔδειξαν ἀπειθεία στίς ἀποφάσεις τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου (Τεσσαρεσκαίδεκατίται), ἀποσχίσθηκαν ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καί ἀπετέλεσαν ἀνεξάρτητες, ἐκκλησιαστικές κοινότητες. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι ἡ Β΄ Οἰκουμενική Σύνοδος (381) κατέτασσε τοὺς Τεσσαρεσκαίδεκατίταις στοὺς αἵρετικούς²⁴³.

Ὅπως ὅμως προαναφέραμε, τό 1924 ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν ἀποδέχθηκε τό γρηγοριανὸ ἡμερολόγιο οὔτε τροποποίησε τό πασχάλιο. Ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου τό 1924 δέν ἔχει καμμία σχέσι μέ τήν ἀπειθεία τῶν Τεσσαρεσκαίδεκατιτῶν πρὸς τήν Ἐκκλησία καί συνεπῶς ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δέν ἀθέτησε οὔτε τίς ἀποφάσεις τῆς Α΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου οὔτε τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας, ἀλλὰ οὔτε καί τῶν Ὁρθοδόξων Συνόδων τοῦ ἰστ΄ αἰῶνος.

Οἱ Γ.Ο.Χ. βέβαια συνηθίζουν νά κατηγοροῦν τήν Ἐκκλησία τῆς Φινλανδίας, ἡ ὁποία ἐδῶ καί ὀγδόντα ἔτη²⁴⁴ «ἀκολουθεῖ τοὺς Φράγγους καί στόν ἑορτασμό τοῦ πάσχα»²⁴⁵. Γνωρίζουμε πράγματι, ὅτι ὁ

²⁴¹ Νικοδήμου Μπιλάλη, *Καί ἀλλαγὴ Πασχαλίου*·, ἐν *ἐφημερίδι Ὁρθόδοξος Τύπος*, φύλλο 1162, σελ. 1, 4.

²⁴² P.G.137, 1276C.

²⁴³ *Κανὼν ζ΄*, P.G.137, 344A.

²⁴⁴ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, *Ἡμερολογητικῶν κατηγοριῶν ἔλεγχος*, σελ. 14.

²⁴⁵ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικὸ Ἅγιοι Κολλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 16.

ἐορτασμός τοῦ πάσχα κατὰ τὸ γρηγοριανὸ πασχάλιο ἀπὸ τίς τρεῖς μικρές ἐπισκοπές τῆς Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας σκανδαλίζει τοὺς Ὁρθόδοξους πιστοὺς. Εἶναι ὅμως σίγουρο ὅτι ἡ ἀντικανονικὴ αὐτὴ πρᾶξις, τὴν ὁποία κατ' ἀνάγκη ἀνέχονται οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, δέν εἶναι δυνατόν νά ἀποτελέσῃ σοβαρὴ δικαιολογία τῶν Γ.Ο.Χ. γιὰ τὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐπίκλησις λοιπὸν ἀπὸ τοὺς Γ.Ο.Χ. τῶν καταδικαστικῶν ἀποφάσεων τῶν Συνόδων τοῦ 1στ' αἰῶνος εἶναι μᾶλλον ἄστοχη καὶ ἄδικη. Πολύ περισσότερο ἄδικη εἶναι ἡ ἐπίκλησις συγκεκριμένων δῆθεν ἀναθεματισμῶν τῶν ἀνωτέρω Συνόδων, καθὼς οἱ ἀναθεματισμοὶ αὐτοὶ δέν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρά προῖόν μιᾶς τολμηρῆς καὶ ἄνευ προηγουμένου πλαστογραφίας. Ἄς δοῦμε ὅμως τὸ ζήτημα ἀναλυτικὰ.

ιβ' . Οἱ πλαστοὶ ἀναθεματισμοὶ τῶν Συνόδων τοῦ 1στ' αἰῶνος

Ὅπως προαναφέραμε, στὸν Τόμο Ἀγάπης τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, ὁ ὁποῖος ἐκδόθηκε τὸ 1698, ὑπάρχουν οἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων τοῦ 1583 καὶ τοῦ 1593 κατὰ τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου. Ἀντίγραφα τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν ὑπῆρχαν περὶ τὸ 1924 σέ δύο κώδικας τοῦ Ἁγίου Ὁρους (285 τῆς Βιβλιοθήκης τῶν Καυσοκαλυβίων καὶ 772 τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς τοῦ ἁγίου Παντελεήμονος).

Τὴν ἀντιγραφὴ τῶν ἀνωτέρω ἀποφάσεων ἀπὸ τὸν Τόμο Ἀγάπης εἶχε ἐκπονήσει περὶ τὰ μέσα τοῦ 19τ' αἰῶνος ὁ Ἀγιορείτης μοναχὸς Ἰάκωβος Νεασκητιώτης, «γνωστός ἐχθρὸς τοῦ Ἱ. (ἁγίου) Νικοδήμου ὁ καὶ ἄθεον αὐτὸν ἀποκαλῶν»²⁴⁶. Δυστυχῶς ὁ Ἰάκωβος δέν ἀρκέσθηκε σέ μία ἀπλή ἀντιγραφὴ τῶν ἀνωτέρω κειμένων, ἀλλὰ ἐπιδόθηκε σέ μία πρωτοφανῆ πλαστογραφία, καὶ συγκεκριμένα στὴν παρουσίασι δύο δῆθεν συνοδικῶν ἀποφάσεων, οἱ ὁποῖες στὴν πραγματικότητα ἀποτελοῦν συνονθύλευμα ὑπαρκτῶν καὶ ἀνυποστάτων κειμένων.

Ὁ Ἰάκωβος ἀντέγραψε λοιπὸν τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τῆς 12ης Νοεμβρίου τοῦ 1583, ἡ ὁποία ἦταν μία Ἐπιστολὴ - Ἀπάντησις τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου καὶ Ἀλεξανδρείας Σιλβέστρου πρὸς τοὺς Ἀρμενίους κατὰ τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου. Πρώτη παρανομία τοῦ Ἰακώβου εἶναι ὅτι ἔθεσε στὴν ἀπόφασιν τῆς

²⁴⁶ Θεοκλήτου Διονυσιάτου, *Ἀθωνικά ἄνθη*, τόμος ι', σελ. 108.

Συνόδου ἐπικεφαλίδα δικῆς του ἐπινοήσεως. Παρουσίασε δηλαδή τὴν ἀπόφασιν ὡς «*Σιγίλλιον Πατριαρχικῆς διατυπώσεως... μετ' ἐπιτιμίου ἀναθέματος*»²⁴⁷. Στὸ τέλος δὲ τῆς ἀποφάσεως καὶ συγκεκριμένα μετὰ τὴν ἡμερομηνία καὶ τίς ὑπογραφές τῶν δύο πατριαρχῶν «*ἐσημείωσε τὴν ἐξῆς ἐπιγραφὴν: «Ἀποφασίς τῆς αὐτῆς ἁγίας Συνόδου μετ' ἐπιτιμίου» καὶ προέβη, ἐλαφρᾷ τῇ συνειδήσει, εἰς τὴν ἐξῆς παραποίησιν:*»²⁴⁸

Ἀνέγραψε ὁκτὼ ἀναθεματισμούς κατὰ τῶν Λατίνων καὶ τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, οἱ ὅποιοι ὅμως δὲν ἦταν πραγματικοὶ ἀναθεματισμοὶ τῆς Συνόδου τοῦ 1583, πού δῆθεν παρέλειψε νὰ ἀναφέρῃ ὁ ἱερός Δοσίθεος στὸν Τόμο Ἀγάπης, ἀλλὰ αὐθαίρετες ἐπινοήσεις τοῦ Ἰακώβου· συγκεκριμένα: Οἱ μὲν ἔξι πρῶτοι ἦταν ἀναθεματισμοὶ κατὰ τῶν Λατίνων, τοὺς ὁποίους συνέγραψε μισό περίπου αἰῶνα μετὰ τὴν Σύνοδο τοῦ 1583 ὁ Ἀλεξανδρείας Κύριλλος ὁ Λούκαρις καὶ οἱ ὅποιοι ὑπάρχουν στὸν αὐτὸ Τόμο Ἀγάπης τοῦ Δοσιθέου²⁴⁹.

«*Αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς ἀναθεματισμοὺς τοῦ Κυρίλλου Λουκάρεως κατὰ Λατίνων, ὁ πρόδρομος τῶν νεωτέρων “Ζηλωτῶν” Ἰάκωβος Νεασκηπιώτης ὠνόμασεν “Ἀπόφασιν” Συνόδου τοῦ 1583 “μετ' ἐπιτιμίου”, ἐν ἐπιγνώσει ψευδόμενος ἢ πλανώμενος, διότι ἐν ἀρχῇ τῶν “Ἀναθεματισμῶν” (στὸν Τόμο Ἀγάπης) ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή “Κύριλλος ἐλέφ Θεοῦ Πάπας καὶ Πατριάρχης τῆς μεγάλης πόλεως Ἀλεξανδρείας καὶ κριτῆς τῆς οἰκουμένης”. Μὴ ἀρκεσθεῖς δὲ νὰ θέσῃ πλαστὴν ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῶν ἀναθεματισμῶν τοῦ Λουκάρεως, δὲν προέβη μόνον εἰς παραποίησιν τοῦ κειμένου, ἀλλὰ καὶ προσέθηκεν ἓνα ἔτι ἀναθεματισμὸν διὰ τὸ ἡμερολόγιον καὶ παρουσίασεν ὡς 8ον ἀναθεματισμὸν τὴν ἐν τέλει τοῦ “Τόμου” τοῦ Λουκάρεως προτροπὴν πρὸς τοὺς ὀρθοδόξους.*»²⁵⁰.

Ὁ ἕβδομος δῆθεν ἀναθεματισμὸς τῆς Συνόδου τοῦ 1583, τὸν ὁποῖο ἐπινόησε ὁ Ἰάκωβος, ἀναφέρει ἐπὶ λέξει: «*Ὅποιοις δὲν ἀκολουθεῖ τὰ ἔθιμα τῆς Ἐκκλησίας καθὼς καὶ αἱ ἐπτὰ ἅγιοι οἰκουμενικαὶ σύνοδοι ἐθέσπισαν καὶ τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ τὸ Μηνολόγιον καλῶς ἐνομοθέτησαν νὰ ἀκολουθῶμεν, καὶ θέλει νὰ ἀκολουθᾷ τὸ νεοεφεύρετο Πασχάλιον καὶ Μηνολόγιον τῶν ἀθέων ἀστρονόμων τοῦ Πάπα, καὶ ἐναντιώνεται*

²⁴⁷ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 96-97.

²⁴⁸ Ἐνθ' ἄνωτ.

²⁴⁹ Σελ. 553.

²⁵⁰ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 98.

εἰς αὐτὰ ὅλα, καὶ θέλει νά ἀνατρέψῃ καὶ νά χαλάσῃ τὰ πατροπαράδοτα δόγματα καὶ ἔθιμα τῆς Ἐκκλησίας, ἃς ἔχει τὸ ἀνάθεμα καὶ ἔξω τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, καὶ τῆς τῶν πιστῶν ὁμηγύρεως ἃς εἶναι»²⁵¹.

Μετά τοὺς διήθεν ὀκτὼ ἀναθεματισμούς τῆς Συνόδου τοῦ 1583 ὁ Ἰάκωβος ἔγραψε τὴν λέξι «ἐπικύρωσις» καὶ προσέθεσε τὸν ὄγδοο κανόνα τῆς Συνόδου τοῦ 1593, ὁ ὁποῖος, ὅπως προαναφέραμε, ἀποτελεῖ ἐπανάληψι τοῦ α΄ κανόνος τῆς Συνόδου τῆς Ἀντιοχείας. Ὁ Ἰάκωβος παραποίησε καὶ τὸν κανόνα αὐτὸ γράφοντας, ὅτι ὁ κανὼν ἀπαγορεύει τὸ «μετὰ τῶν Λατίνων καὶ Ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ πάσχα», ἐνῶ στὴν πραγματικότητα ὁ κανὼν δὲν ἀναφέρει τὴν λέξι «Λατίνων».

Μετά ἀκριβῶς ἀπὸ τὸν ἀνωτέρω κανόνα ὁ Ἰάκωβος ἔθεσε τὴν ἡμερομηνία 12-2-1593 καὶ συνέχισε μὲ τίς ὑπογραφές: «*Ἱερεμίας ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, Σύλβεστρος Ἀλεξανδρείας καὶ Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων καὶ ἡ ἁγία Σύνοδος τῶν ἀρχιερέων ὁμοθυμαδὸν ἔκρινε δεῖν πεμφθῆναι τὴν πρᾶξιν ταύτην δι' ὑπογραφῶν ἡμετέρων ἡσφαλισμένην τῷ εὐσεβεῖ Βασιλεῖ Ρωσσίας καὶ τῷ Παναγιωτάτῳ Πατριάρχῃ πάσης τῆς Ρωσσίας Ἰώβ*»²⁵² (στό χειρόγραφο τῶν Κανονοκαταβιβίων δὲν ὑπάρχει τὸ ὄνομα τοῦ Σιλβέστρου) .

Τὸ ἀνωτέρω κείμενο μὲ τίς ὑπογραφές τῶν πατριαρχῶν ἀποτελεῖ στὴν πραγματικότητα ἐπιλεκτικὴ συλλογὴ ὁρισμένων φράσεων ἀπὸ τὴν πρᾶξι τῆς Συνόδου τοῦ 1593 περὶ τοῦ Ρωσικοῦ πατριαρχείου²⁵³, τὴν ὁποία ὁ Ἰάκωβος «συλλαμβάνεται... παραποιῶν... διασπαράσσων αὐτὴν καὶ διαστρέφων»²⁵⁴. Ὁ Ἰάκωβος «οὐ μόνον παρέτρεξε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ὅλον περιεχόμενον τῆς Πράξεως τῆς Συνόδου, ἀλλὰ καὶ ὅλως αὐθαιρέτως λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ τέλος αὐτῆς, διεστραμμένως παρέστησε τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου»²⁵⁵.

Ἡ Σύνοδος δηλαδὴ τῶν ἀρχιερέων ἔκρινε «δεῖν πεμφθῆναι τὴν πρᾶξιν ταύτην»²⁵⁶ τῆς κυρώσεως τῆς ἰδρύσεως τοῦ Ρωσικοῦ πατριαρχείου πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὸν πατριάρχη τῆς Ρωσίας. Ἀντιθέτως,

²⁵¹ Λ. Κτενᾶ, *Πίσω ἀπ' ὅ,τι φαίνεται* στό ἡμερολογιακὸ, σελ. 92.

²⁵² Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 100.

²⁵³ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Τόμος ἀγάπης*, σελ. 541-547.

²⁵⁴ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ἐνθ' ἄνωτ.

²⁵⁵ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 101.

²⁵⁶ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 545.

ὁ Ἰάκωβος παρουσιάζει ὅτι ἡ Σύνοδος ἀποφασίζει «*πεμφθῆναι*» στήν Ρωσία τήν καταδίκη τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου! Ἐπιπλέον ὁ Ἰάκωβος ἀναφέρει ὅτι στήν Σύνοδο συμμετεῖχε ἐπίσης καί ὁ Σίλβεστρος Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος ὅμως εἶχε πεθάνει πολύ πρὶν ἀπό τό 1593.

ιγ´. Χρησιμοποίσεις τῶν πλαστῶν ἀναθεματισμῶν ἀπό τοὺς Γ.Ο.Χ.

Τίς ἀνωτέρω παραποιήσεις τοῦ Ἰακώβου ἔσπευσαν ἀμέσως μετά τήν διόρθωσι τοῦ ἡμερολογίου νά ἐκμεταλλευθοῦν οἱ Γ.Ο.Χ. «*ἐπιδιώξαντες τήν τρομοκράτησιν τῆς συνειδήσεως τῶν ἀπλοϊκῶν*»²⁵⁷. Πράγματι, οἱ Γ.Ο.Χ. δημοσίευσαν καί διέδωσαν εὐρέως διάφορα κείμενα, τά ὁποῖα περιεῖχαν τά δῆθεν ἀναθέματα κατὰ τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου. Τά κείμενα τῶν Γ.Ο.Χ. εἶχαν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, καθὼς οἱ Γ.Ο.Χ. «*ἐπὶ μᾶλλον καί μᾶλλον διέστρεψαν... καί παρεμόρφωσαν*»²⁵⁸ τό ἤδη παραποιημένο κείμενο τοῦ Ἰακώβου. Κοινό βέβαια σημεῖο τους ἀποτελοῦσε ὁ ἀνωτέρω ζ´ κανὼν πού ἐπινόησε ὁ Ἰάκωβος, ὁ ὁποῖος ἐκσφενδονοῦσε τό ἀνάθεμα ἐναντίον αὐτῶν, πού θά τολμοῦσαν νά δεχθοῦν τό γρηγοριανό ἡμερολόγιο.

Ἐνα ἀπό τά κείμενα πού διέδωσαν οἱ Γ.Ο.Χ. περιέχεται σέ βιβλίο τοῦ Γρηγορίου Εὐστρατιάδου, πού ἐκδόθηκε τό 1929. Ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, στό βιβλίο παρουσιάζονται ὡς «*Σιγγίλιον*» τῆς Συνόδου τοῦ 1583 «*μετ' ἐπιτιμίου καί ἀναθέματος*»²⁵⁹ οἱ ὀκτώ κανόνες, πού ἀναφέρει ὁ Ἰάκωβος στοὺς Ἀγιορειτικούς κώδικας (ἐπτὰ τοῦ Λουκάρεως καί ἓνας δικός του).

Αὐτό πού ὁμολογουμένως ἐκπλήσσει, εἶναι ὅτι οἱ Γ.Ο.Χ. ὑπερέβησαν στήν πλαστογραφία ἀκόμη καί αὐτόν τόν Ἰάκωβο. Συγκεκριμένα οἱ Γ.Ο.Χ. ἀναφέρουν στό τέλος τοῦ Σιγγιλίου τά ὀνόματα τῶν πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίου, Ἀλεξανδρείας Σιλβέστρου καί

²⁵⁷ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 66.

²⁵⁸ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, *Ἡμερολογητικῶν κατηγοριῶν ἔλεγχος*, σελ. 25.

²⁵⁹ *Ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου*, σελ. 119-122.

Ἱεροσολύμων Σωφρονίου, καθὼς καὶ τὴν φράσι «*Καὶ οἱ λοιποὶ Ἀρχιερεῖς τῆς Συνόδου παρόντες*».

Ὅπως ὁμως γίνεται φανερό ἀπὸ τὸν Τόμο Ἀγάπης τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων²⁶⁰, τὴν Ἐπιστολή - Ἀπάντησι τοῦ 1583 πρὸς τοὺς Ἀρμενίους συνυπογράφουν μόνο οἱ πατριάρχαι Ἱερεμίας καὶ Σίλβεστρος καὶ ὄχι ὁ Σωφρόνιος ἢ ἄλλοι ἀρχιερεῖς, ὅπως αὐθαίρετα πρόσθεσαν οἱ Γ.Ο.Χ. Κανείς ἱστορικός δὲν ἀναφέρει τὴν συμμετοχὴ τοῦ Σωφρονίου στὴν Σύνοδο τοῦ 1583²⁶¹. Τὴν ἀπουσία τοῦ Σωφρονίου ἀπὸ τὴν συνοδικὴ Διάσκεψι τοῦ 1583 δηλώνει ἐπιπλέον «*ρητῶς... ὁ Ἱερεμίας β' ἐν ἀρχῇ τῆς πρὸς Ἀρμενίους ἀπαντήσεως "Ἡ μετριότης ἡμῶν διασκηψαμένη μετὰ τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας". Τῆς διασκέψεως τοῦ 1583 δὲν μετέσχον προφανῶς καὶ Ἀρχιερεῖς, διότι ἄλλως θὰ ἐδήλου τοῦτο ὁ Ἱερεμίας, ὡς τὸ ἐδήλωσεν ἐν τῇ Πράξει τῆς Συνόδου τοῦ 1593, "συνεδρευόντων καὶ τῶν πανιερωτάτων Ἀρχιερέων"*»²⁶².

Βέβαια καὶ ἂν ἀκόμη δεχθοῦμε, ὅτι κατὰ τὴν Διάσκεψι τοῦ 1583 συμμετεῖχαν καὶ ἄλλοι ἀρχιερεῖς, αὐτό δὲν σημαίνει ὅτι οἱ Γ.Ο.Χ. εἶχαν τὸ δικαίωμα νὰ δηλώσουν τὴν παρουσία τους κάτω ἀπὸ τίς ὑπογραφές τῶν πατριαρχῶν Ἱερεμίου καὶ Σιλβέστρου, πράγμα τὸ ὁποῖο δὲν ἀπετόλμησε νὰ διαπράξῃ οὔτε αὐτός ἀκόμη ὁ Ἰάκωβος. Οἱ Γ.Ο.Χ. ὀφείλουν νὰ ὁμολογήσουν τὴν ἀλήθεια, ὅτι δηλαδὴ τὸ ὄνομα τοῦ Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, καθὼς καὶ ἡ φράσις «*Καὶ οἱ λοιποὶ Ἀρχιερεῖς τῆς Συνόδου παρόντες*», τὰ ὁποῖα αὐτοὶ ἕως καὶ σήμερα ἀναφέρουν στὰ βιβλία τους²⁶³, δὲν ἀναφέρονται σὲ κανένα ἱστορικό βιβλίον ἢ Ἀγιορειτικὸ κώδικα, ἀλλὰ εἶναι δικές τους ἐπινοήσεις.

²⁶⁰ Σελ. 540.

²⁶¹ Μελετίου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος γ', σελ. 402, Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος γ', § 216, 2, σελ. 125, Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, § 51, σελ. 699.

²⁶² Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, *Ἐλεγχος παραποιήσεως συνοδικῶν πράξεων καὶ πατριαρχικῶν ἐγγράφων*, ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς, τεύχος 193, σελ. 148.

²⁶³ Λ. Κτενᾶ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 54.

**ιδ΄. Προσπάθεια τῶν Γ.Ο.Χ. νά δικαιολογήσουν τήν ἀπό μέρους
τους χρησιμοποίησι τῶν πλαστῶν ἀναθεματισμῶν**

Τίς πρωτοφανεῖς, ζηλωτικές πλαστογραφίες στηλίτευσε πρῶτος ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος διά ειδικῆς μελέτης «ὕπο τήν ἐπιγραφήν, “Ἐλεγχος παραποιήσεως Συνοδικῶν Πράξεων καί Πατριαρχικῶν ἐγγράφων”, δι’ ἧς ἐξηλέγχθη τό πλαστογράφημα διά παραθέσεως φωτογραφικῶν ἀποτυπωμάτων ἐκ κωδίκων τοῦ Ἁγίου Ὁρους καί ἀντιβολῆς τῶν κειμένων»²⁶⁴.

Οἱ Ζηλωταί μοναχοί τοῦ Ἁγίου Ὁρους, οἱ ὅποιοι ἦταν καί οἱ βασικοί ὑπεύθυνοι γιά τήν διάδοσι τῶν πλαστῶν ἀναθεματισμῶν, ἀπάντησαν ἀμέσως (1932) στίς ἀποκαλύψεις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου. Αὐτό πού ἀναμφίβολα προκαλεῖ ἐντύπωσι, εἶναι ἡ μεγάλη ἔνδεια τῶν ἐπιχειρημάτων τους. Οἱ Ζηλωταί δηλαδή δέν δίνουν καμμία ἀπολύτως ἀπάντησι στίς κατηγορίες τοῦ Ἀρχιεπισκόπου γιά τήν ἀπό μέρους τους χρησιμοποίησι τῶν παραποιημένων κειμένων τοῦ Ἰακώβου, τήν παρουσίασι τῶν ἀναθεμάτων τοῦ Λουκάρεως ὡς δῆθεν ἀναθεμάτων τῆς Συνόδου τοῦ 1583, τήν αὐθαίρετη προσθήκη ὑπογραφῶν στήν Σύνοδο τοῦ 1583 καί τήν διαφορά τῶν ζηλωτικῶν κειμένων μεταξύ τους καί κυρίως μέ τά πραγματικά κείμενα πού δημοσιεύει ὁ ἱερός Δοσίθεος στόν Τόμο Ἀγάπης.

Ἀντιθέτως, οἱ Ζηλωταί κάνουν μία φανερή ὑπεκφυγή καί ἀπαντοῦν, ὅτι «τιθέμεθα κατὰ μέρος τά χειρόγραφα ἀφοῦ τόν σκανδαλίζουνσι (τόν Ἀρχιεπίσκοπο) καί ἐρχόμεθα διά νά γυμνάσωμεν τό ἡμερολογιακόν ζήτημα συζητοῦντες ἀπό τῶν ἐντύπων βιβλίων τῶν ἱστορικῶν»²⁶⁵. Ἐπικαλοῦνται δηλαδή μόνο τίς ἱστορικές μαρτυρίες γιά τήν καταδίκη τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου ἀπό τίς Συνόδους τοῦ ἱστ΄ αἰῶνος, ἡ ὁποία ὅμως, ὅπως προαναφέραμε, ἀφορᾷ τήν τροποποίησι τοῦ πασχαλίου.

Οἱ Ζηλωταί στήν προσπάθειά τους νά δικαιολογήσουν τήν ἀπό μέρους τους διάδοσι τῶν παραποιημένων κειμένων τοῦ Ἰακώβου προβάλλουν μόνο τοὺς ἐξῆς δύο ἰσχυρισμούς. Πρῶτον, ὅτι «ὁ Ἰάκωβος οὐδέν

²⁶⁴ Ἡμερολογικῶν κατηγοριῶν ἔλεγχος, σελ. 24.

²⁶⁵ Φωνή ἐξ Ἁγίου Ὁρους, Ἡτοι ἀπάντησις εἰς τό βιβλίον τοῦ Π. Θεοκλήτου Διο-
νυσιάτου..., σελ. 14.

συμφέρον εἶχε ζῶν πρό ἐκατὸν εἴκοσι καὶ πλέον ἐτῶν νά πλαστογραφῇσῃ καὶ παρουσιάσῃ ἀνυπάρκτους περὶ ἡμερολογίου κανόνας ἐφ' ὅσον τότε δέν ὑφίστατο ἡμερολογιακὸν ζήτημα»²⁶⁶. Στὸ ἐπιχείρημα αὐτὸ ἔχουμε νά ἀπαντήσουμε, ὅτι τὸ ζήτημα τῆς παραδοχῆς τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου δέν ἀπασχόλησε τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία μόνο κατὰ τὸν κ' αἰῶνα, ἀλλὰ ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ιστ' αἰῶνος. Εἶναι δέ φυσικὸ ὅτι οἱ πι-έσεις τῶν Παπικῶν νά ἐπιβάλλουν τὸ ἡμερολόγιό τους στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ἦταν συνεχεῖς, ὅπως συνεχεῖς εἶναι καὶ οἱ προσπάθειές τους νά ἐπιβάλλουν καὶ τίς ὑπόλοιπές τους δογματικές καινοτομίες.

Οἱ Ζηλωταὶ ἰσχυρίζονται ἐπίσης ὅτι δέν εἶναι σωστὸ νά διαβάλλουμε τὰ κείμενα τοῦ Ἰακώβου καὶ τὰ δικά τους, μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ δέν τὰ ἀναφέρει ὁ ἱερός Δοσίθεος στὸν Τόμο Ἀγάπης, δεδομένου ὅτι ὁ «Δοσίθεος δέν ἐδημοσίευσεν ὅλας τὰς ἐπιστολάς καὶ ὅλας τὰς Συνοδικὰς ἀποφάσεις τὰς σχετικὰς μέ τὴν γρηγοριανὴν μεταρρύθμισιν»²⁶⁷. Συμφωνοῦμε καὶ ἐμεῖς ὅτι οἱ συλλογές τοῦ ἱεροῦ Δοσιθέου δέν εἶναι πλήρεις. Ὁ ἱερός Πατὴρ δέν ἀναφέρει π.χ. τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τοῦ 1587 κατὰ τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου. Ὅμως αὐτὸ δέν σημαίνει, ὅτι εἶναι δυνατόν νά ἀποδεχθοῦμε ὡς ἔγκυρο καὶ ὑπαρκτὸ ἓνα κείμενο, τὸ ὁποῖο εἶναι ἀδιαμφισβήτητα παραποιημένο, ὅπως εἶναι τὸ κείμενο τοῦ Ἰακώβου.

ιε' . Τὰ σχετικὰ μέ τὴν χρησιμοποίησιν τῶν πλαστῶν ἀναθεματισμῶν ἐπιχειρήματα τῶν νεωτέρων Γ.Ο.Χ.

Οἱ νεώτεροι Γ.Ο.Χ. κατηγοροῦν ἐπίσης τὸν Χρυσόστομο Παπαδόπουλο, ὅτι ἐκμεταλλεύθηκε «τὴν μερικὴν ὁμοιότητα πού ἔχει τὸ κείμενον τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ Λουκάρεως πού φέρει ἀναθεματισμούς ἐναντίον λατινοφρόνων, μέ τὸ κείμενον τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τοῦ 1583 πού ἀναθεματίζει τοὺς ἀκολουθοῦντας τὸ ν. ἡμερολόγιον»²⁶⁸. Οἱ Γ.Ο.Χ. ὑποστηρίζουν ὅτι ὁρισμένοι κανόνες Τοπικῶν ἢ Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἔχουν ἀρκετὴ ἢ ἀπόλυτη ὁμοιότητα μέ ἀναλόγους προγενεστέρων Συνόδων. Ὁ ἰδ'

²⁶⁶ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 13.

²⁶⁷ Ἀρσενίου Κοττέα, Ἀντέλεγχος ἀβασίμου καὶ ἀσυστάτου ἐλέγχου, σελ. 39.

²⁶⁸ Λ. Κτενᾶ, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 145.

π.χ. κανών της Δ' Οικουμενικής Συνόδου όμοιάζει μέ τον ια' κανόνα της Συνόδου της Νεοκαισαρείας, ένώ ό θ' της Συνόδου της Άντιοχείας όμοιάζει προς τον λδ' Άποστολικό.

Συνεπώς, καταλήγουν, βάσει «της άνωτέρω αὐτῆς συνηθείας τῶν Συνοδικῶν Πατέρων, φρονιμώτερον εἶναι νά ὑποθέσωμεν ὅτι μᾶλλον ὁ Πατριάρχης Κύριλλος ἐπροτίμησε νά ἀντιγράψῃ, ἀντί νά συντάξῃ νέους, ἀναθεματισμούς ἀπό τήν Σύνοδον τοῦ 1583 πού ἔχει γίνει μόλις 33 χρόνια πρίν, παρά ὅτι ὁ Νεασκητιώτης Ἰάκωβος ἐπρόσθεσε ἐπὶ τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ Κυρίλλου ἕναν ἀκόμη ἀναθεματισμόν περί ἡμερολογίου»²⁶⁹.

Οἱ άνωτέρω άπόψεις, οἱ όποἰες φυσικά έμπεριέχουν πολλή φαντασία, εἶναι άναμφισβήτητα έσφαλμένες. Ὁ Λούκαρις τό 1616 δέν άντέγραψε τούς άναθεματισμούς της Συνόδου τοῦ 1583, διότι άπλά ή Σύνοδος αὐτή δέν έξέδωσε άναθεματισμούς. Ἡ άποψίς μας αὐτή άποδεικνύεται μέσα άπό τά ίδια τά κείμενα τοῦ Ἰακώβου καί τῶν Ζηλωτῶν.

Ὁ Ἰάκωβος καί οἱ Ζηλωταί παρουσίασαν μέν τό δῆθεν κείμενο της Συνόδου τοῦ 1583 μέ τούς άναθεματισμούς κατά τοῦ γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, «δέν έπρόσεξαν» ὅμως οὔτε «εἰς τό περιεχόμενον αὐτοῦ, οὔδέ εἰς τά λεκτικά, γραμματικά καί συντακτικά σφάλματά»²⁷⁰ του. Ἐκτός δηλαδή άπό τίς τραγικές παραποιήσεις πού προαναφέραμε, τίς όποἰες διέπραξαν στά πραγματικά κείμενα τῶν Συνόδων τοῦ 1583 καί 1593, δέν διέφυγαν καί ὀρισμένες σημαντικές άπροσεξίες κατά τήν παρουσίασι τοῦ κειμένου τοῦ Λουκάρεως ὡς δῆθεν κειμένου της Συνόδου τοῦ 1583. Οἱ ένδείξεις πού άποδεικνύουν, ὅτι τά κείμενα τοῦ Ἰακώβου καί τῶν Ζηλωτῶν δέν εἶναι κείμενο της Συνόδου τοῦ 1583, άλλα τό κείμενο τοῦ Λουκάρεως παραποιημένο εἶναι οἱ έξῆς:

Στά κείμενα άναφέρεται ὅτι ὁ συντάκτης του (δηλαδή ὁ Λούκαρις) τό «έγκαταλείπει» (τό άφήνει, δέν τό άποστέλλει) στους πιστούς της πόλεως Τριγοβύστου. «Ὁ Κύριλλος, ὡς γνωστόν, μεταβάς έν ἔτει 1616 εἰς τήν Μολδαβίαν, εἰργάσθη εναντίον της λατινικῆς προπαγάνδας... Μέλ-

²⁶⁹ Ἐνθ' άνωτ. σελ. 147.

²⁷⁰ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἑλεγχος παραποιήσεως συνοδικῶν πράξεων καί πατριαρχικῶν έγγραφων, έν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμάς, τεῦχος 193, σελ. 146-147.

λων δέ ν' ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν ἀπήγγειλεν ὁμιλίαν τινά κατὰ τῶν λατινικῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους τῆς πόλεως Τριγοβύστου, ἣν καὶ διέδωκεν, «Τόμον» ὀνομάσας, περιέχοντα ἕξ ἀναθεματισμούς»²⁷¹. «Υπάρχουσι λοιπὸν καταφανέσταται μαρτυρίαι ὅτι δέν πρόκειται περὶ συνοδικοῦ ἐγγράφου»²⁷² τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, τὸ ὁποῖο ἀπεστάλην σέ ὅλες τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Στά ἀνωτέρω πλαστά κείμενα ἀναφέρεται ἐπίσης, ὅτι οἱ κακόδοξοι «ἤγειραν καθ' ἡμῶν ἄσπονδον πόλεμον»²⁷³ ὑπονοώντας προφανῶς τὴν ἐπίθεσι, πού ὑπέστη ὁ Λούκαρις στὴν πόλιν τοῦ Τριγοβύστου ἀπὸ τοὺς Λατινόφρονas.

Τέλος, ὅπως γίνεται φανερό ἀπὸ τὰ πλαστά, ζηλωτικὰ κείμενα, ὁ συντάκτης τοῦ κειμένου (ὁ Λούκαρις) ἀποκαλεῖ τὸ κείμενο «Τόμον»²⁷⁴, ὁ ὁποῖος εἶναι ὅρος, πού ἀρμόζει σέ δογματικὸ κείμενο, ὅπως εἶναι τὸ κείμενο αὐτὸ μέ τοὺς ἀναθεματισμούς. Ἀντιθέτως, ὁ Ἰάκωβος καὶ οἱ Ζηλωταὶ ἔθεσαν ἀπερίσκεπτα στὸ κείμενο τὴν ἐπικεφαλίδα: «Σιγγίλιον πατριαρχικῆς διατυπώσεως...»²⁷⁵, ἀγνοώντας ὅτι διὰ τοῦ ὅρου «σιγγιλίου» ἐννοοῦνται τὰ ἔγγραφα πού «ἐξεδίδοντο ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρὸς διάφορα σταυροπηγιακὰ Μοναστήρια ἢ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα κυρωτικὰ τῶν προνομίων αὐτῶν»²⁷⁶.

Τὰ ἀνωτέρω ζηλωτικὰ ἐπιχειρήματα ἐξέθεσε καὶ ὁ π. Νικόλαος Δημαρᾶς στὶς ἀπαντήσεις του κατὰ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου. Ὁ π. Νικόλαος διέπραξε μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς σφάλματα:

1. Ἀναφέρει σέ μία ἀπὸ τίς ἀπαντήσεις του τὸν ζ' κανόνα τοῦ Ἰακώβου καὶ τὸν η' κανόνα τῆς Συνόδου τοῦ 1593 προσθέτοντας ἀμέσως μετὰ τὰ ἐξῆς: «Τὸ Σιγγίλιον αὐτὸ ἀναφέρουν στὶς Ἐκκλησιαστικὲς τοὺς Ἱστορίες»²⁷⁷ διάφοροι Ἱστορικοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφέρει τὸν Χρυσόστομο Παπαδόπουλο, τὸν Φ. Βαφείδη, τὸν Δοσίθεο Ἱεροσολύμων, τὸν Κ. Μουρατίδη καὶ ἄλλους. Πρόκειται γιὰ ἀναληθῆ ἰσχυρισμό, καθὼς οἱ

²⁷¹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 97.

²⁷² Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 147.

²⁷³ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 144.

²⁷⁴ Γρ. Εὐστρατιάδου, *Ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου*, σελ. 120.

²⁷⁵ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 119.

²⁷⁶ Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 147.

²⁷⁷ Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, ἐν ἐφημερίδι Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλο 1416, σελ. 5.

άνωτέρω ιστορικοί δέν αναφέρουν ὄχι μόνο τό πλαστό σιγγίλιο, ἀλλά οὔτε κἄν τήν λέξι “σιγγίλιο”. Τό συνοδικό δῆθεν σιγγίλιο ἀναφέρεται μόνο ἀπό ζηλωτάς συγγραφεῖς.

2. Ὁ π. Νικόλαος ὑποστηρίζει ὅτι ὁ Σίλβεστρος Ἀλεξανδρείας ὑπέγραψε τήν ἀπόφασι τοῦ 1593²⁷⁸, ἄν καί αὐτός εἶχε πρό πολλοῦ πεθάνει!

3. Ὁ π. Νικόλαος ἀναφέρει ὅτι ὁ Ἰάκωβος «στό τέλος τοῦ χειρογράφου ἀναφέρει τά ὀνόματα τῶν Πατριαρχῶν Ἱερεμίου Κωνσταντινουπόλεως, Σιλβέστρου Ἀλεξανδρείας καί Σωφρονίου Ἱεροσολύμων, οἱ ὅποιοι κατὰ τίς ἀδιάψευστες μαρτυρίες ὅλων τῶν ιστορικῶν ὑπέγραψαν τήν ιστορικὴν ἀπόφασιν τοῦ 1583»²⁷⁹. Ὅπως ὅμως προαναφέραμε, κανεῖς ἀπολύτως ιστορικός δέν ἀναφέρει, ὅτι ὁ Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων ὑπέγραψε τήν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τοῦ 1583.

4. Ὁ π. Νικόλαος ὑποστηρίζει, ὅτι «τό Σιγγίλιο αὐτό ἀπέστειλε ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Β΄ πρὸς ἀπάσας τὰς Ὁρθόδοξους Ἐκκλησίας»²⁸⁰. Τό κείμενο ὅμως πού μᾶς παραπέμπει, «Εὐστρατιάδου, ὁπ. σελ. 119-20», ὁμιλεῖ γιά ἐγκατάλειψιν τοῦ Τόμου στούς πιστοὺς τῆς πόλεως τοῦ Τριγοβύστου καί ὄχι γιά ἀποστολή συνοδικοῦ σιγγιλίου.

ιστ΄. Τό ἐπιχείρημα περὶ τῶν σχισμάτων τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου

Ἐνα ἀπὸ τά σοβαρότερα ἐπιχειρήματα τῶν Γ.Ο.Χ., διὰ τῶν ὁποίων προσπαθοῦν νά δικαιολογήσουν τήν ἀπόσχισίν τοις ἀπὸ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, εἶναι οἱ προσωρινές ἀποσχίσεις τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου καί τῶν μαθητῶν του ἀπὸ τοὺς ἁγίους πατριάρχας Κωνσταντινουπόλεως Ταράσιο καί Νικηφόρο. Συγκεκριμένα οἱ Γ.Ο.Χ. ὑποστηρίζουν: «Πῶς εἶναι δυνατόν νά ὀφείλεται ὑπακοή εἰς μίαν τοιαύτην ἐγκληματικὴν πράξιν (τήν ἀλλαγὴν τοῦ ἡμερολογίου), ὅταν ὁ Ἅγιος Θεόδωρος διέκοψε πᾶσαν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐπισκόπου του (πατρ. Νικηφόρου), ὅταν ἐκεῖνος συνοδικά τό 809 ἀθώωσε τὸν ἱερέα, πού εὐλόγησε τὸν παράνομον γάμον

²⁷⁸ Ἐνθ' ἄνωτ.

²⁷⁹ Ἅγιοι Κολλυβάδες, φύλλο 30, σελ. 1.

²⁸⁰ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 4.

τοῦ αὐτοκράτορος;»²⁸¹ «Διότι ἐάν ὁ Ὅσιος γιὰ ἓναν παράνομον γάμον καὶ μάλιστα βασιλικόν, διέκοψε κοινωνίαν μετὰ τοῦ ἐπισκόπου του... πολλῶ μᾶλλον ἐδικαιοῦντο νά μιμηθοῦν τὸν ὅσιον οἱ ζηλωταὶ στὴν περίπτωσιν τῆς ἡμερολογιακῆς καινοτομίας». «Ὅπως ἀντέδρασαν στὸν ἀντικανονικὸν γάμον ὁ Ὅσιος ἀντέδρασαν καὶ οἱ Παλ/ται στὴν ἡμερολογιακὴν καινοτομίαν»²⁸².

Τὸ ἀνωτέρω ζηλωτικὸ ἐπιχείρημα δὲν εἶναι ὀρθό. Ὁ ὅσιος Θεόδωρος διέκοψε πράγματι δύο φορές τὴν κοινωνία μὲ τοὺς ἐκκλησιαστικῶς προΐσταμένους του, τοὺς ἁγίους Ταράσιο καὶ Νικηφόρο, ἐξ αἰτίας τοῦ παρανόμου γάμου τοῦ αὐτοκράτορος, ὅμως ἡ πράξις του αὐτὴ κατακρίθηκε ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας. Οἱ δύο πατριάρχαι δὲν ἐκήρυξαν αἰρετικές διδασκαλίες, οὕτως ὥστε νά δικαιολογῆται ἡ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί τους· ἀπλᾶ ἀνέχθησαν κατ' οἰκονομία τὸν ἱερέα Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος ἐτέλεσε τὸν βασιλικὸν γάμο, μὲ σκοπὸ νά προστατεύσουν τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τὸ αὐτοκρατορικὸ μένος καὶ τὴν ἐκδίκησι.

Συνεπῶς ἡ ἀλήθεια δὲν εἶναι, ὅπως τὴν παρουσιάζουν οἱ Γ.Ο.Χ., ἀλλὰ ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο: Ὅπως ἡ πράξις (διακοπὴ τῆς κοινωνίας) τοῦ ἁγίου Θεοδώρου ἔχει κατακριθῆ καὶ δὲν θεωρεῖται πρότυπο ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας, ἔτσι καὶ ἡ διακοπὴ τῆς κοινωνίας τῶν Γ.Ο.Χ. μὲ ὅλες τὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες γιὰ μὴ δογματικούς λόγους εἶναι παράνομη καὶ καταδικαστέα. Εἶναι λυπηρὸ πού οἱ Γ.Ο.Χ. μιμοῦνται τὸν ἐπικατάραιο Χάμ, ὁ ὁποῖος δὲν «*συνεκάλυψε τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρὸς του*» (Γεν. θ' , 22 – 23) Νῶε καί, ἀντὶ νά ἀποκρύβουν τὶς διαμάχες τῶν ἁγίων Πατέρων, τὶς φανερόνουν καὶ μάλιστα τὶς διαφημίζουν.

Φυσικὰ οἱ ἀγῶνες τοῦ ὁσίου Θεοδώρου καὶ τῶν μαθητῶν του ἔναντι τῆς Εἰκονομαχίας καὶ ἰδίως ἡ ἄρνησίς του νά κοινωνήσῃ μὲ τοὺς Εἰκονομάχους κατὰ τὸ δεῦτερο στάδιο τῆς ἐπικρατήσεως τῆς αἱρέσεως (813-842) εἶναι ὑποδειγματικοί, καὶ γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ὁ Ἅγιος ἔχει μείνει στὴν Ἱστορία ὡς ἓνας ἀπὸ τοὺς μεγαλυτέρους Ὁμολογητάς. Μόνο οἱ δύο ἀνωτέρω προσωρινές ἀποσχίσεις του δὲν ἔχουν ἐπαινεθῆ ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας. Ἄς δοῦμε ὅμως ἀναλυτικότερα τὸ ἀνωτέρω ζήτημα.

²⁸¹ Θεοδωρήτου ἱερομονάχου, *Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν, ἐν Περιδικῶ Ἐκκλησιαστικῇ Παράδοσις*, φύλλο 117, σελ. 22-23.

²⁸² Θεοδωρήτου ἱερομονάχου, *Περιδικὸ Ὁ Ἀγιορείτης*, φύλλο 34, σελ. 2, 4.

ιζ´. Τά σχίσματα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου

Κατά τό ἔτος 795, ὅπως προαναφέραμε, ὁ αὐτοκράτωρ Κωνσταντῖνος ἀπεδίωξε τήν νόμιμη σύζυγό του καί νυμφεύθηκε τήν αὐλική Θεοδότη²⁸³. Ὁ ἅγιος Ταράσιος Κωνσταντινουπόλεως δέν συμφώνησε μέ τόν γάμο αὐτό, γιά νά μή παροργίσῃ ὅμως τόν βασιλέα, ὁ ὁποῖος ἀπειλοῦσε «*τήν αἵρεσιν (τῆς Εἰκονομαχίας) ἀνανεώσασθαι, καί τās σεπτάς καί ἀγίας εἰκόνας πάλιν καθαιρήσειν*»²⁸⁴, ἀνέχθηκε τήν τέλεσί του ἀπό τόν ἡγούμενο Ἰωσήφ.

Τότε ὁ θεῖος καί γέροντας τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, ὁσιος «*Πλάτων ὁ τοῦ σακκουδίωνος ἡγούμενος ἀπέστησεν τῆς κοινωνίας Ταρασίου τοῦ πατριάρχου*»²⁸⁵ μή ἀνεχόμενος τήν κατ' οἰκονομία αὐτή πρᾶξι του. Τό σχίσμα τῶν ὁσίων Πλάτωνος καί Θεοδώρου καί τῶν μαθητῶν τους ἔληξε ἔπειτα ἀπό δύο ἔτη, ὅταν ὁ Κωνσταντῖνος ἔχασε τόν θρόνο του καί ὁ ἅγιος Ταράσιος βρῆκε τήν εὐκαιρία νά καθαιρέσῃ τόν Ἰωσήφ²⁸⁶.

Ἡ ἔριδα ἀναζωπυρώθηκε τό 806, ὅταν ὁ νέος πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ἅγιος Νικηφόρος κάτω ἀπό τίς πιέσεις τοῦ νέου αὐτοκράτορος Νικηφόρου ἀναγκάσθηκε νά ἀποκαταστήσῃ μέ συνοδική ἀπόφασιν τόν Ἰωσήφ. Προφανῶς καί ὁ ἅγιος Νικηφόρος φοβήθηκε, «*μή τι ἄλλον χεῖρον νεωτερίσῃ ὁ παραπλήξ καί τήν Ἐκκλησίαν βλάβῃ μειζόνως*»²⁸⁷. Οἱ Στουδίται ὅμως ἀντέδρασαν καί πάλιν. Ἀρχικά θεώρησαν ὅτι «*οὐκ ἦν ἀσφαλές ἀποστῆναι τῶν παρανομούντων τελείως, ἢ τό φεύγειν μόνον τήν προφανῇ κοινωνίαν αὐτῶν, οἰκονομία δέ πρεπούση ἀναφέρειν ἕως καιροῦ*»²⁸⁸. Οἱ Στουδίται δηλαδή μνημόνευαν μέν τόν ἅγιο Νικηφόρο, ἀπέφευγαν ὅμως τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί του, ἕως ὅτου ὁ «*μοιχοζεύκτης*» Ἰωσήφ «*ὑποσταλῇ τῆς ἱερουργίας*»²⁸⁹.

²⁸³ Π. Χρήστου, *Ἑλληνική Πατρολογία*, τόμος ε´, σελ. 361.

²⁸⁴ *Περί Ταρασίου καί Νικηφόρου τῶν ἐν ἀγίοις πατριαρχῶν*, P.G.99,1852D.

²⁸⁵ Ὁσίου Θεοφάνους, *Χρονογραφία*, ἔτος 6288, P.G.108, 948A.

²⁸⁶ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή λ´*, βιβλίον α´, P.G.99, 1008A.

²⁸⁷ Μιχαήλ μοναχοῦ, *Βίος καί πολιτεία τοῦ ὁσίου... Θεοδώρου τοῦ τῶν Στουδίου ἡγουμένου*, P.G.99,156D.

²⁸⁸ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή λθ´*, βιβλίον α´, P.G.99, 1048D-1049A.

²⁸⁹ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή κη´*, βιβλίον α´, P.G.99, 1001C.

Ἐπειτα ἀπὸ τρία ἔτη (809) ἡ ἔριδα ἔλαβε πολὺ σοβαρότερες διαστάσεις, καθὼς «ὁ βασιλεὺς (Νικηφόρος) ἀφορμῆς δραξάμενος ἐπισκόπους πολλοὺς καὶ ἡγουμένους ἀθροίσας σύνοδον κατ' αὐτῶν (τῶν Στουδιτῶν) κροτηθῆναι ἐκέλευσεν, δι' ἧς ἐξεβλήθησαν τῆς μονῆς καὶ τῆς πόλεως»²⁹⁰. Καθὼς μάλιστα διηγεῖται ὁ ὁσίος Θεόδωρος, ἡ Σύνοδος τοῦ ἁγίου Νικηφόρου ἐξεφώνησε «τό πονηρόν δόγμα (ὑπὲρ τῆς “μοιχοζευξίας”) καὶ ἀνάθεμα»²⁹¹ κατὰ τῶν Στουδιτῶν, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἀποσχισθῇ «τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας»²⁹².

Μετὰ τὴν Σύνοδο αὐτὴ οἱ Στουδίται διέκοψαν πλέον καὶ τὴν μνημόνευσι τοῦ ἁγίου Νικηφόρου προτρέποντας μάλιστα καὶ τοὺς ἄλλους ἡγουμένους «τοῦ μὴ κοινωνεῖν τοῖς κακοδόξοις, μηδὲ ἀναφέρειν τινὰ τῶν ἐν τῇ μοιχοσυνόδῳ εὐρεθέντων, ἢ ὁμοφρονούντων αὐτῇ»²⁹³. Οἱ Στουδίται ἀρνήθηκαν νὰ δεχθοῦν τὴν ἀποκατάστασι τοῦ Ἰωσήφ ὡς μία πρᾶξι σύμφωνη μὲ τίς «οἰκονομίαις τῶν ἁγίων»²⁹⁴ καὶ κατηγοροῦσαν τοὺς ὑπευθύνους ὡς «μοιχειανούς» καὶ αἰτίους ἀνατροπῆς τοῦ εὐαγγελίου.

Ἡ λῆξις τοῦ νέου σχίσματος ἐπιτεύχθηκε τελικὰ μετὰ τὴν ἄνοδο τοῦ Μιχαὴλ Ραγκαβέ στὸν βασιλικὸ θρόνον (811), ὁ ὅποιος διέταξε τὴν ἀνανέωσι τῆς καθαιρέσεως τοῦ Ἰωσήφ καὶ ἐπανέφερε τοὺς Στουδίτας ἀπὸ τοὺς τόπους τῆς ἐξορίας τους. Ὁ ἅγιος Θεόδωρος καὶ οἱ μαθηταὶ του συμφιλίωθηκαν μὲ τὸν ἅγιον Νικηφόρο καὶ ἀγωνίσθηκαν μαζὶ ἐναντίον τῶν Εἰκονομάχων κατὰ τὴν δεύτερη περίοδο τῆς ἐπικρατήσεως τῆς αἱρέσεως, ἡ ὁποία ἄρχισε ἔπειτα ἀπὸ δύο ἔτη.

in ' . Ἡ καταδίκη τῶν σχισμάτων τοῦ ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου

Τὰ δύο ἀνωτέρω ἄνευ λόγων πίστεως σχίσματα τῶν Στουδιτῶν κατακρίθηκαν ἀπερίφραστα ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας: «Τό προσκροῦσαι τοῖς ἀοιδίμοις πατριάρχεις τὸν μέγαν Θεόδωρον ἐκ Θεοῦ κεκινημένοις,

²⁹⁰ Ὁσίου Θεοφάνους, ἐνθ' ἄνωτ. ἔτος 6301, P.G.108, 973B.

²⁹¹ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Ἐπιστολὴ λθ', βιβλίον α', P.G.99, 1048D.

²⁹² Ὁσίου Θεοφάνους, ἐνθ' ἄνωτ. ἔτος 6304, P.G.108, 992B.

²⁹³ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Ἐπιστολὴ λθ', βιβλίον α', P.G.99, 1049A.

²⁹⁴ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, Ἐπιστολὴ λε', βιβλίον α', P.G.99, 1029C.

καί μικρόν ἐνδοῦσι τῆς ἀκριβείας, διά τό μή γενέσθαι μείζονα βλάβην, καί ἐαυτόν ἀποσχίσαι τῆς Ἐκκλησίας οὐ μικρόν πτώμα τοῖς Πατράσιν ἔδοξε· ἀλλ' ὅμως πάλιν διωρθώσατο... Εἰ γάρ τό προσκροῦσαι καί τῷ τυχόντι ἱερεῖ, ἄνευ δηλαδή αἰρέσεως, μέγαν ἔχει τόν κίνδυνον, πηλίκον ἦν τό πρός τοιούτους ἀρχιερεῖς τοῦτο γενέσθαι, καί ἀρχιερέων ἀρχιερεῖς, μᾶλλον δέ καί ἀποστόλους αὐτούς»²⁹⁵. Κατά τόν ἱερό Ἰωσήφ Βρυέννιο, οἱ ὅσιοι Θεόδωρος καί Πλάτων «καίτοι δίκαια καί κανονικά λέγοντες, κατεκρίθησαν ὡς προπετεῖς τινες»²⁹⁶. Συγκεκριμένα οἱ ἀποσχίσεις τοῦ ὁσίου Θεοδώρου καταδικάσθηκαν:

α'. Ἀπό τόν ἅγιο Νικηφόρο Κωνσταντινουπόλεως καί τήν Σύνοδό του, ἡ ὁποία ἀναθεμάτισε τοὺς Στουδίτας καί τοὺς ὁμόφρονάς τους²⁹⁷. Πρέπει νά τονισθῇ ὅτι ἐκείνη τήν ἐποχή ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκοσμεῖτο ἀπό μεγάλους Πατέρας, οἱ ὅποιοι -παρά τό ὅτι ἀγωνίσθηκαν ὑποδειγματικά κατά τῶν Εἰκονομάχων- ἐν τούτοις δέν συμμετεῖχαν στά σχίσματα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου, καί ἐπομένως βρίσκονταν στό πλευρό τοῦ ἁγίου Νικηφόρου. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικά τοὺς ἁγίους Μιχαήλ Συννάδων, Θεοφύλακτο Νικομηδείας, Εὐθύμιο Σάρδεων, καί τοὺς ἡγουμένους ἁγίους Θεοφάνη τῆς Σιγγριανῆς, Μακάριο τῆς Πελεκητῆς, Νικηφόρο καί Νικήτα τοῦ Μηδικίου, Ἰωάννη τῶν Καθαρῶν, Ἰλαρίωνα τῶν Δαλμάτων.

Ὅλοι οἱ ἀνωτέρω ἅγιοι Πατέρες ἀποκαλοῦνται ὑβριστικά ἀπό τοὺς Γ.Ο.Χ. «αἰρετικοί»²⁹⁸, «μοιχειανοί»²⁹⁹ καί «μοιχοκυρωταί»³⁰⁰, ἐνῶ στήν πραγματικότητα οὐδέποτε ὑπῆρξαν αἰρετικοί. Ὁ π. Θεοδώρητος μάλιστα καί οἱ Ἐνιστάμενοι, ὅταν ἀναφέρωνται στίς ἀνωτέρω ἔριδες, τόν μέν ἅγιο Θεόδωρο ἀποκαλοῦν «ἅγιο», τοὺς δέ ἁγίους Ταράσιο καί Νικηφόρο ἀποκαλοῦν ἀπλά «Νικηφόρο» ἢ «πατριάρχη Νικηφόρο»³⁰¹. Ἀποφεύγουν δηλαδή ἐπιμελῶς νά ἀποκαλέσουν «ἁγίους» τοὺς ἀντιπάλους τοῦ ὁσίου Θεοδώρου γιά νά μή ἀντιληφθοῦν οἱ ἀναγνώσται τῶν κειμένων τους, οἱ

²⁹⁵ *Περί Ταρασίου καί Νικηφόρου τῶν ἐν ἁγίοις πατριαρχῶν*, P.G.99,1853CD.

²⁹⁶ *Τά παραλειπόμενα*, τόμος γ', σελ. 363.

²⁹⁷ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή λδ'*, βιβλίο α', P.G.99, 1024BC.

²⁹⁸ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνστασις καί Μαρτυρία*, τεύχος 1, 2000, σελ. 22.

²⁹⁹ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις*, φύλλο 34, σελ. 141.

³⁰⁰ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις*, φύλλο 30, σελ. 125.

³⁰¹ *Περιοδικό Ὁ Ἀγιορείτης*, ἐνθ' ἄνωτ. *Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις*, ἐνθ' ἄνωτ.

ὅποιοι πιθανῶς δὲν γνωρίζουν τὴν ἱστορική ἀλήθεια, ὅτι οἱ ἀντίπαλοι τοῦ ὁσίου Θεοδώρου δὲν ἦταν αἰρετικοί, ἀλλὰ Ἅγιοι -καί μάλιστα μεγάλοι φωστῆρες τῆς Ἐκκλησίας- καί ἔτσι ἀποκαλυφθῇ ὁ μῦθος περὶ τῆς ἀνύπαρκτης αἰρέσεως τοῦ «Μοιχειανισμοῦ» καί καταρρεύσει τὸ ἐπιχείρημα ὑπὲρ τῆς διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

β'. Ἀπὸ τὸν ἅγιο Μεθόδιο Κωνσταντινουπόλεως καί τὴν Σύνοδό του μετὰ τὴν ἀναστήλωσι τῆς Ὁρθοδοξίας (843). Ὁ Ἅγιος, ὅπως προαναφέραμε, καταδίκασε τίς νέες ἀποσχίσεις τῶν Στουδιτῶν τῆς ἐποχῆς του -οἱ ὅποιοι τὸν κατηγοροῦσαν ὅτι δεχόταν τοὺς ἐπισκόπους, πού εἶχαν χειροτονηθῇ ἀπὸ τοὺς Εἰκονομάχους- καί συγχρόνως τίς πράξεις καί τὰ «συγγράμματα τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου σχετικῶς πρὸς τὸ θέμα τῶν Μοιχειανῶν»³⁰². Ὁ Ἅγιος θεωροῦσε ὅτι, τὰ ὅσα ἔπραξε καί ἔγραψε ὁ ὅσιος Θεόδωρος, «οὐ τοσοῦτον κατὰ τῶν πατριαρχῶν (ἦσαν), ὅσον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἐκεῖνοι γάρ ἦσαν ἡ Ἐκκλησία οἱ καί ταύτην στηρίζαντες»³⁰³.

«Ὅθεν ὀρθότατα ποιῶν Μεθόδιος συνοδικῶς ἐξήνεγκεν ἀνάθεμα κατὰ τῶν τοῦ Στουδίου μοναχῶν τῶν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἑαυτοὺς ἀποσχισάντων, διότι ἀντείχοντο τῶν κατὰ Ταρασίου καί Νικηφόρου κληθέντων τε καί γραφέντων ὑπὸ Θεοδώρου»³⁰⁴.

Ὁ ἅγιος Μεθόδιος ἔλεγε στοὺς Στουδίτας ὅτι, ἐφόσον δὲν ὑπάρχουν λόγοι πίστεως, «οὐκ ἔξεστι (τοῖς μοναχοῖς) ἐξετάζειν τὰ τῶν ἱερῶν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι χρή, καί οὐχ ὑποτάσσειν οὐδέ ἐξετάζειν αὐτοὺς (τοὺς ἀρχιερεῖς)»³⁰⁵. Τὴν ἀπόλυτη συμφωνία του μέ τίς ἀνωτέρω ἀπόψεις ἐκφράζει καί ὁ ἱερός Δοσίθεος Ἱεροσολύμων³⁰⁶.

γ'. Ἀπὸ τὸν ἅγιο Φώτιο Κωνσταντινουπόλεως καί τὴν ΑΒ' Σύνοδό του. Οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου χαρακτήρισαν τὰ στουδιτικά σχίσματα τοῦ ν' καί θ' αἰῶνος, πού διαρκοῦσαν ἕως τίς ἡμέρες τους, ὡς «ἐπιβουλὴν τοῦ παμπονήρου» καί ἀπαγόρευσαν διὰ τῶν κανόνων ιγ' -ιε' τὴν «πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως»³⁰⁷ διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν

³⁰² Π. Χρήστου, *Ἑλληνικὴ Πατρολογία*, τόμος ε', σελ. 377.

³⁰³ *Epistola contra Studitas*, P.G.100, 1294B.

³⁰⁴ Μ. Γεδεών, *Πατριαρχικοὶ Πίνακες*, σελ. 185.

³⁰⁵ *Περὶ Ταρασίου καί Νικηφόρου τῶν ἐν ἁγίοις πατριαρχῶν*, P.G.99,1853CD.

³⁰⁶ *Δωδεκάβιβλος*, βιβλίον ζ', κεφ. δ', § ε', σελ. 78-79.

³⁰⁷ *ΙΓ' Κανὼν*, P.G.137, 1061B-1064A.

κληρικῶν μέ τούς ἐπισκόπους τους, ἐφόσον δέν ὑπάρχουν λόγοι πίστewς.

Ἀξίζει νά σημειωθῇ, ὅτι οἱ Γ.Ο.Χ. προκειμένου νά δικαιολογήσουν τήν ἀπόσχισί τους ἀπό τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἐπικαλοῦνται τίς πράξεις τόσο τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ὅσο καί τοῦ ἁγίου Φωτίου, οἱ ὁποῖες ὅμως εἶναι τελείως ἀντίθετες μεταξύ τους. Συγκεκριμένα ὅταν ὁμιλοῦν γιά τό σχίσμα τοῦ 1924 λόγω τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡμερολογίου, ἡ ὁποία προφανῶς δέν ἀποτελεῖ αἵρεσι, τότε ἐπικαλοῦνται τά ἄνευ δογματικῶν λόγων σχίσματα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου λόγω τοῦ βασιλικοῦ γάμου. Ὅταν ὅμως καταφέρωνται κατά τοῦ πολύ μεταγενεστέρου Οἰκουμενισμοῦ, τότε ἐπικαλοῦνται τόν ιε' κανόνα τῆς Συνόδου τοῦ ἁγίου Φωτίου, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει (κατ' αὐτούς ἐπιβάλλει) τήν ἀπόσχισι ἀπό τούς ἐπισκόπους, ἐφόσον αὐτοί κηρύσσουν κάποια αἵρεσι.

Ἐπίσης ὅταν οἱ Γ.Ο.Χ. δημιουργοῦν ἐσωτερικά σχίσματα ἄνευ σοβαρῶν (δογματικῶν) λόγων, ἐπιθυμοῦν δηλαδή νά ἀποκηρύξουν τήν ἐκκλησιαστική (ζηλωτική) τους ἀρχή καί νά δημιουργήσουν μία νέα Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ., τότε ἐπικαλοῦνται καί φέρνουν ὡς ὑπόδειγμα τά σχίσματα τοῦ ὁσίου Θεοδώρου. Ἀντιθέτως, ὅταν ἐπιθυμοῦν νά ἀποτρέψουν κάποιο ἐσωτερικό τους σχίσμα, τότε ἐπικαλοῦνται τήν Σύνοδο τοῦ ἁγίου Φωτίου, ἡ ὁποία ἀπαγορεύει τίς ἀποσχίσεις γιά μή δογματικούς λόγους.

Οἱ ἀνωτέρω ἀντιφάσεις, στίς ὁποῖες ὑποπίπτουν οἱ Γ.Ο.Χ., εἶναι τεράστιες καί φανερώνουν τό τραγικό ἀδιέξοδο τῆς ζηλωτικῆς ἐκκλησιολογίας. Ἡ ἐπὶ κλησις ἀπό μέρους τῶν Γ.Ο.Χ. τόσο τοῦ ὁσίου Θεοδώρου ὅσο καί τοῦ ἁγίου Φωτίου εἶναι παράλογη, καθώς ὁ τελευταῖος καταδίκασε μέ τήν Σύνοδό του τίς ἄνευ λόγων πίστεως ἀποσχίσεις τοῦ πρώτου.

Οἱ Γ.Ο.Χ. θά πρέπει νά ἐπιλέξουν, ποιόν ἀπό τούς δύο Ἁγίους θά ἐπικαλοῦνται ὡς ὑπόδειγμα. Φυσικά ὁποιαδήποτε καί ἂν εἶναι ἡ ἐπιλογή τους, ἡ ἀπόσχισις τους ἀπό τήν Ἐκκλησία κατά τό 1924 δέν εἶναι δυνατόν νά διαφύγῃ τήν καταδίκη. Ἐάν οἱ Γ.Ο.Χ. ἐπιλέξουν νά ἐπικαλοῦνται τόν ὅσιο Θεόδωρο καί τά ἄνευ λόγων πίστεως σχίσματά του, τότε τό σχίσμα τους θά εἶναι καταδικαστέο, ὅπως ἀκριβῶς καί τά στουδιτικά. Ἐάν πάλι ἐπιλέξουν νά ἐπικαλοῦνται τόν ιε' κανόνα τοῦ ἁγίου Φωτίου, πού ἐπιτρέπει τήν ἀπόσχισι μόνο σέ περιπτώσι

αἰρέσεως, τότε θὰ εἶναι καὶ πάλι ἄξιοι καταδίκης, καθὼς τὸ 1924 δέν κηρύχθηκε καμμία ἀπολύτως αἵρεσι.

Κατακριτέα τέλος θὰ πρέπει νά θεωρηθῇ καὶ ἡ διαστροφή τῆς ἱστορικῆς ἀληθείας περὶ τῶν σχισμάτων τοῦ ὁσίου Θεοδώρου, πού ἐπιχειροῦν ὀρισμένοι προκειμένου νά ἀποδείξουν, ὅτι ὁ Ὅσιος δέν ἔχει καμμία σχέσι μέ τούς σημερινούς Γ.Ο.Χ.³⁰⁸. Συγκεκριμένα οἱ ἀπόψεις ὅτι ὁ ὅσιος Θεόδωρος δέν εἶχε διακόψει τὴν ἐκκλησιαστική (μυστηριακή) κοινωνία³⁰⁹ ἢ τὸ μνημόσυνο³¹⁰ τοῦ ἁγίου Νικηφόρου, ὅτι «δέν καταδικάσθηκε ὡς σχισματικός ἀπὸ καμμία ἔγκυρη σύνοδο τῆς ἐποχῆς του» καὶ δέν ὑποκίνησε κανένα σέ απόσχισι ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστική του ἀρχή³¹¹, εἶναι τελείως ἀναληθεῖς καὶ στηλιτεύονται δίκαια ἀπὸ τούς Γ.Ο.Χ. Ἀπαράδεκτη ἐπίσης εἶναι καὶ ἡ ἄποψις «ὅτι ἡ ἐκκλησιαστική παράδοση δέ θὰ τιμοῦσε σχισματικό, ἐπὶ τόσους αἰῶνες, ὡς ἅγιο τῆς ἀδιαίρετης Ἐκκλησίας»³¹², καθὼς εἶναι γνωστό ὅτι ἀρκετοὶ Ἅγιοι συνέπραξαν γιὰ ὀρισμένο χρονικὸ διάστημα ἀκόμη καὶ μέ αἰρετικούς, καὶ ἀργότερα μετανόησαν.

³⁰⁸ Β. Τσίγγου, *Ἐκκλησιολογικὲς θέσεις τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου*, σημείωσις 2, σελ. 127.

³⁰⁹ Ὡς ἀνωτ. σελ. 90.

³¹⁰ Ὡς ἀνωτ. σελ. 193.

³¹¹ Ὡς ἀνωτ. σελ. 91.

³¹² Ὡς ἀνωτ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΑ ΕΝΔΟΠΑΛΑΙΟΗΜΕΡΟΛΟΓΙΚΑ ΣΧΙΣΜΑΤΑ

Κεφάλαιο Α '

Τά έσωτερικά σχίσματα τών Γ.Ο.Χ.

α '. Τά αίτια τών σχισμάτων τών Γ.Ο.Χ.

Στήν προηγούμενη ένότητα προσπαθήσαμε νά αποδείξουμε, ότι τό σχίσμα τών Γ.Ο.Χ. από τίς Όρθόδοξες Έκκλησίες τό 1924 λόγω τής αλλαγής τοῦ ήμερολογίου εἶναι άδικοιολόγητο καί έπίσης νά άναιρέσουμε κατά δύναμιν τά βασικότερα έπιχειρήματά τους. Τήν άδυναμία τής άνωτέρω έπιχειρηματολογίας τους κατενόησαν κατά τό β ' ήμισυ τοῦ περασμένου αἰώνος άκόμη καί οί ίδιοι οί Γ.Ο.Χ. Για τόν λόγο αυτό προσπάθησαν νά μεταθέσουν τό κέντρο βάρους τής πολεμικής τους καί νά αποδώσουν τό ύφιστάμενο από τό 1924 σχίσμα τους στήν τότε άναπτυσσόμενη συμμετοχή τής Όρθοδόξου Έκκλησίας στήν Οικουμενική Κίνησι. Έπειδή δηλαδή εἶχε καταστῆ φανερό, ότι ή αλλαγή τοῦ ήμερολογίου δέν ἦταν αίρεσις, καί συνεπώς δέν άποτελοῦσε έπαρκῆ λόγο διακοπῆς τής έκκλησιαστικής κοινωνίας, οί Γ.Ο.Χ., έστω καί καθυστερημένα, έπιχείρησαν νά κατηγορήσουν ως αίρετικές τίς Όρθόδοξες Έκκλησίες λόγω τής από μέρους τους δῆθεν άποδοχῆς καί κηρύξεως τής αίρέσεως τοῦ Οικουμενισμοῦ.

Πρίν εισέλθουμε στήν άναίρεσι τών σχετικών μέ τό ζήτημα τοῦ Οικουμενισμοῦ ζηλωτικών έπιχειρημάτων καί φανερώσουμε τό πλῆθος τών παραποιήσεων πού οί Γ.Ο.Χ. διαπράττουν τόσο στήν πατερική διδασκαλία όσο καί στήν Έκκλησιαστική Ιστορία προκειμένου νά άποσπάσουν τούς πιστούς από τό σῶμα τής Έκκλησίας καί

νά τούς προσελκύσουν σέ κάποια από τίς ζηλωτικές παρατάξεις, θά ασχοληθούμε μέ ένα ἐξίσου πολύ σοβαρό ζήτημα.

Συγκεκριμένα θά αναφερθοῦμε στήν πολυδιάσπασι τῶν Γ.Ο.Χ., ἡ ὁποία ἀποδεικνύει περίτρανα ὅτι οἱ Γ.Ο.Χ. εἶναι ξένοι πρὸς τό πνεῦμα τῶν ἁγίων Πατέρων καί ἐντελῶς ἀναρμόδιοι νά ὁμιλοῦν καί νά προτρέπουν σέ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Πράγματι οἱ Γ.Ο.Χ., οἱ ὁποῖοι στήν Ἑλληνική ἐπικράτεια δέν ὑπερβαίνουν τούς 70.000, εἶναι σήμερα διασπασμένοι σέ δέκα περίπου ἐπίσημες καί πέντε ἀνεπίσημες παρατάξεις. Ἀρκετοί μάλιστα Γ.Ο.Χ. ἔχουν ἀποκηρύξει ὅλες τίς ἀνωτέρω παρατάξεις θεωρώντας τις προφανῶς ἀντικανονικές, καί ἔχουν μείνει τελείως ἀκέφαλοι. Ἀξίζει δέ νά σημειωθῇ ὅτι οἱ ἀλληλοκαθαιρεμένες καί ἀλληλοαναθεματισμένες αὐτές παρατάξεις ἀριθμοῦν ἐξήντα καί πλέον ἐπισκόπους.

Οἱ Γ.Ο.Χ. βέβαια προσπαθοῦν νά δικαιολογηθοῦν καί νά ἀποδείξουν ὅτι τό μέν σχίσμα τους μέ τήν Ἐκκλησία ὀφείλεται σέ ζητήματα πίστεως, οἱ δέ πολλαπλές διασπάσεις καί τά σχίσματά τους εἶναι ἀθῶα, καθώς ὀφείλονται δῆθεν στίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες καί πάθη¹, τήν κακή διοίκησι ἢ τόν πόλεμο πού δέχονται ἀπό ἐξωτερικούς παράγοντας. Οἱ ἀνωτέρω ἀπόψεις εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένες. Ἡ πολυδιάσπασις τῶν Γ.Ο.Χ. δέν ὀφείλεται στοὺς ἀνωτέρω λόγους, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν ἀπλές ἀφορμές καί ὄχι τά αἷτια, ἀλλά εἶναι ἀναγκαστικό ἐπακόλουθο τῆς ὀλοκληρωτικά ἐσφαλμένης καί ἐν πολλοῖς προτεσταντικῆς, ἐκκλησιολογικῆς τους γραμμῆς.

Οἱ Γ.Ο.Χ., ὅπως προαναφέραμε, προκειμένου νά δικαιολογήσουν τήν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τήν Ἐκκλησία διαμόρφωσαν μία ἀνορθόδοξο, ἐκκλησιολογική θεωρία, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐπιτρέπεται ἀκόμη καί γιά μὴ δογματικούς λόγους. Ἡ διαμόρφωσις τῆς ἐκκλησιολογίας αὐτῆς ἦταν βέβαια ἀναγκαστική, καθώς ἀκόμη καί οἱ ἴδιοι παραδέχονται, ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου δέν ἀποτελεῖ αἵρεσι.

Ἡ ἐκκλησιολογική αὐτὴ θεωρία τῶν Γ.Ο.Χ. ἀποτελεῖ μάλιστα τό ἐκ διαμέτρου ἀντίθετο ἄκρο τῆς αἵρετικῆς, προτεσταντικῆς “θεωρίας τῶν κλάδων”. Σύμφωνα μέ τήν “θεωρία τῶν κλάδων” μπορούμε νά ἔχουμε διαφορετικὴ πίστι, ἀλλά νά εἴμαστε ἐνωμένοι. Σύμφωνα μέ

¹ Περιοδικό Ἀποστολικὴ καί πατερικὴ φωνή, τεύχος 57.

τὴν “θεωρία τῶν Γ.Ο.Χ.” μποροῦμε νά ἔχουμε τὴν ἴδια πίστι, ἀλλὰ νά εἴμαστε χωρισμένοι!

Φυσικά ἡ ἀνωτέρω ἀνορθόδοξος ἐκκλησιολογία δὲν ἦταν δυνατόν νά μὴ ἐκδικηθῇ τοὺς Γ.Ο.Χ., καθὼς θὰ εἶχαν τὴν δυνατότητα νά τὴν ἐφαρμόσουν καὶ μέσα στοὺς κόλπους τους, μέ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο πού τὴν ἐφήρμοσαν καὶ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἔτσι, ὅπως προαναφέραμε, οἱ Γ.Ο.Χ. βάσει τῆς ἀνωτέρω ἐκκλησιολογίας τους διασπᾶσθηκαν σταδιακά σέ πλῆθος ἀντιμαχομένων παρατάξεων, μέ ἀποτέλεσμα σήμερα νά εἶναι κατ’ ἀναλογία πολὺ περισσότερο διασπασμένοι ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοὺς Διαμαρτυρομένους. Λόγῳ μάλιστα τῆς ιδρύσεως διαρκῶς νέων, ἀνεξαρτήτων παρατάξεων - Ἐκκλησιῶν οἱ Γ.Ο.Χ. χειροτονοῦν πλῆθος μητροπολιτῶν, πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους δὲν ἔχουν στὴν δικαιοδοσία τους οὔτε ἓνα ἱερέα! Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι πρὸ ἐτῶν ἡ παράταξις τοῦ Ἀνδρέου εἶχε στὴν Ἑλλάδα δέκα ἐπισκόπους καὶ δεκαοκτὼ ἱερεῖς.

β´. Ἡ πολεμικὴ μεταξύ τῶν παρατάξεων τῶν Γ.Ο.Χ.

Τό μῖσος καὶ ἡ πολεμικὴ μεταξύ τῶν Ἐκκλησιῶν αὐτῶν εἶναι πραγματικά ἀπερίγραπτο. Κάθε Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. θεωρεῖ, ὅτι οἱ ὑπόλοιπες «δὲν εἶναι τίποτε, ὅτι δὲν ἔχουν ἀποστολικὴ διαδοχὴ, δὲν ἔχουν ἱερωσύνη, δὲν σώζουν»², δὲν ἔχουν ἔγκυρα μυστήρια. Γιά τὸν λόγο αὐτό οἱ Γ.Ο.Χ. τελοῦν ἀναμυρώσεις στοὺς πιστοὺς ἢ ἀκόμη καὶ ἀναχειροτονίες στοὺς ἱερεῖς καὶ ἐπισκόπους τῶν ἄλλων παρατάξεων κατὰ τὴν προσχώρησίν τους στὴν δική τους παράταξι, ὅπως δηλαδή θὰ ἔπρατταν σέ περιπτώσεις αἰρετικῶν, πού ἐπιστρέφουν στὴν Ὀρθόδοξο Ἐκκλησία.

Πολύ συχνά ἄλλωστε, οἱ διάφορες παρατάξεις ἀλληλοὑβρίζονται ὡς αἰρετικές ψευδεκκλησίες καὶ ἐξαπολύουν ἐκατέρωθεν φρικτοὺς ἀναθεματισμούς. Εἶναι χαρακτηριστικά, τὰ ὅσα διακηρύττει ἡ Χρυσοστομικὴ παράταξι: «Ὅσο εἶναι κακό νά ἐνωθοῦν ὅλες οἱ ψευδεκκλησίες τῶν αἰρετικῶν, παπικῶν, προτεσταντῶν κλ.π. σέ μία “Ἐκκλησία” πού τάχα θὰ εἶναι ἡ “Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ”, ἄλλο τόσο εἶναι κακό καὶ τό νά ἐνωθοῦν οἱ ψευδεκκλησίες (τῶν Γ.Ο.Χ.) μέ τὴν ἀληθῆ Ὀρθόδοξον (Χρυσοστομικὴ) Ἐκκλησία»³.

² Περιοδικό Φωνὴ τῆς Ὀρθοδοξίας, φύλλο 905, σελ. 8.

³ Ἐνθ’ ἄνωτ.

Κάθε μία από τις ζηλωτικές παρατάξεις διεκδικεί αποκλειστικά για τόν έαυτό της τήν Όρθοδοξία καί τήν ταυτότητα μέ τήν Μία, Αγία, Καθολική καί Άποστολική Έκκλησία, απαιτώντας άκόμη καί από τήν πραγματική Έκκλησία τοϋ Χριστοϋ (τό σύνολο τών Τοπικών Όρθοδόξων Έκκλησιών) νά τίς άναγνωρίσουμε ως τούς μοναδικούς εκπροσώπους τής Όρθοδοξίας. Έμείς φυσικά δέν θεωρούμε καμμία από τίς παρατάξεις αυτές ως τήν Καθολική Έκκλησία, αλλά ως υπεύθυνες τόσο για τό σχίσμα τοϋ 1924 από τήν Έκκλησία όσο καί για τήν μεταξύ τους πολυδιάσπασι. Πώς άλλωστε εΐναι δυνατόν, τήν στιγμή πού οί παρατάξεις τών Γ.Ο.Χ. άλληλοϋβρίζονται ως ψευδεκκλησίες, έμείς νά θεωρήσουμε ότι άποτελοϋν τήν Καθολική Έκκλησία; Πώς εΐναι δυνατόν τήν στιγμή πού κάθε παράταξι τών Γ.Ο.Χ. θεωρεΐ τούς κληρικούς όλων τών ὑπολοίπων παρατάξεων ως ανιέρους καί έστερημένους άποστολικής διαδοχής, έμείς νά τούς θεωρήσουμε κανονικούς επίσκόπους καί ιερεΐς;

Οί μεταπηδήσεις τών κληρικών καί τών λαϊκών από παράταξι σέ παράταξι εΐναι συνηθισμένο φαινόμενο, καθώς οί λόγοι πού τούς ώθοϋν σέ τέτοιες πράξεις εΐναι συνήθως άσήμαντοι (συμφεροντολογικοί, προσωπικοί, διοικητικοί καί όχι ιδεολογικοί ή πολύ περισσότερο δογματικοί). Άρκετοί μάλιστα Γ.Ο.Χ. έχουν ως συνεχές μέλημά τους νά έρευνοϋν, ποιά από τίς δώδεκα προσωποπαγεΐς παρατάξεις εΐναι πιό κοντά στην Άλήθεια καί τήν Παράδοσι -άποτελεΐ δηλαδή τήν πραγματική Έκκλησία τοϋ Χριστοϋ- καί νά μεταπηδοϋν αναλόγως από παράταξι σέ παράταξι. Η πράξις τους αϋτή εΐναι βέβαια τελείως άγνωστη για τά Όρθόδοξα δεδομένα.

Πολλές φορές συμβαΐνει καί τό έξής παράδοξο φαινόμενο: Η μεταπήδησις ενός επίσκόπου ή ιερέως σέ άλλη παράταξι συμπαρασύρει αναγκαστικά καί τό ποιμνιό του, τό όποιο αντιλαμβάνεται ότι έχει βρεθΐ έντελώς ξαφνικά στά πλαίσια νέας εκκλησιαστικής δικαιοδοσίας. Έπειδή δέ οί διαφορές μεταξύ τών ζηλωτικών παρατάξεων εΐναι πολύ μικρές, ή συντριπτική πλειοψηφία τών Γ.Ο.Χ. δέν εΐναι σέ θέσι νά τίς διακρίνη καί ως εκ τούτου νά αποφασίση υπεύθυνα, ποιά παράταξι θά πρέπει νά επιλέξη ότι άποτελεΐ τήν αληθινή Έκκλησία τοϋ Χριστοϋ. Η άπορία τους αϋτή έντείνεται βλέποντας ότι μεταξύ τών παρατάξεων ὑφίσταται άδυσώπητος πόλεμος, διαρκείς άλληλοκαθαιρέσεις καί ή μία

παράταξις ἀντιμετωπίζει τήν ἄλλην, ὅπως θά ἀντιμετώπιζε μία αἵρετική Ἐκκλησία (π.χ. τήν μονοφυσιτική⁴, τήν παπική ἢ τήν προτεσταντική).

Κατωτέρω θά ἀναφερθοῦμε ἀναλυτικά στά σοβαρότερα, ζηλωτικά σχίσματα καί θά ἀποδείξουμε, ὅτι στό σύνολο τους εἶναι ἀδικαιολόγητα καί παράνομα, καθὼς δέν ἔχουν ὡς αἷτιο τήν διακήρυξι κάποιας αἱρέσεως, ἀλλά ἀσημάντους λόγους. Γιά τόν λόγο αὐτό πιστεύουμε ὅτι ὁ σύγχρονος Ζηλωτισμός δέν ἐναρμονίζεται μέ τήν διδασκαλία καί πρᾶξι τῶν ἁγίων Πατέρων. Ὁμοιάζει μόνο μέ τά ἀντικανονικά καί ἄνευ λόγων πίστεως στουδιτικά σχίσματα τοῦ ν' καί θ' αἰῶνος, τά ὅποια κατακρίθηκαν ἀπό τοὺς ἁγίους Πατέρας. Στήν πραγματικότητα οὔτε μέ αὐτά ὁμοιάζει ἀκριβῶς, ἐφόσον τότε δέν ὑπῆρχαν οἱ τόσο συχνές ἀλληλοκαθαιρέσεις καί οἱ πολλές “Ἐκκλησίες”. Οἱ καθαιρέσεις καί οἱ “ἀθρώσεις” τῶν ἐπισκόπων καί τῶν ἱερέων τῶν Γ.Ο.Χ. γίνονται σέ ἀνύποπτο καί ἀστραπιαῖο χρόνο. Ὅσο καί ἂν ἐρευνήσῃ κανεῖς, εἶναι ἀδύνατο νά συναντήσῃ ὅμοια περίπτωσι στήν Ἐκκλησιαστική Ἱστορία.

Τό πλῆθος τῶν ἀνωτέρω ἄνευ οὐσιωδῶν λόγων σχισμάτων τῶν Γ.Ο.Χ θά ἀποδείξῃ, πιστεύουμε, καί τό ἀβάσιμο τοῦ σχίσματός τους ἀπό τήν Ἐκκλησία. Ἡ δέ ἄνεσις μέ τήν ὁποία χαρακτηρίζουν τοὺς ὑπολοίπους Γ.Ο.Χ. ὡς αἵρετικούς θά φανερώσῃ, ὅτι ἔχουν χάσει πρό πολλοῦ τήν αἴσθησι τῶν ἐννοιῶν τῆς αἱρέσεως καί τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος.

Ὁ ζηλωτής θεολόγος π. Θεοδώρητος παίρνοντας ἀφορμή ἀπό μία φράσι τοῦ βιβλίου μας «Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπέρ τῆς Ὁρθοδοξίας» μᾶς κατηγορεῖ, ὅτι συγχέουμε «τίς λέξεις παράβασις καί ἀθέτησις»⁵. Συγκεκριμένα εἶχαμε γράψῃ ὅτι «ὅσοι ἀγαποῦν τίς διαιρέσεις καί τά σχίσματα στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας (δηλαδή οἱ Γ.Ο.Χ.), παρουσιάζουν τίς πρόσκαιρες διαστάσεις του (ὀσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου) ἀπό τόν ἅγιο Ταράσιο καί τόν ἅγιο Νικηφόρο ὡς ἐκκλησιαστικό νόμο καί κανόνα ἀπαράβατο. Διατείνονται λοιπόν, σέ ἀντίθεσι μέ τοὺς ἱερούς κανόνas⁶ καί τήν ἱερά Παράδοσι, ὅτι ἔχουμε ὑποχρέωσι νά διακόπτουμε τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς ἐπισκόπους μας ὄχι

⁴ Περιοδικό Ὁρθόδοξος Παρατηρητής, φύλλο 62, σελ. 21.

⁵ Περιοδικό Ἅγιος Αἰγαθάγγελος, τεύχος 198, σελ. 28.

⁶ Ἰγ' -ιε' κανόνες ΑΒ' Συνόδου, Ρ.Γ.137, 1061-1068.

μόνο για δογματικούς λόγους, αλλά ακόμη και για παραβάσεις ιερών κανόνων»⁷.

Μελετώντας κανείς προσεκτικά τις αιτίες των ζηλωτικών σχισμάτων, πού θα αναφέρουμε κατωτέρω, θα κατανοήσει ότι η ανωτέρω φράσις μας είναι απολύτως όρθη. Τά σχίσματα των Γ.Ο.Χ. πραγματοποιούνται συνήθως έξ αιτίας άσημάντων -ύπαρκτων ή φανταστικών- κανονικών παραβάσεων και κυρίως για λόγους φιλαρχίας και φιλοδοξίας.

γ'. Τό σχίσμα μεταξύ Φλωρινιακών και Ματθαϊκών

Τό πρώτο σχίσμα πού στήν κυριολεξία συνετάραξε τις τάξεις των Γ.Ο.Χ. καί απέβη καθοριστικό για τό μέλλον της ιστορικής τους πορείας είναι τό ματθαϊκό. Όπως έχουμε ήδη αναφέρει, οι Γ.Ο.Χ. κατά την περίοδο 1924-1935 ποιμαίνονταν μόνο από ιερείς, καθώς κανείς άρχιερέυς δέν είχε συμφωνήσει μέ την άπόσχισί τους από την Έκκλησία.

Τό 1935 τρεις μητροπολίται της Έλλαδικής Έκκλησίας, οι Δημητριάδος Γερμανός, πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος καί Ζακύνθου Χρυσόστομος άπεκήρυξαν την έκκλησιαστική τους άρχή καί ανέλαβαν την ήγεσία του παλαιοημερολογιτικού λαού⁸. Οι τρεις μητροπολίται προέβησαν άμέσως σέ χειροτονίες τεσσάρων νέων άρχιερέων⁹, οι δύο όμως από τους όποιους -μαζί μέ τον Ζακύνθου Χρυσόστομο- έκαναν πολύ σύντομα αίτησι επιστροφής στους κόλπους της Έκκλησίας¹⁰. Την παλαιοημερολογιτική ήγεσία άποτελοῦσαν λοιπόν κατά τά έτη 1935-1937 έκτός από τους Γερμανό καί Χρυσόστομο οι Κυκλάδων Γερμανός καί Βρεσθένης Ματθαῖος.

Δύο έτη μετά την χειροτονία τους (1937) οι επίσκοποι Κυκλάδων καί Βρεσθένης άπεκήρυξαν μέ την σειρά τους τους επισκόπους πού τους χειροτόνησαν μέ τό έξής αίτιολογικό: "Όταν οι επίσκοποι Δημητριάδος καί πρώην Φλωρίνης ανέλαβαν την ήγεσία των Γ.Ο.Χ., διεκήρυξαν προς τον πιστό λαό, ότι η Έκκλησία της Ελλάδος λόγω της άλλαγής του

⁷ Σελ. 196.

⁸ Ζηλωτών Άγιορειτών Πατέρων, *Σύντομος ιστορική περιγραφή της Έκκλησίας των Γνησίων Όρθοδόξων Χριστιανών Ελλάδος*, σελ. 16.

⁹ Στ. Καραμήτσου, *Αί χειροτονίαι των Γ.Ο.Χ. από κανονικής επόψεως*, σελ. 15.

¹⁰ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Όρθοδόξων*, τεύχος 78, σελ. 229.

ἡμερολογίου κατέστη ἄμεσα σχισματική¹¹, οἱ δέ «*σχισματικοὶ λειτουργοί*» τῆς ἔχασαν τὴν «*χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος*»¹². Δυστυχῶς οἱ ἐπίσκοποι Δημητριάδος καὶ πρώην Φλωρίνης προοδευτικά ἀθέτησαν τὴν ἀνωτέρω ὁμολογία τους καὶ «*ἤρχισαν νὰ ἀποδέχωνται πάντα τὰ μυστήρια, τὰ τελούμενα ὑπὸ τῶν ν/τῶν κακοδόξων ὡς ἔγκυρα καὶ μετέχοντα τῆς θείας χάριτος*»¹³. Εἶναι χαρακτηριστικοὶ οἱ ὅροι, πού οἱ ἐπίσκοποι Κυκλάδων καὶ Βρεσθένης ἔθεταν πρὸς ἐπανένωσι μὲ τοὺς Δημητριάδος καὶ πρώην Φλωρίνης κατὰ τὸ ἔτος 1942. Οἱ τελευταῖοι ὤφειλαν νὰ ὁμολογήσουν:

«1) Ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς παραδοχῆς τοῦ Παπικοῦ Ἐορτολογίου κατέστη Σχισματική.

2) Τὰ Μυστήριά της εἶναι ἄκυρα.

3) Τὸ μύρον της δὲν ἔχει τὴν ἀγιαστικὴν χάριν καὶ

4) Τὰ παιδιά τῶν κακοδόξων ἐρχόμενα εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν πρέπει νὰ ἀναμυρώνωνται»¹⁴.

δ'. Οἱ ἀπόψεις τοῦ πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομου

Ἀπαντώντας στοὺς Ματθαϊκοὺς ὁ πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος, ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἀποσκίρτησι καὶ τοῦ Δημητριάδος Γερμανοῦ ἀπὸ τοὺς Γ.Ο.Χ.¹⁵ καὶ τὴν «*αἵτησι συγγνώμης*»¹⁶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος εἶχε ἀπομείνει μόνος του στὴν ἡγεσία τους, ὑποστήριξε τὰ ἑξῆς: Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1935 προσχώρησίς του στοὺς Γ.Ο.Χ. εἶχε ὡς σκοπὸ τὸν ἀγῶνα ἀφ' ἑνὸς γιὰ τὴν «*ἐπαναφορὰν τοῦ πατρίου ἐορτολογίου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν*»¹⁷ καὶ τὴν συγκράτησι ἀφ' ἑτέρου τοῦ κινήματος τῶν

¹¹ Δημητριάδος Γερμανοῦ, πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομου καὶ Ζακύνθου Χρυσόστομου, *Διαμαρτυρία πρὸς τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας...*, σελ. 31.

¹² Ἀμφιλοχίου ἱερομονάχου, «*Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν*», σελ. 15.

¹³ Ἀνδρέου Πατρῶν, *Ματθαῖος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ.*, σελ. 75.

¹⁴ Χρυσόστομου πρώην Φλωρίνης, *Ἄπαντα*, τόμος β', σελ. 20.

¹⁵ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, *Ἱστορική καὶ κανονικὴ θεώρησις...*, σελ. 270.

¹⁶ Θεοκλίτου Διονυσιάτου, *Ἀθωνικά ἄνθη*, τόμος ι', σελ. 144-145.

¹⁷ Ἠλία Ἀγγελοπούλου, *Μητροπολίτης πρ. Φλωρίνης Χρυσόστομος Καβουρίδης*, σελ. 83.

Γ.Ο.Χ. μέσα στα πλαίσια της κανονικότητας, καθώς αυτό «ἐλλείπει ποιμαντορικῆς ἐποπτείας καί καθοδηγήσεως ἐξετρέπεται εἰς ἀκρότητας ἐπὶ ζημίᾳ τοῦ κύρους τῆς Ἐκκλησίας καί τοῦ γοήτρου τῆς Ἱεραρχίας»¹⁸ τοῦ νέου ἡμερολογίου. Οἱ ἀκρόττες αὐτές δέν ἦταν τίποτε ἄλλο παρά οἱ ἀναμυρώσεις, τίς ὁποῖες οἱ παλαιοημερολογῖται ἱερεῖς τελοῦσαν στοὺς Νεοημερολογίτας πού προσχωροῦσαν στὶς τάξεις τῶν Γ.Ο.Χ., δηλαδή ἡ «ἀντικανονική» ἐπανάληψις «τοῦ Μυστηρίου τοῦ Ἁγίου Μύρου»¹⁹.

Ὁ Χρυσόστομος χαρακτήριζε ἀντικανονικές τίς ἀνωτέρω ἀναμυρώσεις, ἐπειδὴ θεωροῦσε ὅτι ὅλα τὰ Μυστήρια πού τελοῦσαν οἱ νεοημερολογῖται ἱερεῖς ἦταν ἔγκυρα, εἶχαν δηλαδή θεία Χάρι. Τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος θά ἔπαυαν νά ἔχουν θεία Χάρι, μόνο ἐάν αὐτὴ καταδικαζόταν ἀπὸ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο· ἀναλυτικότερα:

Κατὰ τὸν Χρυσόστομο, ἡ ἀντικανονικὴ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου τὸ 1924 ἔδινε στοὺς ἀρχιερεῖς, πού ἐπιθυμοῦσαν τὴν ἀκριβῆ τήρησι τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων μόνο τὸ ἐξῆς δικαίωμα: Νά διακόψουν βάσει τοῦ ιε' κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μέ τὴν καινοτόμο Ἱεραρχία καί διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νά τὴν καταγγείλουν «ἐνώπιον Πανορθόδοξου ἡ Μεγάλῃς Τοπικῇς Συνόδου, μόνῃς ἀρμοδίας καί δικαιουμένης νά δικάσῃ Αὐτήν, ἐπὶ τῇ πλάνῃ καί ἡ νά πείσῃ αὐτήν νά ἀποστῇ ταύτης ἡ ἐμμένουσαν εἰς αὐτήν νά κηρύξῃ Σχισματικὴν»²⁰. Οἱ ἀρχιερεῖς αὐτοὶ -ἐν προκειμένῳ οἱ Γ.Ο.Χ.- δέν δικαιοῦντο δηλαδή νά προβοῦν «εἰς τὴν κήρυξιν αὐτῆς (τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος) ὡς σχισματικῆς καί τὴν ἀκύρωσιν τῶν μυστηρίων αὐτῆς»²¹. Καί τοῦτο διότι μία Ἐκκλησία «τότε μόνον... ἀπόλλυσι τὸ κῦρος αὐτῆς καί τὴν ἀγιαστικὴν δύναμιν καί ἐνέργειαν τὰ Μυστήρια Αὐτῆς, ὅταν Αὕτη διὰ μίαν κακοδοξίαν κηρυχθῇ αἰρετικὴ ἡ Σχισματικὴ ὑπὸ τῆς ὅλης Ἐκκλησίας»²².

Βάσει τῆς ἀνωτέρω Ὁρθόδοξου διδασκαλίας ὁ Χρυσόστομος κατὰ τὸ 1935 διέκοψε ἀπλᾶ καί μόνο τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μέ τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καταγγέλοντας στὶς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες

¹⁸ Ἀμφιλοχίου ἱερομονάχου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 26.

¹⁹ Ἡλία Ἀγγελοπούλου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 80.

²⁰ Ἀμφιλοχίου ἱερομονάχου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 17.

²¹ Ἡλία Ἀγγελοπούλου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 78.

²² Ἐνθ' ἄνωτ.

τὴν ἀπὸ μέρους τῆς μονομερῆ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου. «Ἄν δέ ἡμεῖς», ἰσχυρίζεται ὁ Χρυσόστομος, «ὠνομάσαμεν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν σχισματικόν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος σχισματικὴν, τὴν λέξιν “σχίσμα” μετεχειρίσθημεν οὐχὶ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅφ’ ἦν μεταχειρίζεται ταύτην ἡ Ἐκκλησία ἵνα σημάνῃ τὴν ἀπόσχισιν ἐκ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὴν συνεπεῖα ταύτης ἀποξένωσιν τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν μυστηρίων, ἀλλ’ ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν διὰ τῆς ἐορτολογικῆς καινοτομίας ἀπέσχισεν ἑαυτὸν καὶ τὴν ἀκολουθοῦσαν αὐτῷ Ἱεραρχίαν τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸν ἐορτασμόν τῶν ἐορτῶν καὶ τὴν τήρησιν τῶν νηστειῶν...

...Ὁ Μακαριώτατος καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ ἀρχιερεῖς... κατέστησαν δυνάμει μόνον οὐχὶ δέ καὶ ἐνεργείᾳ ἔκπτωτοι τῆς θείας Χάριτος, ὥς διατελοῦντες ὑπὸ τὰς ἀράς καὶ τὰ ἀναθέματα ἅτινα ἐξετόξευσαν οἱ θεῖοι Πατέρες τῶν 7 Οἰκ. Συνόδων ἐναντίον τῶν ἀθετούντων τὰς παραδόσεις... Θὰ καταστῶσιν (δὲ) καὶ ἐνεργείᾳ ἔκπτωτοι τῆς θείας Χάριτος καὶ ἀλλότριοι τοῦ ὀρθοδόξου πνεύματος τῶν μυστηρίων, ὅταν οὗτοι κηρυχθῶσι τοιοῦτοι καὶ ἐνεργείᾳ σχισματικοὶ ὑπὸ πανορθόδοξου Συνόδου, μόνῃς δικαιουμένης πρὸς τοῦτο κατὰ τὰ θέσμια τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας»²³.

Δυστυχῶς οἱ ἐπίσκοποι Κυκλάδων καὶ Βρεσθένες «μὴ ἀρκεσθέντες εἰς τὴν διακοπὴν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς καινοτόμου Ἱεραρχίας τῆς Ἑλλάδος, ἐκήρυξαν οὐ μόνον τοὺς καινοτόμους Ἱεράρχας Σχισματικούς ἄνευ οὐδεμιᾶς δίκης καὶ ἀπολογίας, ἀλλὰ καὶ τὴν ὅλην Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος Σχισματικὴν, σφετερισθέντες, οἱ δειλαιοὶ, οὐδέν ἥττον, οὐδέν ἔλαττον δικαίωμα Οἰκουμενικῆς ἢ Τοπικῆς Συνόδου»²⁴.

ε΄. Ἡ ὀρθότης τῶν ἀπόψεων τοῦ πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου

Ὅπως εἶδαμε ἀνωτέρω, ἡ πρώτη διάσπασις στὶς τάξεις τῶν Γ.Ο.Χ. ὀφειλόταν στὴν διαφωνία ὡς πρὸς τὸν τρόπο ἀντιμετωπίσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Οἱ μὲν Ματθαϊκοὶ (ὁπαδοὶ τοῦ Βρεσθένος Ματθαίου) ὑποστήριζαν τὴν θεωρίαν περὶ αὐτόματης ἀποκοπῆς τῆς

²³ Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 79.

²⁴ Χρυσοστόμου πρώην Φλωρίνης, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 19.

καινοτόμου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καί τῆς ἐπακόλουθης αὐτόματης ἀπωλείας τῆς θείας Χάριτος ἀπό τά Μυστήριά της λόγω τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡμερολογίου²⁵. Ἀπό τήν ἄλλη πλευρά οἱ Φλωρινιακοί (ὀπαδοί τοῦ πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου) ἀντέτειναν, ὅτι κάτι τέτοιο θά συνέβαινε μόνο ἔπειτα ἀπό καταδικαστική ἀπόφασι Πανορθοδόξου Συνόδου. Γιά τόν λόγο αὐτό οἱ τελευταῖοι ἀρνοῦντο κατηγορηματικά καί χαρακτηρίζαν παράνομη τήν ἀναμύρωσι τῶν Νεοημερολογιτῶν (πού εἶχαν βαπτισθῇ μετά τήν ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου) κατὰ τήν προσχώρησί τους στοὺς Γ.Ο.Χ.

Ὅφειλουμε νά ὁμολογήσουμε ὅτι ὁρθές ἦταν μόνο οἱ θέσεις τοῦ Χρυσοστόμου. Φυσικά διαφωνοῦμε ριζικά μέ τήν ἄποψί του, ὅτι οἱ Γ.Ο.Χ. εἶχαν τό δικαίωμα νά διακόψουν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος βάσει τοῦ ιε' κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου. Ὁ ἀνωτέρω κανὼν ἐπέτρεπε τήν ἀπόσχισι μόνο σέ περιπτώσεις διακηρύξεως αἰρετικῶν διδασκαλιῶν, κάτι πού δέν ἔσχυε φυσικά γιά τήν ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου, ἡ ὁποία ἀδιαμφισβήτητα δέν πρόσβαλλε τά δόγματα τῆς πίστεως.

Παρά ταῦτα οἱ ὑπόλοιπες θέσεις τοῦ Χρυσοστόμου, οἱ ὁποῖες ἀφοροῦν τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ὁφείλουμε νά ἀντιμετωπίσουμε ἓνα ἐπίσκοπο ἢ ἓνα σύνολο ἐπισκόπων πού διακηρύττουν αἰρετικά φρονήματα, ἦταν σύμφωνες μέ τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων. Στίς περιπτώσεις αὐτές ἔχουμε πράγματι τό δικαίωμα νά διακόψουμε τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί τους καί νά τοὺς καταγγείλουμε σέ Ὅρθοδοξο Σύνοδο, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μόνη ἀρμόδια νά τοὺς ἀποκόπη ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ἐφόσον παραμένουν ἀμετανόητοι.

Ἔως τήν ὀριστική καταδίκη τους ἀπὸ τήν Ὅρθοδοξο Σύνοδο οἱ ἀνωτέρω ἐπίσκοποι θεωροῦνται βέβαια μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Δέν τίθενται δηλαδή αὐτόματα ἐκτὸς Ἐκκλησίας οὔτε γίνονται αὐτόματα ἐκπτωτοὶ τῆς ἱερωσύνης καί τῆς θείας Χάριτος, μὲν ἀρχίσουν νά κηρύττουν τήν αἵρεσι ἢ μὲν ἐμεῖς διακόψουμε τήν κοινωνία μαζί τους. Ὅπως ἄλλωστε εἶχαμε ἀναφέρει στὸ β' κεφάλαιο τοῦ α' μέρους, ἓνας κληρικός τίθεται ἐκτὸς Ἐκκλησίας μέ δύο τρόπους: Εἴτε διὰ

²⁵ Ἀνδρέου Πατρῶν, *Ματθαῖος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ.*, σελ. 78.

συνοδικῆς ἀποφάσεως²⁶ εἴτε διὰ τῆς ἀπό μέρους του ἐγκαταλείψεως τῆς Ἐκκλησίας καί προσχωρήσεως σέ κάποια κοινότητα αἰρετικῶν²⁷.

Τά ἀνωτέρω βλέπουμε νά ἐφαρμόζονται ἐπακριβῶς στήν περίπτωσι τοῦ Νεστορίου. Ὁ Νεστόριος δηλαδή δέν ἀποκόπηκε αὐτόματα ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, μόλις ἄρχισε νά κηρύττει αἰρετικά φρονήματα, παρά τό ὅτι μάλιστα πολλοί Ὀρθόδοξοι διέκοψαν ἄμεσα τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί του, χωρίς νά ἀναμένουν τήν ἀπόφασιν κάποιας Ὀρθοδόξου Συνόδου²⁸. Ἀντιθέτως, ὁ Νεστόριος ἕως τήν ὀριστική καταδίκη του ἀπό τήν Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο ἦταν μέλος τῆς Ἐκκλησίας, δηλαδή ἐπίσκοπος ὁ ὁποῖος τελοῦσε ἔγκυρα Μυστήρια. Αὐτό ἀποδεικνύεται ἀπό τά ἑξῆς:

1. Ἀρκετοί ἀπό τοὺς Ὀρθοδόξους δέν εἶχαν διακόψει τήν κοινωνία μέ τόν Νεστόριο ἕως τήν Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο, ἀλλά προσπάθησαν -ὅπως π.χ. ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας- νά τόν ὁδηγήσουν σέ μετάνοια δι' ἄλλων εἰρηνικῶν τρόπων²⁹.

2. Ὁ Νεστόριος ἀπεκαλεῖτο «*εὐλαβέστατος καί ὁσιώτατος*»³⁰ ἀπό τοὺς ἐπισκόπους τῆς Συνόδου ἕως τήν στιγμή τῆς καταδίκης του, ἐνῶ μετὰ ἀπό αὐτήν ἀπεκαλεῖτο «*ἀσεβέστατος*»³¹.

3. Τέλος, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Φώτιος, «*τοῦ Νεστορίου καθαιρεθέντος*» ἀπό τήν Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο «*οὐδεὶς τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων καθήρηται*»³², δηλαδή οἱ μυστηριακές του πράξεις κρίθηκαν ἔγκυρες.

στ΄. Ἀνορθόδοξες οἱ ἀπόψεις τῶν Ματθαϊκῶν

Οἱ ἀπόψεις ἐπομένως τῶν Ματθαϊκῶν ἦταν ἀνορθόδοξες. Ἡ θεωρία τους δηλαδή περί αὐτόματης ἀποκοπῆς ἀπό τό σῶμα τῆς

²⁶ Ὅσιου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Πηδάλιον*, σημείωσις 2, σελ. 4-5 καί σημείωσις 6, σελ. 696.

²⁷ Μεγάλου Βασιλείου, *Κανὼν α΄*, P.G.138, 577C-579A.

²⁸ Ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή ιη΄*, P.G.77, 125BC.

²⁹ Ἀγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή ια΄*, P.G.77, 81A, 84CD.

³⁰ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, βιβλίον γ΄, κεφ. ιε΄, § μα΄, σελ. 222.

³¹ Σ. Μήλια, *Τῶν ἱερῶν Συνόδων... συλλογή*, τόμος α΄, σελ. 543α.

³² *Ἐρωτήματα δέκα...*, ἐρωτήσεις δ΄, P.G.104, 1224A.

Ἐκκλησίας τῶν ἐπισκόπων πού κηρύττουν κάποια αἵρεσι ἢ ἀθετοῦν τίς ἐκκλησιαστικές παραδόσεις (ἐν προκειμένῳ τῶν Νεοπμερολογιτῶν) καί ἐπακόλουθης, αὐτόματης ἀπωλείας τῆς θείας Χάριτος ἀπό τὰ Μυστήριά τους ἀποτελεῖ τήν δεύτερη σέ σπουδαιότητα ζηλωτική, ἐκκλησιολογική κακοδοξία³³ (μετά ἀπό τήν θεωρία ὅτι ἐπιτρέπεται διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἀκόμη καί γιά μὴ δογματικούς λόγους). Κατά συνέπεια τελείως ἐσφαλμένη κρίνεται καί ἡ ἀπαίτησις τῶν Ματθαικῶν γιά ἀναμύρωσι τῶν Νεοπμερολογιτῶν, πού προσχωροῦσαν στοὺς Γ.Ο.Χ.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω συνάγεται, ὅτι ἡ ἀπόσχισις τῶν Ματθαικῶν ἀπὸ τοὺς Φλωρινιακοὺς ἦταν ἀπαράδεκτη, καθὼς αὐτὴ ὄχι μόνον δέν ὀφειλόταν σέ δογματικούς λόγους (γιά τοὺς ὁποίους καί μόνον ὁ ιε' κανὼν τῆς ΑΒ' Συνόδου ἐπιτρέπει τήν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας) ἀλλὰ ἐπιπλέον στηριζόταν σέ ὁλωσδιόλου ἀντιπατερικὲς θεωρίες.

Θά θέλαμε τέλος νά ἐπισημάνουμε, ὅτι ἡ ἄρνησις τῶν Φλωρινιακῶν νά ἀναμυρώνουν τοὺς Νεοπμερολογίτας δέν θά ἀποτελοῦσε ἐπαρκῆ λόγο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ἀκόμη καί στὴν περίπτωσι πού ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος εἶχε καταδικασθῇ ἀπὸ Ὁρθόδοξο Σύνοδο, εἶχε ἀποκοπῇ ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καί εἶχε ἀποστερηθῇ τῆς θείας Χάριτος. Καί τοῦτο διότι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐφήρμοσε ἀρκετές φορές τήν ἐκκλησιαστικὴ Οἰκονομία κατὰ τήν ἐπιστροφὴ τῶν αἵρετικῶν καί σχισματικῶν στοὺς κόλπους της.

Ἡ Ἐκκλησία δηλαδὴ ἀνάλογα μὲ τίς περιπτώσεις τῶν αἵρετικῶν καί τίς χρονικὲς περιόδους δεχόταν τήν ἐπιστροφὴ τους μὲ τρεῖς διαφορετικούς τρόπους³⁴: Εἴτε μὲ ἀναβαπτισμό (ὅπως π.χ. τοὺς Πεπουζηνούς³⁵), εἴτε μὲ ἀναμύρωσι (ὅπως π.χ. τοὺς Ἀρειανούς³⁶), εἴτε μὲ ἀπλὴ μετανοία καί Ὁρθόδοξο ὁμολογία. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα τῆς τελευταίας περιπτώσεως ἀποτελεῖ ὁ 95ος κανὼνας τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Σύμφωνα μὲ αὐτόν, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία προκειμένου νά διευκολύνῃ τήν ἐπιστροφὴ στὸ σῶμα της τῶν ἐπὶ δύο αἰῶνας κα-

³³ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων*, τεύχος 47-48, σελ. 348-349.

³⁴ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή μ'*, βιβλίον α', Π.Γ.99, 1052C.

³⁵ Μεγάλου Βασιλείου, *Κανὼν α'*, Π.Γ.138, 577Α.

³⁶ *Ζ' κανὼν Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου*, Π.Γ.137, 344Α.

ταδικασμένων καί ἐκτός Ἐκκλησίας εὕρισκομένων Νεστοριανῶν καί Μονοφυσιτῶν ἀπαιτοῦσε ἀπό αὐτοὺς μόνο ἀπλή ὁμολογία (Ὁρθόδοξο λίβελλο)³⁷.

Ἡ ἀνωτέρω οἰκονομία τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία ἐφαρμόσθηκε ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν γιὰ ἀρκετοὺς αἰῶνας, καταδεικνύει τὸ πόσο παράλογο ἦταν τὸ σχίσμα τῶν Ματθαϊκῶν, πού ἀπαιτοῦσαν τὴν ἀναμύρωσι τῶν Νεοημερολογιτῶν, οἱ ὅποιοι οὔτε κάποια αἵρεσι εἶχαν κηρύξει οὔτε εἶχαν καταδικασθῇ ὡς αἰρετικοὶ ἀπὸ κάποια Ὁρθόδοξο Σύνοδο.

Τὸ σχίσμα τοῦ 1937 ἦταν ἀδιαμφισβήτητα τὸ πιό τραγικὸ, ζηλωτικὸ σχίσμα. Ἡ διαμάχη Φλωρινιακῶν - Ματθαϊκῶν, ἡ ὁποία ὑφίσταται μέχρι σήμερα, ἦταν ἀδυσώπητη, ἐνῶ οἱ μεταξὺ τους ὕβρεις ὑπερέβησαν κάθε ὄριο - κυρίως ἀπὸ τὴν πλευρά τῶν Ματθαϊκῶν. Πράγματι, οἱ τελευταῖοι θεωροῦν τοὺς Φλωρινιακοὺς ὡς σχισματικούς καί μάλιστα χειροτέρους ἀπὸ τοὺς Νεοημερολογίτας. Ὑποστηρίζουν ἐπίσης ὅτι οἱ Φλωρινιακοὶ εἶναι ἐκτός Ἐκκλησίας, δέν ἔχουν ἀποστολική διαδοχή, ἱερωσύνη, ἔγκυρα Μυστήρια καί σωτηρία. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ τελοῦν ἀναμυρώσεις στοὺς Φλωρινιακοὺς, πού προσχωροῦν στὴν παράταξί τους.

Ἡ προοδευτικὴ ἀποδοχὴ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν Γ.Ο.Χ. τῆς ματθαϊκῆς κακοδοξίας περὶ αὐτόματης ἀποκοπῆς ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τῶν ἐπισκόπων πού κηρύττουν κάποια αἵρεσι καί ἡ μεγίστη σημασία τῆς κακοδοξίας αὐτῆς σέ σχέσι μὲ τὴν μετέπειτα πορεία τῶν Γ.Ο.Χ. καί κυρίως τίς χειροτονίες τους, εἶναι ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ἀναγκασθήκαμε νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ αὐτὴν καί τὴν ἀναίρεσί της περισσότερο ἴσως, ἀπὸ ὅσο ἔπρεπε. Στὴν συνέχεια θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀναλύσουμε τὰ τραγικὰ ἀδιέξοδα, στὰ ὁποῖα ὁδηγοῦνται οἱ Γ.Ο.Χ. λόγω τῆς ἀποδοχῆς τοῦ κακοδόξου αὐτοῦ ἐκκλησιολογικοῦ φρονήματος, καί κυρίως τὴν ἀνειλικρινῆ καί τελείως ἀσυνεπῇ πορεία τους σέ σχέσι πάντοτε μὲ τὰ φρονήματα πού διακηρύττουν.

³⁷ PG.137, 841C.

ζ'. Ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομου (1950)

Ὅπως εἶδαμε, ὁ πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος ἦλθε σέ διάστασι μέ τόν Βρεσθένης Ματθαῖο λόγω τῆς ἀρνήσεώς του νά ἀποδεχθῇ, ὅτι τά Μυστήρια τῶν Νεομερολογιτῶν δέν εἶχαν θεία Χάρι καί ὅτι οἱ Νεομερολογῖται ἔπρεπε νά ἀναμυρώνωνται κατά τήν προσχώρησί τους στούς Γ.Ο.Χ. Παρά ταῦτα ὁ Χρυσόστομος ἔπειτα ἀπό δεκατρία ἔτη ἐκκλησιαστικοῦ σχίσματος (26-9-1950) ἐξέδωσε μία Ἐγκύκλιο, στήν ὁποία ὑποστήριζε τά ἀκριβῶς ἀντίθετα, δηλαδή τίς ἀπόψεις τοῦ Ματθαίου.

Κατά τήν γνώμη μας, ὁ Χρυσόστομος ἀναγκάσθηκε νά ἐκδώσῃ τήν Ἐγκύκλιο αὐτή λόγω τῶν πιέσεων πού δεχόταν ἀπό ἱερεῖς τῆς παρατάξεώς του, οἱ ὁποῖοι ἀσπάζονταν τά ματθαϊκά φρονήματα. Ὁ Χρυσόστομος σκόπευε ἐπιπλέον διά τῆς ἀνωτέρω Ἐγκυκλίου νά ἀφομοιωσῇ ὅσο τό δυνατόν περισσότερους κληρικούς καί πιστούς, οἱ ὁποῖοι ἀποσκιρτοῦσαν ἀπό τίς ματθαϊκές τάξεις μετά τόν θάνατο τοῦ Ματθαίου (14-5-1950).

Ἡ ἀνωτέρω διακήρυξις τοῦ Χρυσόστομου ὅτι τά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «στεροῦνται τῆς ἀγιαστικῆς χάριτος»³⁸ καί ἡ προτροπή του γιά ἀναμύρωσι τῶν Νεομερολογιτῶν χαρακτηρίσθηκε ἀπό τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ὡς τό «πλέον ἐπαίσχυντον σημεῖον τῆς ὅλης σταδιοδρομίας αὐτοῦ» καί ὡς ἡ «σπουδαιότερα πρόκλησις» κατά τῆς Ἐκκλησίας³⁹. Μέ τήν ἄποψι αὐτή συμφωνοῦμε ἀπολύτως. Ὅσο μεγάλος καί ἂν ἦταν ὁ πόθος τοῦ Χρυσόστομου γιά ἐπανένωσι τῶν Γ.Ο.Χ., δέν δικαιολογοῦσε τήν διακήρυξι τέτοιων ἀπαραδέκτων φρονημάτων. Φρονήματα μάλιστα τά ὁποῖα ὁ Χρυσόστομος δέν ἀσπαζόταν, καθὼς στήν Ἐγκύκλιό του δέν ἐξέφραζε καμμία αἴτησι συγγνώμης πρὸς τοὺς Ματθαϊκούς, πράγμα πού θά συνέβαινε, ἐάν ὁ Χρυσόστομος πίστευε, τά ὅσα ἔγραφε.

Γενικότερα ὁ Χρυσόστομος, ὅπως προαναφέραμε, ἐντάχθηκε στοὺς Γ.Ο.Χ. ἔχοντας ὡς σκοπὸ «τὴν ἐπαναφορὰν τοῦ πατρίου ἑορτολογίου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν»⁴⁰ καί τὴν συγκράτησι τῶν Γ.Ο.Χ. μέσα σέ λογικά,

³⁸ Μάρκου Χανιώτου, *Τὸ ἡμερολογιακὸν σχίσμα*, σελ. 167.

³⁹ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, *Ιστορικὴ καὶ κανονικὴ θεώρησις...*, σημείωσις 569, σελ. 295.

⁴⁰ Ἡλία Ἀγγελοπούλου, *Μητροπολίτης πρ. Φλωρίνης Χρυσόστομος Καβουρίδης*, σελ. 83.

ἐκκλησιολογικά πλαίσια. Ὁ Χρυσόστομος δὲν ἐφήρμοσε ποτέ, τὰ ὅσα ἔγραφε στὴν Ἐγκύκλιο τοῦ 1950, διότι οὐδέποτε ἀποδέχθηκε τὴν μαθηταὶκὴ ἄποψι περὶ ἀποκοπῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ἀνάγκης δημιουργίας μιᾶς νέας Ἐκκλησίας, τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ. Ὁ Χρυσόστομος θεωροῦσε τὴν Ἐκκλησία τοῦ νέου ἡμερολογίου ὡς τὴν νόμιμη καὶ «ἀνεγνωρισμένην *Αὐτοκέφαλον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν*», τοὺς δὲ Γ.Ο.Χ. ὡς «*μίαν φρουράν, ἥτις φρουρεῖ τὸν θεσμόν τοῦ ὀρθοδόξου Ἐορτολογίου, ὃν ἠθέτησεν ὡς μὴ ὥφειλεν ἡ πλειοψηφία τῆς Ἱεραρχίας*»⁴¹.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ὁ Χρυσόστομος δύο ἔτη μετὰ τὴν ἔκδοσι τῆς ἀνωτέρω Ἐγκυκλίου τοῦ ὠνόμαξε τοὺς Γ.Ο.Χ. ὄχι ὡς τὴν μοναδικὴ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ὡς «*θρησκευτικὴ κοινότητα τῶν Παλαιοημερολογιτῶν*»⁴² καὶ ὡς «*ἀποσχισθέντας ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας Παλαιοημερολογίτας*», τοὺς ὁποίους ἡ Ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία ὥφειλε «*εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς νὰ προσελκύσῃ*»⁴³.

Αὐτὸ ὅμως πού ἀναμφίβολα ἀποδεικνύει, ὅτι ὁ Χρυσόστομος δὲν πίστευε, τὰ ὅσα διεκήρυξε τὸ 1950, εἶναι ἡ ἀπόφασίς του νὰ μὴ προβῇ σὲ νέες χειροτονίες ἀρχιερέων, μὲ ἀποτέλεσμα ἡ παράταξις μετὰ τὸν θάνατό του (1955) νὰ μείνῃ καὶ πάλι χωρὶς ἐπίσκοπο. Ἐάν ὁ Χρυσόστομος ἀποδεχόταν τίς μαθηταϊκὲς κακοδοξίες, σύμφωνα μὲ τίς ὁποῖες τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀποτελοῦσαν μόνο οἱ Γ.Ο.Χ. καὶ ὄχι οἱ Ἐκκλησίες πού ἀκολουθοῦσαν τὸ νέο ἡμερολόγιο καὶ ὅσες κοινωνοῦσαν μαζί τους, εἶναι σίγουρο ὅτι δὲν θὰ ἄφηνε τὴν Ἐκκλησία τῶν Γ.Ο.Χ. ἀνεπίσκοπη.

η´. Οἱ χειροτονίες τῶν Φλωρινιακῶν Γ.Ο.Χ.

Τὸ μεγάλο κενὸ πού ἄφησε ὁ θάνατος τοῦ Χρυσοστόμου (1955) στὴν ἡγεσία τῶν Γ.Ο.Χ. ἔσπευσαν νὰ καλύψουν ἄμεσα οἱ κληρικοὶ τῆς παρατάξεώς του. Οἱ Φλωρινιακοὶ ἕως τὸ 1960 διοικοῦντο καὶ πάλι ἀπὸ ἐπιτροπὴ ἱερέων⁴⁴, οἱ ὁποῖοι, ἀξίζει νὰ σημειωθῇ, διεκήρυτταν

⁴¹ Χρυσοστόμου πρῶν Φλωρίνης, *Ἄπαντα*, τόμος β´, σελ. 24.

⁴² Ἰωάσαφ Ἀνάγνου, *Βίβλα Ὁρθοδοξίας*, σελ. 35.

⁴³ Ἀμφιλοχίου ἱερομονάχου, «*Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν*», σελ. 34.

⁴⁴ Ζηλωτῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων, *Σύντομος ἱστορικὴ περιγραφή τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν Ἑλλάδος*, σελ. 35-36.

κατηγορηματικά τήν συμφωνία τους μέ τίς ματθαιικές απόψεις περί απουσίας τῆς θείας Χάριτος ἀπό τά Μυστήρια τῶν Νεοημερολογιτῶν. Καθώς ὁμως θά ἀποδειχθῇ κατωτέρω, οἱ Γ.Ο.Χ. στήν πραγματικότητα δέν ἀποδέχονταν τίς απόψεις αὐτές· ἀπλά προσπαθοῦσαν νά τρομοκρατήσουν τοὺς ἀπλοὺς πιστοὺς, τοὺς ὁποίους προσπαθοῦσαν μέ κάθε τρόπο νά ἐντάξουν στίς τάξεις τους.

Πράγματι, ἔπειτα ἀπό ἐπίμονες προσπάθειες οἱ Γ.Ο.Χ. ἀπέκτησαν τό 1960 τόν πρῶτο τους ἐπίσκοπο. Ὁ ἀρχιμανδρίτης Ἀκάκιος Παπᾶς χειροτονήθηκε στήν Ἀμερική ὡς ἐπίσκοπος Ταλαντίου ἀπό τοὺς ἐπισκόπους Σικάγου Σεραφεῖμ καί Νηπηρόιτ Θεόφιλο, οἱ ὁποῖοι ἀνῆκαν στήν λεγομένη Σύνοδο τῶν Ρώσων τῆς Διασποράς⁴⁵. Ἡ τέλεσις τῆς χειροτονίας αὐτῆς ἀποτελεῖ σίγουρα τήν μεγαλύτερη καταδίκη τῶν Γ.Ο.Χ., καθώς φανερώνει τήν ἀνειλικρίνεια καί δολιότητά τους· συγκεκριμένα:

1. Ἡ χειροτονία πραγματοποιήθηκε παρὰ τήν ρητή ἀπαγόρευσι τῆς Ρωσικῆς Συνόδου⁴⁶.

2. Στήν χειροτονία συμμετεῖχαν μόνο δύο ἐπίσκοποι.

3. Ἡ χειροτονία ἐτελέσθη ὑπερορίως μέ τήν πρόφασιν, ὅτι ὅλοι οἱ νεοημερολογῖται ἐπίσκοποι τῆς Ἑλλάδος ἦταν σχισματικοί καί ἐστερημένοι τῆς θείας Χάριτος.

4. Οἱ Γ.Ο.Χ. δέν τόλμησαν ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη νά ἀνακοινώσουν τά ὀνόματα τῶν ἐπισκόπων πού τέλεσαν τήν χειροτονία⁴⁷. Ἡ ἔνοχη αὐτή ἀπόκρυψις τῶν ὀνομάτων, καθώς ἦταν φυσικό δημιουργοῦσε ἀμφιβολίες σέ κάθε λογικό ἄνθρωπο γιά τήν ἀξιοπιστία τῆς χειροτονίας. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι μετά τήν γνωστοποίησι τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπισκόπων πού χειροτόνησαν τόν Ἀκάκιο, ὁ Θεόφιλος ἀρνήθηκε κατηγορηματικά τήν συμμετοχή του στήν χειροτονία αὐτή⁴⁸.

⁴⁵ Στ. Καραμήτσου - Γαμβρούλια, *Αἱ χειροτονίαι τῶν Γ.Ο.Χ. ἀπό κανονικῆς ἐπόψεως*, σελ. 19-20.

⁴⁶ Καλλίστου Κορινθίας, *Δικαιοσύνην μάθετε (καί κρίνετε) οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς*, σελ. 8-9.

⁴⁷ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 348.

⁴⁸ Ἐκκλησίας Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, *Διάλογος ἐν ἀγάπῃ καί ἀληθείᾳ διά τήν ἐν Χριστῷ ἔνωσιν*, σελ. 69.

5. Ἐκεῖνα ὅμως πού ἀποδεικνύουν, ὅτι ἡ χειροτονία τοῦ Ἀκακίου δέν ἦταν τίποτε ἄλλο παρά ἐμπαιγμός Θεοῦ καί ἀνθρώπων εἶναι τά κατωτέρω: Ἡ Σύνοδος τῶν Ρώσων τῆς Διασποράς:

α'. Εἶχε ἐπὶ δεκαετίες διακόψει κάθε σχέσι μέ τό πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας, τό ὁποῖο κατηγοροῦσε γιά σύμπραξι μέ τοὺς Κομμουνιστάς. Παρά ταῦτα εἶχε πλήρη ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ ὅλες τίς Ἐκκλησίες πού ἀκολουθοῦσαν τό νέο ἡμερολόγιο⁴⁹ καί μέ ὅλες τίς Ἐκκλησίες πού συμμετεῖχαν στήν Οἰκουμενική Κίνησι καί ἰδίως μέ τοὺς Ἀθηναγόρα Κωνσταντινουπόλεως καί Ἰάκωβο Ἀμερικῆς⁵⁰, τοὺς ὁποίους οἱ Γ.Ο.Χ. θεωροῦν αἰρεσιάρχας.

β'. Εἶχε ἐνορίες καί μέ τό ἰουλιανό καί μέ τό νέο ἡμερολόγιο.

γ'. Δέν ἦταν ἄμοιρη συμπροσευχῶν μέ αἰρετικούς. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικά τήν παρουσία (1951) Ἀγγλικανοῦ ἀρχιερέως μέ πλήρη ἀρχιερατική στολή στό ἱερό Βῆμα κατά τήν χειροτονία τοῦ ἐπισκόπου Βιταλίου. Ἐπίσης τήν συμμετοχή τοῦ ἐπισκόπου Φιλαρέτου σέ λιτανεῖα μαζί μέ παπικό ἐπίσκοπο καί τήν τέλεσι παρακλήσεως σέ παπικό ναό (δεκαετία τοῦ 1960)⁵¹. Οἱ Ρῶσοι ἔστειλαν ἐπίσης κατόπιν παπικῶν προσκλήσεων τρεῖς παρατηρητάς στήν μεγάλη παπική Σύνοδο τοῦ Βατικανοῦ⁵².

6. Σύμφωνα μέ τήν μαρτυρία τοῦ Σεραφεῖμ ὁ «*Θεόφιλος ἠκολούθει τό νέον ἡμερολόγιον... Ὁ ἐν Detroit Καθεδρικός ναός* (στόν ὁποῖο ἔγινε ἡ χειροτονία), *λειτουργεῖ μέ τό νέον ἡμερολόγιον. Δέν ἀπέκρυψα τό γεγονός τοῦτο ἀπό τόν Ἐπίσκοπον Ἀκάκιον*»⁵³.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω στοιχείων -καί ἰδίως τῶν δύο τελευταίων- οἱ Γ.Ο.Χ. καλοῦνται νά ἀπαντήσουν στά ἐξῆς ἐρωτήματα, ἂν καί, κατά τήν γνώμη μας, αὐτό εἶναι ἀδύνατο νά γίνη:

1. Ἡ χειροτονία τοῦ Ἀκακίου ἀπό ἓνα νεοημερολογίτη ἐπίσκοπο καί ἀπό ἓνα παλαιοημερολογίτη, ὁ ὁποῖος ὅμως κοινωνοῦσε πλήρως μέ τοὺς Νεοημερολογίτας, δέν πρέπει νά θεωρηθῇ ἄκυρη, καθὼς κατά

⁴⁹ Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου, *Τά δύο ἄκρα*, σελ. 69.

⁵⁰ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων*, τεύχος 74, σελ. 49.

⁵¹ Κυπριανοῦ ἀγιοκυπριανίτου, *Ὁρθοδοξία καί Οἰκουμενική Κίνησις*, σελ. 78.

⁵² Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου, *ἐνθ' ἄνωτ.* σελ. 143.

⁵³ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος Πνοή*, τεύχος 130, σελ. 424.

τήν εποχή εκείνη (1960) οί Γ.Ο.Χ. καί ιδίως ὁ Ἀκάκιος διεκήρυτταν, ὅτι τὰ Μυστήρια τῶν Νεοημερολογιτῶν στεροῦνται τῆς θείας Χάριτος⁵⁴;

Θά πρέπει ἄλλωστε νά σημειωθῇ, ὅτι ὁ Ἀκάκιος ἦταν ἕνας ἀπό τοὺς πλέον φανατικούς ὑποστηρικτάς τῶν μαθητικῶν κακοδοξιῶν. Ὁ Ἀκάκιος ὑποστήριζε πάντοτε, ὅτι οἱ νεοημερολογῖται ἐπίσκοποι εἶναι σχισματικοί, ὅτι τὰ Μυστήριά τους εἶναι ἄμοιρα τῆς θείας Χάριτος καί ὅτι οἱ Νεοημερολογῖται πού προσχωροῦν στοὺς Γ.Ο.Χ. πρέπει ὅπωςδῆποτε νά ἀναμυρῶνονται, τακτική ἄλλωστε πού ὁ ἴδιος διαρκῶς ἐφήρμοζε⁵⁵. Ὁ Ἀκάκιος ἐπίσης ἕως τὸ 1945 ἀποκαλοῦσε τὸν ὑποστηρικτὴ τῶν ἀντιθέτων, ἐκκλησιολογικῶν φρονημάτων πρῶην Φλωρίνης Χρυσόστομο «ἀνισόροπον, φρενοβλαβῆ, παλίμβουλον, ἀκατάρτιστον καί ἀμαθέστατον θεολογικῶς καί ἐκκλησιαστικῶς, πεπλανημένον, κακόδοξον, ψευδοδιδάσκαλον, ψευδαπόστολον, ψευδεπίσκοπον, ἀνατροπέα τῶν ἐκκλησιαστικῶν παραδόσεων»!⁵⁶

2. Γιατί οἱ Γ.Ο.Χ. συντηροῦσαν ἐπὶ δεκαετίες ἕνα φοβερό σχίσμα μέ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἐφόσον τὸ 1960 ἀπέδειξαν ὅτι τὴν θεωροῦσαν ἱκανή νά τοὺς μεταδώσῃ τὴν Χάρι τῆς ἀρχιερωσύνης;

3. Τί περισσότερο εἶχε ὁ νεοημερολογίτης Θεόφιλος, τὸν ὁποῖο ὁ Ἀκάκιος ἀποκαλοῦσε «ὁμόδοξο κανονικὸ ἐπίσκοπο»⁵⁷ ἀπὸ τοὺς ἐπισκόπους τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοὺς ὁποίους οἱ Γ.Ο.Χ. ἐπὶ δεκαετίες κατηγοροῦσαν ὡς σχισματικούς καί ἐστερημένους τῆς θείας Χάριτος;

4. Ποιούς σκόπευαν νά κοροϊδεύσουν οἱ Γ.Ο.Χ. μέ τὴν ἐπὶ ἑπταετίας ἀπόκρυψι τῶν ὀνομάτων τῶν ἐπισκόπων πού χειροτόνησαν τὸν Ἀκάκιο; Τὸν Θεό ἢ τοὺς ἀνθρώπους;

Τὸ 1962 ὁ Ἀκάκιος χειροτόνησε νέους ἐπισκόπους μέ τὴν σύμπραξι τοῦ ἐπισκόπου τῆς Ρωσικῆς Διασπορᾶς Λεοντίου Χιλῆς⁵⁸, ὁ ὁποῖος ἐνήργησε καί πάλι κρυφά ἀπὸ τὴν προϋσταμένη του ἀρχή⁵⁹. Τό κῦρος τῶν χειροτονιῶν τοῦ 1960 καί 1962 ἀναγνώρισε ἡ Σύνοδος τῶν Ρώσων

⁵⁴ *Περιοδικὸ Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων*, τεῦχος 68, σελ. 267.

⁵⁵ Ἔνθ' ἄνωτ. τεῦχος 79, σελ. 260.

⁵⁶ Ἔνθ' ἄνωτ. τεῦχος 81, σελ. 339-340.

⁵⁷ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἔνθ' ἄνωτ.

⁵⁸ Ζηλωτῶν Ἀγιορειτῶν Πατέρων, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 38.

⁵⁹ Ἀμφιλοχίου ἱερομονάχου, «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν», σελ. 43.

τῆς Διασπορᾶς μόλις τό 1969, ἡ ὁποία δήλωσε ταυτόχρονα στόν τότε ἀρχιεπίσκοπο τῶν Γ.Ο.Χ. Αὐξέντιο, ὅτι «*θεωρεῖ τήν ὑμετέραν Ἱεραρχίαν, ὡς ἀδελφούς ἐν Χριστῷ, οἱ ὁποῖοι θά εἶναι ἐν πλήρει ἐπικοινωνίᾳ μεθ' ἡμῶν*»⁶⁰.

Οἱ Γ.Ο.Χ. δέχθηκαν μέ ιδιαίτερη χαρά καί ικανοποίησι τήν ἀνωτέρω ἀναγνώρισι ἀπό τοὺς Ρώσους, οἱ ὁποῖοι μετά τό 1965 διέκοπταν προοδευτικά τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες πού συμμετεῖχαν στήν Οἰκουμενική Κίνησι. Φυσικά οἱ Ρῶσοι κατά τό 1969 δέν εἶχαν διακόψει τήν κοινωνία μέ ὅλες τίς Τοπικές Ἐκκλησίες, ὅπως π.χ. μέ τήν Ἐκκλησία τῆς Σερβίας, μέ τήν ὁποία μάλιστα δέν διέκοψε ποτέ τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία. Τό γεγονός αὐτό ἀπεδείκνυε, ὅτι ἂν ὄχι ἄμεσα τουλάχιστον ἔμμεσα τόσο οἱ Ρῶσοι ὅσο καί οἱ Γ.Ο.Χ. κοινωνοῦσαν καί μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καί ἰδίως μέ τίς Ἐκκλησίες τοῦ νέου ἡμερολογίου.

Αὐτό βέβαια δέν ἀπασχολοῦσε τοὺς Γ.Ο.Χ., οἱ ὁποῖοι ἤδη ἀπό τό 1960 εἶχαν ἀποδείξει ὅτι εἶναι τελείως ἀνειλικρινεῖς καί ἀσυνεπεῖς πρὸς τήν ἐκκλησιολογία τους, καί τό μόνο πού τοὺς ἐνδιέφερε ἦταν ἡ πάσι θυσίᾳ συντήρησις τοῦ ἀντικανονικοῦ σχίσματός τους. Ἡ ἀνειλικρινειὰ τους αὐτή γινόταν περισσότερο ἐμφανής, ὅταν σέ κάθε εὐκαιρία διεκήρυτταν ἐπίσημα τό φρόνημά τους περί ἀπουσίας θείας Χάριτος ἀπό τά Μυστήρια τῶν Νεοημερολογιτῶν⁶¹ -μέ τοὺς ὁποίους φυσικά ἔμμεσα ἢ ἄμεσα κοινωνοῦσαν- ἀδιαφορώντας γιά τήν τελείως ἀντίθετη ἀποψι τῶν Ρώσων⁶².

Τό γεγονός ὅτι οἱ Γ.Ο.Χ. ἔμειναν τό 1955 χωρίς ἐπίσκοπο ἦταν, κατά τήν γνώμη μας, μία φανερή ἐγκατάλειψις Θεοῦ, ἡ ὁποία ἀπεκάλυπτε τό τραγικό, ζηλωτικό ἀδιέξοδο. Δυστυχῶς οἱ Γ.Ο.Χ. δέν συνετίσθηκαν οὔτε κατενόησαν, ὅτι ὁ Θεός δέν θά ἐπέτρεπε ποτέ νά μείνουν χωρίς ἐπίσκοπο καί νά βρεθοῦν στήν ἀνάγκη νά ἀναζητήσουν τήν ἱερωσύνη ἀπό τοὺς σχισματικούς, ἐάν πράγματι αὐτοὶ ἀποτελοῦσαν τήν μοναδική Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Οἱ Γ.Ο.Χ. βέβαια ἔδωσαν λύσι στό πρόβλημά τους, ἀλλά μέ τόν πλέον ἀνέντιμο καί ἀνειλικρινῆ τρόπο. Στήν ἀνωτέρω περίπτωσι τῶν Γ.Ο.Χ. ἀρμόζει, πιστεύουμε, ἡ σχετική, κατηγορηματι-

⁶⁰ Στ. Καραμήτσου - Γαμβρούλια, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 41.

⁶¹ *Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Χριστιανικός ἀγών*, φύλλο 8, σελ. 7.

⁶² Ἰωάσαφ Ἀνάγνου, *Βίγλα Ὁρθοδοξίας*, σελ. 27.

κή διδασκαλία τοῦ μεγάλου Βασιλείου: «Αὐτός πού τόλμησε νά λάβῃ ἐσκεμμένα χειροτονία ἀπό τοὺς αἵρετικούς, δέν εἶναι ἄξιος νά θεωρηθῇ ποτέ ὡς Ὁρθόδοξος ἐπίσκοπος»⁶³.

θ'. Οἱ χειροτονίες τῶν Ματθαϊκῶν Γ.Ο.Χ.

Ὅπως προαναφέραμε, τό 1937 οἱ Βρεσθένεις Ματθαῖος καί Κυκλάδων Γερμανός ἀποσχίσθηκαν ἀπό τοὺς συνεπισκόπους τους δημιουργώντας ἔτσι τό πρῶτο σχίσμα στοὺς κόλπους τῶν Γ.Ο.Χ. Πολύ σύντομα ὁμως τερματίσθηκε καί ἡ συνεργασία τοῦ Ματθαίου μέ τόν Γερμανό, καθώς καί οἱ δύο ἦταν ἐνθερμοὶ ὑποστηρικταί τῆς ζηλωτικῆς κακοδοξίας, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ἡ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐπιτρέπεται ἀκόμη καί γιά μὴ δογματικούς λόγους.

Πράγματι, στίς 12 Ὀκτωβρίου 1943 ὁ Ματθαῖος ἀνακοίνωσε διά σχετικῆς Ἐγκυκλίου τήν δημιουργία ἐνός νέου σχίσματος. Ὁ Ματθαῖος καί οἱ ὁμόφρονές του διέκοψαν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τόν Κυκλάδων Γερμανό, τόν ὁποῖο κατηγοροῦσαν γιά πολλά, ἀλλά ἀσήμαντα παραπτώματα, μερικά ἀπό τά ὁποῖα ἦταν: Ὁ Γερμανός ἦταν διαλλακτικός ἐναντί τῶν Νεοημερολογιτῶν, ἀποκαλοῦσε νόθα τά συγγράμματα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, χειροτονοῦσε ἀναξίους κληρικούς, ὕβριζε τοὺς κληρικούς καί τοὺς πιστοὺς, ἔλεγε ἀσύστολα ψεύδη καί παρώτρυνε τοὺς πιστοὺς νά ὀρκίζονται⁶⁴.

Οἱ ἀνωτέρω αἰτιάσεις ἦταν ἀδιαμφισβήτητα ἀσήμαντες καί ἐντελῶς ἀνεπαρκεῖς γιά νά ἀποτελέσουν λόγο σχίσματος. Πολύ περισσότερο ἀσήμαντη ὁμως ἦταν ἡ πραγματική αἰτία τῆς διαστάσεως τῶν δύο ἐπισκόπων, δηλαδή ἡ διαφωνία τους ὡς πρὸς τά πρόσωπα πού ἤθελαν νά ἀναβιβάσουν στό ἀρχιερατικό ἀξίωμα⁶⁵.

Τά ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη ἡ κατάστασις στήν παράταξι τῶν Ματθαϊκῶν ἐπιδεινώθηκε. Ἡ παρατεινομένη ἀφ' ἐνός ἀδιαλλαξία τους γιά ἔνωσι μέ τόν πρῶτον Φλωρίνης Χρυσόστομο, ἀλλά καί μέ τόν Κυκλάδων Γερμανό -ὁ ὁποῖος ἀποκαλοῦσε τοὺς Ματθαϊκοὺς «εἰδωλολάτρες, αἵρετικούς, βλασφήμους καί ἀθέους»⁶⁶- καί τό προχωρημένο ἀφ' ἑτέρου τῆς ἡλικίας

⁶³ Ἐπιστολή σμ', κεφ. γ', Ρ.Γ.32, 897ΑΒ.

⁶⁴ Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων, τεύχος 60, σελ. 342-344.

⁶⁵ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 271.

⁶⁶ Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων, τεύχος 77, σελ. 198.

τοῦ ἡγέτου τους Ματθαίου ἀνάγκασαν τόν τελευταῖο νά διαπράξῃ ἓνα ἐπιπλέον σοβαρό ἐκκλησιαστικό ἀτόπημα.

Συγκεκριμένα ὁ Ματθαῖος τό 1948 χειροτόνησε μόνος του ἀρχιερεῖς, οἱ ὅποιοι θά τόν διαδέχονταν στήν ἡγεσία τῆς παρατάξεώς του παραβιάζοντας κάθε σχετικό, ἱερό κανόνα καί τήν παραδοσιακή τάξι. Καθώς εἶναι γνωστό, «ὑπό δύο μὲν ἤ καί τριῶν Ἐπισκόπων Ἐπίσκοπος χειροτονεῖται, κατά τόν πρῶτο κανόνα τῶν Ἀγ. ἀποστόλων, ὑπό τριῶν δέ τό ἐλάχιστον ψηφίζεται, τῶν ὑπολοίπων τῆς Ἐπαρχίας Ἐπισκόπων συμφήφων γιγνομένων, ἐφ' ὅσον διά κατεπεύγουσαν ἀνάγκην ἢ διά μῆκος ὁδοῦ δέν δύνανται νά συνέλθωσιν ἐπὶ τό αὐτό»⁶⁷.

Οἱ Ματθαϊκοί προσπάθησαν νά δικαιολογήσουν τήν ἀνορθόδοξο πρᾶξι τοῦ ἡγέτου τους ἐπικαλούμενοι τήν ὑπερφίαλη ἐκκλησιολογία τους. Σύμφωνα μέ αὐτήν, ἡ ματθαϊκή παράταξις - Ἐκκλησία «ἀποτελεῖ τήν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ἡ δέ νεοημερολογιτική ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἀλλά καί αἱ παλαιοημερολογιτικαί (Ρωσίας, Ἱεροσολύμων, Σινᾶ κλπ.), αἱ ὁποῖαι συμφύρονται καί κοινωνοῦν μέ τόν Νεοημερολογιτισμόν - Οἰκουμενισμόν ἐπὶ ἡμῖς αἰῶνα, ἐξῆλθον τῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας καί εἶναι σχισματικοί»⁶⁸.

Ἐφόσον λοιπόν ὅλες οἱ Ὁρθόδοξες Τοπικές Ἐκκλησίες ἦταν σχισματικές, οἱ Ματθαϊκοί ὑποστήριξαν τήν ἀλαζονική ἄποψι ὅτι τό 1948 ὁ Ματθαῖος ἦταν ὁ μοναδικός ἐπίσκοπος τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας⁶⁹, στόν ὁποῖο «Κύριος ὁ Θεός εἰς χεῖρας αὐτοῦ ἐναπέθεσε τήν Κιβωτόν τῆς ἀκλινοῦς Ὁρθοδοξίας»⁷⁰. Ὑπῆρχε δηλαδή σοβαρός κίνδυνος νά ἀποθάνῃ ὁ Ματθαῖος καί νά ἀπομείνῃ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἄνευ ποιμένων. Βλέποντας λοιπόν ὁ Ματθαῖος «τὴν παντελῆ ἔλλειψιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ Ἐπισκόπων, προέβη μόνος του εἰς χειροτονίαν»⁷¹ ἐπισκόπων, «ἐπιζητῶν τήν διασφάλισιν τῆς Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς εἰς τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν»⁷² τοῦ Χριστοῦ!

⁶⁷ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 335.

⁶⁸ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων*, τεύχος 47-48, σελ. 360.

⁶⁹ Ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 110, σελ. 49.

⁷⁰ Ἀνδρέου Πατρῶν, *Ματθαῖος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ.*, σελ. 81.

⁷¹ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων*, τεύχος 115, σελ. 218.

⁷² Ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 240-241, σελ. 15.

Οί ανωτέρω ματθαικές απόψεις είναι, πιστεύουμε, έντελως έσφαλμένες. Άλλωστε, καί αν άκόμη δεχθούμε ότι όλοι οί νεοημερολογίται επίσκοποι, καθώς καί οί παλαιοημερολογίται επίσκοποι πού κοινωνούσαν μέ τούς Νεοημερολογίτας ήταν σχισματικοί, έν τούτοις δέν είναι δυνατόν νά άγνοήσουμε τήν ύπαρξι του πρώην Φλωρίνης Χρυσοστόμου καί του Κυκλάδων Γερμανού, μέ τούς όποιους ό Ματθαΐος βρισκόταν σέ διάστασι γιά μηδαμινούς λόγους.

ι'. Αναληθεΐς οί ιστορικές μαρτυρίες περί χειροτονίας επισκόπου ύφ' ενός επισκόπου

Προκειμένου νά δικαιολογήσουν τίς χειροτονίες του ήγέτου τους οί Ματθαικοί επικαλέσθηκαν επίσης παλαιότερες, παρόμοιες περιπτώσεις χειροτονίας επισκόπου από ένα επίσκοπο, από αυτές πού (δñθεν) συναντώνται στήν Έκκλησιαστική Ιστορία. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά δύο από αυτές, οί όποιες είναι άρκετές γιά νά αποδείξουν τήν άνειλικρίνεια καί τό άνορθόδοξο, έκκλησιαστικό φρόνημα των Ματθαικών.

Οί Ματθαικοί αναφέρουν τήν περίπτωση του επισκόπου Ζαρνάτας Γαβριήλ, ό όποιος τό 1825 «έχειροτόνησε μόνος του τρεΐς Έπισκόπους, τούς Μπλέας, Μαΐνης καί Πλάτζης, τό δέ 1832 έχειροτόνησε καί τέταρτον τόν Άνδρουβίτης Προκόπιον καίτοι επί τñς εποχñς ταύτης υπñρχον καί έτεροι Όρθόδοξοι Έπίσκοποι των όποιων ούδέ καν τήν γνώμην έζήτησεν ό Γαβριήλ... Ούχί δέ μόνον τούς τρεΐς επί πολέμου χειροτονηθέντας άνεγνώρισεν ή Ι. Σύνοδος» τñς Έλλαδικñς Έκκλησίας, καταλήγουν οί περίφημοι θεολόγοι, «άλλά καί τόν Γαβριήλ, μετά διετίας, έσυγχώρησε καί τόν Προκόπιον άποκατέστησε»⁷³. Οί Ματθαικοί δανείσθηκαν τά ανωτέρω στοιχεΐα από τόν β' τόμο των σωζομένων έκκλησιαστικων συγγραμμάτων του Κωνσταντίνου Οικονόμου του έξ Οικονόμων, παρέλειψαν όμως τά έξñς σημαντικά:

Ό Ζαρνάτας Γαβριήλ καθαιρέθηκε τό 1834 από τήν Ίερά Σύνοδο, έπειδή χειροτόνησε «παρ' ένορίαν καί παρ' άδειαν έκκλησιαστικήν ή πολιτικήν»⁷⁴ τούς ανωτέρω επισκόπους. Καθώς όμως εξιστορεΐ ό ιερός

⁷³ Ένθ' άνωτ. τεύχος 104, σελ. 214-215.

⁷⁴ Κωνσταντίνου Οικονόμου του έξ Οικονόμων, *Τά σωζόμενα έκκλησιαστικά συγγράμματα*, τόμος β', σελ. 284.

Κωνσταντίνος, ὁ Γαβριήλ δέν χειροτόνησε μόνος του τοὺς τρεῖς πρώτους ἐπισκόπους, ἀλλὰ «μετ' ἄλλων δύο τῆς Μάνης ἐπισκόπων»⁷⁵, τοὺς ὁποίους ἡ Ἱερά Σύνοδος δέν καθαίρεσε («*παραλιποῦσα τοὺς ἄλλους δύο τοὺς μετ' αὐτοῦ -τοῦ Γαβριήλ- συγχειροτονήσαντας*»⁷⁶). Ὁ Γαβριήλ δέν χειροτόνησε μόνος του οὔτε τὸν Ἀνδρουβίτσης, ὅπως ψευδῶς ἰσχυρίζονται οἱ Ματθαϊκοί, ἀλλὰ μαζί μέ ἄλλους δύο ἐπισκόπους, σύμφωνα καί πάλι μέ τίς σαφέστατες μαρτυρίες τοῦ ἱεροῦ Κωνσταντίνου: «*Ἐπίσης λοιπόν ἡμαρτον καί οἱ τότε μετ' αὐτοῦ (τοῦ Γαβριήλ) τὸν Ἀνδρουβίτσης συγχειροτονήσαντες ἄλλοι δύο Ἐπίσκοποι*»⁷⁷.

Οἱ Ματθαϊκοί ἀναφέρουν ἐπίσης καί τά ἐξῆς ἀπίστευτα: «*Κατ' αὐτόν τὸν τρόπον ἐχειροτονήθη καί ὁ Μέγας Φώτιος, ὁ Ὁμολογητής, πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ μόνου τοῦ Ἐπισκόπου Συρακουσῶν Γρηγορίου τοῦ Ἀσβεστᾶ ἐν ἔτει 857-858*»⁷⁸. Πρόκειται γιά μεγάλο ψεῦδος καί παρατόλμη συκοφαντία τοῦ μεγάλου αὐτοῦ Ὁμολογητοῦ, ὁ ὁποῖος δέν εἶχε κανένα λόγο νά χειροτονηθῇ παράνομα ἀπὸ ἓνα μόνο ἐπίσκοπο. Οἱ Ματθαϊκοί ἀναμφίβολα ὑπερέβησαν ἀκόμη καί τοὺς Λατίνους στήν συκοφαντία κατά τοῦ ἁγίου Φωτίου, καθὼς αὐτοὶ οὐδέποτε ἰσχυρίσθηκαν κάτι παρόμοιο.

Εἶναι ἄλλωστε σέ ὅλους γνωστό, ὅτι κατά τὴν χειροτονία τοῦ Ἀγίου «*ἐτηρήθησαν οἱ συνήθεις ἐν Βυζαντίῳ κανονικοὶ τύποι, ἧτοι ἐξελέγη ὑπὸ συνόδου*»⁷⁹. Στὴν χειροτονία δέ τοῦ Ἀγίου «*συμμετέσχε καί ὁ ἀρχιεπίσκοπος Γρηγόριος Ἀσβεστᾶς μέ ἄλλους δύο ἐπισκόπους... Στὴν χειροτονία τοῦ ἱ. Φωτίου συμμετεῖχαν βεβαίως καί ἰγνατιανοὶ ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι τὸν εἶχαν προτείνει*»⁸⁰.

ια'. Ἡ χειροθεσία τῶν Ματθαϊκῶν ἀπὸ τὴν Σύνοδο τῶν Ρώσων τῆς Διασπορᾶς

Δέκα ἔτη μετὰ τίς παράνομες χειροτονίες τοῦ Ματθαίου ἡ παράταξις τοῦ ἀριθμοῦσε δεκατρεῖς ἀντικανονικοὺς ἐπισκόπους, οἱ ὁποῖοι

⁷⁵ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 18.

⁷⁶ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 19, 285.

⁷⁷ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 286.

⁷⁸ Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων, ἐνθ' ἄνωτ.

⁷⁹ Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, § 22, σελ. 347.

⁸⁰ Β. Φειδᾶ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, τόμος β', σελ. 101.

προσπαθοῦσαν μέ κάθε τρόπο νά ἀποδείξουν τήν κανονικότητά τους. Οἱ Ματθαϊκοί εἶχαν ἀποδεχθῇ μόνο μία, ἀπλή, «*Διοικητικήν ὑποδικίαν*» τῶν χειροτονιῶν τους «*ἐνώπιον Κανονικῆς Ὁρθοδόξου Συνόδου*»⁸¹, χωρίς ὅμως αὐτό νά σημαίνει, ὅτι ὑπῆρχε καμμία πιθανότητα νά παραδεχθοῦν ποτέ, ὅτι οἱ ἀρχιερεῖς τους δέν «*εἶχον τήν Ἀρχιερωσύνην πλήρη καί τελείαν ἀπ' αὐτῆς τῆς στιγμῆς τῆς χειροτονίας των*»⁸². Παρά ταῦτα ἐντελῶς ξαφνικά κατὰ τό ἔτος 1971 ἡ ματθαϊκή παράταξις ἔθεσε τό ζήτημα τῆς κανονικότητος τῶν χειροτονιῶν τῆς στήν κρίσι τῆς Συνόδου τῶν Ρώσων τῆς Διασποράς, ἀδιαφορώντας «*διὰ τό παιζόμενον θέατρον εἰς βάρος τῆς ὅλης θεολογικῆς ἐμφανίσεως καί προβολῆς τοῦ ἀγῶνος*»⁸³.

Οἱ Ρῶσοι μετὰ τήν αὐθαίρετη παρέμβασί τους στό ἐσωτερικό τῶν Φλωρινιακῶν καί τήν τέλεσι τῶν ἀντικανονικῶν χειροτονιῶν τοῦ Ἀκακίου καί τῶν συνεπισκόπων του ἔσπευσαν νά κάνουν ἓνα ἐπιπλέον τραγικό λάθος. Θεώρησαν τοὺς ἑαυτοὺς τους ὡς ὑπερσύνοδο καί, χωρίς νά συνεννοηθοῦν, ὡς ὄφειλαν, μέ τοὺς Φλωρινιακοὺς, μέ τοὺς ὁποίους εἶχαν πρό δύο ἐτῶν ἐπίσημα ἐνωθῇ, ἀνέλαβαν νά ρυθμίσουν καί τό πρόβλημα τῶν Ματθαϊκῶν. Οἱ Ρῶσοι λοιπόν ἀποφάσισαν νά ἐνωθοῦν καί μέ τοὺς Ματθαϊκοὺς, ἀφοῦ προηγουμένως χειροθέτησαν (ἢ σύμφωνα μέ ἄλλους ἀναχειροτόνησαν⁸⁴) τοὺς δύο ἐπισκόπους πού εἶχαν μεταβεῖ στὶς Η.Π.Α. ἐκ μέρους τῆς ματθαϊκῆς ἡγεσίας.

Οἱ Ρῶσοι ἔθεσαν στοὺς Ματθαϊκοὺς δύο ἀπαραιτήτους ὅρους γιὰ τήν ἐνωσί τους αὐτή. Κατ' ἀρχὴν ἀπαίτησαν ἀπὸ τοὺς δύο ἀνωτέρω ἐπισκόπους νά χειροθετήσουν, μόλις ἐπιστρέψουν στήν Ἑλλάδα, τοὺς ὑπολοίπους συνεπισκόπους τους, καθὼς καί τοὺς κληρικούς πού εἶχαν χειροτονηθῇ ἀντικανονικά ἀπὸ αὐτοὺς. Οἱ Ρῶσοι ζήτησαν ἐπίσης ἀπὸ τοὺς Ματθαϊκοὺς νά ἐνωθοῦν πάσῃ θυσίᾳ μέ τήν φλωρινιακὴ παράταξι, πράγμα φυσικά πού ποτέ δέν ἔπραξαν.

⁸¹ *Περιοδικό Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσις*, φύλλο 14, σελ. 26.

⁸² Ἐκκλησίας Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, *Διάλογος ἐν ἀγάπῃ καί ἀληθείᾳ διὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἑνωσιν*, σελ. 67.

⁸³ Θεοδωρίτου μοναχοῦ, *Τό ἡμερολογιακὸν σχίσμα δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ;*, σελ. 14.

⁸⁴ Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου, *Τὰ δύο ἄκρα*, σελ. 191-192.

Ἡ ματθαϊκή ἡγεσία ἀποδέχθηκε μέ μεγάλη ἱκανοποίησι τήν τέλεσι τῆς χειροθεσίας ἀπό τήν Ρωσική Σύνοδο ὑποστηρίζοντας στό ἐπίσημο δημοσιογραφικό της ὄργανο τά ἑξῆς: «Οὕτως εἶπεν τό ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον, ὅτι ἐν τῇ δυνάμει Αὐτοῦ ἔλυσε πρόβλημα δυσχερέστατον κατὰ τό ἀνήκαστον καί θεῖον Αὐτοῦ θέλημα ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ψυχῶν τῶν ἀπανταχοῦ Γ.Ο.Χ.»⁸⁵.

Ἀξίζει νά σημειωθῇ ὅτι οἱ Ματθαϊκοί δέν ἀπέφυγαν νά καταφερθοῦν μέ δριμύτητα καί ἐναντίον τῶν ἀντιπάλων τους Φλωρινακῶν, γιά τοὺς ὁποίους ἰσχυρίσθηκαν, ὅτι «ἀρνούμενοι τήν κανονικότητα τῶν χειροθεσιῶν μας ὑπὸ τῆς Ἁγίας καί Ἱερᾶς Συνόδου τῶν Ρώσων τῆς Διασπορᾶς ἀπώλεσαν τήν θεῖαν χάριν μέ τό αἰτιολογικόν ὅτι ὁ διαφωνῶν εἰς τὰς Πανορθόδοξους Συνόδους ἢ τοπικάς καί ἀντιστρατευόμενος πρὸς τὰς ἀποφάσεις αὐτῶν αὐτομάτως ἐκπίπτει τῆς θείας χάριτος»⁸⁶.

Ἡ ἀνωτέρω ἀπρόσμενη ἐνέργεια τῶν Ματθαϊκῶν προκάλεσε ὁμολογουμένως μεγάλη ἐκπληξι καί φανέρωσε τήν ἀνελικρίνεια καί ἀλαζονεία τους γιά τοὺς ἑξῆς σημαντικούς λόγους:

1. Οἱ Ματθαϊκοί δέχθηκαν τό 1971 νά χειροθετηθοῦν, παρὰ τό ὅτι τό θεολογικό τους ἐπιτελεῖο ἀγωνιζόταν ἀπό τό 1948 νά ἀποδείξῃ -μέ ἀνίσχυρα καί διαστρεβλωμένα, κατὰ τήν γνώμη μας, θεολογικά καί ἱστορικά ἐπιχειρήματα- τόσο στήν Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος ὅσο καί στοὺς Φλωρινακοὺς τήν κανονικότητα τῶν χειροτονιῶν τοῦ ἡγέτου τους.

2. Οἱ Ματθαϊκοί δέχθηκαν νά χειροθετηθοῦν ἀπό τοὺς Ρώσους, οἱ ὅποιοι ἕως τό τέλος τῆς δεκαετίας τοῦ 1960 κοινωνοῦσαν μέ τοὺς Νεοημερολογίτας καί τίς Ἐκκλησίες πού συμμετεῖχαν στήν Οἰκουμενική Κίνησι, καί συμπροσπύχοντο ἀκόμη καί μέ τοὺς αἵρετικούς. Τό δέ 1971 οἱ Ρῶσοι:

α΄. Συνέχιζαν νά ἔχουν στήν δικαιοδοσίᾳ τους ἐνορίες μέ τό νέο ἡμερολόγιο⁸⁷.

β΄. Κοινωνοῦσαν μέ τίς Ὁρθόδοξες Τοπικές Ἐκκλησίες (π.χ. τήν Ἐκκλησίᾳ τῆς Σερβίας), δηλαδή εἴτε ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα μέ τοὺς σχισματικούς Νεοημερολογίτας⁸⁸.

⁸⁵ Περιοδικό Κήρυξ Ἐκκλησίας Ὁρθοδόξων, Ὀκτώβριος 1971, σελ. 17-18.

⁸⁶ Περιοδικό Ἐκκλησιαστική Παράδοσις, ἐνθ' ἄνωτ.

⁸⁷ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἐνθ' ἄνωτ. σημειώσεις 75, σελ. 348-349.

⁸⁸ Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 189-190.

γ'. Μνημόνευαν όλους τούς Ὁρθοδόξους πατριάρχας, παρά τό ὅτι ἦταν «*Οἰκουμενισταί καί ἔχουν υἱοθετήσῃ τό νέο ἡμερολόγιο*»⁸⁹.

δ'. Κοινωνοῦσαν πλήρως μέ τούς σχισματικούς, κατά τούς Ματθαιικούς, Φλωρινιακούς.

ε'. Δέν εἶχαν ποτέ διακηρύξει ἐπίσημα, ὅτι τά Μυστήρια τῶν Νεοημερολογιτῶν στεροῦνται τῆς ἀγιαστικῆς Χάριτος.

3. Οἱ Ματθαιικοί λησμόνησαν τίς φοβερές κατηγορίες πού εἶχαν εξαπολύσει πρό δεκαετίας κατά τῆς Ρωσικῆς Διασπορᾶς μέ ἀφορμή τίς χειροτονίες τῶν Φλωρινιακῶν ἐπισκόπων. Οἱ Ματθαιικοί χαρακτήριζαν τούς Ρώσους λατινόφρονas, κακοδόξους καί θεομπαικτας⁹⁰, καί ὠμιλοῦσαν «*διά τό ἀνόσιον ἔγκλημα τῆς μετακλήσεως τοῦ λατινόφρονος καθηρημένου Ἐπισκόπου Λεοντίου καί τῆς, διά χειρός τοσοῦτον ἐμπεριστάτου πνευματικῶς καί ἐστερημένου χάριτος καί διαδοχῆς ἀποστολικῆς, ψευδιεράρχου, ἐπισκοποιήσεως ὁρμαθοῦ μωροδόξων ὁμοτραπέζων ρασοφόρων... Οἱ λατινόπηκτοι ψευδεπίσκοποι τῶν, εἶναι ἐξ ὑπαρχῆς ἄκυροι, παράνομοι, ἀντικανονικοί καί ἀπόβλητοι*»⁹¹.

4. Οἱ Ματθαιικοί ἀπέδειξαν διά τῆς χειροθεσίας τους ἀπό τούς Ρώσους τό μέγεθος τοῦ μίσους τους κατά τῶν Φλωρινιακῶν. Οἱ Ματθαιικοί δηλαδή κατηγοροῦσαν σχισματικούς τούς Φλωρινιακούς καί ἔβριζαν μέ τίς πλέον αἰσχρές ὕβρεις τόν ἡγέτη τους, ἐνῶ αὐτοί -σέ ἀντίθεσι μέ τούς Ρώσους- ἀπό τό 1924 οὔτε κοινωνοῦσαν οὔτε συμπροσπύχοντο μέ τούς Νεοημερολογίτας.

ιβ'. Ἀκύρωση τῆς πράξεως τῆς χειροθεσίας τῶν Ματθαιικῶν

Οἱ Ματθαιικοί προσπαθώντας νά δικαιολογήσουν τήν ἀπότομη μεταστροφή τους κατά τό 1971 ἰσχυρίσθηκαν, ὅτι δέχθηκαν νά ἐνωθοῦν μέ τούς Ρώσους καί νά κριθοῦν ἀπό αὐτούς γιά τούς ἐξῆς λόγους: Πρῶτον, ἐπειδή οἱ Ρῶσοι ἀποδέχθηκαν «*διά βοῆς*»⁹² ἐνώπιον τῶν δύο ματθαιικῶν ἐπισκόπων τήν Ὁρθόδοξο ὁμολογία τους (περί ἀπουσίας

⁸⁹ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων*, τεῦχος 74, σελ. 50.

⁹⁰ *Περιοδικό Κήρυξ Ἐκκλησίας Ὁρθοδόξων*, Ἰούνιος 1963, σελ. 4, 6, καί Μάρτιος 1971, σελ. 9.

⁹¹ Ἐνθ' ἄνωτ. Ὀκτώβριος 1962, σελ. 3.

⁹² Ἰωάσαφ Ἀνάγνου, *Βίγλα Ὁρθοδοξίας*, σελ. 15.

θείας Χάριτος ἀπό τὰ Μυστήρια τῶν Νεοημερολογιτῶν), καί δεύτερον, ἐπειδή οἱ Ρῶσοι διέκοψαν τήν κοινωνία μέ τούς Νεοημερολογίτας⁹³.

Καθώς ἦταν φυσικό πολύ σύντομα ἀποκαλύφθηκε ὅτι τίποτε ἀπό τὰ ἀνωτέρω δέν εἶχε συμβῆ. Οἱ Ρῶσοι δηλαδή, ὅπως προαναφέραμε, οὔτε τήν κοινωνία μέ τούς Νεοημερολογίτας εἶχαν πλήρως διακόψει οὔτε διεκήρυξαν ποτέ ἐπίσημα, ὅτι τὰ Μυστήριά τους ἦταν ἄκυρα. Οἱ Ματθαϊκοί λοιπόν βρέθηκαν στήν ἀνάγκη νά ζητήσουν ἀπό τήν Ρωσική Σύνοδο «νά μή παρεκκλίνῃ, νά μή κοινωνῇ μετά τοῦ Νεοημερολογισμοῦ καί νά μή δέχεται αὐτῶν τὰ μυστήρια»⁹⁴.

Ἡ ἀπάντησις τῆς Ρωσικῆς Συνόδου ἦταν ἄμεση καί σαφής. Οἱ Ρῶσοι ἰσχυρίσθηκαν, ὅτι δέν θεωροῦν τούς ἑαυτούς τους ἀρμοδίους νά ἀποφαίνωνται «*σχετικῶς μέ τήν παρουσίαν ἢ μή ὑπαρξιν χάριτος μεταξύ τῶν νεοημερολογιτῶν*»⁹⁵. Οἱ Ματθαϊκοί ἀπήντησαν μέ τήν σειρά τους στούς Ρώσους μέ ἄμεση ἀποκήρυξι καί διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί τους⁹⁶ (1976) ἀδιαφορώντας γιά τό ζήτημα τῆς χειροθεσίας, διότι, κατ' αὐτούς, «*οὐδέν μᾶς προσέθεσεν ἢ μᾶς ἀφῆρεσεν*»⁹⁷. Τέλος οἱ Ρῶσοι ἀνταπῆντησαν ὅτι, ἐφόσον οἱ Ματθαϊκοί δέν ἀποδέχονται τήν Ὁρθοδοξία τους καί τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί τους, τότε καί ἡ πρᾶξις τῆς χειροθεσίας τοῦ 1971 καθίσταται ἄκυρη. Σχεδόν ταυτόχρονα οἱ Ρῶσοι ἀναγκάσθηκαν νά διακόψουν τήν κοινωνία καί μέ τούς Φλωρινιακοὺς ἀπογοητευμένοι προφανῶς ἀπό τήν πολυδιάσπασι καί τήν ἀνελικρίνειά τους.

Τά ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη οἱ Ματθαϊκοί διεκήρυξαν ἐπίσημα καί τὰ ἐξῆς ἀπίστευτα: «*Ἡ ἀπόφασις τῶν Ρώσων (τοῦ 1971) εἶναι ἀντορθόδοξος πρᾶξις*»⁹⁸. «*Ναί, ὡς ἀπεκαλύφθη, ἡ πρᾶξις τοῦ 1971 (ἡ χειροθεσία) ἀποτελεῖ ληστρικήν πρᾶξιν προκατασκευασμένην ὑπό τῶν ἐχθρῶν τῆς Ἐκκλησίας*»⁹⁹. Βλέποντας τήν ἀνελικρινῇ καί ἀντιφατική πορεία τῆς

⁹³ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων*, τεῦχος 74, σελ. 48.

⁹⁴ Ἐνθ' ἄνωτ.

⁹⁵ Ἰωάσαφ Ἀνάγνου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 27.

⁹⁶ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος πνοή*, τεῦχος 136, σελ. 153.

⁹⁷ Ἐκκλησίας Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, *Διάλογος ἐν ἀγάπῃ καί ἀληθείᾳ διά τήν ἐν Χριστῷ ἔνωσιν*, σελ. 81.

⁹⁸ *Περιοδικό Ἐκκλησιαστική Παράδοσις*, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 27.

⁹⁹ Ἐκκλησίας Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 82.

ματθαϊκῆς ἡγεσίας, καθὼς καὶ τὴν «νέαν περιπέτειαν τῶν χειροτονιῶν» τῆς τῷ ποιμνίου τῶν Ματθαϊκῶν ἔθετε μέ εὐλογη ἀγανάκτησι τὰ κατωτέρω ἐρωτήματα: «Ποιοὶ ἐχθροὶ ἅγιοι Συνοδικοί;... Ποιοὶ ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας σὰς ἄγουν καὶ σὰς φέρουν κατὰ τοιοῦτον ἀπαράδεκτον τρόπον, ὥστε τὴν πράξιν τῆς ἀναγνωρίσεώς Σας τὸ 1971 καὶ ἐπόμενα νὰ ἀναγνωρίζετε ὡς Θεοεϊκέλλον καὶ σήμερον νὰ καλεῖτε ληστρικὴν;»¹⁰⁰

Ἀξίζει νὰ σημειωθῇ ὅτι τὸ πρωτοφανές στὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία ζήτημα τῆς χειροθεσίας τῶν Ματθαϊκῶν ἀπασχόλησε σοβαρά τὴν παράταξι αὐτὴ καὶ κατὰ τὰ ἐπόμενα ἔτη. Οἱ διαφωνίες καὶ ἀντεγκλήσεις μεταξύ αὐτῶν πού τὴν ἀποδέχονταν καὶ αὐτῶν πού τὴν καταδίκασαν ἀπερίφραστα¹⁰¹, ἀπετέλεσαν μία ἀπὸ τίς κυριώτερες ἀφορμές νέων ἐσωτερικῶν σχισμάτων καὶ διασπάσεων.

ιγ´. Τὸ σχίσμα τῶν ἐπισκόπων Καλλίστου καὶ Ἀντωνίου (1979)

Στὴν δεκαετία τοῦ 1970 ἄρχισαν οἱ πρῶτες διασπάσεις τῶν Φλωρινιακῶν Γ.Ο.Χ., οἱ ὅποιοι ἔπειτα ἀπὸ τριάντα περίπου ἔτη ἀριθμοῦσαν ἑπτὰ ἐπίσημες καὶ ἀρκετές ἀνεπίσημες παρατάξεις. Κατὰ τὸ ἔτος 1979 λοιπόν οἱ ἐπίσκοποι Κάλλιστος καὶ Ἀντώνιος διέκοψαν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μέ τὸν ἀρχιεπίσκοπό τους Αὐξέντιο καὶ τοὺς συνοδικούς ἀρχιερεῖς του μέ τὸ αἰτιολογικόν, ὅτι χειροτονοῦσαν ἠθικά ἐπιλήψιμους κληρικούς καὶ προσελάμβαναν ἱερεῖς, οἱ ὅποιοι εἶχαν καθαιρεθῇ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος γιὰ ἠθικά παραπτώματα¹⁰².

Καταγγέλοντας τίς ἀνωτέρω σοβαρές «περιπτώσεις ἠθικῆς διαστροφῆς ἱερέων καὶ Ἀρχιερέων» οἱ σχισματικοὶ ἐπίσκοποι ἔγραφαν: «Ἀπὸ καιρόν ὅμως εἰς τὰς τάξεις τοῦ Ἱεροῦ ἡμῶν Ἀγῶνος ἔχει ἐπέλθει χαλάρωσις τῶν ἠθῶν· ἀπροσεξία περὶ τὸν βίον τῶν κληρικῶν, ἀθεοφοβία καὶ πρό πάντων προαγωγή εἰς τοὺς βαθμούς τῆς ἱερωσύνης ἀναξίων καὶ ἀνικάνων ἀτόμων. Σοδομισμός ἐν ὅλῃ του τῇ δυσωδία κατακτᾷ συνεχῶς ἔδαφος εἰς τὸν χώρον τῆς Μαρτυρικῆς Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ. Κληρικοὶ δέ διαβεβλημένοι καὶ ἀπόβλητοι, ὡς ἀνήθικοι, ἀπὸ τὴν κρατοῦσαν

¹⁰⁰ Περιοδικό Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσις, ἐνθ' ἀνωτ.

¹⁰¹ Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων, τεῦχος 236, σελ. 233-235.

¹⁰² Περιοδικό Φωνὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, φύλλο 759, σελ. 1-2.

Ἐκκλησίαν, περιμαζεύονται, δίκην κοπρίας, ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Αὐξεντίου»¹⁰³.

Οἱ δύο ἐπίσκοποι διεκήρυτταν ὅτι σκοπὸς τοῦ σχίσματός τους ἦταν νά ἐπιτευχθῇ ἡ ἠθικὴ κάθαρσις τῶν Γ.Ο.Χ., οἱ ὅποιοι λόγῳ τῆς κακῆς διοικήσεως τῆς ἡγεσίας τους εἶχαν καταστῇ «κόπρος τοῦ Αὐγείου»¹⁰⁴. Οἱ Καλλιστικοὶ πρόβαλλαν ἐπίσης ὡς αἰτία τοῦ ἀνωτέρω σχίσματος καὶ λόγους πίστεως καὶ συγκεκριμένα τὸ ζήτημα τῆς ἀρνήσεως τῆς ἀποδοχῆς ἀπὸ ὀρισμένους Γ.Ο.Χ. τῆς ἀγιότητος τοῦ ἀγίου Νεκταρίου¹⁰⁵.

Φυσικὰ οἱ ἀνωτέρω λόγοι ἦταν τελείως ἀνεπαρκεῖς γιὰ νά ἀποτελέσουν αἰτία σχίσματος, καθὼς ἠθικὰ ἐπιλήψιμοι κληρικοὶ συναντῶνται σέ ὅλες τίς περιόδους τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας. Ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ τὴν «ἐποχὴ τῆς πορνοκρατίας» στὴν Δυτικὴ Ἐκκλησία (ι' αἰών), κατὰ τὴν ὁποία «ἐπὶ ἡμίσεια ἑκατονταετηρίδα ὁ θρόνος τοῦ Πέτρου κατεῖχετο ὑπὸ τῶν αἰσchrῶν τούτων γυναιῶν, μετὰ τῶν ἐραστῶν αὐτῶν, τῶν υἱῶν καὶ τῶν ἐγγόνων»¹⁰⁶. Παρά ταῦτα οἱ ἅγιοι Πατέρες δέν διανοήθηκαν ποτέ νά θεραπεύσουν τὸ πρόβλημα τῆς ὑπάρξεως ἀναξίων κληρικῶν στὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας διὰ σχίσματος καὶ δημιουργίας μιᾶς, νέας, προσωποπαγοῦς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

Κάτι τέτοιο ἔπραξαν τελείως αὐθαίρετα τὸ 1979 οἱ ἐπίσκοποι Κάλлистος καὶ Ἀντώνιος, οἱ ὅποιοι χειροτόνησαν μάλιστα ὀκτώ νέους ἐπισκόπους συγκροτώντας δεκαμελῆ ἱερὰ Σύνοδο. Οἱ Αὐξεντιακοὶ ἀνταπῆντησαν ἄμεσα στοὺς Καλλιστικούς μέ τὴν καθαίρεσί τους καὶ τὴν χειροτονία ἑννέα νέων ἐπισκόπων¹⁰⁷. Τὸ σχίσμα δηλαδὴ τοῦ 1979 εἶχε ὡς ἄμεσο ἀποτέλεσμα τὴν χειροτονία δεκαεπτὰ νέων ἐπισκόπων καὶ τὴν διαπίστωσι ὅτι σέ πολλές Ἐκκλησίες τῶν Γ.Ο.Χ. -ιδίως στὴν Ἀττικὴ- λειτουργοῦσαν πλέον ἐπίσκοποι ἀντὶ γιὰ ἱερεῖς.

Ἡ διαμάχη μεταξύ Αὐξεντιακῶν καὶ Καλλιστικῶν εἶχε διάρκεια ἔξι περίπου ἐτῶν. Στὸ διάστημα αὐτὸ πραγματοποιήθηκαν πολλές μεταπηδήσεις ἐπισκόπων ἀπὸ παράταξι σέ παράταξι, ἀλλὰ καὶ νέες δια-

¹⁰³ *Περιοδικὸ Φύλακες Ὁρθοδοξίας*, φύλλο 1, Μάρτιος 1979.

¹⁰⁴ *Περιοδικὸ Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων*, τεύχος 69, σελ. 302.

¹⁰⁵ *Περιοδικὸ Ὁρθόδοξος ἔνστασις καὶ μαρτυρία*, τεύχος 1, σελ. 19.

¹⁰⁶ Φ. Βαφειδίου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος β', § 136, 1, σελ. 156.

¹⁰⁷ Χριστοδούλου Κ. Παρασκευαΐδου, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 361-362.

σπάσεις με αποτέλεσμα τό 1984 οί Φλωρινιακοί νά εἶναι διασπασμένοι σέ ἕξι Παρατάξεις (Αὐξεντίου, Καλλίστου, Χρυσοστόμου, Γερωντίου, Ἀντωνίου καί Κυπριανοῦ).

Στίς 4 Ἰανουαρίου τοῦ 1985 πραγματοποιήθηκε ἐπιτόλαιη ἔνωση τῶν παρατάξεων Αὐξεντίου, Γερωντίου καί Ἀντωνίου, καθώς δέν εἶχαν ἀρθῇ προηγουμένως «τά σοβαρώτατα αἷτια, τά προκαλέσαντα»¹⁰⁸ τό σχίσμα τοῦ 1979, δέν εἶχε δηλαδή ἐπιτευχθῇ ἡ περιβόητη κάθαρσις. Οἱ ἀρχιερεῖς πού ἀποτέλεσαν τήν νέα, ἐνωμένη Σύνοδο καί ιδίως οἱ δημιουργοί τοῦ σχίσματος τοῦ 1979 λησμόνησαν προκλητικά τίς αἰτίες τῆς διαστάσεως καί ἰσχυρίσθηκαν, ὅτι «ἀνακαλοῦνται αἱ ἀλληλοεκτοξευθεῖσαι κατηγορίαι ἐκατέρωθεν»¹⁰⁹.

ιδ´. Τό σχίσμα τοῦ Αὐξεντίου (1985)

Ἡ ἐπίπλαστη ἐνότης πού ἐπιτεύχθηκε τό 1985, καθώς ἦταν φυσικό, δέν εἶχε μεγάλη διάρκεια. Τούς ἀμέσως ἐπομένους μήνας ἔνα νέο, παράδοξο συμβάν ἀπετέλεσε τήν ἀφορμή ἐνός ἀκόμη σχίσματος· συγκεκριμένα: Κατά τό 1984 ὁ ἀρχιεπίσκοπος Αὐξέντιος εἶχε δώσει ἐντολή στούς ἐπισκόπους Μάξιμο Κεφαλληνίας καί Γεράσιμο Βοιωτίας νά χειροτονήσουν τόν ἀρχιμανδρίτη Δωρόθεο Τσάκο σέ ἐπίσκοπο Πατρῶν καί πάσης Πελοποννήσου.

Ὁ Τσάκος ἦταν ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος εἶχε καθαιρεθῇ ἀπό τήν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος τό 1968 γιά σοβαρά, ἠθικά παραπτώματα¹¹⁰. Κατά τήν περίοδο 1968-1984 ὁ Τσάκος εἶχε χειροτονηθῇ δύο φορές ἐπίσκοπος ἀπό Γ.Ο.Χ. ψευδεπισκόπους, χωρίς φυσικά νά γίνῃ ποτέ ἐπίσημα δεκτός ἀπό τίς ἐπίσημες παρατάξεις τῶν Γ.Ο.Χ. Ὁ Αὐξέντιος εἶχε ἀπαιτήσει νά μείνῃ μυστική ἡ χειροτονία τοῦ Τσάκου καί γιά τόν λόγο αὐτό οἱ Μάξιμος καί Γεράσιμος ἀνάγκασαν τόν Τσάκο νά ὀρκισθῇ, ὅτι δέν θά «ἀποκαλύψῃ τό γεγονός τῆς χειροτονίας του εἰς οὐδένα»¹¹¹. Σέ περι-

¹⁰⁸ *Περιοδικό Ἅγιος Κυπριανός*, τεῦχος 191, σελ. 380.

¹⁰⁹ *Περιοδικό Ἐκκλησιαστική Παράδοσις*, φύλλο 21, σελ. 312.

¹¹⁰ Δ. Κόκορη, *Ἡμερολόγιο, Ἑορτολόγιο, Διόρθωσις λάθος ἢ ἐπιβεβλημένη;*, σελ. 127.

¹¹¹ *Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Χριστιανικός ἀγών*, φύλλο 3, σελ. 3.

πτῶσι δέ πού ἡ χειροτονία ἀπεκαλύπτετο, εἶχε ἐπίσης ἀποφασισθῇ «νά τὴν ἡρνοῦντο οἱ ἐκτελεσταὶ τῆς»¹¹².

Ἡ πρωτοφανὴς αὐτὴ στά χρονικά τῆς Ἱστορίας τῆς Ἐκκλησίας παρανομία φυσικά δέν ἄργησε νά γίνῃ γνωστή. Οἱ Αὐξέντιος καὶ Μάξιμος ἀρνήθηκαν κατηγορηματικά τὴν τέλεσι τῆς χειροτονίας, ἐνῶ ὁ Γεράσιμος καὶ ὁ ἱεροψάλτης Περικλὴς Τσακίρης, τὸν ὁποῖο ὁ Αὐξέντιος εἶχε στείλει γιὰ νά ψάλλῃ στὴν χειροτονία τοῦ Τσάκου, ὡμολόγησαν τὴν συμμετοχή τους σ' αὐτήν¹¹³. Τό κωμικοτραγικὸ αὐτὸ γεγονὸς ὠδήγησε τὴν Σύνοδο τοῦ Αὐξεντίου σέ νέα διάσπασι καὶ φυσικά σέ ἀλληλοκαθαιρέσεις καὶ διασυρμό τῶν Γ.Ο.Χ.

Τὴν ἡγεσία τῶν ἐπισκόπων πού καθαίρεσαν τὸν Αὐξέντιο καὶ τοὺς ὁμόφρονες ἐπισκόπους του, ἀνέλαβε τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1986 ὁ Θεσσαλονίκης Χρυσόστομος¹¹⁴. Ἀξίζει νά σημειωθῇ ὅτι ὁ Χρυσόστομος βρισκόταν σέ διάστασι ἐπὶ δέκα περίπου ἔτη τόσο μέ τὸν Αὐξέντιο καὶ τοὺς περὶ αὐτόν ὅσο καὶ μέ τοὺς ἐπισκόπους πού καθαίρεσαν τὸν Αὐξέντιο τό 1985. Ὁ Χρυσόστομος μάλιστα ἕως τὸ τέλος τοῦ 1985 κατηγοροῦσε καὶ τίς δύο ἀνωτέρω ὁμάδες ὡς κοπρῶνα καὶ Νικολαΐτας. Ἀνέλαβε δηλαδή τὴν ἡγεσία μιᾶς ὁμάδος, τὴν ὁποία ἐπὶ ἔτη ὕβριζε.

Προσπαθώντας ὁ Χρυσόστομος νά δικαιολογήσῃ τὴν παράδοξο καὶ φυσικά ἀνέντιμο πρᾶξι του ἰσχυρίσθηκε τά ἑξῆς: «Εἰσῆλθον εἰς τὴν ἀποκεκρηγμένην Σύνοδον, διότι ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἔβαινε πρὸς διάλυσιν, ἀφοῦ ἡ αἵρεσις τῶν Νικολαϊτῶν ἔτεινε νά γίνῃ νόμος πλέον εἰς τοὺς Γ.Ο.Χ. ὑπὸ τοῦ Αὐξεντίου, ὁ δέ ἀγὼν μας κατήντησε περιγέλως. Ὅσον καὶ ἂν ἀγωνιζόμεθα ἐκ τῶν ἔξω οὐδὲν ἐπετύχαμεν καὶ τό κακὸν πού ἐπολεμούσαμεν ἐκορυφῶτο ἀντὶ νά κατασταλῇ»¹¹⁵.

Καθὼς ἦταν φυσικό, οὔτε ὁ Χρυσόστομος κατῴρθωσε νά ἐπιτύχῃ τὴν ποθητὴν κάθαρσι. Ὅταν μάλιστα ἔπειτα ἀπὸ δέκα περίπου ἔτη προσπάθησε νά ἐκδικάσῃ συνοδικὰ τίς καταγγελίες γιὰ ἠθικά παραπτώματα τοῦ ἐπισκόπου Εὐθυμίου Ὁρφανοῦ, ὁ τελευταῖος ἀντέδρασε μέ τὴν δημιουργία ἐνὸς νέου σχίσματος. Μέ τό σχίσμα ὅμως αὐτό θὰ ἀσχοληθοῦμε κατωτέρω.

¹¹² Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 1.

¹¹³ Ἐνθ' ἄνωτ. φύλλο 8, σελ. 8.

¹¹⁴ *Περιοδικὸ Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσις*, φύλλο 26, σελ. 503.

¹¹⁵ *Περιοδικὸ Ἅγιος Κυπριανός*, τεύχος 214, σελ. 102.

ιε´. Τό σχίσμα τοῦ Κυπριανοῦ (1984)

Ἐνα ἀπό τά πολλά σχίσματα πού συνέβησαν στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1980 στούς κόλπους τῶν Γ.Ο.Χ. ἦταν καί τό σχίσμα τοῦ Κυπριανοῦ. Ὁ Κυπριανός ἦταν ἀρχικά ἱερεὺς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὁ ὁποῖος τό 1969 προσχώρησε στούς Αὐξεντιακοὺς Γ.Ο.Χ. Τό 1979 ὁ Κυπριανός ἀκολούθησε τοὺς Κάλλιστο καί Ἀντώνιο στό σχίσμα τους ἀπό τόν Αὐξέντιο καί χειροτονήθηκε ἀπὸ αὐτοὺς μητροπολίτης Ὁρωποῦ καί Φυλῆς. Ἐπειτα ἀπὸ πέντε ἔτη (1984) ὁ Κυπριανός δημιούργησε νέο σχίσμα διακόπτοντας τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τῆς παρατάξεώς του.

Κατὰ τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Κυπριανοῦ, ὁ λόγος πού τὸν ὠδήγησε στὴν πρᾶξι αὐτὴ τῆς ἀποτειχίσεως ἀπὸ τὴν συνοδική του ὁμάδα, ἦταν ἡ ἀπὸ μέρους τῆς ἀποδοχῆ καί διακήρυξης τοῦ ἀδοκίμου, ἐκκλησιολογικοῦ «*κηρύγματος τῆς ἀπωλείας τῆς Θείας Χάριτος*»¹¹⁶ ἀπὸ τά Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας τοῦ νέου ἡμερολογίου.

Ὁ Κυπριανός δηλαδὴ τό 1984 δικαιολόγησε τὴν ἀπόσχισί του ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν Γ.Ο.Χ. ἐπισκόπων ὅλων τῶν παρατάξεων σέ λόγους πίστεως (ἐκκλησιολογικὸ φρόνημα περὶ ἀκύρων) καί δικαιοσύνης (χειροτονίες καί προσλήψεις ἠθικὰ ἐπιλήψιμων κληρικῶν πού προκάλεσαν τὸ σχίσμα τοῦ 1979). Ὁ Κυπριανός, ὁ ὁποῖος κατηγοροῦσε ὅλους τοὺς Γ.Ο.Χ. ἐπισκόπους ὡς «*κακοδόξους*»¹¹⁷ καί «*ναυαγίσαντας περὶ τὴν Πίστιν καί τὴν Δικαιοσύνην*»¹¹⁸, βάσισε τὸ σχίσμα του στὴν διατύπωσι τοῦ λα΄ ἀποστολικοῦ κανόνος, ὁ ὁποῖος ἐπιτρέπει τὴν διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, ὅταν ὁ ἐπίσκοπος σφάλῃ ἐν «*εὐσεβείᾳ καί δικαιοσύνῃ*»¹¹⁹.

Ἡ ἀνωτέρω πρόφασις τοῦ Κυπριανοῦ περὶ τῆς θεωρίας τῶν ἀκύρων Μυστηρίων, διὰ τῆς ὁποίας πέτυχε τὴν ἀπόλυτη ἀνεξαρτητοποίησί του τό 1984 (ἐκ διαμέτρου ἀντίθετη ἀπὸ αὐτὴ τῶν Ματθαϊκῶν τοῦ 1937), ἦταν ἀδιαμφισβήτητα ἀπαράδεκτη καί ὑποκριτικὴ γιὰ τοὺς ἐξῆς σοβαροὺς λόγους:

¹¹⁶ Ἐνθ' ἀνωτ. τεύχος 191, σελ. 391.

¹¹⁷ Ἐνθ' ἀνωτ. τεύχος 214, σελ. 92.

¹¹⁸ Ἐνθ' ἀνωτ. τεύχος 200-201, σελ. 482.

¹¹⁹ P.G.137, 96C.

1. Ὁ Κυπριανὸς γνώριζε πολὺ καλά ὅτι οἱ Αὐξεντιακοί, στοὺς ὁποίους προσχώρησε τὸ 1969, διεκήρυτταν μὲ πάθος τὴν θεωρίαν περὶ ἀπωλείας τῆς θείας Χάριτος ἀπὸ τὰ Μυστήρια τῶν Νεοημερολογιτῶν, παρὰ τὴν ὀλοφάνερη ἀντιφατικότητα τῶν πράξεών τους (χειροτονία ἀπὸ τὸν Νεοημερολογίτη Θεόφιλο, ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Ρώσων τῆς Διασπορᾶς πού μνημόνευαν καὶ κοινωνοῦσαν μὲ τοὺς Ὁρθόδοξους πού συμμετεῖχαν στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι). Τὴν θεωρίαν αὐτὴν ὁ Κυπριανὸς δὲν δίστασε μάλιστα νὰ στηλιτεύσῃ δημόσια τὸ 1968 χαρακτηρίζοντάς τὴν ὡς «πλάνη»¹²⁰.

2. Ἡ Σύνοδος τοῦ Αὐξεντίου ἐξέδωσε τὸ 1974 τὴν Ἐγκύκλιον 1169, διὰ τῆς ὁποίας ἀνανέωνε τὴν ἀφοσίωσίν της στὴν ἕως τότε ἐκκλησιολογικὴ τοποθέτησι, σύμφωνα μὲ τὴν ὁποία τὰ Μυστήρια τῶν Νεοημερολογιτῶν στεροῦνται τῆς ἁγιαστικῆς Χάριτος. Ὁ Κυπριανὸς -σὲ ἀντίθεσιν μὲ ἄλλους κληρικούς τῆς αὐξεντιακῆς παρατάξεως- δὲν ἀντέδρασε τότε δημόσια κατὰ τῆς ἐν λόγῳ Ἐγκυκλίου, παρὰ τὸ ὅτι τὴν ἔκρινε «ἀπαράδεκτον»¹²¹, οὔτε φυσικὰ διέκοψε τὴν κοινωνίαν μὲ τὸν Αὐξέντιον καὶ τὴν Σύνοδόν του.

3. Κατὰ τὸ 1979 ὁ Κυπριανὸς δέχθηκε νὰ χειροτονηθῇ ἐπίσκοπος ἀπὸ τοὺς Κάλλιστον καὶ Ἀντώνιον, ἂν καὶ γνώριζε καλά ὅτι ἦσαν θερμοὶ ὑποστηρικταὶ τῆς περὶ ἀκύρων κακοδοξίας. Ἄλλωστε, τόσο οἱ Κάλλιστος καὶ Ἀντώνιος ὅσο καὶ οἱ περισσότεροι ἐπίσκοποι πού χειροτονήθηκαν μαζὶ μὲ τὸν Κυπριανὸ εἶχαν τὴν καταγωγὴν τους ἀπὸ τοὺς Ματθαίικους, τοὺς πλέον δηλαδὴ φανατικούς ὁπαδοὺς τῆς ἀνωτέρω κακοδοξίας.

Βάσει τῶν ἀνωτέρω γεννῶνται τὰ ἐξῆς εὐλόγα ἐρωτήματα, στὰ ὁποῖα, πιστεύουμε, ὁ Κυπριανὸς εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπαντήσῃ ἱκανοποιητικὰ:

1. Γιά ποιὸ λόγο ὁ Κυπριανὸς προσχώρησε στοὺς Αὐξεντιακοὺς τὸ 1969, ἀφοῦ γνώριζε τὴν ἐμμονήν τους στὴν περὶ ἀκύρων κακοδοξίαν;

2. Ἐάν πράγματι ὁ Κυπριανὸς θεωροῦσε, ὅτι ἡ διακήρυξις τῆς θεωρίας περὶ ἀκύρων Μυστηρίων τῶν Νεοημερολογιτῶν ἦταν σοβαρὸ ζήτημα πίστεως, τὸ ὁποῖο δικαιολογοῦσε διακοπὴν ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας, γιατί δὲν ἀποσχίσθηκε ἀπὸ τοὺς Αὐξεντιακοὺς ἕως τὸ 1979 καὶ ἰδίως τὸ

¹²⁰ *Περιοδικὸ Ὁρθόδοξος Παρατηρητής*, φύλλο 2, σελ. 15.

¹²¹ *Περιοδικὸ Ὁρθόδοξος ἔνστασις καὶ μαρτυρία*, τεῦχος 6, σελ. 142.

1974; Μήπως έπειδή τήν εποχή εκείνη δέν είχε γίνει ακόμη επίσκοπος καί συνεπώς δέν ήταν δυνατόν νά διεκδικήσῃ τήν ανεξαρτησία του καί νά ήγηθῇ νέας δικῆς του παρατάξεως;

3. Γιατί ὁ Κυπριανός καταδέχθηκε νά γίνῃ επίσκοπος ἀπό ἀρχιερεῖς πού ἐκήρυτταν ἐπὶ ἔτη κακόδοξα, ἐκκλησιολογικά φρονήματα;

4. Οἱ κατηγορίες τοῦ Κυπριανοῦ κατὰ τῶν συνεπισκόπων του ὡς «*ναυαγησάντων περί τήν πίστιν*» λόγῳ τῆς κηρύξεως τῆς περί ἀκύρων κακοδοξίας δέν βαρύνουν στήν πραγματικότητα καί τόν ἴδιο, καθὼς ἐπὶ δέκα καί πλέον ἔτη τοὺς ἀκολουθοῦσε ἀδιαμαρτύρητα;

Κατὰ τήν γνώμη μας, ἡ ξαφνική ἀντίδρασις τοῦ Κυπριανοῦ τό 1984 κατὰ τοῦ ἀνωτέρω ἐκκλησιολογικοῦ φρονήματος -παρά τήν πολυετῇ προκλητική σιωπῇ του¹²² γιά τό ζήτημα αὐτό- ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Κυπριανός ἐπιθύμησε κατὰ τό ἔτος αὐτό νά ἀναλάβῃ τήν ἡγεσία τῶν Γ.Ο.Χ., δημιουργώντας μόνος του μία, νέα, ἱερά Σύνοδο. Ὁ Κυπριανός λοιπόν ἀκολούθησε τήν συνηθισμένη πλέον τακτική τῶν Γ.Ο.Χ., ἀναζήτησε δηλαδή μία πρόφασιν, ἡ ὁποία δέν εἶχε καμμία σχέσιν μέ τήν παραβίασιν τῆς Ὁρθοδόξου, δογματικῆς διδασκαλίας, καί βάσει αὐτῆς «*ἀπετειχίσθη -δῆθεν- κανονικῶς*»¹²³ ἀπό τοὺς συνεπισκόπους του.

Ὁ Κυπριανός στήν προσπάθειά του νά δικαιολογήσῃ τήν ἀνωτέρω πρᾶξιν του ὑποστήριξε, ὅτι δέν ἀποσχίσθηκε ἀπό τοὺς κακοδόξους Αὐξεντιακοὺς κατὰ τήν περίοδο 1969-1979 «*διὰ λόγους καθαρῶς ποιμαντικούς*». Ὁ Κυπριανός θεωροῦσε «*τό περί ἀκύρων ζήτημα ὡς μίαν βεβαίως πλάνην, τῆς ὁποίας ὅμως αἱ διαστάσεις καί συνέπειαι ἐσυνειδητοποιοῦντο σύν τῇ παρόδῳ τοῦ χρόνου, καθ' ὅσον ἐμελετᾶτο τό ζήτημα καί ἠρευνᾶτο πατερικῶς καί κανονικῶς*»¹²⁴. Νομίζουμε ὅτι οἱ ἀνωτέρω δικαιολογίες στεροῦνται σοβαρότητος καί μόνο ὡς «*προφάσεις ἐν ἁμαρτίαις*» (Ψαλ. ρμ', 4) τοῦ ἐγκλήματος τῆς ἀποσχίσεως τοῦ 1984 εἶναι δυνατόν νά χαρακτηρισθοῦν.

¹²² Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Χριστιανικός ἀγών, φύλλο 8, σελ. 7.

¹²³ Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἔνστασις καί μαρτυρία, τεῦχος 5, σελ.115.

¹²⁴ Ἐνθ' ἄνωτ. τεῦχος 6, σελ. 141-142.

ιστ΄. Ἡ Σύνοδος τῶν Ἐνισταμένων

Ὁ Κυπριανός, ὁ ὁποῖος καθαιρέθηκε δίκαια γιά δεύτερη φορά ἀπό τοὺς Γ.Ο.Χ. γιά τὴν ἄνευ οὐσιωδῶν λόγων ἀπόσχισί του¹²⁵, δέν παρέλειψε νά δημιουργήσῃ μία ἐντελῶς νέα, ἱερά Σύνοδο, τὴν ὁποία παρουσίασε ὡς τὴν σανίδα σωτηρίας τῶν Γ.Ο.Χ. Ὁ Κυπριανός χειροτόνησε μαζί μέ τόν Σαρδινίας Ἰωάννη -ἐνα παραγκωνισμένο ἀπό τοὺς Γ.Ο.Χ. ἐπίσκοπο¹²⁶- ἕξι νέους ἀρχιερεῖς (1985-1986), οἱ ὁποῖοι ἦταν τελείως ἄγνωστοι στοὺς κύκλους τῶν Γ.Ο.Χ.

Ὁ Ἰωάννης ἦταν ἀρχικά παπικός, καπουτσίνο μοναχός, ὁ ὁποῖος στὴν συνέχεια προσχώρησε στό Ὁρθόδοξο πατριαρχεῖο τῆς Μόσχας καί χειροτονήθηκε ἱερεὺς. Μετά ἀπὸ λίγο καιρὸ ὁ Ἰωάννης ἐγκατέλειψε τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία καί ἐνώθηκε μέ τοὺς αἰρετικούς Νεστοριανούς, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους μάλιστα χειροτονήθηκε καί ἐπίσκοπος. Τέλος ὁ Ἰωάννης κατέφυγε καί πάλι στὴν Ὁρθοδοξία γιά νά χειροτονηθῇ γιά μία φορά ἀκόμη ἐπίσκοπος, αὐτὴ τὴν φορά ἀπὸ τοὺς Γ.Ο.Χ. «Μέ αὐτόν λοιπόν τόν διπλοχειροτονθέντα ἐπίσκοπον ἀπὸ αἰρετικούς καί σχισματικούς»¹²⁷ συνεργάσθηκε ὁ Κυπριανός γιά νά δημιουργήσῃ τὴν περίφημη Σύνοδο τῶν Ἐνισταμένων.

Μέσα σέ λίγα ἔτη ὁ Κυπριανός ἀναγκάσθηκε νά καθαιρέσῃ ὅλους τοὺς ἐπισκόπους πού συγκροτοῦσαν τὴν Σύνοδο τῶν Ἐνισταμένων (Ἀντώνιο¹²⁸, Συμεών¹²⁹, Χρυσόστομο¹³⁰ καί Νήφωνα¹³¹) ἐκτός ἀπὸ τοὺς δύο ὑποτακτικούς του (ἐπισκόπους Ἑτνα καί Χριστιανουπόλεως). Στὶς 3-10-1991 καθαίρεσε τόν Αὐστριακὸ ἐπίσκοπο Συμεών, ἐπειδὴ «ἐνεκολπώθη τὰς πλάνας τοῦ παναιρετικοῦ Οἰκουμενισμοῦ... τέλος δέ καί αὐτοκαθηρέθη ἐμφανιζόμενος καί ὑπογράφων ἀπλῶς ὡς Συμεών Μινιχόβερ!»¹³² Τελικὰ τὰ ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη ὁ Κυπριανός δέ-

¹²⁵ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Χριστιανικός ἀγών, ἔνθ' ἄνωτ.

¹²⁶ Περιοδικό Ἅγιος Κυπριανός, τεύχος 191, σελ. 381.

¹²⁷ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Χριστιανικός ἀγών, φύλλο 11, σελ. 5.

¹²⁸ Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἔνστασις καί μαρτυρία, τεύχος 18-21, σελ. 214.

¹²⁹ Περιοδικό Ἅγιος Κυπριανός, τεύχος 243-245, σελ. 364.

¹³⁰ Ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 252, σελ. 130.

¹³¹ Ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 255-257, σελ. 166.

¹³² Ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 243-245, σελ. 364.

χθηκε καί πάλι τόν Συμεών ἀρχικά ὡς μοναχό καί στήν συνέχεια ὡς ἐπίσκοπο. Τό ἀνωτέρω γεγονός τῆς διαλύσεως τῆς ἀρχικῆς Συνόδου τῶν Ἐνισταμένων εἶναι ἓνα ἀκόμη πρόσθετο στοιχεῖο, τό ὁποῖο φανερώνει τήν ἐπιπολαιότητα καί τήν ἀνορθόδοξο πορεία τοῦ Κυπριανοῦ.

Τά ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη ὁ Κυπριανός δημιούργησε νέα Σύνοδο Ἐνισταμένων μέ ἀρχιερεῖς πού διαθέτουν ἐλαχίστους κληρικούς. Ὅσοι δέν γνωρίζουν καλά τήν κατάστασι τῶν Γ.Ο.Χ., ἔχουν τήν ἐντύπωσι ὅτι ὁ Κυπριανός διαθέτει τήν μεγαλύτερη, ζηλωτική Σύνοδο. Στήν πραγματικότητα συμβαίνει τό ἀντίθετο. Ὁ Κυπριανός τουλάχιστον στήν Ἑλλάδα διαθέτει ἐλάχιστη δύναμι, καθὼς οἱ Γ.Ο.Χ. γνωρίζουν πολύ καλά τήν ἀσυνεπῆ στάσι του. Οἱ περισσότεροι κληρικοί πού χειροτόνησε ἢ προσέλαβε ὁ Κυπριανός, τόν ἐγκατέλειψαν μετά ἀπό σύντομο χρονικό διάστημα. Πολλοί ἀπό τοὺς ἀρχιερεῖς πού παρουσιάζει ὁ Κυπριανός στό ἐπίσημο δημοσιογραφικό του ὄργανο, ἀνήκουν στήν Σύνοδο τῶν Ρουμάνων Γ.Ο.Χ., μέ τοὺς ὁποίους ὁ Κυπριανός ἔχει κοινωνία.

ιζ´. Ὁ Οἰκουμενισμός τῶν Γ.Ο.Χ.

Παρά τό ὅτι ὁ Κυπριανός στηλιτεύει διά τῶν ἐκδόσεών του τοὺς Ὁρθόδοξους πού συμμετέχουν στήν Οἰκουμενική Κίνησι καί διδάσκει τήν ἀποτείχισι ἀπό αὐτούς, ἐν τούτοις εἶναι ὁ ἴδιος Οἰκουμενιστής, καθὼς ἀδιαφοροῦσε γιά τό γεγονός ὅτι οἱ Ρῶσοι τῆς Διασπορᾶς (μέ τοὺς ὁποίους εἶχε ἐκκλησιαστική κοινωνία γιά πολλά ἔτη)¹³³ κοινωνοῦσαν μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες (π.χ. μέ τήν Ἐκκλησία τῆς Σερβίας) καί ὀρισμένοι κληρικοί τους συμπροσεύχονται ἀπροκάλυπτα μέ τοὺς αἰρετικούς (π.χ. Μάρκος Βερολίνου). Τίς ἀνωτέρω πράξεις τῶν Ρώσων ὁ Κυπριανός δέν τολμοῦσε νά τίς καταδικάσῃ φανερά καί δημόσια, ἀλλά ἀναφερόταν σέ αὐτές μόνο μέ ὑπαινιγμούς¹³⁴.

Χαρακτηριστικό ἐπίσης παράδειγμα τοῦ ἐν γένει Οἰκουμενισμοῦ τῶν Γ.Ο.Χ. εἶναι καί ἡ ἐπὶ ἔτη σιωπηρὴ ἀνοχή τῶν ἐπισκόπων τῆς Χρυσοστομικῆς παρατάξεως πρὸς τοὺς ἐπισκόπους τῆς Παῖσιο καί Βικέντιο, οἱ ὁποῖοι κοινωνοῦσαν μέ τό πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων

¹³³ Κυπριανοῦ Ὡρωποῦ καί Φυλῆς, *Ἡ ἔνωσις τῆς ἱερᾶς Συνόδου Ἐνισταμένων μετά τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Διασπορᾶς*, σελ. 15.

¹³⁴ *Περιοδικό Ἅγιος Κυπριανός*, τεύχος 305, σελ. 91.

τουλάχιστον ἀπό τό 1988¹³⁵. Ἡ Χρυσοστομική Σύνοδος ὄχι μόνο ἀπέφευγε νά ἐλέγξῃ δημόσια τοὺς ἐπισκόπους της, ἀλλά καί φρόντιζε νά «κουκουλώνῃ μέ παράνομες διαδικασίες»¹³⁶ τίς πράξεις τοὺς παρὰ τίς ἀντιδράσεις τοῦ ποιμνίου της¹³⁷.

Γενικώτερα δέ ὄχι μόνο οἱ Ἐνιστάμενοι, ἀλλά ὅλοι οἱ Γ.Ο.Χ. κοινωνοῦν ἔμμεσα μέ τοὺς “αἵρετικούς” καί ἐκτός Ἐκκλησίας, κατὰ τήν γνώμη τους, Νεομερολογίτας καθώς:

α΄. Δέχονται τοὺς “αἵρετικούς”, νεομερολογίτας λαϊκοὺς σέ συμπροσευχή στίς Ἐκκλησίες τους καί τοὺς παρέχουν θεία Μετάληψι ἢ ἄλλα Μυστήρια καί ἀντίδωρο.

β΄. Προσκαλοῦν τοὺς “αἵρετικούς”, νεομερολογίτας βουλευτάς καί λοιποὺς ἐπισήμους στίς πανηγύρεις ἢ τελετές τους (π.χ. Θεοφάνεια) καί συναγωνίζονται, ποιά παράταξις θά τιμηθῇ ἀπό μεγαλύτερο ἀριθμὸ “αἵρετικῶν” ἐπισήμων.

γ΄. Συμπροσεύχονται καί μέ “αἵρετικούς” κληρικούς. Ἀκόμη καί οἱ Ἀγιορεῖται, ἀκραιφνεῖς Ζηλωταὶ δέχονται στίς λειτουργίες τους τοὺς μὴ Ζηλωτάς, “αἵρετικούς” κληρικούς, τοὺς παρέχουν τιμητικὴ θέσι καί τοὺς δίνουν ἀντίδωρο.

Ἐάν ὅμως εἴμαστε πράγματι αἵρετικοί, τότε οἱ Γ.Ο.Χ. ὀφείλουν νά καταδικάσουν ὅλες τίς ἀνωτέρω ἀπαράδεκτες ἐνέργειες καί ἰδίως νά μὴ ἐπιτρέπουν σέ κανένα “αἵρετικό”, νεομερολογίτη λαϊκὸ νά εἰσέρχεται σέ ναοὺς τους (πράγμα ἀσύμφορο φυσικά). Οἱ Γ.Ο.Χ. βέβαια μπορεῖ νά ἀντιτάξουν, ὅτι οἱ ἀνωτέρω ἐνέργειες ἀποτελοῦν ἐφαρμογὴ τῆς ἐπαινετῆς “Οἰκονομίας”. Μήπως ὅμως ἡ ἐφαρμογὴ τῆς “Οἰκονομίας” εἶναι ἀποκλειστικὸ δικαίωμα τῶν Γ.Ο.Χ. καί ὄχι καί δικό μας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ Γ.Ο.Χ. ἀπαιτοῦν μόνο τὴν “Ἀκρίβεια”;

ιν΄. Οἱ κακόδοξες, ἐκκλησιολογικὲς ἀπόψεις τῶν Ἐνισταμένων

Οἱ Ἐνιστάμενοι τοῦ Κυπριανοῦ διεκήρυξαν τό 1984 τίς ἐκκλησιολογικὲς τοὺς θέσεις, διὰ τῶν ὁποίων ἐξέφραζαν τὴν ἀντίθεσί τους

¹³⁵ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλο 820.

¹³⁶ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Χριστιανικὸς ἀγὼν, φύλλο 31, σελ. 2.

¹³⁷ Περιοδικὸ Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσις, φύλλο 44, σελ. 24, φύλλο 45, σελ. 71.

πρός τις απόψεις των υπολοίπων Γ.Ο.Χ. επισκόπων καί δικαιολογούσαν τήν απόσχισί τους από αυτούς. Συγκεκριμένα οί 'Ενιστάμενοι υποστήριξαν, ότι οί επίσκοποι πού κηρύττουν αίρετικές διδασκαλίες, δέν τίθενται αυτόματα ἐκτός 'Εκκλησίας, ἀλλά μόνο ἔπειτα ἀπό ἀπόφασι Οἰκουμενικῆς ἢ μεγάλης Τοπικῆς Συνόδου. Κατά συνέπεια τά Μυστήρια τῶν ἀκρίτων αίρετικῶν, τοὺς ὁποίους οί 'Ενιστάμενοι ἀποκαλοῦν «*νοσοῦντα μέλη*»¹³⁸ τῆς 'Εκκλησίας, εἶναι ἔγκυρα ἕως τήν στιγμή τῆς καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου καί τῆς ταυτόχρονης ἀποκοπῆς τους ἀπό τό σῶμα τῆς 'Εκκλησίας¹³⁹.

Τίς ἀνωτέρω ἀναμφίβολα ὀρθές, ἐκκλησιολογικές θέσεις τους, τίς ὁποῖες οί ἀντίπαλοι Γ.Ο.Χ. χαρακτήρισαν ὡς «*αἰρετική καί συγχρόνως διαβολική ἐκκλησιολογία*»¹⁴⁰, οί 'Ενιστάμενοι τίς θεμελίωσαν μέ ἀρκετές ἀναφορές ἀπό τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων. Παρά ταῦτα δέν κατάφεραν νά διαφύγουν καί ὀρισμένα σημαντικά σφάλματα.

Συγκεκριμένα οί 'Ενιστάμενοι ἰσχυρίσθηκαν ὅτι ἡ ἀποψίς τους, πῶς οί ἄκριτοι αίρετικοί εἶναι ὅπωςδήποτε μέλη τῆς 'Εκκλησίας καί τελοῦν ἔγκυρα Μυστήρια, ἀποδεικνύεται καί ἀπό τό γεγονός τῆς ἀποδοχῆς ἀπό τήν 'Εκκλησία μυστηρίων πού εἶχαν τελέσει αίρετικοί, χωρίς νά τά ἐπαναλάβῃ. Σέ ὀρισμένες δηλαδή περιπτώσεις ἐνώσεως μετανοοῦντων αίρετικῶν κληρικῶν ἢ λαϊκῶν μέ τήν 'Εκκλησία, οί ἅγιοι Πατέρες δέν ἐπαναλάμβαναν τά μυστήρια πού οί αίρετικοί εἶχαν δεχθῇ, ἐνόσω βρίσκονταν στήν αἵρεσι.

Τό γεγονός αὐτό σήμαινε, κατά τοὺς 'Ενισταμένους, ὅτι ἡ 'Εκκλησία δεχόταν τά ἐν λόγῳ Μυστήρια ὡς ἔγκυρα, εἶχαν δηλαδή τελεσθῇ ὅπως-δήποτε ἀπό ἀκρίτους αίρετικούς, οἱ ὁποῖοι βρίσκονταν ἀκόμη στό σῶμα τῆς 'Εκκλησίας καί τελοῦσαν «*ἰσχυρά*» μυστήρια. «*Ἐπειδή εἶναι ἰσχυρά τά παρά ἀκρίτων εἰσέτι αίρετικῶν τελούμενα Μυστήρια... (ἡ Ζ' Οἰκουμενική Σύνοδος) δέν ἐχειροτόνησεν ἢ ἐβάπτισεν, ἀλλ' ἐδέχθη τοὺς ἐξ αἱρέσεων προσελθόντας ἀκρίτους Ἐπισκόπους ὡς βεβαπτισμένους καί κεχειροτονημένους*»¹⁴¹.

¹³⁸ Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἔνστασις καί μαρτυρία, τεῦχος 1, 2000, σελ. 26.

¹³⁹ Περιοδικό Ἅγιος Κυπριανός, τεῦχος 191, σελ. 386.

¹⁴⁰ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Χριστιανικός ἀγών, φύλλο 10, σελ. 4.

¹⁴¹ Ἀ. Δ. Δελέμπαση, Πάσχα Κυρίου, σελ. 800-801.

Οἱ ἀνωτέρω ἀπόψεις τῶν Ἐνισταμένων εἶναι ἐσφαλμένες. Ἡ ἀποδοχή ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία μυστηρίων πού εἶχαν τελεσθῇ ἀπὸ αἰρετικούς, δέν σήμαινε ὅτι αὐτοὶ ἦταν ὅπωςδὴποτε ἄκριτοι αἰρετικοὶ καὶ συνεπῶς μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἀντιθέτως, ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχθηκε ἀρκετές φορές κατ' οἰκονομία -χωρίς δηλαδή νά τά ἐπαναλάβῃ- μυστήρια τά ὅποια εἶχαν τελεσθῇ ὄχι μόνο ἀπὸ ἀκρίτους (περιπτώσεις Νεστορίου καὶ Διοσκόρου), ἀλλὰ ἀκόμη καὶ ἀπὸ καταδικασμένους καὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας εὕρισκομένους αἰρετικούς¹⁴². Κατὰ τὸν μέγα Βασίλειο, διὰ τῆς πράξεώς της αὐτῆς ἡ Ἐκκλησία προσπαθοῦσε νά διευκολύνῃ τὴν προσέλευσι τῶν αἰρετικῶν στοῦ σώμα της¹⁴³.

Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ σχετικὴ ἀπόφασις τῆς ΣΤ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, σύμφωνα μέ τὴν ὁποία, οἱ ἐπὶ αἰῶνας καταδικασμένοι καὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας εὕρισκόμενοι Νεστοριανοὶ καὶ Μονοφυσῖται γίνονταν δεκτοὶ μέ ἀπλή μετάνοια καὶ Ὁρθόδοξο ὁμολογία, χωρίς δηλαδή νά ἐπαναληφθοῦν (ἀναβαπτισμός, ἀναμύρωσις) τά ἀδιαμφισβήτητα ἄκυρα μυστήρια, πού εἶχαν δεχθῇ μέσα στὴν αἵρεσι¹⁴⁴.

ιβ'. Ἡ περίπτωση τῶν εἰκονομάχων ἐπισκόπων

Τίς ἀνωτέρω ἐσφαλμένες ἀπόψεις τοὺς οἱ Ἐνιστάμενοι προσπάθησαν νά τίς τεκμηριώσουν καὶ μέ παραδείγματα ἀπὸ τὴν Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία. Συγκεκριμένα ἀνέφεραν τίς περιπτώσεις ἀποδοχῆς ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τῶν εἰκονομάχων ἐπισκόπων πού εἶχαν χειροτονηθῇ ἕως τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο¹⁴⁵ καὶ τοῦ ἁγίου Μελετίου Ἀντιοχείας¹⁴⁶, χωρίς νά ἐπαναλάβῃ τίς χειροτονίες τοὺς. Οἱ Ἐνιστάμενοι ἰσχυρίσθηκαν ἐσφαλμένα, ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχθηκε τὴν ἱερωσύνη τῶν ἐπισκόπων αὐτῶν, ἐπειδὴ τόσο οἱ εἰκονομάχοι ἐπίσκοποι ὅσο καὶ ὁ ἅγιος Μελέτιος εἶχαν χειροτονηθῇ ἀπὸ ἀκρίτους καὶ συνεπῶς ἐντὸς Ἐκκλησίας εὕρισκομένους ἐπισκόπους, οἱ ὅποιοι τελοῦσαν ἔγκυρα μυστήρια.

¹⁴² Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολὴ μ' ,* βιβλίον α', P.G.99, 1052C.

¹⁴³ *Κανὼν α' ,* P.G.138, 579B.

¹⁴⁴ *Κανὼν 95ος,* P.G.137, 841C.

¹⁴⁵ Ἀ. Δ. Δελήμπαση, ἔνθ' ἀνωτ.

¹⁴⁶ *Περιοδικὸ Ὁρθόδοξος ἐνστασις καὶ μαρτυρία,* τεῦχος 1, 1985, σελ. 8.

Οί ισχυρισμοί αυτοί τῶν Ἐνισταμένων εἶναι ἀπαράδεκτοι. Τόσο οἱ εἰκονομάχοι ἐπίσκοποι πρό τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὅσο καί οἱ ἀρειανοί («ὁμοιοι») ἐπίσκοποι πού χειροτόνησαν τόν ἅγιο Μελέτιο, ἦταν καταδικασμένοι καί συνεπῶς ἐκτός Ἐκκλησίας εὐρισκόμενοι αἵρετικοί.

Ὅσον ἀφορᾷ τοὺς πρό τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἰκονομάχους ἐπισκόπους, οἱ Ἐνιστάμενοι ἰσχυρίσθηκαν, ὅτι χειροτονήθηκαν ἀπό ἐντὸς Ἐκκλησίας εὐρισκομένους ἐπισκόπους, ἐπειδὴ παρερμήνευσαν ὁρισμένες φράσεις τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Συνόδου αὐτῆς («*ἔνωσις τῆς Ἐκκλησίας*», ἔνωσις «*τῶν διεσχισμένων*»¹⁴⁷). Οἱ Ἐνιστάμενοι, ὡς φαίνεται, ἀγνοοῦν ὅτι πολλές φορές οἱ Πατέρες ἔχουν χρησιμοποιήσει καταχρηστικά μερικές φράσεις, ὅπως π.χ. «*ἔνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν*»¹⁴⁸ Ὁρθόδοξων καί Παπικῶν, χωρίς φυσικά νά ἐννοοῦν, ὅτι οἱ αἵρετικοί βρίσκονται ἐντὸς Ἐκκλησίας καί τελοῦν ἔγκυρα μυστήρια.

Οἱ Ἐνιστάμενοι παραβλέπουν ἐπίσης τελείως τοὺς ἀλλεπαλλήλους ἀναθεματισμούς πολλῶν Τοπικῶν Συνόδων τῶν Ὁρθόδοξων πατριαρχείων (726-769) κατὰ τῶν Εἰκονομάχων¹⁴⁹ (τό «*ἀνάθεμα*»¹⁵⁰ ἀλλοτριώνει καί ἀποτέμνει τῆς Ἐκκλησίας) θεωρώντας, ὅτι οἱ μὴ Οἰκουμενικές αὐτές Σύνοδοι δέν ἀπέκοψαν (δῆθεν) τοὺς Εἰκονομάχους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία. Καθὼς ἔλεγε μάλιστα ὁ ἅγιος Ταράσιος κατὰ τό 784, οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καθημερινά ἀναθεμάτιζαν τοὺς Εἰκονομάχους¹⁵¹. Τό ὅτι οἱ Εἰκονομάχοι πρό τοῦ 787 ἦταν ἐκτός Ἐκκλησίας, καθίσταται φανερό καί ἀπὸ τὴν αἵτησί τους κατὰ τὴν Ζ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο νά ἐνωθοῦν «*τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ*»¹⁵², καθὼς καί ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν Πατέρων π.χ. περὶ ἀποδοχῆς «*τῶν νυνὶ προσελθόντων τῇ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ*»¹⁵³.

¹⁴⁷ Ἐνθ' ἄνωτ. τεῦχος 1, 2000, σελ. 32.

¹⁴⁸ Ἰωσήφ Βρυεννίου, *Τὰ εὐρεθέντα*, τόμος α΄, σελ. 400.

¹⁴⁹ Μελετίου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, αἰών η΄, κεφ. ε΄, σελ. 221, Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος β΄, § 106-107, σελ. 35-39, Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, § 16, σελ. 259.

¹⁵⁰ Ἀγίου Ἰωάννου Χρυσοστόμου, *Υπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Ρωμαίους...*, ὁμιλία ιστ΄, κεφ. α΄, P.G.60, 549.

¹⁵¹ Σ. Μήλια, *Τῶν ἱερῶν Συνόδων... συλλογὴ*, τόμος β΄, σελ. 724α.

¹⁵² Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 729β.

¹⁵³ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 741α.

Ἄλλωστε, καί οἱ Λατῖνοι εἶναι ἐκτός Ἐκκλησίας ἀπό τό 1054, ἄν καί δέν καταδικάσθηκαν τότε ἀπό Οἰκουμενική Σύνοδο, καί παρὰ τό ὅτι π.χ. ὁ ἱερός Γερμανός Κωνσταντινουπόλεως περί τό 1232 θρηνοῦσε γιά τό «διερχομένο»¹⁵⁴ ἱμάτιο τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καί ὠνόμαζε τήν Ρώμη «ἐκκλησία»¹⁵⁵, ὁ δέ ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός ἕνα αἰῶνα ἀργότερα ὠμιλοῦσε γιά «τά τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος μέλη» (Ὁρθοδόξους καί Λατίνους), τά ὁποῖα «πολλοῖς πρότερον χρόνοις διεσπαρμένα τε καί ἐρχομένα πρὸς τήν ἔνωσιν ἀλλήλων ἐπείγεται»¹⁵⁶.

Ὁ ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής ὑποστήριξε ἐπίσης, ὅτι οἱ Μονοθελῆται βρίσκονταν ἐκτός Ἐκκλησίας καί ὅτι τά μυστήριά τους δέν εἶχαν θεία Χάρι κατὰ τό 655 (ἔπειτα δηλαδή ἀπό τίς Τοπικές Συνόδους τῆς Δύσεως πού τοὺς ἀναθεμάτισαν καί πρὸ τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς): «Ποίαν ἐπιτελέσουσι μυσταγωγίαν· ἢ ποῖον πνεῦμα τοῖς παρὰ τούτων ἐπιτελουμένοις ἐπιφοιτᾷ;»¹⁵⁷

κ΄. Ἡ περιπτώσις τοῦ ἁγίου Μελετίου Ἀντιοχείας

Ὁ ἅγιος Μελέτιος Ἀντιοχείας, στὸν ὁποῖο ἀναφέρονται ἐπίσης οἱ Ἐνιστάμενοι, χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος τό 360 ἀπὸ τοὺς «περί τὸν Ἀκάκιον Καισαρείας Παλαιστίνης «ὁμοίους»»¹⁵⁸ ἐπισκόπους. Οἱ «Ὅμοιοι» βέβαια δέν ἦταν τίποτε ἄλλο παρὰ μία ἀπὸ τίς πολλές διασπασμένες φατρίες (Ὅμοιοι, Ὁμοιουσιανοί, Ἀνόμοιοι, Μακεδονιανοί) τῶν καταδικασμένων ἀπὸ τὴν Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδο Ἀρειανῶν¹⁵⁹.

Κατὰ τὸν ἅγιο Ἐπιφάνιο, ὁ «Ἀκάκιος καί οἱ μετ' αὐτοῦ... αὐτοὶ μὲν ὅλοι ἦσαν, ὁποῖοι καί Ἀρειανοί»¹⁶⁰. Κατὰ δέ τοὺς Πατέρας τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, «ὁ ἅγιος Μελέτιος ὑπὸ τῶν Ἀρειανῶν ἐχειροτονήθη, καὶ ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ ἁμβωνος, καὶ ἐκήρυξε τό ὁμοούσιον·

¹⁵⁴ Κ. Ν. Σάθα, *Μεσαιωνική Βιβλιοθήκη*, τόμος β΄, σελ. 41-42.

¹⁵⁵ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 45.

¹⁵⁶ Καλλίστου Βλαστοῦ, *Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τοῦ Σχίσματος...*, σελ. 135.

¹⁵⁷ *Ἐξήγησις τῆς κινήσεως...*, κεφ. στ΄, P.G.90, 120D.

¹⁵⁸ Θ.Η.Ε., τόμος, 8, στήλη 926.

¹⁵⁹ Ἱ. Κοτσώνη, *Ἡ κανονικὴ ἅποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων*, § 22, σελ. 175.

¹⁶⁰ *Πανάριον*, αἵρεσις νη΄, κεφ. κγ΄, P.G.42, 445B-448A.

ἡ δέ χειροτονία αὐτοῦ οὐκ ἀπεδοκιμάσθη»¹⁶¹. «Οἱ Ἀρειανοί -δηλαδή- ὡς ὁμόφρονα λογιζόμενοι τὸν θεῖον Μελέτιον ἐκ Σεβαστείας εἰς Ἀντιόχειαν προεβίβασαν»¹⁶². Μετά τὴν Ὁρθόδοξο ὁμολογία τοῦ ἁγίου Μελετίου οἱ ὁμόφρονές του ἀποσχίσθηκαν μαζί μέ αὐτόν ἀπὸ «τό ἀρειανικὸν ἄθροισμα»¹⁶³. Παρά ταῦτα πολλοὶ Ὁρθόδοξοι δέν ἤθελαν νά κοινωνήσουν μαζί τους «ὡς Μελετίου πρὸς Ἀρειανῶν ἐπισκόπων χειροτονηθέντος, καὶ ὑπὸ τοιούτοις ἱερεῦσι βαπτισθέντων τῶν ἐπομένων αὐτῷ»¹⁶⁴.

Ὁ ἅγιος Μελέτιος δηλαδή χειροτονήθηκε ἀπὸ καταδικασμένους αἵρετικούς (τοὺς ἀρειανούς «Ὀμοίους») καὶ ὄχι ἀπὸ ἐντὸς Ἐκκλησίας ἀκρίτους αἵρετικούς, ὅπως ἰσχυρίζονται οἱ Ἐνιστάμενοι. Οἱ φατρίες πού προέκυψαν ἀπὸ τὴν διάσπασι τῶν Ἀρειανῶν μετὰ τὴν Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο ἦταν πάντοτε ἐκτὸς Ἐκκλησίας, ἐφόσον δέν ὡμολογοῦσαν τὴν Ὁρθόδοξο πίστι τοῦ «ὁμοουσίου». Κάτι ἀνάλογο ἄλλωστε συνέβη καὶ μετὰ τὴν Δ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο. Οἱ καταδικασμένοι Μονοφυσῖται διασπάσθηκαν προοδευτικά σέ διάφορες φατρίες (Σεβηριανοί, Ἰουλιανισταί, Θεοδοσιανοί, Ἀγνοπαί, Τριθεῖται)¹⁶⁵. Οἱ φατρίες αὐτές ἦταν πάντοτε ἐκτὸς Ἐκκλησίας καὶ δέν χρειαζόταν φυσικά σύγκλησις νέας, Οἰκουμενικῆς Συνόδου γιὰ νά τίς καταδικάσῃ ἐκ νέου καθεμία ξεχωριστά.

κα΄. Οἱ κακὸδοξες, ἐκκλησιολογικὲς ἀπόψεις τοῦ π. Νικολάου Δημαρᾶ

Στό σημεῖο αὐτὸ ἀξίζει, πιστεύουμε, νά ἀναφερθοῦμε καὶ στίς κακὸδοξες καὶ γεμάτες σύγχυσι ἐκκλησιολογικὲς ἀπόψεις τοῦ π. Νικολάου Δημαρᾶ, τίς ὁποῖες διατύπωσε στά ἐναντίον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου ἄρθρα του.

¹⁶¹ Σ. Μήλια, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 737β.

¹⁶² Ἑρμεῖου Σωζομενοῦ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος δ΄, κεφ. κη΄, P.G.67, 1201B.

¹⁶³ Σωκράτους Σχολαστικοῦ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος β΄, κεφ. μδ΄, P.G.67, 357B.

¹⁶⁴ Ἑρμεῖου Σωζομενοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. P.G.67, 1204C.

¹⁶⁵ Φ. Βαφείδου, ἐνθ' ἄνωτ. τόμος α΄, § 73, 5, σελ. 248.

1. Ὅπως εἶδαμε ἀνωτέρω, οἱ Ἐνιστάμενοι διακηρύττουν ὅτι οἱ ἄκριτοι, «*αἵρετικοί*» Νεοημερολογῖται ἀνήκουν στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καί τελοῦν ἔγκυρα Μυστήρια, ἕως ὅτου καταδικασθοῦν ἀπό Οἰκουμενική Σύνοδο. Ἀντιθέτως, οἱ ὑπόλοιποι Φλωρινιακοί Γ.Ο.Χ. (ὅπως καί οἱ Ματθαϊκοί) διακηρύττουν, ὅτι οἱ Νεοημερολογῖται βρίσκονται ἐκτός Ἐκκλησίας καί συνεπῶς δέν τελοῦν ἔγκυρα Μυστήρια.

Ὁ π. Νικόλαος παρά τό ὅτι ἀνήκει σέ συνοδική ομάδα, ἡ ὁποία θεωρεῖ ὅτι τά Μυστήριά μας στεροῦνται τῆς θείας Χάριτος, ἐπαινεῖ τίς θεωρίες τῶν Ἐνισταμένων καί ὑποστηρίζει, ὅτι ἔχουμε «*θεία Χάριν καί Θεῖα Μυστήρια*»¹⁶⁶ -ὅπως ἀκριβῶς οἱ ὅμοιοι μέ ἡμᾶς Εἰκονομάχοι πρό τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου τοῦ 787- ἐπειδή δέν ἔχουμε καταδικασθῇ «*τελεσίδικα*» ἀπό Οἰκουμενική Σύνοδο.

Ὁ π. Νικόλαος ὁμως ὑποστηρίζει ταυτόχρονα, ὅτι βρισκόμαστε καί ἐκτός Ἐκκλησίας¹⁶⁷ (ὅπως καί οἱ Εἰκονομάχοι πρό τοῦ 787). Στό σημεῖο αὐτό φυσικά διαφωνεῖ ριζικά μέ τοὺς Ἐνισταμένους, πράγμα τό ὁποῖο δείχνει νά μή τό ἀντιλαμβάνεται. Κατά συνέπεια, σύμφωνα μέ τίς πρωτοφανεῖς κακοδοξίες του, οἱ ὁποῖες συναγωνίζονται σέ ἀσέβεια ἀκόμη καί τήν «*θεωρία τῶν κλάδων*», «*θεία Χάρις καί Θεῖα Μυστήρια*» ὑπάρχουν καί ἐκτός Ἐκκλησίας!

Ὁ π. Νικόλαος προκειμένου νά τεκμηριώσῃ τά ἀνωτέρω ἀδιαμφισβήτητα κακόδοξα φρονήματά του ἀναφέρει ἀκόμη καί τήν γνώμη τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου. Λέγει λοιπόν ὁ Ἅγιος, ὅτι ἡ Ἐκκλησία «*ἐδέχθη... κατ' οἰκονομίαν καί συγκατάβασιν, καί ὄχι κατὰ ἀκρίβειαν*»¹⁶⁸ τά μυστήρια (βάπτισμα καί ἱερωσύνη) τῶν πρό τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου Εἰκονομάχων, καθὼς καί ἄλλων αἵρετικῶν. Στά ἀνωτέρω ἔχουμε νά ἀπαντήσουμε τά ἐξῆς:

Ἡ Ἐκκλησία, ὅπως προαναφέραμε, ἀποδέχθηκε ἀρκετές φορές μυστήρια, πού εἶχαν τελεσθῇ ἀπό αἵρετικούς, χωρίς δηλαδή νά τά ἐπαναλάβῃ συγκεκριμένα:

α'. Τά μυστήρια πού εἶχαν τελεσθῇ ἀπό αἵρετικούς, οἱ ὁποῖοι δέν εἶχαν ἀκόμη καταδικασθῇ καί ἀποπεμφθῇ ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας,

¹⁶⁶ Περιοδικό Ἅγιοι Κολλυβάδες, τεῦχος 28, σελ. 67-68.

¹⁶⁷ Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 10-11, 18, 31-32.

¹⁶⁸ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλο 1419, σελ. 2.

κρίθηκαν φυσικά ἔγκυρα. Πράγματι, ἔγκυρη κρίθηκε π.χ. ἡ χειροτονία τοῦ ἁγίου Ἀνατολίου ἀπό τόν (ἄκριτο δηλαδή ἐντός Ἐκκλησίας εὐρισκόμενο) αἵρετικό Διόσκορο¹⁶⁹, ἡ ὁποία ἐτελέσθη πρό τῆς καταδίκης τοῦ τελευταίου ἀπό τήν Δ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο. Ἐπίσης «τοῦ Νεστορίου καθαιρεθέντος» ἀπό τήν Γ΄ Οἰκουμενική Σύνοδο «οὐδεὶς τῶν ὑπ' αὐτοῦ χειροτονηθέντων καθήρηται»¹⁷⁰.

β΄. Ὅρισμένες φορές ὅμως ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχθηκε κατ' οἰκονομία, χωρίς δηλαδή νά τά ἐπαναλάβῃ, ἀκόμη καί μυστήρια, τά ὁποῖα εἶχαν τελεσθῇ ἀπό καταδικασμένους -δηλαδή ἐκτός Ἐκκλησίας εὐρισκομένους- αἵρετικούς¹⁷¹. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, ὅπως προαναφέραμε, ἀποτελεῖ ἡ ἀπόφασις τῆς ΣΤ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου¹⁷². Ἡ πρᾶξις αὐτή τῆς Ἐκκλησίας νά ἀποδέχεται (νά μή ἐπαναλαμβάνῃ) κατ' οἰκονομία τά ἀδιαμφισβήτητα ἄκυρα μυστήρια τῶν ἐκτός Ἐκκλησίας αἵρετικῶν ἔγινε προκειμένου νά διευκολύνῃ¹⁷³ τήν προσέλευσί τους στό σῶμα τῆς¹⁷⁴. Ἡ ἐφαρμογή ὅμως τῆς Οἰκονομίας αὐτῆς δέν σημαίνει σέ καμία περίπτωσι -ὅπως ἐσφαλμένα κατενόησε ὁ π. Νικόλαος- ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχθηκε ποτέ τήν ὑπαρξί θείας Χάριτος καί θείων Μυστηρίων ἐκτός τοῦ σώματός της. Μία τέτοια ἄποψις «ὁδηγεῖ εἰς ἀνατροπὴν βασικωτάτου διὰ τήν Ἐκκλησίαν δόγματος»¹⁷⁵.

Πράγματι, ἡ Ἐκκλησία δέν ἀναγνώρισε ποτέ τά ἐκτός αὐτῆς «τελούμενα μυστήρια ἀπολύτως καί ἐξ ἀποστάσεως, ἐφ' ὅσον δηλ. οἱ μετέχοντες τῶν μυστηρίων παραμένουσιν ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἰδίας αὐτῶν ἐκκλησίας. Πᾶσα δέ ἐκ μέρους τῶν ὀρθοδόξων παρέκκλισις ἀπό τῆς ἀρχῆς ταύτης θά ἐσήμαινεν, ὅτι ἡ Ὄρθόδοξος ἐκκλησία ἔπαυσε νά θεωρῇ ἐαυτήν ὡς τήν μόνην ἀληθῆ ἐκκλησίαν καί τήν μόνην ταμιούχον τῆς Θ. Χάριτος»¹⁷⁶. Ἡ ἄποψις ὅτι τά μυστήρια τῶν

¹⁶⁹ Γεδεών Μ., *Πατριαρχικοί πίνακες*, σελ. 121.

¹⁷⁰ Μεγάλου Φωτίου, *Ἐρωτήματα δέκα...*, ἐρώτησις δ΄, P.G.104, 1224A.

¹⁷¹ Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή μ΄*, βιβλίο α΄, P.G.99, 1052C.

¹⁷² *Κανὼν 95ος*, P.G.137, 841C.

¹⁷³ Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Πηδάλιον*, σημείωσις στὸν μστ΄ ἀποστολικό κανόνα, σελ. 53.

¹⁷⁴ Μεγάλου Βασιλείου, *Κανὼν α΄*, P.G.138, 579B.

¹⁷⁵ Ἱ. Κοτσώνη, *Προβλήματα τῆς «ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας»*, § 42, σελ. 185-186.

¹⁷⁶ Π. Μπρατσιώτου, *Τό κῦρος τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν*, σελ. 125.

ἐτεροδόξων «καθ' ἑαυτά», δηλαδή ὅσα τελοῦνται ἐκτός τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, στεροῦνται τῆς ἁγιαστικῆς Χάριτος καί «δέν εἶναι δυνατόν νά ἀναγνωρισθῶσιν ὡς ἔγκυρα οὔτε «κατ' ἀκρίβειαν» οὔτε «κατ' οἰκονομίαν»»¹⁷⁷ ὑποστηρίζεται ἀπό ὅλους τοὺς ἁγίους Πατέρας¹⁷⁸.

Ἄλλωστε, κατὰ τὴν προσέλευσι τῶν ἐκτός Ἐκκλησίας αἰρετικῶν στὴν Μία Ἐκκλησία αὐτὴ «δέν ἀποφαίνεται ἀπλῶς, ὅτι δέχεται καί ἀναγνωρίζει ταῦτα, ἀλλὰ θεωροῦσα, ὡς ἥδη εἴπομεν, τὰ ἔξω αὐτῆς τελεσθέντα μυστήρια ἀτελῆ καί ἀνίσχυρα καί οὐχὶ ἀνενόχως τελεσιουργηθέντα, τελειοῖ, ζωοποιεῖ καί ἀπαλλάσσει ταῦτα πάσης ἐλλείψεως καί ἐνοχῆς»¹⁷⁹.

2. Ὁ π. Νικόλαος ὑποστηρίζει ἐπίσης, ὅτι ὅσοι ἐνώθηκαν μέ τοὺς Λατίνους τὸ 1274 (δηλαδή ὅσοι συλλειτουργοῦσαν μέ τοὺς Λατίνους) δέν εἶχαν «ἐκπέσει τῆς Ἱερωσύνης» καί κατὰ συνέπεια εἶχαν «θεία Χάριν καί Θεῖα Μυστήρια»¹⁸⁰ ἕως τῆς τελικῆς καταδίκης τους! Ἐδῶ δέν πρόκειται βέβαια γιὰ παράβασι κάποιου ἱεροῦ κανόνος¹⁸¹ ἢ διακήρυξι κάποιου κακοδόξου φρονήματος, τὰ ὅποια πρέπει νά ἐκδικασθοῦν ἀπὸ Σύνοδο γιὰ νά ἐπέλθῃ ἡ ἐκπτώσις τῆς Ἱερωσύνης (καθαίρεσις), ἀλλὰ γιὰ ἐγκατάλειψι τῆς Ταμειούχου τῆς θείας Χάριτος Ἐκκλησίας καί ἔνωσι μέ αἰρετικούς.

Κατὰ τὸν μέγα Βασίλειο, οἱ «τῆς Ἐκκλησίας ἀποστάντες οὐκέτι ἔσχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτοῖς»¹⁸². Κατὰ δέ τοὺς κανόνες α' καί β' τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅποιοι ἐνώθηκε ἢ θά ἐνωθῇ μέ τοὺς αἰρετικούς (δηλαδή ἐγκαταλείψῃ τὴν Ἐκκλησία), θεωρεῖται

¹⁷⁷ Ἱ. Κοτσώνη, ἐνθ' ἄνωτ. § 44, σελ. 206.

¹⁷⁸ Ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Ἐξήγησις τῆς κινήσεως...*, κεφ. στ', P.G.90, 120D, Μεγάλου Ἀθανασίου, *Κατὰ Ἀρειανῶν*, λόγος β', κεφ. μβ' -μγ', P.G.26, 237AB, Μεγάλου Βασιλείου, *Κανὼν μζ'*, P.G.138, 728A, Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, *Πηδάλιον*, σημείωσις β' στὸν ξη' ἀποστολικὸ κανόνα, σελ. 91, Ὁσίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου, *Ἐπιστολή 197*, βιβλίον β', P.G.99, 1597A, *Ἐπιστολή ρνδ'*, βιβλίον β', P.G.99, 1481B.

¹⁷⁹ Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμος γ', σελ. 54.

¹⁸⁰ *Περιοδικὸ Ἅγιοι Κολλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 6, 67-68.

¹⁸¹ Ὁσίου Νικοδήμου Ἀγιορείτου, ἐνθ' ἄνωτ. σημείωσις 2, σελ. 4.

¹⁸² *Κανὼν α'*, P.G.138, 577C-579A.

«έντεϋθεν» ανενέργητος καί, καθώς έρμηνεύει ό ιερός Βαλσαμών, θεωρείται ως «ήδη τοῦ επισκοπικοῦ βαθμοῦ ἀπαλλοτριωθείς»¹⁸³.

Τήν ἀνωτέρω ἄποψι τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία ἀπεδείκνυε «τό ἄκυρο τῶν μυστηρίων πού τελοῦσαν οἱ κοινωνοῦντες μέ τή Ρώμη»¹⁸⁴ ἀμέσως μετά τήν ἔνωσι στήν Λυών τό 1274, ὑποστήριζαν ὅλοι οἱ Ὁρθόδοξοι ἐκείνης τῆς ἐποχῆς καί μάλιστα οἱ Ἀγιορεῖται Πατέρες καί μετέπειτα Ὁσιομάρτυρες: Σύμφωνα μέ τούς ιερούς κανόνες, «οἱ κοινωνήσαντες ἐπίσκοποι τοῖς αἵρετικοῖς καί τήν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καθολικῇ ἀπωλείᾳ ὑποβάλλοντες ἅμα μέν καί τῆς ιερωσύνης στεροῦνται καί ἐκκήρυκτοι δέ γίνονται, ἥτοι πᾶσι δῆλοι ως ἀποκεκομμένοι τοῦ ὀρθοδόξου σώματος τῆς Ἐκκλησίας»¹⁸⁵.

Ἡ ἀνήκουστη αὐτή κακοδοξία τοῦ π. Νικολάου δέν ὑποστηρίζεται ἄλλωστε οὔτε ἀπό τούς «Οἰκουμενιστάς». Ὁ Καθηγητής Βλάσιος Φειδᾶς ἀναφέρει: «Οἱ ἀνθενωτικοί ὅμως κατηγοροῦσαν τούς ἐνωτικούς κληρικούς (πού εἶχαν ἐνωθῇ μέ τούς Λατίνους τό 1274), ὅτι ἐξέπεσαν τῆς ιερωσύνης καί ὅτι τελοῦσαν πλέον ἄκυρα μυστήρια»¹⁸⁶.

Ὁ ἅγιος Μᾶρκος ἐπίσης καί οἱ ὁμόφρονές του δέν θεωροῦσαν οὔτε ως Χριστιανούς, αὐτούς πού μόλις εἶχαν ἐνωθῇ (1439) μέ τούς Λατίνους¹⁸⁷. Ἐπειτα δέ ἀπό τήν νέα ἔνωσι (1452)¹⁸⁸ οἱ Ὁρθόδοξοι θεωροῦσαν τά μυστήρια αὐτῶν πού ἐνώθηκαν μέ τούς Λατίνους ως «βδελυκτὴν θυσίαν», τόν δέ ναό τῆς ἁγίας Σοφίας «ὡς Ἰουδαίων συναγωγὴν... καταφύγιον δαιμόνων καί βωμόν Ἑλληνικόν»¹⁸⁹.

Τό ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχθηκε τήν μετάνοια καί ἀποκατέστησε στήν ιερωσύνη κληρικούς της, οἱ ὁποῖοι τήν εἶχαν ἐγκαταλείψει καί εἶχαν ἐνωθῇ μέ ἐκτός Ἐκκλησίας αἵρετικούς (π.χ. μέ τούς Ἀρειανούς τόν δ΄ αἰῶνα¹⁹⁰ ἢ τούς Λατίνους τό 1274 καί τό 1439), δέν σημαίνει φυσικά

¹⁸³ P.G.137, 349BD.

¹⁸⁴ Χρ. Ἀραμπατζῆ, *Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἡ Ρώμη κατά τόν ιγ΄ αἰῶνα*, σελ. 109.

¹⁸⁵ Laurent V. - Darrouzes J., *Dossier Grec de l' union de Lyon*, σελ. 419.

¹⁸⁶ *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμος β΄, σελ. 598.

¹⁸⁷ Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου, *Ὁρθόδοξος Ἑλλάς*, σελ. 103-104.

¹⁸⁸ Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμος β΄, § 150, 2, σελ. 232.

¹⁸⁹ Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου, *Ἱστορία τοῦ Σχίσματος...*, σελ. 165-166.

¹⁹⁰ Μ. Ἀθανασίου, *Ἐπιστολή πρὸς Ρουφινιανόν*, P.G.138, 565A-568A.

ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀποδέχθηκε, ὅτι οἱ ἐν λόγῳ κληρικοί τελοῦσαν ἔγκυρα μυστήρια ἐνὸς βρισκόνταν ἐκτός τοῦ σώματός τους καὶ κοινωνοῦσαν μέ τὴν αἵρεσι.

κβ´. Τό σχίσμα τῶν ἐπισκόπων Καλλινίκου καὶ Εὐθυμίου (1995)

Τό 1995 ἦταν ἔτος πολλαπλῶν σχισμάτων γιά τοὺς Γ.Ο.Χ. Σέ διάστημα μόλις τριῶν μηνῶν διασπάσθηκαν οἱ τρεῖς μεγαλύτερες παρατάξεις τους (Μαξίμου, Χρυσοστόμου καὶ Ἀνδρέου) μέ ἄμεσο φυσικά ἀποτελεσμα τὴν χειροτονία πολλῶν νέων ἐπισκόπων πρὸς ἀπαρτισμὸ τῶν νέων Συνόδων.

Τό πλεόν σημαντικό ἀπὸ τὰ τρία ἀνωτέρω σχίσματα ἦταν αὐτό πού συνέβη στὴν μεγαλύτερη παράταξι τῶν Γ.Ο.Χ., τοὺς Χρυσοστομικούς. Συγκεκριμένα στὶς 5/18 Ἰουλίου 1995 ἕξι ἐπίσκοποι μέ ἀρχηγούς τοὺς Φθιώτιδος Καλλνίκο καὶ Θεσσαλονίκης Εὐθύμιο ἀποκήρυξαν τὸν ἀρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο καὶ δημιούργησαν νέα δική τους παράταξι.

Βασικός λόγος αὐτοῦ τοῦ σχίσματος ἦταν ὁ ἑξῆς: Ὁ Θεσσαλονίκης Εὐθύμιος εἶχε κατηγορηθῇ πρὶν ἀρκετά χρόνια γιά σκάνδαλα ἠθικῆς φύσεως¹⁹¹. Ἡ πλειονότης τῶν Χρυσοστομικῶν Γ.Ο.Χ. Θεσσαλονίκης δέν ἀποδεχόταν τὸν Εὐθύμιο ὡς ἐπίσκοπό της καὶ ζητοῦσε ἐπίμονα ἀπὸ τὸν νέο -ἀπὸ τό 1986- ἀρχιεπίσκοπο Χρυσόστομο νά ἐκδικάσῃ συνοδικά τὴν ὑπόθεσί του. Ὁ Χρυσόστομος γνωρίζοντας ὅτι οὔτε ὁ Εὐθύμιος ἦταν ποτέ δυνατόν νά δεχθῇ νά καθαιρεθῇ (σέ μία τέτοια περίπτωσι ἀπειλοῦσε μέ σχίσμα), οὔτε οἱ Γ.Ο.Χ. τῆς Θεσσαλονίκης ἦταν ποτέ δυνατόν νά τὸν ἀποδεχθοῦν ὡς ἐπίσκοπό τους, ἀνέβαλλε διαρκῶς τὴν ἐκδίκασι τῆς ὑποθέσεως.

Τελικά ἔπειτα ἀπὸ ἐπτὰ περίπου ἔτη ἡ ὑπόθεσις Εὐθυμίου ὥδευε ἐπιτέλους πρὸς τὴν ἐκδίκασί της. Βλέποντας ὁ Εὐθύμιος ὅτι ἡ καθαιρέσις του ἦταν πολὺ πιθανή, δέν δίστασε νά διασπάσῃ τὴν χρυσοστομική παράταξι, τὴν ὁποία ἀντιμάχεται ἕως σήμερα ἀποκαλώντας τὴν «*χρυσοστομική σωματειακή ψευδεκκλησία*» καὶ «*Προτεσταντίζον Ἐκκλησιοσωματεῖον*»¹⁹².

¹⁹¹ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Χριστιανικός ἀγών, φύλλο 30, σελ. 2, 4.

¹⁹² Περιοδικό Ὁρθόδοξον πατερικόν σάλπισμα, φύλλο 27, σελ. 73.

Οί ἔξι σχισματικοί ἐπίσκοποι, τοὺς ὁποίους οἱ Χρυσοστομικοὶ καθαίρεσαν ἀστραπιαῖα¹⁹³, ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἀποσχίσθησαν γιὰ δύο ἐπιπλέον (δῆθεν) πολὺ σοβαροὺς λόγους. Πρῶτον, ἐπειδὴ ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀνέβαλλε διαρκῶς τὴν πλήρωσι τῆς κενῆς τότε Μητροπόλεως Πειραιῶς¹⁹⁴ καὶ δεύτερον, ἐπειδὴ ἀρνήθηκε μαζί μέ τοὺς ὁμόφρονάς του ἐπισκόπους νά ὑπογράψουν κάποια Ἑγκύκλιο «ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἠλεκτρονικῆς ταυτότητος τῶν συνταξιούχων ΙΚΑ.»¹⁹⁵!

Τό ἀνωτέρω σχίσμα εἶναι βέβαια ἓνα ἀπό τὰ πλέον κωμικά σχίσματα τῶν Γ.Ο.Χ., τό ὁποῖο ἀποδεικνύει ὅτι:

1. Οἱ διασπάσεις τῶν Γ.Ο.Χ. γίνονται κυρίως γιὰ λόγους προσωπικοῦ συμφέροντος.

2. Οἱ Γ.Ο.Χ. ἐπίσκοποι εἶναι ξένοι πρὸς τὴν Ὁρθόδοξο Παράδοσι καὶ τό πνεῦμα τῶν ἁγίων Πατέρων, καθὼς αὐτοὶ οὐδέποτε διέπραξαν σχίσματα γιὰ τέτοιους μηδαμινούς λόγους.

3. Οἱ Γ.Ο.Χ. ἐπίσκοποι εἶναι τελείως ἀναρμόδιοι καὶ ἀνάξιοι νά ὁμιλοῦν περὶ διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ νά προτρέπουν τοὺς πιστοὺς σέ ἀπόσχισι λόγῳ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡμερολογίου ἢ συμμετοχῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στήν Οἰκουμενική Κίνησι.

4. Ἡ τακτική τῶν Γ.Ο.Χ. εἶναι παρόμοια μέ τὴν προτεσταντική. Κατακερματισμός τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας ἄνευ οὐσιωδῶν λόγων πίστεως.

Ἡ σχισματική ὁμάδα τοῦ Εὐθυμίου ἀντιμετώπισε πολὺ σύντομα -ὅπως συμβαίνει συνήθως- πολλὰ ἐσωτερικά προβλήματα¹⁹⁶ καὶ διασπάσεις. Ἔτσι, πρὶν συμπληρωθῇ ἓνα ἔτος ἀπὸ τό σχίσμα τοῦ 1995, οἱ παραγκωνισμένοι ἀπὸ τοὺς ὑπολοίπους σχισματικούς συνεπισκόπους τοὺς Εὐθύμιος καὶ Καλλίνικος βρέθηκαν στήν ἀνάγκη νά χειροτονήσουν νέους ἐπισκόπους δημιουργώντας μία νέα πληγὴ στό σῶμα τῶν Γ.Ο.Χ., μία νέα, ἐπισκοπική, σχισματική Σύνοδο¹⁹⁷.

¹⁹³ *Περιοδικό Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος*, τεύχος 1, σελ. 39.

¹⁹⁴ *Περιοδικό Φωνὴ τῆς Ὁρθοδοξίας*, φύλλο 872, σελ. 4, 9.

¹⁹⁵ *Περιοδικό Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος*, τεύχος 1, σελ. 24.

¹⁹⁶ *Περιοδικό Φωνὴ τῆς Ὁρθοδοξίας*, φύλλο 878, σελ. 9.

¹⁹⁷ *Εφημερίς Ὁρθόδοξος Χριστιανικός ἀγών*, φύλλο 37, σελ. 2.

κγ´. Τό σχίσμα τοῦ Μαξίμου (1995)

Ὁ διάδοχος τοῦ Αὐξεντίου στήν ἡγεσία τῆς παρατάξεώς του, Κεφαλ-
λινίας Μάξιμος, διαφώνησε καί ἀποσχίσθηκε ἐπίσης ἀπό τοὺς συνε-
πισκόπους του (1995) γιὰ τὸ ζήτημα τῶν χειροτονιῶν νέων ἐπισκόπων.
Στὴν συνέχεια χειροτόνησε μὲ κάποιον ψευδεπίσκοπο Κανδάνου
Δημήτριο Πρίφτη (1996) νέους μητροπολίτας¹⁹⁸, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς
ὁποίους δὲν εἶχαν στήν δικαιοδοσία τους οὔτε ἓνα ἱερέα. Ὁ Μάξιμος
ἰσχυρίσθηκε ὅτι ὁ Δημήτριος ἦταν παλαιότερα ἐπίσκοπος τοῦ πατρι-
αρχείου Ἀλεξανδρείας, τὸ ἐν λόγω ὅμως πατριαρχεῖο ἀρνήθηκε, ὅτι
εἶχε ποτέ τέτοιο ἐπίσκοπο στὶς τάξεις του.

κδ´. Τό σχίσμα τοῦ Γρηγορίου (1995)

Τό τρίτο ζηλωτικό σχίσμα τοῦ 1995 συνέβη στὶς τάξεις τῶν Μαθητι-
ικῶν. Συγκεκριμένα τὸν Μάιο τοῦ ἔτους αὐτοῦ¹⁹⁹ πέντε ἀπὸ τοὺς ὀκτώ
ἀρχιερεῖς τῆς Συνόδου τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀνδρέου, μὲ ἀρχηγό τὸν
Μεσσηνίας Γρηγόριο, ἀποσχίσθηκαν καί δημιούργησαν νέα, δική τους
Σύνοδο. Πολύ σύντομα οἱ πέντε ἀρχιερεῖς «προέβησαν εἰς «καθαί-
ρεσιν» τῶν κανονικῶν Ἀρχιερέων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας,
ἀλλά... καὶ αὐτῶν οἱ ὁποῖοι εἰς τὸ μέλλον θὰ χειροτονηθοῦν»²⁰⁰. Τά
ἐπόμενα ἔτη δὲ ἀναθεμάτισαν τοὺς Ἀνδρεϊκοὺς ἐπισκόπους, μονα-
χοὺς καὶ λαϊκοὺς, ἐπειδὴ ἀποτελοῦσαν «Ἐκκλησιομάχον, θεομάχον,
ἄθλιον, σκοτεινόν, ὑπουλον, καταχθόνιον, σατανικόν μηχανισμόν, ὁ
ὁποῖος μὲ σιωνιστικὴν καὶ ἐβραϊκὴν τακτικὴν ἀνεβίωσεν... τὴν αἵρεσιν
τῆς νεοεικονομαχίας»²⁰¹.

Οἱ πέντε ἀρχιερεῖς πρόβαλλαν ὡς λόγο δημιουργίας τοῦ σχίσμα-
τός τους τὴν ἀπόρριψι ἀπὸ τοὺς νεοεικονομάχους Ἀνδρεϊκοὺς ἱερῶν
εἰκόνων δυτικῆς (ἀναγεννησιακῆς) τεχνοτροπίας, ὅπως π.χ. «τῆς
συμβολικῆς εἰκόνης τῆς ἁγίας Τριάδος μὲ τὸν Ἀναρχον Πατέρα ὡς πα-

¹⁹⁸ Δ. Κόκορη, *Ἡμερολόγιο, Ἑορτολόγιο, Διόρθωσις λάθος ἢ ἐπιβεβλημένη*., σελ.
130.

¹⁹⁹ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθόδοξων*, τεύχος 210, σελ. 140.

²⁰⁰ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος πνοή*, τεύχος 130, σελ. 431-432.

²⁰¹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 437.

λαιόν τῶν ἡμερῶν»²⁰², «τῆς εἰκόνης τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ ἀπό τοῦ Τάφου»²⁰³ καί τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ χωρίς τό λουτρόν καί τίς μαῖες.

Κατά τοὺς ἰσχυρισμούς τῶν “εἰκονοφίλων” Ματθαϊκῶν, οἱ «νεοεικονομάχοι» χαρακτηρίζαν «ὡς αἰρετικές τίς εἰκόνες αὐτές. Ἐφθασαν μάλιστα εἰς τὰ ἀδιάκριτα ἄκρα καί τόν φανατισμόν, ὥστε τήν προσκύνησιν τῆς συμβολικῆς εἰκόνης τῆς Ἁγίας Τριάδος νά τήν ἀποκαλοῦν «εἰδωλολατρείαν»! Τήν δέ Παράδοσιν, σύμφωνα μέ τήν ὁποίαν προσκυνεῖται ἐδῶ καί χίλια ἔτη ἡ εἰκόνα, τήν χαρακτηρίζουν ὡς αἵρεσιν εἰς τήν ἐκκλησίαν καί κατ’ αὐτούς πρέπει νά πεταχθῇ!... Ἀπό τήν προσκύνησιν ἢ μή τῆς εἰκόνης (τῆς Ἁγίας Τριάδος) ἐξαρτᾶται κατ’ αὐτούς ἡ σωτηρία. Διηλαδῇ ὅσοι τήν προσκυνοῦν κολάζονται ὡς εἰδωλολάτραι!»²⁰⁴. Ἔτσι οἱ «νεοεικονομάχοι» ἔφθασαν στό σημεῖο νά καίγουν, νά καταστρέφουν ἢ νά πετοῦν στήν θάλασσα τίς ἀνωτέρω εἰκόνες.

Οἱ Ἀνδρεϊκοί ἐπίσκοποι ἀρνήθηκαν κατηγορηματικά τίς κατηγορίες τῶν πέντε ἀρχιερέων περί εἰκονομαχίας, τοὺς ὁποίους χαρακτηρίσαν ὡς «χειροτέρους πολεμίους» τῆς Ὁρθοδοξίας, «αἰρετικούς» καί «βλασφήμους κατὰ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, κατὰ τῶν Ἁγίων Πατέρων καί κατὰ τῆς ὀρθοδόξου παραδόσεως». Οἱ Ἀνδρεϊκοί ἰσχυρίσθηκαν ὅτι Εἰκονομάχοι εἶναι στήν πραγματικότητα ὁ Γρηγόριος καί οἱ ὁμόφρονές του, ἐπειδή χαρακτηρίζουν ὀρισμένες εἰκόνες (π.χ. τήν φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ) ὡς «ἐβραϊκάς καί αἰρετικές, ἐκείνους δέ πού δέχονται αὐτάς ὡς ὀρθοδόξους, ὅπως ἀπ’ ἀρχῆς τάς ἐδέχθη καί τάς παρέδωκεν ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, τοὺς ἀναθεματίζουν ὡς “αἰρετικούς” καί “εἰκονομάχους”»²⁰⁵.

Κατά τοὺς Ἀνδρεϊκοί, οἱ πέντε ἀρχιερεῖς ἀρνοῦνται ἐπίσης τήν «ὀρθόδοξον παράδοσιν καί ὑποστηρίζουν παπικὰς θέσεις καί ἀπόψεις. Διότι τήν μέν ὀρθόδοξον Βυζαντινὴν ἀγιογραφίαν προσβάλλουν καί βλασφημοῦν ὑποστηρίζοντες ὅτι ἔχει ἐβραϊκάς, εἰδωλολατρικάς καί ἀσιατικάς ἀνατολικὰς ἐπιδράσεις καί ἀποκαλοῦντες ὠρισμένας εἰκόνες

²⁰² Χρυσοστόμου Κατουνακιώτου, *Ἡ σύγχρονη ἔριδα περί τῶν ἱερῶν εἰκόνων*, σελ. 15.

²⁰³ Ἐνθ’ ἀνωτ. σελ. 147.

²⁰⁴ Ἐνθ’ ἀνωτ. σελ. 10-11.

²⁰⁵ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων*, τεύχος 231, σελ. 93.

βυζαντινῆς τέχνης “ἀντίχριστα καί γκατζουφικά κατασκευάσματα”, τὴν δὲ τέχνην τῆς ἀναγεννήσεως τὴν θεωροῦν ὡς τὴν μοναδικὴν καὶ αὐθεντικὴν ὀρθόδοξον τέχνην, ἀπειλοῦντες μὲ ἀναθέματα, ὅσους τολμήσουν νὰ δείξουν τὴν ἐκτίμησίν των καὶ τὴν προσήλωσίν των εἰς τὴν Βυζαντινὴν ἀγιογραφικὴν παράδοσιν καὶ τέχνην»²⁰⁶.

Οἱ ὁπαδοὶ λοιπὸν τοῦ Ἀνδρέου καταδίκασαν μὲ σφοδρότητα «τό αἵρετικόν, ἀντίθεον καὶ μεταστοιχειωτικόν τῆς ὅλης Ὁρθοδοξίας “πιστεύω” τῶν 5», τοὺς ὁποίους χαρακτήρισαν «σχισματοαιρετικούς καὶ Ἐκκλησιομάχους»²⁰⁷. Καὶ τοῦτο «διότι ἡ ἀντισυναγωγή τῶν “πέντε” εἶναι μία διαρκὴς βλασφημία κατὰ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἰδίου τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ Παναγίου Πνεύματος, τό Ὅποιον τὰ πάντα ἐνεργεῖ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Τελικὰ τό σχίσμα τοῦτο, ἀποτελεῖ τὴν ἐσχάτην ἐκκλησιολογικὴν καὶ ἐκκλησιομαχικὴν αἵρεσιν, ἀλλὰ καὶ βλασφημίαν κατὰ τῆς Παναγίας Τριάδος, ἡ ὁποία πληροῖ τὴν Ἐκκλησίαν. Μὲ τὰς περὶ Εἰκονομαχίας πλάνας των υἱοθέτησαν καὶ ἐκήρυξαν αἵρετικά φρονήματα, μὲ τὰ ὁποῖα δὲν κατέστησαν οἱ ἴδιοι ἀπλῶς Εἰκονομάχοι, ἀνατρέψαντες ὁλόκληρον τὴν Ζ΄ Ἀγίαν οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἀλλ’ ἔθιξαν καὶ τό Χριστολογικόν καὶ Τριαδολογικόν δόγμα, ἐνῶ διὰ τὸν σκοπὸν τῆς δῆθεν “νεοοικονομαχίας”, περιέστρεψαν καὶ παρερμήνευσαν Ἀγιογραφικὰς Συνοδικὰς καὶ Πατερικὰς δογματικὰς διατυπώσεις»²⁰⁸.

Τέλος οἱ Ἀνδρεϊκοὶ ὑποστήριξαν, ὅτι οἱ πέντε ἀρχιερεῖς «ἐγκαταλειφθέντες ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ ἀλλοτριωθέντες ἐξῆλθον τῆς Ἐκκλησίας Του... Αὐτοαπεβλήθησαν δὲ καὶ ἀπεκόπησαν ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ὡς νεκρά καὶ σεσηπότα μέλη»²⁰⁹. Ὡς ἐκ τούτου τὰ μυστήριά τους, ὡς σχισματοαιρετικῶν, θά πρέπει νὰ θεωροῦνται ἄκυρα, ἄνευ δηλαδὴ τῆς ἀγιαστικῆς Χάριτος²¹⁰.

Αὐτὲς εἶναι μὲ λίγα λόγια οἱ θέσεις τῶν δύο ἀντιπάλων, ματθαικῶν παρατάξεων, μέσα ἀπὸ τίς ὁποῖες διαφαίνεται καθαρά τό μεταξύ τους μῖσος. Προκαλοῦν πράγματι μεγάλη ἐντύπωσι οἱ ἀφορμὲς πού

²⁰⁶ Ἐνθ’ ἀνωτ. σελ. 93-94.

²⁰⁷ Περιοδικό Ὁρθόδοξος πνοή, τεύχος 107, σελ. 125.

²⁰⁸ Ἐνθ’ ἀνωτ. τεύχος 130, σελ. 433-434.

²⁰⁹ Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθοδόξων, τεύχος 231, σελ. 84.

²¹⁰ Περιοδικό Ὁρθόδοξος πνοή, ἔνθ’ ἀνωτ.

οί Γ.Ο.Χ. αναζητούν προκειμένου νά δημιουργήσουν σχίσματα, νέες Συνόδους καί ιδίως νέους επισκόπους. Στήν συγκεκριμένη περίπτωση, ὅπως εἶδαμε, ἀφορμή τοῦ σχίσματος ἀπετέλεσε ἡ διαφωνία ὡς πρὸς τὴν εἰκονογραφία, τὴν ὁποία οἱ Ματθαϊκοὶ ὠνόμασαν ἐσφαλμένα Εἰκονομαχία.

Οἱ Ματθαϊκοὶ φυσικὰ δὲν ἀγνοοῦν ὅτι τόσο ἡ βυζαντινὴ ὅσο καὶ ἡ ἀναγεννησιακὴ τεχνοτροπία εἶναι σεβαστὲς στὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία, καθὼς ἱερὲς εἰκόνες καὶ τῶν δύο παραδόσεων κοσμοῦν ἐπὶ αἰῶνας τοὺς ναοὺς καὶ τίς μονές μας. Οἱ Ματθαϊκοὶ γνωρίζουν ἐπίσης ὅτι διαφωνίεσ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς εἰκονογραφίας ὑπῆρχαν ἀνέκαθεν στὴν Ἐκκλησία. Δύο Τοπικὲς Σύνοδοι π.χ. στὴν Μόσχα τὸ 1554 καὶ τὸ 1666 ἐξέδωσαν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες ἀποφάσεις σχετικὰ μὲ τὴν εἰκονογράφησι τοῦ Ἀνάρχου Πατρός ὡς παλαιοῦ τῶν ἡμερῶν²¹¹.

Κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα ἐπίσης δύο μεγάλες μορφές τῆς Ὁρθοδοξίας, οἱ ἅγιοι Μακάριος ὁ Πάτριος καὶ Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης ἐξέφραζαν ἐντελῶς διαφορετικὲς γνώμες σχετικὰ μὲ τὸ ἀνωτέρω ζήτημα. Πράγματι, ὁ μὲν πρῶτος ὑποστήριζε ὅτι, σύμφωνα μὲ τὴν ΣΤ΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, πρέπει «ὁ Χριστὸς νὰ ζωγραφίζεται μόνον, καὶ ὄχι ὁ Πατήρ, καθὼς παραγγέλει καὶ ὁ Δαμασκηνός»²¹². Ἀντιθέτως, ὁ δεύτερος ἰσχυριζόταν ὅτι ἀπὸ τίς ἀποφάσεις τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου «συμπεραίνεται ὅτι καὶ ὁ ἀναρχος πατήρ πρέπει νὰ ζωγραφίζεται καθὼς ἐφάνη εἰς τὸν Προφήτην Δανιὴλ ὡς παλαιὸς ἡμερῶν»²¹³.

Παρά τίς διαφορετικὲς τοὺς ἀπόψεις οἱ ἅγιοι Πατέρες δὲν δημιούργησαν σχίσματα, δὲν διαίρεσαν τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας οὔτε προσπάθησαν νὰ χειροτονηθοῦν μητροπολίται ζηλωτικῶν ἢ ἐνισταμένων Συνόδων. Ἀντιθέτως, μὲ τίς ἀνωτέρω ἐνέργειές τοὺς οἱ Ματθαϊκοὶ ἀποδεικνύουν περὶτρανα ὅτι εἶναι ξένοι πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τῶν ἁγίων Πατέρων.

Θλιβερό, ἀλλὰ φυσικὰ ἀναμενόμενο, ἐπακόλουθο ἀποτελεῖ ἡ κατὰ τὸ 2003 διάσπασις καὶ τῶν δύο ἀνωτέρω ματθαϊκῶν παρατάξεων, μὲ ἀποτέλεσμα οἱ Ματθαϊκοὶ νὰ εἶναι πλέον χωρισμένοι σὲ τέσσερις ὁμάδες. Ὁ ἡγέτης μάλιστα μιᾶς ἀπὸ αὐτὲς προέβη σὲ χειροτονί-

²¹¹ Χρυσοστόμου Κατουνακιώτου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 85.

²¹² *Εὐαγγελικὴ Σάλπιγξ*, σελ. 324.

²¹³ *Πηδάλιον*, σελ. 320.

ἐς ἀρχιερέων ἐντελῶς μόνος του κατά τό ἀνορθόδοξο πρότυπο τοῦ ἀποθανόντος ἀρχιεποῦ τους Ματθαίου.

Στό ἄλλο σχίσμα²¹⁴ πρωτοστατεῖ ὁ ἐπίσκοπος Κήρυκος, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖ τόν νέο ἀρχιεπίσκοπο Νικόλαο ὅχι ὡς «*τυχαῖο αἰρετικό*», ἀλλά ὡς «*κατασκευάζοντα αἵρέσεις*» καί κηρύσσοντα «*πλείονα κακόδοξα φρονήματα*»²¹⁵. Ὁ Κήρυκος κατηγορεῖ ἐπίσης τοὺς ἐπισκόπους τῆς Συνόδου τοῦ Νικολάου γιά «*Ἀντικανονικάς, Ἀνορθόδοξους, ἀδίκους καί λοιπάς Ἱεροσύλους ἐνεργείας*»²¹⁶, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων οἱ ἐν λόγῳ ἐπίσκοποι «*συνεχῶς ἀλλοτριώνονται καί ἀποκόπτονται ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος καί τείνουν νά παγιωθοῦν ὡς ἡ χειροτέρα σχισματική παλαιιομερολογιτική παράταξις*»²¹⁷. Σύμφωνα δέ μέ τελευταῖα κείμενα τοῦ γραμματέως τοῦ Κηρύκου, οἱ ὁπαδοί τοῦ Νικολάου χαρακτηρίζονται ὡς «*ἡ πλέον βλάσφημος καί αἰρετική - ἐκκλησιομάχος συμμορία ὑπὸ τόν πρῶτον βλάσφημον καί αἰρεσιάρχην ψευδαρχιεπίσκοπον Νικόλαον*»²¹⁸!

Κάθε εὐσεβής πιστός εἶναι βέβαια φυσικό νά ἀναρωτιέται: Πῶς εἶναι δυνατόν νά δεχθοῦμε ὡς Ὁρθόδοξους, αὐτοὺς πού χαρακτηρίζονται ἀπὸ τοὺς ὁμόφρονάς τους ὡς «*βλάσφημοι καί αἰρεσιάρχαι*»;

κε΄. Τό σχίσμα τοῦ Νήφωνος (1998)

Χαρακτηριστικό παράδειγμα τῆς προτεσταντικῆς καί διασπαστικῆς νοοτροπίας πού ἐπικρατεῖ στίς τάξεις τῶν Γ.Ο.Χ. εἶναι καί ἡ πρᾶξις τῆς ἀποσχίσεως τοῦ ἡγουμένου τῆς Μονῆς Ἁγίας Σκέπτης Κερατέας Νήφωνος ἀπὸ τὴν Σύνοδο τοῦ Χρυσοστόμου τόν Νοέμβριο τοῦ 1998.

Σύμφωνα μέ τοὺς ἰσχυρισμούς τοῦ Χρυσοστόμου, οἱ ὁποῖοι πιστεύουμε ὅτι ἀνταποκρίνονται στὴν πραγματικότητα, οἱ σχέσεις μεταξύ Χρυσοστόμου καί Νήφωνος ἦταν γιά πολλά ἔτη ἄριστες, ὁ δέ Νήφων «*ἔπλεκε*» συχνά «*πλεῖστα ὅσα ἐγκώμια*» ὑπὲρ τοῦ Χρυσοστόμου «*προφορικῶς τε καί γραπτῶς!*»²¹⁹ Οἱ σχέσεις τῶν δύο ἀνδρῶν διασα-

²¹⁴ *Περιοδικό Κήρυξ Γνησίων Ὁρθόδοξων*, τεύχος 308, σελ. 63.

²¹⁵ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος πνοή*, τεύχος 147, σελ. 128.

²¹⁶ Ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 142, σελ. 420.

²¹⁷ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 427.

²¹⁸ Ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 175, σελ. 176.

²¹⁹ *Περιοδικό Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος*, τεύχος 24, σελ. 10.

λεύθηκαν έντελως ξαφνικά τήν άνοιξι τοῦ 1998, ὅταν ἡ Σύνοδος τοῦ Χρυσοστόμου ἀρνήθηκε «νά ἐπιτρέψῃ στήν Ἱερά Μονή τοῦ (Νήφωνος) νά στείλει μοναχοὺς στό Σικᾶγον γιά νά δημιουργήσουν θυγατρική Ἱερά Μονή - Μετόχιον»²²⁰. Ἡ Σύνοδος διέβλεπε προφανῶς, ὅτι στό πρόσωπο τοῦ δυναμικοῦ Νήφωνος ἐμφανίζοταν ἕνας νέος Κυπριανός, ὁ ὁποῖος θά μπορούσε μελλοντικά νά ἐπηρεάξῃ τίς ἀποφάσεις τῆς Συνόδου ἢ ἀκόμη καί νά ἀπειλήσῃ τήν ἐνότητά της.

Ἡ ἀνωτέρω πολεμική τακτική τῆς Συνόδου ὥθησε τόν Νήφωνα νά ἀποφασίσῃ τήν ἀπόσχισί του ἀπό αὐτήν. Τό μόνο πού ἔλειπε, ἦταν τά ἀπαραίτητα δογματικά ἐρείσματα, στά ὁποῖα θά βασιζόταν ἡ ἐν λόγῳ ἀπόσχισις καί τά ὁποῖα βρέθηκαν χωρίς καθυστέρησι· συγκεκριμένα:

Τό φθινόπωρο τοῦ ἰδίου ἔτους ἡ Χρυσοστομική Σύνοδος προσπάθησε νά θέσῃ σέ ἰσχύ ἕνα Καταστατικό Χάρτη, ὁ ὁποῖος ὅμως, σύμφωνα μέ τίς ἀπόψεις κληρικῶν τῆς Συνόδου, ἦταν ἕνα κείμενο «προχειρογραμμένο μέ τεράστια «κενά» καί γεμᾶτο κακόδοξες θέσεις»²²¹. Ἡ προώθησις τοῦ ἀπαρადέκτου αὐτοῦ κειμένου ἀπό τήν Σύνοδο θά μπορούσε βέβαια καί μόνη της νά ἀποτελέσῃ ἐπαρκῆ (σύμφωνα μέ τά ζηλωτικά δεδομένα) λόγο σχίσματος, παρά ταῦτα ὁ Νήφων ἀναζήτησε καί ἄλλα θεολογικά ἐρείσματα. Ἀνέθεσε λοιπόν σέ κάποιον Ἀγιορείτη μοναχό²²², ὁ ὁποῖος προσέκειτο στόν καθαιρεμένο κατά τό 1995 ἀπό τήν Χρυσοστομική Σύνοδο Θεσσαλονίκης Εὐθύμιον, τήν μελέτη προσφάτων Ἐγκυκλίων τοῦ Χρυσοστόμου μέ σκοπό τήν ἐξεύρεσι μέσα σ' αὐτές ὁρισμένων ἀθεολογιῶν φράσεων.

Πράγματι, στίς ἐν λόγῳ Ἐγκυκλίους τοῦ Χρυσοστόμου βρέθηκαν ὁρισμένες θεολογικές ἀσυνταξίες, τίς ὁποῖες ὁ Νήφων χαρακτήρισε ὡς «γυμνῇ τῇ κεφαλῇ»²²³ διακήρυξι αἱρέσεως. Στήν συνέχεια ὁ Νήφων, χωρίς προηγουμένως νά ἐλέγξῃ τόν ἐπίσκοπο καί ἐκκλησιαστικῶς προϊστάμενό του Χρυσόστομον, χωρίς νά τοῦ ὑποδείξῃ τά ἐσφαλμένα φρονήματά του καί νά τόν προτρέψῃ σέ ἀποκήρυξί τους, προέβη σέ ἀπόσχισι ἀπό αὐτόν καί τήν Σύνοδό του, κατηγορώντας τους «ἐπί κακοδοξία, ἀδικία, παρανομία, ἀντικανονικότητι καί ἀθετήσει τῶν Ἱερῶν Κανόνων»²²⁴.

²²⁰ Ὑνθ' ἀνωτ. τεῦχος 20, σελ. 11.

²²¹ Περιοδικό Ἐκκλησιαστική Παράδοσις, φύλλο 102, σελ. 12.

²²² Περιοδικό Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, τεῦχος 24, σελ. 10, 12, 35.

²²³ Ἱε' κανὼν τῆς ΑΒ' Συνόδου, Ρ.Γ.137, 1068Β.

²²⁴ Περιοδικό Ἀγία Σκέπη, τεῦχος 2, σελ. 66.

Ἡ ἀπάντησις τῆς Συνόδου τοῦ Χρυσοστόμου στήν ἀνωτέρω πράξι τοῦ Νήφωνος ἦταν ἄμεση: Ὁ Καταστατικός Χάρτης λόγῳ καί τῶν ἐν γένει ἀντιδράσεων ἀποσύρθηκε²²⁵, ὁ δέ Χρυσόστομος ἀρνήθηκε κατηγορηματικά ὅτι εἶναι αἰρετικός ἐρμηνεύοντας δημοσίως τό νόημα τῶν ἐπιμάχων φράσεών του. Τά ἐρείσματα συνεπῶς τοῦ Νήφωνος ἐξαφανίσθηκαν ἄμεσα καί τό μόνο πού εἶχε ἀπομείνει ἀπό τήν ὅλην ὑπόθεσι, ἦταν ἡ ἀστραπιαία καθαίρεσις πού τοῦ ἐπέβαλε ἡ Χρυσοστομική Σύνοδος²²⁶.

Ὁ Νήφων ἀναγκάσθηκε τό ἐπόμενο ἔτος νά προσφύγῃ στήν ἀντίπαλη πρὸς τήν Χρυσοστομική Σύνοδο τοῦ Θεσσαλονίκης Εὐθυμίου, ἡ ὁποία φυσικά ἐπιβράβευσε τόν ὁμολογητὴ ἡγούμενο χωρὶς καθυστέρησι. Ὁ Νήφων χειροτονήθηκε μητροπολίτης Πειραιῶς²²⁷, ὁ δέ ὑποτακτικός του Ἀρέθας μητροπολίτης Κρήτης²²⁸. Ἀξίζει νά σημειωθῇ ὅτι ὁ Ἀρέθας τὴν ἡμέρα τῆς χειροτονίας του ὡς μητροπολίτης Κρήτης εἶχε μόνο ἓνα κληρικό σέ ὁλόκληρη τὴν μεγαλόνησο.

Ἡ ἀνωτέρω πράξις τοῦ Νήφωνος φανερῶναι τὴν τελεία παρερμηνεία καί τὴν προφανῆ ἐκμετάλλευσιν τοῦ ιε' κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου ἀπὸ τοὺς Γ.Ο.Χ. Καταδεικνύει ἐπίσης τὴν ριζικὴ διαφορὰ τῆς τακτικῆς τῶν Γ.Ο.Χ. ἀπὸ τό ὑπόδειγμα τῶν ἁγίων Πατέρων, οἱ ὅποιοι ἦταν πάρα πολὺ προσεκτικοὶ καί ἐπιφυλακτικοὶ στήν διακοπὴ τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καί τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ ἀνωτέρω κανόνος, ἀκόμη καί στὶς περιπτώσεις πού ὑπῆρχε πράγματι διακήρυξις κάποιας αἵρέσεως. Θυμίζουμε χαρακτηριστικὰ τοὺς πολυετεῖς ἀγῶνας τῶν ἁγίων Μαξίμου καί Σωφρονίου κατὰ τῶν Μονοθελητῶν, πρὶν διακόψουν τὴν κοινωνία μαζί τους. Ὁ ἱερός μάλιστα Σωφρόνιος μετέβη ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια στὴν Κωνσταντινούπολιν καί παρακάλεσε τόν πατριάρχη Σέργιον «μέ τὴν πρέπουσαν τῷ σχήματι αὐτοῦ ταπεινοφροσύνην τοῖς ἰχνεσιν αὐτοῦ προκυλιδούμενος»²²⁹ νά μὴ ἀνανεώσῃ τὴν παλαιὰ αὐτὴ αἵρεσι.

Ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο, οἱ Νήφων καί Ἀρέθας ἀπεκήρυξαν μετὰ ἀπὸ λίγα ἔτη καί τοὺς Εὐθυμιακοὺς! Ἡ ἐπιχειρηματολογία τους;

²²⁵ *Περιοδικό Ἐκκλησιαστικὴ Παράδοσις*, φύλλο 104, σελ. 38.

²²⁶ *Περιοδικό Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος*, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 39.

²²⁷ *Περιοδικό Ἀγία Σκέπη*, τεύχος 4, σελ. 112.

²²⁸ Ἐνθ' ἀνωτ. τεύχος 5, σελ. 25.

²²⁹ Ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Διάλογος... περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων*, P.G.91, 333B.

Άπίστευτη: Τό 1998 ὁ Νήφων ὡς ἱερεὺς ἀπεκήρυξε τοὺς Χρυσοστομικούς «μέ τήν αὐτοσυνειδησίαν ὅτι ἡ ἡμετέρα ταπεινότης ὁμοῦ μετά τῆς ἀδελφότητος ἡμῶν συγκεφαλαιώναμεν τήν κανονικότητα τῆς ἐν Ἑλλάδι Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καί ὅτι προσχωροῦντες ἡμεῖς εἰς τήν ὑπό τόν Σεβ/τον Μητροπολίτην Καλλίνικον Ἱ. Σύνοδον (Εὐθυμιακούς) προσεφέραμεν, χάριτι Χριστοῦ, τήν ἐκκλησιαστικήν κανονικότητα εἰς τό ἐν λόγῳ Συνοδικόν σχῆμα, τό ὅποῖον, δι' ὅσον χρόνον δέν εὐρίσκετο εἰς ἐκκλησιαστικήν κοινωνίαν μεθ' ἡμῶν ἦτο σχισματικόν»²³⁰ λόγῳ τῆς ἀποσχίσεώς του ἀπό τοὺς Χρυσοστομικούς τό 1995. Ἀφοῦ πῆρε λοιπόν τήν εἰς ἐπίσκοπο χειροτονία ἀπό τοὺς Εὐθυμιακούς, τοὺς ἀπεκήρυξε καί αὐτούς γιά νά μπορέσει πολὺ σύντομα νά γίνει καί πρόεδρος Συνόδου, κοινῶς «ἀρχιεπίσκοπος».

Σχεδόν ταυτόχρονα μέ τόν Νήφωνα ἀποσκίρτησε ἀπό τοὺς Εὐθυμιακούς καί ὁ ἐπίσκοπος Αὐλῶνος καί Βοιωτίας Ἄγγελος, ὁ ὁποῖος δημιούργησε νέα Ἐκκλησία, τήν λεγόμενη «Παραδοσιακή Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος»²³¹.

²³⁰ Περιοδικό Ὁρθόδοξον πατερικόν σάλπισμα, φύλλο 65, σελ. 580.

²³¹ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 567.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΑΝΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΖΗΛΩΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ
ΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΣΜΟΥ

Κεφάλαιο Α '

Ὁ σύγχρονος Οἰκουμενισμός

α '. Ἐμφάνις τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως (Οἰκουμενισμός)

Ἀναφέραμε προηγουμένως ὅτι οἱ Γ.Ο.Χ. κατά τό β ' ἥμισυ τοῦ περασμένου αἰῶνος μετέθεσαν τό κέντρο βάρους τῆς πολεμικῆς τους κατά τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Κατανοώντας πλέον καί οἱ ἴδιοι ὅτι ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου δέν ἀποτελοῦσε αἵρεσι, καί συνεπῶς δέν ἦταν λογικό νά χρησιμοποιῆται ὡς ἐπαρκὴς δικαιολογία γιά τὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, προσπάθησαν νά διαμορφώσουν μία ἰσχυρότερη ἐπιχειρηματολογία.

Οἱ Γ.Ο.Χ. λοιπόν ἰσχυρίσθηκαν, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες κατὰ τόν κ ' αἰῶνα ἀποδέχθηκαν τὴν αἵρεσι τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, καί συνεπῶς οἱ πιστοὶ ὀφείλουν νά διακόψουν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τίς αἰρετικές αὐτές Ἐκκλησίες¹. Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου ἀποτελεῖ τὴν πρώτη ἔμπρακτεν ἐφαρμογὴ τῆς κηρύξεως τῆς αἱρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ². Ἡ ἄλωσις τῶν Ὁρθοδόξων ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐκκλησιολογικὴ καί συγκρητιστικὴ αἵρεσι ἀποδεικνύεται κατὰ κύριο λόγο καί ἀπὸ τὰ ἑξῆς:

1. Ἀπὸ τό γεγονός ὅτι ἀλλοιώθηκε τό ἐκκλησιολογικὸ φρόνημά τους, καθὼς βαθμιαῖα ἀποδυναμώθηκε ἡ αὐτοσυνειδησία τους, ὅτι

¹ Θεοδωρίτου μοναχοῦ, *Ὁρθοδοξία καί αἵρεσις*, σελ. 35.

² Δημητρίου Χατζηνικολάου, *Περιοδικὸ Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεῦχος 184, σελ. 16.

ή Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καί μόνο ἀποτελεῖ τήν Μία, Ἀγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία³.

2. Ἀπό τήν προώθησι μιᾶς συγκρητιστικοῦ τύπου ἐνώσεως Ὁρθοδοξίας - ἐτεροδοξίας, ἄνευ δηλαδή ταυτότητος πίστεως, καθώς οἱ Ὁρθόδοξοι πού συμμετέχουν στήν Οἰκουμενική Κίνησι, ἀποδέχονται τόν δογματικό συγκρητισμό καί τόν δογματικό μινιμαλισμό⁴.

3. Ἀπό τό γεγονός ὅτι οἱ Θεολογικοί Διάλογοι πού διεξάγονται μέ τούς ἐτεροδόξους, δέν διακρίνονται γιά τήν ταυτότητά τους, μέ αὐτούς πού διεξήγαγαν οἱ ἅγιοι Πατέρες, καθώς δέν τίθεται πάντοτε ὡς μοναδικός τους σκοπός ἡ μετάνοια καί ἐπιστροφή τῶν ἐτεροδόξων στήν Μία, Καθολική Ἐκκλησία.

4. Ἀπό τόν λειτουργικό συγχρωτισμό καί τήν μερική διακοινωνία Ὁρθοδόξων - ἐτεροδόξων πού πραγματοποιιοῦνται στά πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καί πού ἀντιτίθενται στήν Ὁρθόδοξο Παράδοσι καί διδασκαλία⁵.

Στήν συνέχεια, στό τρίτο καί τελευταῖο μέρος τῆς ἐργασίας μας, θά προσπαθήσουμε νά ἀναιρέσουμε καί τά σχετικά μέ τό ζήτημα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ἐπιχειρήματα τῶν Γ.Ο.Χ. Θά ἀποδειχθῇ, πιστεύουμε, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες δέν εἶναι αἰρετικές, καθώς καί ὅτι δέν ὑφίσταται κανένας λόγος διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί τους. Πρίν ὅμως εἰσελθούμε στήν ἀναίρεσι τῆς ζηλωτικῆς ἐπιχειρηματολογίας, θεωροῦμε ἀναγκαῖο νά ἀναφέρουμε, τί εἶναι ὁ Οἰκουμενισμός.

Μέ τόν ὅρο Οἰκουμενισμό ἡ Οἰκουμενική Κίνησι ἐννοοῦμε τήν προσπάθεια τῶν ἀπεσχισμένων, Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν γιά ἐπανένωσί τους. Ὁ Οἰκουμενισμός γεννήθηκε καί ἀναπτύχθηκε στούς κόλπους τοῦ πολυδιασπασμένου Προτεσταντισμοῦ στό τέλος τοῦ 19^{ου} αἰῶνος⁶. Ὁ Παπισμός καί ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν συντάχθηκαν ἄμεσα μέ τήν Οἰκουμενική Κίνησι, ἀλλά μόλις κατά τό β' ἡμισυ τοῦ περασμένου αἰῶνος⁷.

³ Κυπριανοῦ ἀγιοκυπριανίτου, *Ὁρθοδοξία καί Οἰκουμενική Κίνησις*, σελ. 17.

⁴ Ἀγγέλου Αὐλῶνος, *Οἰκουμενισμός: Κίνησις γιά τήν ἔνωσι ἡ συγκρητιστικαί αἵρεσις*, σελ. 76.

⁵ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικό Ἅγιοι Κολλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 38.

⁶ Ἀ. Δελήμπαση, *Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*, σελ. 107-108.

⁷ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 148.

Ἡ ὁργανωμένη αὐτὴ προσπάθεια ἐπανενώσεως τοῦ Χριστιανικοῦ κόσμου δέν θά εἶχε φυσικά κανένα λόγο νά κατηγορηθῇ, ἐάν δέν συνοδευόταν ἀπό τήν παράλληλη διαμόρφωσι καί προβολή συγκεκριμένων, αἰρετικῶν διδασκαλιῶν. Οἱ οἰκουμενιστικές αὐτές διδασκαλίες ἀντέκειντο ἀδιαμφισβήτητα στήν Ὁρθόδοξο θεολογία καί ἐκκλησιολογία καί ἐξυπηρετοῦσαν τοὺς σκοποὺς μιᾶς συγκρητιστικῆς ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ ὁποία ἔχει ὡς βάσι τόν δογματικό συγκρητισμό καί τόν δογματικό μινιμαλισμό.

Μέ τόν ὅρο δογματικό συγκρητισμό ἐννοοῦμε τήν ἄκριτη καί ἀνεξέλεγκτη συγκόλλησι ἢ συνύπαρξι ὀρθῶν καί κακοδόξων θρησκευτικῶν φρονημάτων μέ σκοπό τήν ἀλληλεπίδρασι καί ἀλλοιώσιν τους. Μέ τόν ὅρο δέ δογματικό μινιμαλισμό ἐννοοῦμε τήν στάσι μειοδοσίας ὡς πρός τὰ δόγματα ἔναντι τῶν ἑτεροδόξων, δηλαδή τό νά κατέρχεται κανείς στό κατώτατο ὅριο τῶν δογματικῶν ἀπαιτήσεων καί νά περιορίζῃ στό ἐλάχιστο δυνατό τήν θέσι, τήν ἀξία καί τήν σημασία τῆς πίστεως.

Πράγματι, στά πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως σημειώθηκαν κατὰ τήν διάρκεια τοῦ κ' αἰῶνος ἀρκετές ἐνώσεις μεταξύ Χριστιανικῶν (προτεσταντικῶν) ὁμολογιῶν, οἱ ὁποῖες ὅμως δέν εἶχαν ὡς προϋπόθεσι τήν δογματική συμφωνία. Στίς ἀνωτέρω ἐνώσεις ἡ μυστηριακή διακοινωνία (intercommunio) πραγματοποιήθηκε πρό τῆς ἐνότητος τῆς πίστεως.

Θά πρέπει νά σημειωθῇ, ὅτι οἱ Παπικοί διαμόρφωσαν μία οἰκουμενιστική θεολογία, ἡ ὁποία διαφέρει σημαντικά ἀπό τήν ἀνάλογη προτεσταντική. Παπικοί καί Διαμαρτυρόμενοι ἀνέπτυξαν διαφορετικές, οἰκουμενιστικές θεωρίες, οἱ ὁποῖες βασίζονται στόν τρόπο, μέ τόν ὁποῖο ὁ καθένας ἀντιλαμβάνεται τό ἐκκλησιολογικό δόγμα καί τήν ἐνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἄς δοῦμε ὅμως συνοπτικά, τί πρεσβεύει ὁ προτεσταντικός καί τί ὁ παπικός Οἰκουμενισμός.

β' . Ὁ προτεσταντικός Οἰκουμενισμός - Θεωρία τῶν κλάδων

Ὁ προτεσταντικός Οἰκουμενισμός ἔχει ὡς βάσι δύο κυρίως θεωρίες: τήν θεωρία τῶν κλάδων καί τήν ἀρχή τῆς περιεκτικότητος. Ἡ θεωρία τῶν κλάδων (branch theory) ἀποτελεῖ θεολογική ἀνάπτυξι τῆς θεμελιώδους, δογματικῆς, προτεσταντικῆς θεωρίας περὶ ἀοράτου Ἐκκλησίας⁸. Σύμ-

⁸ Χ. Ἀνδρούτσου, *Δογματική*, σελ. 261.

φωνα μέ την τελευταία, ή αληθής, Χριστιανική Έκκλησία δέν ταυτίζεται μέ μία επί μέρους ιστορική Έκκλησία· δέν είναι όρατή, οργανωμένη, θρησκευτική κοινωνία ανθρώπων μέ κανονικό ίερατείο καί άμετάβλητο σύνολο δογματικών, ήθικών καί τελετουργικών διατάξεων, αλλά κάτι τό έσωτερικό, άφανές καί άόρατο.

Τά μέλη της παραδόξου, άοράτου Έκκλησίας είναι διάσπαρτα σέ όλη την οικουμένη⁹, ανήκουν σέ διάφορες όμολογίες (όρατές Έκκλησίες) καί έχουν διαφορετική δογματική πίστι. Είναι μάλιστα άγνωστα στους ανθρώπους, αλλά καί μεταξύ τους, γνωστά δέ μόνο στον Κύριο, μέ τον όποιο διατελούν ένωμένα άοράτως διά της πίστεως αποτελώντας τό μυστικό σώμα του. Κάθε όρατή λοιπόν θρησκευτική κοινότης (όμολογία) των Διαμαρτυρομένων όνομάζεται μέν Έκκλησία, όχι όμως σύμφωνα μέ την πλήρη έννοια της αληθοϋς, άοράτου Έκκλησίας, αλλά μόνο καταχρηστικά.

Διά της έπινοήσεως της άνωτέρω θεωρίας οί Διαμαρτυρόμενοι κατώρθωσαν νά αποδεσμευθούν τον ιστ' αιώνα από την Ρώμη, νά άμυνθούν στους αναθεματισμούς της, νά δικαιολογήσουν την δημιουργία της νέας Έκκλησίας τους καί νά εμφανίσουν «*τάς άρτισυστάτους αϋτών κοινότητας ως άνέκαθεν ήνωμένες προς την αληθινήν καί άόρατον Έκκλησίαν καί μηδέποτε χωρισθείσας αϋτης*»¹⁰.

Βασιζόμενη στην άνωτέρω θεωρία ή θεωρία των κλάδων ύποστηρίζει, ότι ή Μία, Αγία, Καθολική καί Άποστολική Έκκλησία δέν ύφίσταται σήμερα, αλλά διαιρέθηκε σέ πλῆθος επί μέρους Έκκλησιών· την Όρθόδοξο, την παπική, την άγγλικανική, την λουθηρανική καί άλλες, οί όποιες πρέπει νά άποκαλούνται τό Όρθόδοξο σχίσμα, τό ρωμαϊκό σχίσμα, τό άγγλικανικό σχίσμα, τό λουθηρανικό σχίσμα¹¹. Καμμία από τίς Έκκλησίες αϋτές δέν θεωρείται ικανή νά εκπροσωπήσει σήμερα επάξια την Μία Έκκλησία ούτε είναι αλάθητη, αλλά ύπόκειται σέ πλάνες¹². Καμμία δέν κατέχει τό πλήρωμα της Χριστιανικής Άληθείας, αλλά μόνο τμήματά της μικρότερα ή μεγαλύτερα¹³. Όπως ή Μία

⁹ Χ. Άνδρούτσου, *Συμβολική*, σελ. 96.

¹⁰ Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμος β', σελ. 336.

¹¹ Π. Τρεμπέλα, *Έπί της Οίκουμενικής Κινήσεως...*, σελ. 25.

¹² Ίω. Καρμίρη, *Όρθόδοξος Έκκλησιολογία*, σελ. 269.

¹³ Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμος β', σελ. 353.

Ἐκκλησία εἶναι ἀνύπαρκτη, ἔτσι καί ἡ ὅλη Ἀλήθεια παραμένει ἄγνωστη, ἂν καί ὑπάρχει διάσπαρτη σέ ὅλες τίς ἐπιμέρους Ἐκκλησίες.

Παρά ταῦτα οἱ ἑλλειπεῖς αὐτές Ἐκκλησίες δέν εἶναι τελείως ἀποκομμένες ἀπό τήν Μία Ἐκκλησία, ἀλλά συνδέονται μαζί της ὅπως ἀκριβῶς τά κλαδιά ἑνός δένδρου· εἶναι τά διάφορα κλαδιά τοῦ μεγάλου δένδρου τῆς Μιᾶς, Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας. Ὅπως κάθε κλαδί ἑνός δένδρου δέν ἀποτελεῖ ὅλο τό δένδρο, ἀλλά μέρος του, ἔτσι καί κάθε ἐπί μέρους Ἐκκλησία δέν ἀποτελεῖ τήν Μία, Καθολική Ἐκκλησία, ἀλλά μέρος αὐτῆς¹⁴. Κατά συνέπεια οἱ Ἐκκλησίες αὐτές εἶναι «μέρη ἰσόκυρα τῆς ἀληθοῦς Ἐκκλησίας»¹⁵, κατέχουν ἴσα δικαιώματα ὑπάρξεως καί εἶναι ὅλες ἐργαστήρια ἀγιασμοῦ καί σωτηρίας¹⁶.

Κατά τήν θεωρία τῶν κλάδων, ἡ ἀληθής Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δέν εἶναι κάτι τό ὁρατό, ἀλλά ἰδανικό -ἀνέφικτο πρὸς τό παρόν- πρὸς πραγματοποίησι τοῦ ὁποίου τείνουν παρά τίς ἀντιθέσεις τους οἱ ἐπί μέρους ὁρατές, ἱστορικές Ἐκκλησίες «σύν τῷ προϊόντι χρόνῳ καθαιρόμεναι καί τελειούμεναι»¹⁷. Ἡ ἀληθής Ἐκκλησία βρίσκεται «ἐν πάσαις ταῖς Ἐκκλησίαις... Συναποτελεῖται ἐκ Χριστιανῶν, ἀνηκόντων εἰς διαφόρους ὁμολογίας»¹⁸, τῶν ὁποίων ἡ ἐπανένωσις καί ὁ ἀμοιβαῖος ἐμπλουτισμός θά ἐπιφέρει τήν πραγματοποίησι τῆς «*Una Sancta*»¹⁹, δηλαδή τήν ἐπανίδρυσι τῆς ἀνύπαρκτης σήμερα Καθολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἐπιτυχία τῆς ἐνώσεως τῶν Χριστιανικῶν ὁμολογιῶν ἐξαρτᾶται ἀπό τήν κατά τό δυνατόν μεγαλύτερη μείωσι τῶν ἀπαιτήσεων τῆς πίστεως (δογματικός μινιμαλισμός)²⁰. Βέβαια, κατά τήν θεωρία τῶν κλάδων, οἱ διάφορες Χριστιανικές ὁμολογίες - Ἐκκλησίες εἶναι στήν πραγματικότητα ἐνωμένες ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, διότι οἱ δογματικές διαφορές πού τίς χωρίζουν, εἶναι ἐπουσιώδεις. Τά οὐσιώδη εἶναι κοινά, ἐνῶ τά ἐπουσιώδη διάφορα.

¹⁴ Χ. Ἀνδρούτσου, *Μελέται καί Διατριβαί*, τόμος α΄, σελ. 88.

¹⁵ Χ. Ἀνδρούτσου, *Δογματική*, σελ. 262.

¹⁶ Χ. Ἀνδρούτσου, *Συμβολική*, σελ. 104.

¹⁷ Α. Θεοδώρου, *Ἡ intercommunio ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου Συμβολικῆς*, σελ. 10.

¹⁸ Ἰω. Καρμίρη, *Ὁρθοδοξία καί Παλαιοκαθολικισμός*, τόμος β΄, σελ. 27.

¹⁹ Π. Μπρατσιώτου, *Τό κῦρος τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν*, σελ. 107.

²⁰ Α. Δελήμπαση, *Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*, σελ. 114.

Ἡ θεωρία τῶν κλάδων εἶναι ἀδιαμφισβήτητα μία ἀκραία, ἐκκλησιολογική κακοδοξία, ἡ ὁποία προάγει ταυτόχρονα καί τόν δογματικό συγκρητισμό. Γιά τόν λόγο αὐτό ἄλλωστε ὑποστηρίζεται εὐλόγα, ὅτι ὁ γεννηθεῖς στούς κόλπους τοῦ Προτεσταντισμοῦ Οἰκουμενισμός εἶναι μία ἐκκλησιολογική καί συγκρητιστική αἵρεσις.

γ'. Ἀρχή τῆς περιεκτικότητος - Τετράπλευρο τοῦ Λάμπειθ

Τόν δογματικό συγκρητισμό, ἀλλά καί τόν δογματικό μινιμαλισμό τῶν Διαμαρτυρομένων καί ιδίως τῶν Ἀγγλικανῶν φανερώνει καί ἡ «ἀπαρασαλεύτως καί ἀμετακινήτως ἐν τε τῇ διδασκαλίᾳ καί τῇ πράξει διακηρυχθεῖσα καί ἐφαρμοζομένη ἀρχή τῆς Περιεκτικότητος»²¹, ἡ «ἀρχή τῆς ἐπὶ δογματικῶν ζητημάτων ἀσυδοσίας»²².

Κατά τήν ἀρχή τῆς περιεκτικότητος -ἡ εὐρύτητος καί πλατείας ἀνοχῆς, ἡ ὁποία διευκολύνει τήν πρόσληψι κατά τό δυνατόν «πλείστων διχογνωμούντων»²³- γιά νά ἀνήκῃ κάποιος στήν Ἀγγλικανική Ἐκκλησία, ἀπαιτεῖται ἀπαραίτητα ἡ παραδοχή μόνο τῶν ἐξῆς τεσσάρων ἀρχῶν: Τῆς Βίβλου, τοῦ βασιλικοῦ πρωτείου, τό ὁποῖο ἀντικατέστησε τό παπικό πρωτεῖο συγκεντρώνοντας τήν αὐθεντία, πού ἄλλοτε ἐξασκοῦσε ὁ πάπας, τοῦ Εὐχολογίου ἢ τοῦ βιβλίου τῆς κοινῆς προσευχῆς γιά τήν λατρεία καί τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος.

Πράγματι, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν τεσσάρων αὐτῶν ἀρχῶν συνενώθηκαν ὅλες οἱ Ἀγγλικές, προτεσταντικές ὁμολογίες ἀπαρτίζοντας τήν Ἀγγλικανική Ἐκκλησία, στό ἐσωτερικό τῆς ὁποίας ὑπάρχουν κληρικοί ἄκρως συντηρητικοί, κληρικοί πού ὑποστηρίζουν παπικές διδασκαλίες ἢ ἀκόμη καί κληρικοί, οἱ ὁποῖοι ἀρνοῦνται «τὴν ἐκ Παρθένου γέννησιν τοῦ Κυρίου καί τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασίν Του»²⁴. Ἀπό πολλούς φιλελευθέρους ἐπίσης ἀμφισβητοῦνται τά θαύματα τοῦ Κυρίου, ἡ ὕπαρξις τῶν ἀγγέλων καί τῶν δαιμόνων, καί ἡ ἱστορικότης τῆς πτώσεως τῶν πρωτοπλάστων. Ἄλλοι πάλι διακηρύττουν ἀπ' ἄμβωνος τήν θεωρία

²¹ Π. Τρεμπέλα, *Ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως...*, σελ. 24.

²² Π. Μπρατσιώτου, *Ὅρθόδοξοι καί Ἀγγλικανοί 1918-1931*, σελ. 18.

²³ Π. Μπρατσιώτου, *Τό κῦρος τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν*, σελ. 115.

²⁴ Π. Τρεμπέλα, *Θεωρίαι ἀπαράδεκτοι περὶ τὴν Unam Sanctam*, σελ. 5.

τοῦ Δαρβίνου καί θεωροῦν τήν διδασκαλία τῆς Ἐκκλησίας περί τῆς Θείας Εὐχαριστίας ὡς δεισιδαιμονική καί μαγική²⁵.

Ἡ Ἀγγλικανική λοιπόν Ἐκκλησία παρέχει ἄσυλο στούς διῤσταμένους κατά τίς γνώμες καί ἐπιτρέπει μεγάλη ἐλευθερία, ἀνεξάρτητη σκέψι καί θρησκευτική ἀνοχή στά (δῆθεν) μή οὐσιώδη δογματικά ζητήματα. Εἶναι Ἐκκλησία περιεκτική, Ἐκκλησία συμβιβασμοῦ· Ἐκκλησία «*ἀνευ ἐνιαίου δογματικοῦ περιεχομένου καί ἀνευ πειθαρχίας ἐν τῇ διδασκαλίᾳ· ἐκκλησία, ἐν ᾗ τυγχάνει ἀνεκτὴ καί ἀσύδοτος, χάριν τῆς ὁμονοίας καί τῆς ἐνότητος, ἡ αἵρεσις κηρυττομένη δημοσίᾳ καί δῆ ὑπὸ ἀνωτέρων αὐτῆς τιτλούχων καί διδασκάλων*»²⁶.

Ἐπειτα ἀπὸ τὴν συγκρητιστική ἔνωσι τῶν Ἀγγλικῶν ὁμολογιῶν οἱ Ἄγγλοι ἀνέλαβαν καί τὴν προσπάθεια γιὰ ἔνωσι ὅλων τῶν ἀνά τὸν κόσμον προτεσταντικῶν ὁμολογιῶν. Πρὸς χάριν αὐτῆς τῆς ἐνότητος οἱ Ἀγγλικοὶ ἐπίσκοποι υἱοθέτησαν τὸ 1888 στὴν διάσκεψι τοῦ Λάμπεθ τῆς Ἀγγλίας τὸ περίφημο Τετράπλευρο τοῦ Λάμπεθ. Σύμφωνα μέ αὐτὸ προτείνονται τέσσερα ἄρθρα πίστεως ὡς κοινὴ βάση ἐνώσεως ὅλων τῶν ἀνά τὸν κόσμον Ἐκκλησιῶν:

1. Οἱ Ἅγιες Γραφεὶς τῆς Παλαιᾶς καί Καινῆς Διαθήκης περιέχουν ὅλες τίς ἀναγκαῖες γιὰ τὴν σωτηρία ἀλήθειες καί εἶναι ὁ ὑψίστος κανὼν τῆς πίστεως.

2. Τὸ ἀποστολικὸ Σύμβολο τῆς πίστεως γίνεται δεκτὸ ὡς Σύμβολο τοῦ βαπτίσματος καί τὸ Σύμβολο τῆς Νικαίας ὡς ἐπαρκὴς ἔκθεσις τῆς Χριστιανικῆς πίστεως.

3. Τὰ δύο Μυστήρια, βάπτισμα καί Κυριακὸ Δεῖπνο, καθὼς βέβαια τὰ ἐνοοῦν οἱ Διαμαρτυρόμενοι, εἶναι ἐπίσης ἀπαραίτητα.

4. Τὸ ἱστορικὸ σῶμα τῶν ἐπισκόπων προσαρμοζόμενο κατά τίς ἀνάγκες τῶν ἐθνῶν καί τῶν λαῶν εἶναι ἀναγκαῖο γιὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας.

«*Ταῦτα ἀποτελοῦν τὰ ἀποκληθέντα Vestigia τῆς Ἐκκλησίας, τὰ οὐσιώδη γνωρίσματα αὐτῆς, ἅτινα ὑπάρχοντα ἐν οἰαδήποτε ἐπιμέρους Ἐκκλησίᾳ ἢ κοινότητι ἐξαρκοῦν, ὅπως ἀποτελῇ αὕτη μέλος τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας*»²⁷. Τὸ Τετράπλευρο τοῦ Λάμπεθ προάγει ἐμφανῶς τὸν

²⁵ Π. Μπρατσιώτου, *Ὁρθόδοξοι καί Ἀγγλικοὶ 1918-1931*, σελ. 27.

²⁶ Π. Μπρατσιώτου, *Τὸ κῦρος τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν*, σελ. 115.

²⁷ Π. Τρεμπέλα, *Ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως...*, σελ. 28.

δογματικό μινιμαλισμό, καθώς κατατείνει προς τόν περιορισμό στο ελάχιστο των βασικών προτάσεων της πίστεως. Οί δύο πηγές της θείας Αποκαλύψεως - Άγία Γραφή και ιερά Παράδοσις- περιορίζονται μόνο σε μία· τήν Άγία Γραφή. Οί αποφάσεις των Οικουμενικών και των Τοπικών Συνόδων περιορίζονται σε μία· τό Σύμβολο της Νικαίας. Τά έπτά άγια Μυστήρια περιορίζονται σε δύο· βάπτισμα και Θεία Εύχαριστία, ένω οί τρεῖς ιερατικοί βαθμοί σε ένα· τόν επσκοπικό.

Διά της εφαρμογής της μεθόδου και των άρχων του Τετραπλεύρου του Λάμπεθ οί Άγγλικανοί πέτυχαν τήν πλήρη ένωσί τους μέ τά διαφόρου, δογματικού περιεχομένου και διαφόρου ιερατείου προτεσταντικά εκκλησιαστικά σχήματα της Ίνδίας, του Πακιστάν και της Κεϋλάνης²⁸, μέ τούς Λουθηρανούς της Σκανδιναβίας και των χωρών της Βαλτικής²⁹, καθώς και μέ τούς Παλαιοκαθολικούς (1931)³⁰.

Εἶναι προφανές ότι οί Διαμαρτυρόμενοι δέν επιζητοῦν μία Χριστιανική ένότητα πίστεως, αλλά μία άδογματίστη ένότητα κοσμικών προδιαγραφών. Ἡ νέα κοσμική κατεύθυνσις πού ἔχει λάβει ό παραπαίων προτεσταντικός κόσμος χάριν της κοσμικής του ένώσεως εἶναι ἡ ἐξῆς: Τά δόγματα της Χριστιανικής πίστεως διαιροῦν, ένω ἡ συνεργασία των καλών ἐξωτερικών ἔργων ένώνει. Ἡ ἐξωτερική ένότης θά κατορθωθῇ μακράν της πίστεως.

δ'. Ὁ παπικός Οἰκουμενισμός

Ὅπως ακριβῶς και ὁ προτεσταντικός Οἰκουμενισμός, ἔτσι και ὁ σύγχρονος, παπικός Οἰκουμενισμός ἔχει εὐλόγα χαρακτηρησθῇ ὡς μία εκκλησιολογική και συγκρητιστική αἵρεσις, καθώς διακρίνεται γιά τήν ριζική του διαφωνία πρὸς τήν Ὁρθόδοξο εκκλησιολογία και τίς έντονες συγκρητιστικές τάσεις του. Παρά τήν αίρετική ταυτότητα και των δύο Οἰκουμενισμῶν θά πρέπει νά σημειωθῇ, ὅτι τόσο ἡ εκκλησιολογία ὅσο και οί συγκρητιστικές θεωρίες του παπικού Οἰκουμενισμού διαφέρουν σημαντικά ἀπό τίς ἀνάλογες του προτεσταντικού Οἰκουμενισμού.

²⁸ Ἐνθ' άνωτ. σελ. 30.

²⁹ Γ. Τσέτσι, *Οί Διμερεῖς Θεολογικοί Διάλογοι...*, ἐν περιοδικῷ Ὁρθοδοξία, τεύχος β', 1995, σελ. 254.

³⁰ Σ. Μπιλάλη, *Ὁρθοδοξία και Παπισμός*, τόμος α', σελ. 295.

Κατ' ἀρχήν, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκκλησιολογία, ὁ παπικός Οἰκουμενισμός βασίζεται στὴν αἵρετική θεωρία τῶν δισταμένων ἢ ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν. Ὅπως ἡ θεωρία τῶν κλάδων ἀποτελεῖ θεολογική ἀνάπτυξι τῆς θεωρίας περὶ ἀοράτου Ἐκκλησίας, ἔτσι καὶ ἡ θεωρία τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν ἀποτελεῖ θεολογική ἀνάπτυξι τῶν ἐκκλησιολογικῶν θεωριῶν τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου.

Ὁ ἱερός Αὐγουστίνος ὑποστήριξε -σέ ἀντίθεσι πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους Πατέρας καὶ Θεολόγους- ὅτι τὰ μυστήρια, τὰ ὁποῖα τελοῦνται μέ ὀρθό τρόπο ἀπὸ τοὺς ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἵρετικούς καὶ σχισματικούς εἶναι ἔγκυρα· εἶναι πραγματικά μυστήρια. Παραμένουν ὅμως ἀνενεργά, ἀνωφελῆ καὶ μάταια ἐξ αἰτίας τῆς ἀποσχίσεως τῶν αἵρετικῶν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία³¹, ἡ ὁποία ὀφείλεται στὴν ἔλλειψι ἀγάπης. Ἡ θεία Χάρις ἐνεργεῖ μέν, ἀλλὰ δέν σώζει ἐκτὸς τῆς καθολικότητος. Ὁ ἱερός Πατὴρ διέκρινε δηλαδὴ μεταξύ τῆς ἐγκυρότητος (πραγματικότητος) τῶν μυστηρίων καὶ τῆς ἀποτελεσματικότητός τους. *«Ἄλλο εἶναι τό μή ἔχειν, διετείνεται ὁ Αὐγουστίνος, καί ἄλλο τό ἔχειν μή ἐπωφελῶς»*³².

Τίς ἀπόψεις τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ἔχει υἱοθετήσῃ ἡ παπική θεολογία, ἡ ὁποία δέχεται, ὅτι πολλοὶ αἵρετικοὶ εἶναι δυνατόν νά ἔχουν ἔγκυρη ἱεραρχία, ἀποστολική διαδοχή καὶ ἔγκυρα μυστήρια. Οἱ Παπικοὶ δέχονται ἐπιπλέον, ὅτι οἱ *«καλῇ τῇ πίστει»* ἢ *«ἐξ ἀγνοίας ἀκατανικήτου»*³³ ἐκτὸς Ἐκκλησίας εὐρισκόμενοι αἵρετικοὶ καὶ σχισματικοὶ ἔχουν ἐλπίδες ἀκόμη καὶ γιὰ τὴν ψυχική τους σωτηρία. Αἵρετικοὶ δηλαδὴ, κατὰ τοὺς Παπικούς, θεωροῦνται μόνο ὅσοι εἶναι ἀπεσχισμένοι ἀπὸ τὴν μοναδική Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ (τὴν παπική) ἐμμένοντας μέ πείσμα σέ διδασκαλίες ἀντίθετες πρὸς τὴν Χριστιανική πίστι.

Ἀντιθέτως, ὅσοι εἶναι ἀπεσχισμένοι ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία καὶ ἀποδέχονται ψευδεῖς διδασκαλίες ὄχι ὅμως μέ ἐπιμονή τῆς θελήσεώς τους, ἀλλὰ ἐξ ἀγνοίας ἢ ἐπειδὴ τίς παρέλαβαν ἀπὸ τοὺς προγόνους τους, δέν πρέπει νά θεωροῦνται ἔνοχοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἵρετικοί. *Ἐντεῦθεν καὶ ὁ Πῖος IB ' ὁμιλεῖ ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ αὐτοῦ Mystici Corporis Christi περὶ ἀνθρώπων «μή ἀνγκόντων εἰς τόν*

³¹ Γ. Φλωρόφσκυ, *Τό σῶμα τοῦ Ζώντος Χριστοῦ*, σελ. 142.

³² Π. Τρεμπέλα, *Δογματική*, τόμος γ', σελ. 47.

³³ Χ. Ἀνδρούτσου, *Δογματική*, σελ. 304.

όρατόν ὄργανισμόν τῆς Ἐκκλησίας”, οἵτινες ὁμως “διά τινος ἐπιθυμίας καί εὐχῆς ἀσυνειδήτου εὐρίσκονται ἐντεταγμένοι εἰς τό μυστικόν σῶμα τοῦ Λυτρωτοῦ” ... Τοιοῦτοτρόπως ἐκεῖνοι, οἵτινες εὐρίσκονται *de facto* ἐκτός τῆς Ἐκκλησίας δύνανται νά ἐπιτύχουν τήν σωτηρίαν των»³⁴.

Εἰδικότερα γιά τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἡ σύγχρονη, οἰκουμενιστική, παπική θεολογία ὑποστηρίζει, ὅτι αὐτές ἔχουν ἀποδεχθῇ αἰρετικές διδασκαλίες καί εἶναι σχισματικές ὡς πρός τήν ἀληθινή Ἐκκλησία (τήν παπική). Ἐπειδή ὁμως ἔχουν παραλάβει ἀπό τοὺς προγόνους τους τίς διδασκαλίες αὐτές καί οἱ πιστοὶ τους γεννήθηκαν ἀνεξάρτητα ἀπό τήν θέλησί τους μέσα στό σχίσμα, δέν χαρακτηρίζονται ὡς αἰρετικές ἢ σχισματικές, ἀλλά “δισταμμένες” ἢ “ἀδελφές”. Ἡ παπική Ἐκκλησία πιστεύει, ὅτι ἔχει πάρα πολλά ἄγνωστα τέκνα ἐντός τῶν δισταμένων Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Πράγματι, ὡς ἀληθῆ δικά της μέλη θεωρεῖ ὄχι μόνο τοὺς ἀνηλίκους τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν πού ἔχουν ἔγκυρο βάπτισμα, ἀλλά ἀκόμη καί τοὺς καλῇ τῇ πίστει ἐνηλίκους. Γιά τόν λόγο αὐτό ἡ παπική Ἐκκλησία διάκειται πρός τοὺς ἀσθενεῖς στήν πίστι αὐτοὺς ἀδελφούς μέ ἀγάπη, σεβασμό καί συμπάθεια.

Ὅλες οἱ ἀνωτέρω παπικές, ἐκκλησιολογικές κακοδοξίες ὑποστηρίζονται στό «ρωμαιοκεντρικό»³⁵ Διάταγμα περί Οἰκουμενισμοῦ τῆς Β΄ Βατικανῆς Συνόδου (1962-1965), διά τῆς ὁποίας πραγματοποιήθηκε «ἡ μεγάλη στροφή τοῦ Παπισμοῦ ἔναντι τῆς οἰκουμενικῆς κινήσεως»³⁶: Οἱ πιστοὶ τῶν ἀπεσχισμένων Ἐκκλησιῶν πού «πιστεύουν εἰς Χριστόν καί ἔλαβον ἐγκύρως τό βάπτισμα τελοῦν ἐν ποιῇ τινι κοινωνίᾳ, ἔστω καί ἀτελεῖ, μετά τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας... Δεδικαιωμένοι ἐκ τῆς κατὰ τό βάπτισμα ληφθείσης πίστεως, εἶναι ἐνσωματωμένοι εἰς τόν Χριστόν καί, ὡς ἐκ τούτου, φέρουν δικαίως τό χριστιανικό ὄνομα καί ἀναγνωρίζονται ἀξίως ὑπό τῶν τέκνων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ὡς ἀδελφοί ἐν Κυρίῳ...

...Οὐχί ὀλίγοι, ἐπίσης, ἱεραὶ πράξεις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἐπιτελοῦνται ὑπό τῶν διῤσταμένων πρός ἡμᾶς ἀδελφῶν, δυνάμεναι κατὰ τρόπους διαφόρους, ἀναλόγως πρός τήν διάφορον κατάστασιν ἐκάστης Ἐκκλησίας ἢ Κοινότητος, νά μεταδίδουν ἀναμφιβόλως τήν

³⁴ Π. Τρεμπέλα, ἔνθ' ἀνωτ. τόμος β΄ σελ. 344-346.

³⁵ Σ. Μπιλάλη, Ὁρθοδοξία καί Παπισμός, τόμος α΄, σελ. 343, 356.

³⁶ Ἀ. Δελήμπαση, Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, σελ. 148.

ζωὴν τῆς χάριτος καὶ νὰ ἀναγνωρίζωνται ὡς διανοίγουσαι τὴν εἴσοδον τῆς κοινωνίας τῆς σωτηρίας»³⁷.

«Ἐπειδὴ αἱ Ἐκκλησίαι αὗται ἔχουν, ἂν καὶ διίστάμεναι ἀληθῆ μυστήρια -λόγῳ κυρίως τῆς Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς, τῆς Ἱερωσύνης καὶ τῆς Θείας Εὐχαριστίας- διὰ τῶν ὁποίων παραμένουν εἰσέτι ἡνωμένοι μεθ' ἡμῶν διὰ βαθυτάτου δεσμοῦ, ποιά τις ἐν τοῖς ἱεροῖς μετ' αὐτῶν κοινωνία, ὑπὸ εὐνοϊκὰς περιστάσεις καὶ τῇ ἐγκρίσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, εἶναι οὐχὶ μόνον ἐπιτρεπτή, ἀλλὰ καὶ ἀξιοσύστατος»³⁸.

ε' . Ὁ δογματικός συγκρητισμός τοῦ παπικοῦ Οἰκουμενισμοῦ

Ὁ παπικός Οἰκουμενισμός, ὅπως προαναφέραμε, διακρίνεται καὶ γιὰ τὸν δογματικὸ συγκρητισμὸ του. Εἶναι ἄλλωστε γνωστὸ, ὅτι ὁ Παπισμός λόγῳ τῆς ἐπιθυμίας καθυποτάξεως στὴν ἐξουσία τοῦ πάπα ὅλων τῶν ἀπεσχισμένων Ἐκκλησιῶν -συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς Ὁρθοδόξου- μεταχειριζόταν πάντοτε κατὰ τίς ἐνωτικές του προσπάθειες τὴν ἀνεκτικότητα καὶ τὴν μέθοδο τῶν ποικίλων παραχωρήσεων, ἐνῶ ὀρισμένες φορές ἀκόμη καὶ τὸν δογματικὸ συγκρητισμὸ καὶ μινιμαλισμὸ. Πράγματι, στὶς ψευδενώσεις Παπικῶν - Ὁρθοδόξων στὴν Λυών τὸ 1274 καὶ τὴν Φλωρεντία τὸ 1439 «τό σύμβολον τῆς ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἀφέθη ἄνευ τῆς προσθήκης, ὡς καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά ἔθιμα τῆς Ἀνατολῆς»³⁹.

Στὸ πρότυπο τῶν δύο ἀνωτέρω ἐνώσεων βασίσθηκε καὶ ἡ ἐπίσημη, ἐνωτικὴ μέθοδος τῆς Οὐνίας, τὴν ὁποία χρησιμοποιοῦν οἱ Παπικοὶ ἀπὸ τὸν 11^{ον} αἰῶνα. Βάσει αὐτῆς ἡ παπικὴ αὐλή ἐπιτρέπει στοὺς ἑτεροδόξους Χριστιανούς πού ἐνώνονται μαζί της «ἵνα ἐκτελῶσιν ἀπαραλλάκτως πάντα τὰ τῆς προτέρας Ἐκκλησίας αὐτῶν ἔθιμα καὶ μυστήρια, εἰς μόνον τὰ δύο ταῦτα ἐξαρκουμένη, τὸ μνημονεύειν δηλαδὴ τοῦ ὀνόματος τοῦ Πάπα, καὶ τὸ ἀποδέχεσθαι ὅτι ὁ Πάπας ἐστὶν ἀλάνθαστος καὶ ἀναμάρτητος... Ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνῳ συγκεχώρηται τοῖς κατολίκοις οὐχὶ πιστεύειν, ἀλλὰ λέγειν μόνον τὸ ἱερὸν Σύμβολον, εἴτε ἄνευ τῆς προσθήκης ὀρθῶς, εἴτε μετὰ τῆς προσθήκης δυσσεβῶς,

³⁷ Διάταγμα περὶ Οἰκουμενισμοῦ, σελ. 7.

³⁸ Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 18.

³⁹ Β. Στεφανίδου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, § 23, σελ. 388.

ὅπως ἂν ἐγγωρῇ αὐτοῖς»⁴⁰. Οἱ Οὐνῖται δηλαδή διατηροῦν «τὴν ἰδίαν λειτουργικὴν τάξιν καὶ τινὰ ἴδια ἥθη καὶ ἔθιμα... πρὸς βαθμιαίαν καὶ οὐχὶ ἀπτότομον ἀφομοίωσιν πρὸς τὴν Λατινικὴν Ἐκκλησίαν»⁴¹.

Σέ ἀρκετές μάλιστα περιπτώσεις τὸ Βατικανὸν δέν ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς Οὐνίτας οὔτε τὴν πλήρη ἀποδοχὴ τῆς παπικῆς διδασκαλίας. Ἀνέχεται δηλαδή ὄχι μόνον τὰ ἐκκλησιαστικά τους ἔθιμα, ἀλλὰ «ἀκόμη καὶ τίς αἱρέσεις τους»⁴². Σύμφωνα μὲ τὴν διακήρυξι τοῦ πάπα Λέοντος ΙΓ΄ τὸ 1894, «πᾶσα Ἐκκλησία καὶ μετὰ τὴν ἔνωσιν (μὲ τὸν Παπισμὸν) δύναται κατέχειν τοὺς ἑαυτῆς δογματικούς καὶ κανονικούς ὅρους, ἔστωσαν οὗτοι καὶ διάφοροι τῶν τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας»⁴³. «Τὸ Βατικανὸν κατέχεται ὑπὸ τοιοῦτου προσηλυτιστικοῦ πάθους, ὥστε ἀνέχεται νὰ ὑπάρχουν μετὰ τῶν οὐνιτικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τινες “Χριστολογικῶς μὴ ὀρθοδοξοῦσαι, νεστοριανίζουσαι καὶ μονοφυσιτίζουσαι”»⁴⁴.

Σέ πολὺ μεγαλύτερο βαθμὸ ἐφαρμόζει ὁ Παπισμὸς μέσα στὰ πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως τὸν δογματικὸ συγκρητισμὸ καὶ τὸν δογματικὸ μινιμαλισμὸ ἰδίως στὶς ἐνωτικές του προσπάθειες μὲ τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία. Ἡ Ρώμη ἐπιθυμεῖ ἔνωσι μὲ τὴν Ὁρθοδοξία παρά τίς μεγάλες, δογματικές διαφορές, ἄνευ δηλαδή ὁμοφωνίας στὴν πίστι, ἐλπίζοντας ὅτι προοδευτικά θὰ κατορθώσῃ νὰ τὴν ἀπορροφήσῃ. Γίνεται λοιπὸν προσπάθεια διακρίσεως τῶν δογμάτων τῆς πίστεως σέ θεμελιώδη καὶ μὴ, καὶ ὑποστηρίζεται ὅτι Ὁρθοδοξία καὶ Παπισμὸς δέν διαφέρουν σέ θεμελιώδη δόγματα γιὰ νὰ δικαιολογῆται τὸ παρατεινόμενο σχίσμα τους. Ἀκόμη καὶ τὰ θεμελιώδη δόγματα τοῦ πρωτείου καὶ τοῦ filioque ἀνάγονται σέ θεολογούμενα. Τὸ πρῶτο παρερμηνεύεται ὡς πρωτεῖο διακονίας⁴⁵, ἐνῶ τὸ δεύτερο παρουσιάζεται ὡς ἐπιδεχόμενον διπλῆς ἐρμηνείας καὶ νόμιμης προσεγγίσεως (Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς).

⁴⁰ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικά καὶ συμβολικά μνημεῖα...*, τόμος β΄, σελ. 896 [976].

⁴¹ Χ. Παπαδοπούλου, *Φύσις καὶ χαρακτὴρ τῆς Οὐνίας*, σελ. 19.

⁴² Θ. Ζήση, *Ἡ Ὁρθοδοξία τῶν Ἀντιχαλκηδονίων Μονοφυσιτῶν*, σελ. 9.

⁴³ *Ἀπάντησις τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου τοῦ 1895...*, παρὰ Ἰω. Καρμίρη, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 934 [1020].

⁴⁴ Σ. Μπιλάλη, *Ὁρθοδοξία καὶ Παπισμὸς*, τόμος β΄, σελ. 288.

⁴⁵ Πάπα Ἰωάννου Παύλου Β΄, *Περιοδικὸ Ἐπίσκεψις*, τεύχος 520, σελ. 16.

Τίς ἀνωτέρω κακοδοξίες ὑποστηρίζει ὁ σημερινός πάπας, ὁ ὁποῖος θεωρεῖ ὅτι «οὐδεμία ὁμολογία πίστεως ἀνήκουσα εἰς μίαν ἰδιαίτεραν λειτουργικὴν παράδοσιν (Δυτικὴ ἢ Ὁρθόδοξο) δύναται νά ἔλθῃ εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν θεμελιώδη ἔκφρασιν τῆς τριαδικῆς πίστεως, διδασκομένην καὶ ὁμολογουμένην ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὅλων τῶν ἐποχῶν». Γιά τόν λόγο αὐτό Ὁρθόδοξοι καὶ Παπικοί θά πρέπει νά διαλύσουν τὴν μεταξύ τους παρεξήγησι καὶ νά ἐπεξηγήσουν «ὑπὸ τὸ φῶς τῆς κοινῆς πίστεως (τους), τὴν νόμιμον σημασίαν καὶ σπουδαιότητα παραδοσιακῶν ἐκφράσεων, αἱ ὁποῖαι ἀποκλίνουν ὡς πρὸς τὸ θέμα τῆς αἰωνίου ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπὸ τὴν Τριάδα, ἐκφράσεων, αἱ ὁποῖαι ἀνήκουν εἰς τὰς ἐκατέρωθεν δογματικὰς καὶ λειτουργικὰς παραδόσεις»⁴⁶.

Χαρακτηριστικὲς εἶναι καὶ οἱ δηλώσεις κορυφαίων, παπικῶν θεολόγων, οἱ ὁποῖοι ἐξυπηρετοῦν τὴν φιλενωτικὴ καὶ συγκρητιστικὴ τακτικὴ τοῦ Βατικανοῦ. Κατὰ τόν P. Wegner, «ἐάν ἐξαιρέσῃ τις τὰς κεφαλαιώδεις διαφορὰς ἐπὶ τοῦ πρωτείου καὶ τοῦ ἀλαθίτου τοῦ πάπα, ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι κοινά, διότι αἱ ἄλλαι ἰδιαίτεραι διαφοραὶ τοῦ *Filioque* (καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ), τῆς Μαριολογίας καὶ ἐξῆς στήνιζονται εἰς διαφορὰς θεολογικῆς διατυπώσεως, κατὰ τὸ πλεῖστον»⁴⁷.

Ὁ Yves Congar λέγει ὅτι «ἐπὶ αἰῶνας ὁλοκλήρους ὑπεστηρίζετο ἡ γνώμη, ὅτι ἡ ἐκπόρευσις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἀπετέλει αἷτιον χωρισμοῦ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως. Σήμερον, κατόπιν πολλῶν ἐξηγήσεων, γενομένων ἐν πάσῃ εἰλικρινείᾳ καὶ χάρις εἰς ἀρίστας ἱστορικὰς ἐργασίας, μέγας ἀριθμὸς θεολόγων, καθολικῶν καὶ ὀρθοδόξων, θεωροῦν, ὅτι τοιοῦτον αἷτιον δέν ὑπάρχει»⁴⁸. Τέλος ὁ παπικός Π. Γρηγορίου ὑποστηρίζει «ὅτι δέν ὑφίσταται ἀντίθεσις μεταξύ τῆς ἐπισήμου δογματικῆς διδασκαλίας»⁴⁹ τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι μέσα στὰ πλαίσια τῆς συγκρητιστικῆς ἰσοπεδώσεως τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν οἱ Παπικοί στήν συμφωνία τοῦ Μπάλαμαντ μέ τοὺς Ὁρθοδόξους δέν δίστασαν νά διακηρύξουν, «ὅτι ὅσα ἐνεπιστεύθη ὁ Χριστός εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του -ὁμολογία τῆς

⁴⁶ Ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 15.

⁴⁷ Σ. Μπιλάλη, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 255.

⁴⁸ Π. Γρηγορίου, *Σχέσεις Καθολικῶν καὶ Ὁρθοδόξων*, σελ. 424.

⁴⁹ Ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 441.

ἀποστολικῆς πίστεως, μετοχή εἰς τὰ αὐτά μυστήρια, πρό παντός εἰς τὴν μίαν ἱερωσύνην τὴν τελούσαν τὴν μίαν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀποστολική διαδοχή τῶν ἐπισκόπων- δὲν δύνανται νά θεωρηθοῦν ὡς ἀποκλειστική ἰδιοκτησία μιᾶς τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν»!⁵⁰

Ὁ δέ προηγούμενος πάπας σέ Ἐγκύκλιό του (25-5-1995) ἐκφράζει τὴν ἱκανοποίησί του, ἐπειδὴ πρόσφατα συνυπέγραψε κοινές Χριστολογικὲς δηλώσεις μέ ἀντιχαλκιδονίους πατριάρχας⁵¹. Μὲ ἄλλα λόγια, οἱ Παπικοί διακηρύττουν ὅτι ἔχουν κοινὴ πίστι ὅχι μόνο μέ τοὺς Ὁρθόδοξους, ἀλλὰ καί μέ τοὺς Μονοφυσίτας καί μέ τοὺς Νεστοριανούς! Ἀξίζει νά σημειωθῇ, ὅτι Μονοφυσῖται καί Νεστοριανοὶ πρεσβεύουν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετα Χριστολογικὰ φρονήματα, καί φυσικὰ τελείως διαφορετικά ἀπὸ τοὺς Ὁρθόδοξους.

στ ' . Ὁρθόδοξος ἐκκλησιολογία.

Στὶς ἀνωτέρω παραγράφους ἀναφέραμε συνοπτικὰ τὸν τρόπο, μέ τὸν ὁποῖο ἀντιλαμβάνονται τὴν οὐσία καὶ τὰ ὅρια τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας, καθὼς ἐπίσης καί τὴν ἐπανένωσι τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν μέσα στὰ πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως τόσο οἱ Διαμαρτυρόμενοι ὅσο καί οἱ Παπικοί. Ὑποστηρίξαμε ἀκόμη ὅτι οἱ προτεσταντικὲς καί οἱ παπικὲς, οἰκουμενιστικὲς θεωρίες -παρὰ τίς σημαντικὲς διαφορὲς τους- συμφωνοῦν σέ ἓνα κυρίως πρᾶγμα, δηλαδή στὴν ἀντίθεσί τους πρὸς τὴν Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογία καί θεολογία. Γιὰ τὸν λόγο αὐτό καταλήξαμε στό συμπέρασμα, ὅτι τόσο ὁ προτεσταντικὸς ὅσο καί ὁ παπικὸς Οἰκουμενισμὸς ἀποτελοῦν ὁ καθένας μία ξεχωριστὴ ἐκκλησιολογικὴ καί συγκρητιστικὴ αἵρεσι.

Πράγματι, οἱ ἀπόψεις τῶν ἁγίων Πατέρων σχετικὰ μέ τὴν Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καί Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία καί τὴν σχέσι της μέ τίς αἵρετικὲς Ἐκκλησίες εἶναι τελείως διαφορετικὲς ἀπὸ τίς ἀνάλογες τοῦ συγχρόνου, αἵρετικοῦ Οἰκουμενισμοῦ τῆς Δύσεως. Συγκεκριμένα οἱ ἅγιοι Πατέρες διδάσκουν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἵδρυσε Μία καί μοναδικὴ Ἐκκλησία (Ματ. ιστ ' , 18) -τὴν Ὁρθόδοξο- «στῦλο καί ἐδραίωμα τῆς

⁵⁰ Γ. Μαρτζέλου, *Ὁ ἐπίσημος θεολογικὸς διάλογος Ὁρθόδοξης καί Ρωμαιο-καθολικῆς Ἐκκλησίας*, σελ. 88.

⁵¹ *Ἐγκύκλιος Ἐπιστολή, ἵνα πάντες ἓν ᾶσιν (Ut Unum sint)*, σελ. 78-80.

ἀληθείας» (Α΄ Τιμ. γ΄, 15), τῆς ὁποίας εἶναι Κεφαλὴ. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀδύνατο νὰ διασπασθῇ σέ πολλά σώματα, ἐπειδὴ ὁ Χριστὸς δέν διαιρεῖται ποτέ· οὐ «μεμέρισται ὁ Χριστός» (Α΄ Κορ. α΄, 13), ὁ ὁποῖος εἶναι ἕνας «*χθές καὶ σήμερον ὁ αὐτός καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας*» (Ἐβρ. ιγ΄, 8). «*Εἶναι ὄντολογικῶς ἀδύνατος ὁ χωρισμός τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τοῦτο ποτέ δέν ὑπῆρχε διαίρεσις τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ χωρισμός ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν*»⁵².

Ἡ διατήρησις τῆς ἀποστολικῆς πίστεως ἀποτελεῖ τὸ βασικότερο, διακριτικὸ γνῶρισμα τῆς ἀληθοῦς ἀπὸ τίς ψευδεῖς Ἐκκλησίες. Κατὰ τὸν μέγα Ἀθανάσιος, «*μία καὶ μόνη ἐν κόσμῳ ἀψευδὴς ὑπάρχει πίστις, ἣν ἡ ἀγία καὶ μόνη κρατεῖ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία*»⁵³. Κατὰ δὲ τὸν ὁσιο Ἰσίδωρο τὸν Πηλουσιώτη, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ὀρίζεται ὡς «*τό ἄθροισμα τῶν ἀγίων τό ἐξ ὀρθῆς πίστεως καὶ πολιτείας ἀρίστης συγκεκροτημένον*»⁵⁴. Γιά τὸν λόγο αὐτό «*πιστεύομεν μέλη τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας εἶναι πάντας καὶ μόνους τοὺς πιστοὺς, τοὺς τὴν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ δηλαδὴ ἀμώμητον πίστιν (ὑπὸ τε ἐκείνου τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν ἀγίων οἰκουμενικῶν Συνόδων παραδοθεῖσαν, κηρυχθεῖσαν καὶ ἐρμηνευθεῖσαν) ἀδιστακτῶς πρεσβεύοντας*»⁵⁵.

Ἀντιθέτως, ὅσοι ἐμμένουν σέ διδασκαλίες ἀντίθετες ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο, δέν ἀνήκουν στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ μέγας Ἀθανάσιος καταδικάζει τὴν ἄποψι, ὅτι οἱ αἵρετικοὶ εἶναι δυνατόν νὰ ἀνήκουν στό σῶμα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας: «*Πῶς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εἰσὶν οἱ τὴν ἀποστολικὴν ἀποτιναζάμενοι πίστιν, καὶ καινῶν κακῶν ἐφευρεταὶ γενόμενοι;*»⁵⁶

Οἱ Πατέρες ὑποστηρίζουν ἐπίσης ὅτι οἱ ἐκτός Ἐκκλησίας αἵρετικοὶ δέν ἔχουν ἀποστολικὴ διαδοχὴ, ἱερωσύνη, Μυστήρια καὶ συνεπῶς οἱ Ἐκκλησίες τους δέν ἀποτελοῦν ἀσφαλεῖς ὁδούς σωτηρίας. Ἀντιθέτως, θεία Χάρις καὶ ἱερά Μυστήρια ὑπάρχουν μόνο στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἡ ὁποία συνεχίζει ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ

⁵² Ἰουστίνου Πόποβιτς, *Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ ὁ Οἰκουμενισμός*, σελ. 82.

⁵³ *Πρὸς Ἀντίοχον*, ἐρώτησις ριβ΄, P.G.28, 665D.

⁵⁴ *Ἐπιστολὴ σμστ΄*, βιβλίον β΄, P.G.78, 685A.

⁵⁵ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Ὁμολογία*, παρὰ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα...*, τόμος β΄, σελ. 755, [835].

⁵⁶ *Κατὰ Ἀρειανῶν*, λόγος α΄, κεφ. δ΄, P.G.26, 20A.

Κυρίου ὡς μοναδική καί θεοσύστατη κιβωτός σωτηρίας. «Καθὼς ὑπάρχει εἰς μόνον Χριστός, λέγει ὁ ἅγιος Κυπριανός, οὕτως ὑπάρχει μία μόνον Ἐκκλησία, ἡ ὁποία εἶναι ἡ μόνη παρέχουσα τὴν σωτηρίαν, καί διὰ τοῦτο αὐτὴ μόνη παρέχει τὰ Μυστήρια καί ἐκτός αὐτῆς δέν εἶναι δυνατόν νά τελεσθῇ ἐγκύρως οὐδέν Μυστήριον»⁵⁷.

Πράγματι, ὁ μέγας Βασίλειος διαβεβαιώνει, ὅτι οἱ κληρικοί πού ἀποστάτησαν ἀπὸ τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας λόγῳ ἀποδοχῆς αἰρετικῶν φρονημάτων «οὐκέτι ἔσχον τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ἑαυτούς· ἐπέλιπε γάρ ἡ μετάδοσις τῷ διακοπῆναι τὴν ἀκολουθίαν». Οἱ ἐν λόγῳ κληρικοί διέκοψαν τὴν ἀποστολική διαδοχὴ καί «λαϊκοὶ γενόμενοι, οὔτε τοῦ βαπτίζειν, οὔτε τοῦ χειροτονεῖν εἶχον τὴν ἐξουσίαν, οὐκέτι δυνάμενοι χάριν Πνεύματος ἁγίου ἐτέροις παρέχειν, ἥς αὐτοὶ ἐκπεπτῶκασιν»⁵⁸.

Οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου τῆς Καρχηδόνος ὑποστηρίζουν ἐπίσης, ὅτι δέν εἶναι δυνατόν νά λάβῃ κανεὶς ἔγκυρο βάπτισμα «ἐξω τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας». Ἡ ἐξουσία «τοῦ βαπτίζειν» ἀνήκει μόνο στὴν «καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις ἐστὶ μία... Παρά δέ τοῖς αἰρετικοῖς, ὅπου Ἐκκλησία οὐκ ἔστιν, ἀδύνατον ἁμαρτημάτων ἄφεσιν λαβεῖν... Ἀγιάσαι δέ ἔλαιον οὐ δύναται ὁ αἰρετικός, ὁ μήτε θυσιαστήριον ἔχων, μήτε ἐκκλησίαν»⁵⁹.

Παρόμοιες εἶναι καί οἱ ἀπόψεις τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου καί τοῦ ἱεροῦ Ἰωσήφ Βρυεννίου. Ὁ μὲν πρῶτος ὑποστηρίζει, ὅτι «οἱ αἰρετικοὶ ἱερῶσύνην δέν ἔχουν, ἄρα καί τὰ παρ' αὐτῶν ἱερουργούμενα κοινὰ εἰσι καὶ χάριτος καὶ ἁγιασμοῦ ἄμοιρα»⁶⁰, ὁ δέ δεύτερος τὰ ἐξῆς: «Οὐκ ἔστι τὴν τῶν πρωτοτόκων ἐκείνην καὶ οὐράνιον Ἐκκλησίαν, εἰ μὴ ἐκ τῆς ἐπιγείου ταύτης καὶ ὀρθοδόξου, ἄνωθεν ἀναπληρωθῆναι, καί οὐχ ἐτέρωθεν»⁶¹.

Τέλος οἱ ἅγιοι Πατέρες διδάσκουν, ὅτι ἀπαγορεύεται κάθε μορφὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τοὺς ἐκτός Ἐκκλησίας αἰρετικούς, «εἰδότες, ὅτι τό ἐν τούτοις ἀδιαφορεῖν τὴν ἐπὶ τοῦ Χριστοῦ παρῶρησιν ἡμῶν ἀφαιρεῖται»⁶². Ὅπως μάλιστα συνιστοῦσε ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ

⁵⁷ Ἱ. Κοτσώνη, *Ἡ κανονικὴ ἀποψὶς περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων*, § 11, σελ. 52.

⁵⁸ *Κανὼν α'*, P.G. 138, 577C-579A.

⁵⁹ *Κανὼν α'*, P.G. 137, 1100.

⁶⁰ *Πηδάλιον*, σημείωσις β' στόν ξη' ἀποστολικό κανόνα, σελ. 91.

⁶¹ *Τὰ εὐρεθέντα, Λόγος συμβουλευτικός...*, τόμος α', σελ. 411.

⁶² *Μεγάλου Βασιλείου, ἐπιστολὴ σξβ'*, κεφ. β', P.G.32, 976A.

Θεολόγος, δέν πρέπει «τῇ κοινωνίᾳ (τῶν αἵρετικῶν) χρανθῆναι (νά μολυνθοῦμε), ἥν ὡς ἰόν ὄψεως φεύγομεν, οὐ σῶμα βλάπτουσιν, τά δέ βάθην μελαίνουσιν τῆς ψυχῆς»⁶³.

ζ´. Ὁρθόδοξος διδασκαλία γιά τήν ἔνωση Ὁρθοδόξων - ἑτεροδόξων

Τέλος οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καταδικάζοντας κατηγορηματικά τόν δογματικό συγκρητισμό καί τόν δογματικό μινιμαλισμό διακηρύττουν ἐπίσης, ὅτι ἡ ἐπανένωσις τῶν ἑτεροδόξων μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία θά πρέπει νά πραγματοποιηθῇ μόνο κατόπιν ὀλοφάνερης μετανοίας τους, δηλαδή «ἀναθεματίσαντας ἐκείνην τήν αἵρεσιν»⁶⁴ καί πλήρους ἀποδοχῆς τῶν Ὁρθοδόξων δογμάτων. Χαρακτηριστικές εἶναι οἱ ἀπόψεις τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου, ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε ὅτι πρό τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως μέ τούς Ἀρειανούς, θά ἔπρεπε οἱ τελευταῖοι «ἀναθεματίζειν μέν τήν Ἀρειανήν αἵρεσιν, ὁμολογεῖν δέ τήν παρά τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμολογηθεῖσαν ἐν Νικαίᾳ πίστιν»⁶⁵.

Τήν ἐνωτική μέθοδο τῆς «συγκαταβάσεως» καί «μεσότητος» ἥ - γιά νά χρησιμοποιοῦσαμε τήν σημερινή ὀρολογία - τόν δογματικό συγκρητισμό καί μινιμαλισμό καταδίκασε καί ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός. Ἀναφερόμενος στήν ἔνωση Ὁρθοδόξων - Λατίνων ὁ Ἅγιος ὑποστήριξε, ὅτι «*χρή πρῶτον αὐτούς (τούς Λατίνους) τήν ἡμετέραν ὁμολογῆσαι δόξαν σαφῶς καί ἀνενδοιάστως καί οὕτως ἐνωθῆναι ἡμῖν*»· διότι «*εἰ κατὰ τὰς διανοίας διαφερόμεθα περί τήν πίστιν, οὐδέ ἐνωθῆναι δυνησόμεθα*»⁶⁶. Στίς δέ πιέσεις τῶν Ἐνωτικῶν «*χρήσασθαι οἰκονομίᾳ τινί καί συγκαταβάσει*» ὁ ἄτλας τῆς Ὁρθοδοξίας «ἔλεγεν· οὐκ ἐγχωρεῖ συγκατάβασις εἰς τά περί τῆς πίστεως... Οὐ γάρ ἐστι μικρόν ἐν τοῖς τοιούτοις καί τό δοκοῦν μικρόν»⁶⁷.

Ἐνα αἰῶνα ἀργότερα ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμίας ὁ Τρανός ἐξηγοῦσε μέ παρόμοιο τρόπο στούς διαμαρτυρομένους θεολόγους τῆς Τυβίγης, ὅτι ὁ τελικός σκοπός τῶν ἐνωτικῶν διαπραγματεύσεων μαζί

⁶³ *Πρός Ἀρειανούς καί εἰς ἐαυτόν*, κεφ. δ´, P.G.36, 220A.

⁶⁴ Μεγάλου Βασιλείου, *Ἐπιστολή σξε´*, κεφ. γ´, P.G.32, 989A.

⁶⁵ *Ὁ πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς τόμος*, κεφ. θ´, P.G.26, 797D - 800A.

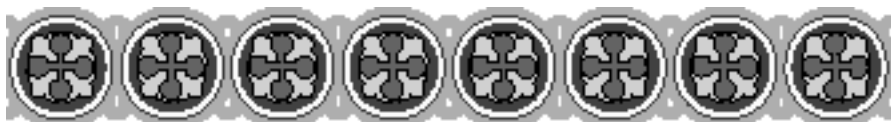
⁶⁶ Sylvestre Syropoulos, *Les Memoires*, τμήμα n´, κεφ. ιβ´, σελ. 400.

⁶⁷ Ἐνθ´ ἀνωτ. κεφ. ια´, σελ. 446.

τους εἶναι ἀφ' ενός ἢ μετάνοια καί ἡ ἀπόρριψις τῶν κακοδοξιῶν τους καί ἀφ' ἑτέρου ἡ ἀποδοχή τῆς διδασκαλίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας: «Εἶθε συμφρονήσοιτε τῇ ἡμετέρᾳ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ. Ὅπερ εἰ ἀληθῶς καί ὀλοψύχως ἔργοις ποιήσετε, χαρά πάντως ἐν οὐρανῷ καί ἐπὶ γῆς ἔσται ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῆς ἑκατέρων Ἐκκλησίας»⁶⁸. «Προσέλθετε αὐτῇ (τῇ Ὁρθοδοσίᾳ) ὀλοψύχως, πᾶσαν καινοτομίαν ἄτοπον, ἣν ὁ χορός τῶν οἰκουμενικῶν διδασκάλων καί ἡ Ἐκκλησία οὐ παρεδέξατο, μακράν πόρρω ἀφ' ὑμῶν ἀπορρίψαντες, ὡς ἄνδρες σοφοί καί εἰδήμονες»⁶⁹.

⁶⁸ Ἰω. Καρμίρη, *Τά δογματικά καί συμβολικά μνημεῖα...*, τόμος α', σελ. 443.

⁶⁹ Ἐνθ' ἄνωτ. τόμος β', σελ. 475 [555].

Κεφάλαιο Β '

Άβάσιμες οί κατηγορίες τῶν Γ.Ο.Χ. ὅτι οἱ Ὅρθόδοξες Ἐκκλησίες ἔχουν ἀποδεχθῇ τίς θεωρίες τοῦ αἰρετικοῦ Οἰκουμενισμοῦ τῆς Δύσεως

α '. Ἐπίδρασις τοῦ συγχρόνου Οἰκουμενισμοῦ στούς Ὅρθοδόξους θεολόγους

Ἀναφέραμε ἀνωτέρω τίς κακόδοξες, ἐκκλησιολογικές θεωρίες τόσο τοῦ παπικοῦ ὅσο καί τοῦ προτεσταντικοῦ Οἰκουμενισμοῦ, καθώς καί τίς συγκρητιστικές τους μεθόδους γιά τήν ἐπανένωσι τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀναφερθήκαμε ἐπίσης συνοπτικά καί στήν Ὅρθόδοξο ἐκκλησιολογία καταδεικνύοντας τήν μεγάλη ἀντίθεσί της πρός τίς ἀνωτέρω οἰκουμενιστικές θεωρίες. Στήν συνέχεια θά ἐξετάσουμε τήν ὀρθότητα ἢ μή τοῦ ζηλωτικοῦ ἰσχυρισμοῦ, σύμφωνα μέ τόν ὅποιο οἱ Ὅρθόδοξες Ἐκκλησίες εἶναι πλέον αἰρετικές, ἐπειδή ἔχουν (δῆθεν) ἀποδεχθῇ τίς θεωρίες τοῦ αἰρετικοῦ Οἰκουμενισμοῦ τῆς Δύσεως, καί συνεπῶς οἱ πιστοί ὀφείλουν νά διακόψουν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί τους.

Πιστεύουμε ἀκράδαντα ὅτι ἡ ἀνωτέρω κατηγορία δέν εὐσταθεῖ. Οἱ Ὅρθόδοξες Ἐκκλησίες οὐδέποτε ἀποδέχθηκαν ἢ διεκήρυξαν ἐπίσημα τίς ἀνωτέρω κακοδοξίες οὔτε πραγματοποιήσαν κάποια συγκρητιστικοῦ τύπου ἔνωσι μέ ἑτεροδόξους στά πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, οὕτως ὥστε νά δικαιολογῇται ἡ διακοπή τῆς κοινωνίας μαζί τους.

Εἶναι βέβαια ἀδιαμφισβήτητο, ὅτι ἀρκετοί Ὅρθόδοξοι κληρικοί καί θεολόγοι ἐπηρεάσθηκαν σημαντικά ἀπό τό σύγχρονο, οἰκουμενιστικό πνεῦμα, μέ ἀποτέλεσμα νά ὑποστηρίζουν κακόδοξες, ἐκκλησιολογικές θεωρίες, νά ὑπογράφουν ἀπαράδεκτες συγκρητιστικοῦ τύπου, ἑνωτικές

συμφωνίες μέ εκπροσώπους άλλων Χριστιανικών όμολογιών καί νά παραβιάσουν κατάφωρα τούς ίερούς κανόνas περί έκκλησιαστικῆς κοινωνίας καί συμπροσευχῆς μέ τούς έτεροδόξους στά πλαίσια τών ύπέρμετρα παρατεινομένων Θεολογικών Διαλόγων μαζί τους.

Παρά ταῦτα όφείλουμε νά όμολογήσουμε, ότι οί άνωτέρω άπαράδεκτες άπόψεις καί ένέργειες τών έν λόγω Όρθοδόξων δέν υίοθετήθηκαν ποτέ έπίσημα άπό τίς ήγεσίες καί τήν πλειονότητα τών Έκκλησιών τους, έκτός άπό σπάνιες καί όχι σημαντικῆς σημασίας περιπτώσεις. Οί πράξεις αὐτές άπετέλεσαν μεμονωμένες πτώσεις όχι μεγάλου άριθμού Όρθοδόξων κληρικών καί θεολόγων, οί όποιοι εκπροσωποῦσαν κατά κύριο λόγο τούς έαυτούς τους καί όχι τό έπίσημο φρόνημα τών Τοπικών Όρθοδόξων Έκκλησιών.

Κατωτέρω θά άναφερθοῦμε στis σπουδαιότερες παρεκκλίσεις τών άνωτέρω Όρθοδόξων άπό τήν Όρθόδοξο έκκλησιολογία καί θεολογία, καί θά προσπαθήσουμε νά άποδείξουμε, ότι δέν συνιστοῦν σέ καμία περίπτωση έπίσημη διακήρυξι αίρέσεως. Άντιθέτως, πιστεύουμε, ότι έπειτα άπό ένα αϊώνα συνδιαλλαγών καί ύποχωρήσεων πρός τούς έτεροδόξους, οί Όρθόδοξοι άντιλήφθηκαν τό άσύμφορο καί άδύνατο τών επιδιώξεών τους, καθώς καί τήν άμετανοησία τών έτεροδόξων, μέ άποτέλεσμα ή συμμετοχή τῆς Όρθοδοξίας στην Οικουμενική Κίνηση νά διέρχεται σοβαρή κρίσι. Ταυτόχρονα θά προσπαθήσουμε νά άναιρέσουμε καί τήν ζηλωτική επιχειρηματολογία, ή όποία άγωνίζεται μέ άνειλικρινείς μεθόδους νά άποδείξει, ότι οί Όρθόδοξες Έκκλησίες εἶναι αίρετικές ή ήδη έμπρακτα ένωμένες μέ τούς αίρετικούς.

Στήν συνέχεια θά άναφερθοῦμε στην διδασκαλία τών άγίων Πατέρων τῆς Έκκλησίας μας, οί όποιοι αντιμετώπισαν παρόμοιες μέ τίς σημερινές ή άκόμη καί χειρότερες καταστάσεις. Οί Πατέρες λοιπόν τόσο μέ τήν διδασκαλία όσο καί μέ τό παράδειγμά τους σέ άνάλογες περιπτώσεις μās ύποδεικνύουν, ότι οί σημερινές έκτροπές τών Όρθοδόξων πού συμμετέχουν στην Οικουμενική Κίνηση, δέν άποτελοῦν λόγο διακοπῆς τῆς έκκλησιαστικῆς κοινωνίας, έφόσον δηλαδή δέν έχει πραγματοποιηθῇ οὔτε ένωσις μέ αίρετικούς οὔτε όποιαδήποτε έπίσημη διακήρυξι αίρέσεως. Ύπενθυμίζουμε ότι -σύμφωνα μέ όσα άναφέραμε στό β΄ κεφάλαιο του α΄ μέρους- οί άγιοι Πατέρες επιτρέπουν τήν πρό συνοδικῆς κρίσεως διακοπή τῆς έκκλησιαστικῆς κοινωνίας μόνο στis δύο άνωτέρω περιπτώσεις.

Ταυτόχρονα θά παρουσιάσουμε καί τό πλῆθος τών παραποιήσεων καί παρερμηνειῶν πού διαπράττουν οί Γ.Ο.Χ. τόσο στήν Ἐκκλησιαστική Ἱστορία ὅσο καί στήν διδασκαλία τών ἁγίων Πατέρων προκειμένου νά ἀποδείξουν ὡς ὀρθές τίς κατηγορίες τους κατά τών Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καί νά ἀποσπάσουν τοὺς ἀπλούς πιστοὺς ἀπό τό σῶμα τους.

Ἡ ἀνωτέρω ἄποψίς μας δέν ἀμνηστεύει φυσικά τίς παρανομίες τών Ὁρθοδόξων, πού συμμετέχουν στήν Οἰκουμενική Κίνησι. Διότι ναί μὲν οἱ ἅγιοι Πατέρες δέν διέκοψαν κατά τό παρελθόν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς Ὁρθοδόξους πού διέπραξαν ἐνέργειες ἀνάλογες μέ τίς σημερινές οἰκουμενιστικές, ἀγωνίσθηκαν ὅμως σθεναρά γιά τόν περιορισμό ἢ τήν ἐξάλειψί τους. Σύμφωνα λοιπόν μέ τό ὑπόδειγμα τών Πατέρων ὀφείλουμε καί ἐμεῖς νά μή διακόψουμε τήν κοινωνία μέ τοὺς ἐν λόγῳ Ὁρθοδόξους, ἔχουμε χρέος ὅμως νά ἀγωνιζώμαστε διαρκῶς γιά τήν καταστολή καί ἐξάλειψι τών διαφόρων, οἰκουμενιστικῶν ἐνεργειῶν καί δηλώσεών τους, οἱ ὁποῖες προσβάλλουν τό Ὁρθόδοξο φρόνημά μας καί ἀντιτίθενται στήν Ὁρθόδοξο Παράδοσι.

β' . Ἀποκλίσεις τών Ὁρθοδόξων θεολόγων ἀπό τήν Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογία στά πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως

Ἡ ἐκτροπή τών Ὁρθοδόξων θεολόγων ἡ ὁποία ἔχει ἀδιαμφισβήτητα σκανδαλίζει περισσότερο ἀπό ὅ,τιδήποτε ἄλλο τόν Ὁρθόδοξο λαό, εἶναι ἡ ἀποδυνάμωσις τῆς αὐτοσυνειδησίας τους, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καί μόνο ἀποτελεῖ τήν Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία. Πράγματι, ἀρκετοί ἀπό τοὺς Ὁρθοδόξους πού συμμετεῖχαν στήν Οἰκουμενική Κίνησι, ὑποστήριξαν μία δέσμη ἀπαραδέκτων, θεολογικῶν θεωριῶν προκειμένου νά ἀποδείξουν τήν ἐκκλησιαστικότητα τών διαφόρων αἰρετικῶν Ἐκκλησιῶν· τήν ἄποψι δηλαδή, ὅτι οἱ ἀποκομμένες ἀπό τήν Ὁρθοδοξία -τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ- Ἐκκλησίες βρίσκονται ἐντός τών ὁρίων τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας⁷⁰. Οἱ ἀνωτέρω Ὁρθόδοξοι θεώρησαν προφανῶς, ὅτι ἡ ἔνωσις τών ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν μέ τήν Ὁρθόδοξο θά ἐπιτευχθῇ εὐκολώτερα, ἐάν κατορθώσουν νά ἀποδείξουν, ὅτι οἱ Ἐκκλησίες αὐτές εἶναι ἰσότιμα μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ μέ τήν Ὁρθοδοξία.

⁷⁰ Κυπριανοῦ ἀγιοκυπριανίτου, *Ὁρθοδοξία καί Οἰκουμενική Κίνησις*, σελ. 17.

Είναι βέβαια γεγονός ότι οι ανωτέρω Ὁρθόδοξοι θεολόγοι οὐδέποτε αποδέχθηκαν⁷¹ τὴν πλέον ἀκραία θεωρία τοῦ Οἰκουμενισμοῦ, τὴν θεωρία τῶν κλάδων, παρὰ τὸ ὅτι ἡ ἐν γένει ἐπίδρασίς της στὴν ἐκκλησιολογικὴ αὐτοσυνειδησία τους εἶναι αἰσθητή. Κατὰ τῆς θεωρίας τῶν κλάδων ἔχουν ἐκφρασθῇ καὶ οἱ Οἰκουμενικοὶ πατριάρχαι Δημήτριος⁷² καὶ Βαρθολομαῖος⁷³ (κατὰ τὴν ἀπάντησί του πρὸς τὴν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους, 13-6-1999), καθὼς καὶ ὁ τέως ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χριστόδουλος⁷⁴.

Ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν Γ.Ο.Χ. πὼς οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἔχουν αποδεχθῇ τὴν ανωτέρω θεωρία, ὅτι δηλαδὴ «*ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι μόνον ἓνας κλάδος τοῦ ὅλου δένδρου, ὁ ὁποῖος μαζί μέ τοὺς ἄλλους κλάδους τῶν διαφορῶν αἱρέσεων ἀποτελοῦν ἢ θὰ ἀποτελέσουν στό μέλλον τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ*»⁷⁵, εἶναι τελείως ἀναληθής. Καμμία Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν διανοήθηκε ποτέ νά διακηρύξῃ τέτοια ἀσεβῆ φρονήματα, καὶ γι' αὐτὸ οἱ Γ.Ο.Χ. δέν ἔχουν νά παρουσιάσουν οὐδεμίαν σχετικὴ ἀπόδειξι ἢ μαρτυρία.

Ἄλλωστε, δέν πρέπει νά λησμονοῦμε ὅτι καθολικὴ υἱοθέτησις τῆς θεωρίας τῶν κλάδων δέν σημαίνει ἀπλὰ καὶ μόνον ἀποδοχὴ τῆς ἀπόψεως, ὅτι οἱ αἱρετικές Ἐκκλησίες βρίσκονται ἐντὸς Ἐκκλησίας, τελοῦν ἔγκυρα μυστήρια καὶ ἀποτελοῦν ἀσφαλεῖς ὁδούς σωτηρίας. Κατὰ κύριο λόγο προϋποθέτει υἱοθέτησι τῶν ἀπόψεων περὶ σημερινῆς ἀνυπαρξίας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς θείας Ἀληθείας, καθὼς καὶ περὶ πλήρους ἰσοτιμίας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μέ ὅλες τίς προτεσταντικές ὁμολογίες ὡς πρὸς τὴν κατοχὴ τῆς Χριστιανικῆς Ἀληθείας. Οἱ ἀπόψεις αὐτές βέβαια εἶναι τελείως ἀπαράδεκτες καὶ καταδικάζονται ἀπὸ ὅλους τοὺς Ὁρθοδόξους.

Ἀντιθέτως, πολλοὶ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι φαίνεται νά ἐπηρεάσθηκαν σημαντικὰ ἀπὸ τὴν παπικὴ θεωρία τῶν διῃσταμένων (ἀδελφῶν) Ἐκκλησιῶν⁷⁶. Σύμφωνα μέ αὐτὴν, ἐκτός ἀπὸ τὴν πραγματικὴ Ἐκκλησία

⁷¹ Ἰω. Καρμίρη, *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*, σελ. 270.

⁷² *Εφημερίς Ὁρθόδοξος Τύπος*, φύλλο 796, σελ. 1.

⁷³ Τίτου Θεοδώρου, *Τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα*, σελ. 54.

⁷⁴ *Υπόμνημα περὶ Οἰκουμενισμοῦ*, σελ. 49.

⁷⁵ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικό Ἁγιοὶ Κολλυβάδες*, τεύχος 28, σελ. 15.

⁷⁶ *Διάταγμα περὶ Οἰκουμενισμοῦ*, σελ. 7.

τοῦ Χριστοῦ (τὴν παπική) ὡς ἀληθεῖς Ἐκκλησίες (ἔστω ἀτελεῖς) μέ ἀποστολική διαδοχή καί ἔγκυρα μυστήρια θεωροῦνται ἐπίσης λόγω τοῦ κοινού βαπτίσματος καί οἱ ἀπεσχισμένες, αἰρετικές Ἐκκλησίες, οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν παράλληλες ὁδούς σωτηρίας μέ τὴν Καθολική Ἐκκλησία.

Οἱ διάφορες οἰκουμενιστικές θεωρίες πού ἐμφανίσθηκαν κατὰ τόν κ' αἰῶνα ἐντός τοῦ σώματος τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας περί ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν, περί εὐρείας Ἐκκλησίας, περί Ἐκκλησιῶν ἐκτός τῶν Ὁρθόδοξων κανονικῶν ὁρίων, περί Ἐκκλησίας Χριστοῦ ἐν τῷ συνόλῳ της, περί κοινού ἢ μοναδικοῦ βαπτίσματος Ὁρθόδοξων - ἑτεροδόξων, περί δύο πνευμόνων τῆς Ἐκκλησίας, περί ναρκισσευομένης Ὁρθοδοξίας, περί ὑπάρξεως ἀποστολικῆς διαδοχῆς καί ἐγκύρων μυστηρίων στίς αἰρετικές ὁμολογίες μαρτυροῦν τὴν ἐπίδρασι τῆς παπικῆς, περιεκτικῆς ἐκκλησιολογίας στήν Ὁρθόδοξο Ἀνατολική.

Πράγματι, ὀρισμένοι Ὁρθόδοξοι θεολόγοι ἐξέφρασαν μέσα στά πλαίσια τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως τὴν πεποίθησι περί ὑπάρξεως *Ἐκκλησιῶν ἐκτός τῆς ἀληθοῦς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας... ἔνθα ἐπεκτείνεται ἀνεμποδίστως ἡ πανσθενουργός σωτήριος χάρις τοῦ Θεοῦ*⁷⁷. Τά χαρισματικά δηλαδή ὅρια τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας δέν ταυτίζονται πάντοτε μέ τά κανονικά ὅριά της. Τό βάπτισμα στό ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος - Ὁρθόδοξο ἢ ἑτερόδοξο - ἀποτελεῖ τόν παράγοντα ἐκεῖνο, πού ὀριοθετεῖ τὴν Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ⁷⁸. Ὁρθόδοξοι λοιπόν καί ἑτερόδοξοι, ἐφόσον εἶναι βαπτισμένοι, ἀνήκουν στήν ἴδια εὐρεία Ἐκκλησία παρὰ τίς δογματικές διαφορές καί τίς ὁρατές διαιρέσεις τους⁷⁹: *«Ὅλοι οἱ Χριστιανοί μέ τό ἴδιον βάπτισμα ἐγίναμεν μέλη τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι ἡ Ἐκκλησία»*⁸⁰.

Φυσικό ἐπακόλουθο τῶν θεωριῶν τῆς εὐρείας Ἐκκλησίας καί τοῦ κοινού - μοναδικοῦ βαπτίσματος ἀποτελοῦν καί οἱ οἰκουμενιστικές ἀπόψεις ὀρισμένων Ὁρθόδοξων θεολόγων, ὅτι Ὁρθόδοξοι καί ἑτερόδοξοι συναποτελοῦν ἓνα καί μοναδικό ἀδιαίρετο σῶμα, μία

⁷⁷ S. Bulgacov, παρά Γ. Γαλίτη, *Ἡ Ἐκκλησία καί οἱ Ἐκκλησίες, ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς*, τεῦχος 755, σελ. 543.

⁷⁸ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἔνστασις καί μαρτυρία*, τεῦχος 26-29, σελ. 35.

⁷⁹ Ἰω. Καρμίρη, *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*, σελ. 243.

⁸⁰ Ἀθηνάγορα Κοκκινάκη, *The Thyateira Confession*, σελ. 204.

οικογένεια, μία μοναδική Ἐκκλησία, τήν καθόλου Ἐκκλησία, τοὺς δύο πνεύμονας τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ: Ὁρθόδοξοι καὶ ἐτερόδοξοι «ἀνήκομε στήν ἴδια αὐτή οἰκογένεια ποὺ εἶναι ἡ Ἐκκλησία, Σῶμα ζώντος Χριστοῦ»⁸¹. «Ἡ Ἀνατολή καὶ ἡ Δύσις ἀποτελοῦν τοὺς δύο πνεύμονας διὰ τῶν ὁποίων ἀναπνέει ἡ Ἐκκλησία. Ἡ ἐνότης αὐτῶν εἶναι οὐσιώδης διὰ τὴν ὑγιᾶ ζωὴν τῆς Μιᾶς, Ἀγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας»⁸².

Τέλος δέν εἶναι σωστό νά παραλείψουμε καὶ τὴν πλέον συνηθισμένη κατὰ τίς τελευταῖες δεκαετίες ὁρολογία τῶν Ὁρθοδόξων ποὺ συμμετέχουν στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι προκειμένου νά δηλώσουν τὴν σχέσι τῆς Ὁρθοδόξου μέ τὴν παπικὴ ἢ ἀκόμη καὶ προτεσταντικὴς Ἐκκλησίας, δηλαδή τὴν φράσι «ἀδελφές Ἐκκλησίες». Ἐπεξηγώντας τὸν ὅρο αὐτὸ Ὁρθόδοξος θεολόγος δήλωνε τὰ ἑξῆς: «Ἐφ' ὅσον κανεῖς μέσῳ τοῦ Διαλόγου τῆς Ἀγάπης καὶ τοῦ ἐπισήμου Θεολογικοῦ Διαλόγου ἀνακαλύψῃ καὶ πάλι τὴν ἀλήθεια, ὅτι εἴμεθα ἀδελφές Ἐκκλησίες - ἐφ' ὅσον δηλαδή εἴμεθα πρόθυμοι νά ἀναγνωρισθοῦμε ἀμοιβαίως ὡς “Ἐκκλησίες” στὴν πλήρη ἔννοια τῆς λέξεως “Ἐκκλησία” ...»⁸³.

γ'. Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες δέν ἔχουν ἀπαρνηθῇ τὴν αὐστηρή, Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογία

Εἶναι ἀναμφίβολο ὅτι οἱ ἀνωτέρω διακηρύξεις τῶν Ὁρθοδόξων ποὺ συμμετείχαν στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι κάθε ἄλλο παρά Ὁρθόδοξες εἶναι. Παρά ταῦτα πιστεύουμε, ὅτι δέν ἀποτελοῦν σέ καμμία περίπτωσι ἐπίσημη διακήρυξι αἰρέσεως, καθὼς δέν υἱοθετήθηκαν ποτέ ὡς ἀκριβὲς φρόνημα τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ παρέμειναν σποραδικές καὶ ἄνευ συνοδικῶν ἐγκρίσεων ἀπόψεις μεμονωμένων θεολόγων. Οὐδέποτε δηλαδή κάποια Τοπικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διεκήρυξε ἐπίσημα ὅτι ἡ Μία, Ἀγία, Καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ Ἐκκλησία δέν ἀποτελεῖται ἀποκλειστικά καὶ μόνο ἀπὸ τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ἢ ὅτι οἱ ἐτερόδοξες Ἐκκλησίες, ὅπως π.χ. ἡ παπικὴ ἢ ἡ μονοφυσικὴ,

⁸¹ Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, *Περιοδικό Ἐπίσκεψις*, τεύχος 518, σελ. 15.

⁸² Μητροπολίτου Περγάμου Ἰωάννου, ἔνθ' ἄνωτ. τεύχος 559, σελ. 6.

⁸³ Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, ἔνθ' ἄνωτ. τεύχος 488, σελ. 11-12.

ἀνήκουν στό σῶμα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἔχουν ἀποστολική διαδοχή, ἱερωσύνη, ἱερά Μυστήρια καί ἀποτελοῦν ἰσότιμες μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ὁδούς σωτηρίας. Ὅσο καί ἂν ἐρευνήσῃ κανεῖς, εἶναι ἀδύνατο νά ἀνακαλύψῃ τέτοιου εἴδους ἐπίσημες διακηρύξεις.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας μάλιστα τό 1999 σέ σχετική συνοδική της ἀπόφασι διεκήρυξε τελείως ἀντίθετες ἀπόψεις χαρακτηρίζοντας τήν θεωρία περί «*ὑπάρξεως τῆς Ζωοπαρόχου Χάριτος πέρα τῶν κανονικῶν ὁρίων τῆς Ἐκκλησίας*»⁸⁴ ὡς αἰρετική.

Τήν ἄποψί μας αὐτή παραδέχονται ἄλλωστε καί ἄρκετοί Γ.Ο.Χ., οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν τά ἑξῆς: «*Πρωτίστως δέν εἶναι ὀρθόν, ἀλλ' οὔτε καί δίκαιον, νά χαρακτηρίζεται καί θεωρῆται μία Τοπική Ἐκκλησία συνολικῶς ὡς οἰκουμενιστική, ἐπειδή ἓνας ἀριθμός, ἐνίοτε μάλιστα μικρός, κληρικῶν της εἶναι ὄντως Οἰκουμενισταί: αὐτοί βεβαίως δέν ταυτίζονται μέ τήν τοπικήν Ἐκκλησίαν. Αἱ Τοπικαί Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι σήμερον εἶναι κατά βάθος ἀντι-οικουμενιστικά· ἡ ἀδράνεια τῆς σιωπῶσης πλειοψηφίας δέν σημαίνει ὅπωςδῆποτε συμφωνίαν καί ἐπιδοκιμασίαν τῶν οἰκουμενιστικῶν πράξεων καί διδασκαλιῶν. Δέν θά πρέπει νά λησμονῆται, ὅτι καμμία Τοπική Ἐκκλησία δέν ἐκήρυξε συνοδικῶς τό κύριον δόγμα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ὡς πιστευτέαν καί ἀναγκαίαν διά τήν σωτηρίαν διδασκαλίαν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας· ἀλλ' οὔτε καί πανορθόδοξως διεκηρύχθη ποτέ τοῦτο*»⁸⁵. Μετά ἀπό αὐτή τήν ὁμολογία «*τί ἔτι χρεῖαν ἔχομεν μαρτύρων;*» (Ματ. κστ', 65).

Ὅπως μάλιστα θά δείξουμε κατωτέρω, (ὅταν δηλαδή θά ἀναφερθοῦμε στήν ἀντίδρασι τῶν ἁγίων Πατέρων σέ παρόμοιες καταστάσεις), ὑπῆρχαν καί κατά τό παρελθόν ὀρισμένοι Ὁρθόδοξοι κληρικοί, οἱ ὁποῖοι διεκήρυτταν -καί μάλιστα ἔμπρακτα- ἀπόψεις ἐφάμιλλες σέ κακοδοξία μέ τίς σημερινές, οἰκουμενιστικές. Ἀκόμη δηλαδή καί μητροπολίται ἐξωμολογοῦντο στούς παπικούς, καπουτσίνοους ἱερομονάχους ἢ ἀνέθεταν σ' αὐτούς νά ἐξομολογοῦν καί νά διδάσκουν τόν Ὁρθόδοξο κλῆρο καί λαό ἐκφράζοντας ἔτσι τήν ἀντίθεσί τους πρὸς τήν ἐκκλησιολογική, μυστηριολογική καί σωτηριολογική ἀποκλειστικότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

⁸⁴ Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις, τεῦχος 32, σελ. 134.

⁸⁵ Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἔνστασις καί μαρτυρία, τεῦχος 1, 2000, σελ. 21.

Παρά ταῦτα οἱ ἅγιοι Πατέρες δέν θεώρησαν ἐξ αἰτίας τῶν μεμονωμένων αὐτῶν ἀτόμων ὁλόκληρη τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία αἰρετική οὔτε διέκοψαν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί τους. Ἀπλά προσπάθησαν μέ κάθε τρόπο νά τοὺς βοηθήσουν νά κατανοήσουν τά λάθη τους καί νά τά διορθώσουν.

Τήν ἀνωτέρω ἀποψί μας ὅτι οἱ σποραδικές, ἀνεπίσημες καί ἄνευ συνοδικῶν ἐγκρίσεων κακόδοξες διακηρύξεις καί ἐνέργειες μεμονωμένων Ὁρθοδόξων δέν συνιστοῦν ἐπίσημη διακήρυξι αἰρέσεως καί συνεπῶς δέν ἀποτελεῖ λόγο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί τους ἀποδέχονται ἀκόμη καί οἱ πλέον ἀκραιφνεῖς Γ.Ο.Χ., οἱ ὁποῖοι ὑποστηρίζουν τά ἑξῆς: *«Ὡς ὅσον ἡ πανάθεσμος προσθήκη, (τοῦ filioque) ὑπό τινων, σποράδην, ἐδῶ καί ἐκεῖ, κατά μέρος ἐπιθυριζέτο, ἔξω τοῦ θρόνου τῆς Ρώμης, τότε οἱ Ἀνατολικοί, ἐπειδή ἦτο ἡ κεφαλὴ τῆς Ρώμης ὑγιαίνουσα καί καθαρά, δέν ἐκινήθησαν παντάπασι»*⁸⁶. Ἡ ἐπὶ αἰῶνας δηλαδή σποραδική διακήρυξις τῆς αἰρέσεως τοῦ filioque ἀπὸ λατίνους θεολόγους ἢ ἀκόμη καί ἀπὸ Τοπικὲς Λατινικὲς Συνόδους⁸⁷ δέν ἀπετέλεσαν γιὰ τοὺς Ἀνατολικούς ἐπαρκῆ λόγο γιὰ νά διακόψουν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τήν Δύσι.

Ἀπόλυτα σύμφωνος μέ τήν ἀποψί μας περί διαφορᾶς μεταξύ ἐπίσημης κηρύξεως αἰρέσεως καί σποραδικῆς εἶναι καί ὁ ἅγιος Μάρκος ὁ Εὐγενικός. Σύμφωνα μέ δικούς του λόγους, ὁ Ἅγιος ζήτησε ἀπὸ τοὺς Λατίνους κατά τήν Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας (1439) *«ἐκβληθῆναι τὴν προσθήκην ἐκ τοῦ ἁγίου συμβόλου... ἥς ἐκβληθείσης συναπόλοιτο ἂν καί ἡ δόξα (ἡ κακοδοξία τοῦ filioque), καί οὕτως καλόν ἂν ἦν εἰ ἐνούμεθα μετὰ τούτου τοῦ τρόπου· εἰ δέ καί ὑπελείποντό τινες δοξάζοντες ταύτην τὴν δόξαν, τοῦτο οὐδὲν ἂν ἦν πρὸς τό καθόλου πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας· μὴ κηρυττούσης γάρ αὐτῆς αὐτὴν διὰ τοῦ συμβόλου, ἐσβέννυτο ἂν κατὰ μικρόν καί ἀπὸ τῆς πάντων διανοίας, ἢ καί μετ' ὀλίγου κόπου ἡ Ἐκκλησία κατήργει ἂν αὐτήν»*⁸⁸.

Τὴν ἐμμονή του στὴν Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογία διεκήρυξε καί ὁ Οἰκουμενικὸς πατριάρχης κ. κ. Βαρθολομαῖος ὡς κεφαλὴ τῆς πρώτης τῇ τάξει Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως σὲ Ἐπιστολή του πρὸς

⁸⁶ *Περί ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καί μνημοσύνου...*, σελ. 62.

⁸⁷ Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, § 22, σελ. 343-344, 353-354.

⁸⁸ Sylvestre Syropoulos, ἐνθ' ἀνωτ. τμῆμα η', κεφ. λστ', σελ. 422-424.

τήν Ἱερά Κοινότητα τοῦ Ἁγίου Ὁρους. Διά τῆς Ἐπιστολῆς του αὐτῆς ὁ πατριάρχης ἀπαντοῦσε ταυτόχρονα καί στίς διάφορες ἐναντίον του κατηγορίες τών Γ.Ο.Χ. περί ἀποδοχῆς τών οἰκουμενιστικῶν κακοδοξιῶν⁸⁹ καί βλασφημίας κατά τών ἁγίων Πατέρων⁹⁰.

Ὁ πατριάρχης ὑποστήριξε μεταξύ ἄλλων, ὅτι τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ «εἶναι ἡ Ἀνατολική Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία»⁹¹, ἡ ὁποία «εἶναι κάτοχος τῆς ἀπολύτου ἐν Χριστῷ καί ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ἀληθείας»⁹². Ὁ πατριάρχης καταδίκασε ἐπίσης τήν Οὐνία, τό πρωτεῖο τοῦ πάπα, τίς ποικίλες ἐκτροπές τών Παπικῶν καί τά νέα δόγματά τους προτρέποντάς τους νά μετανοήσουν καί νά ἀλλάξουν τακτική: «Καί οὕτω νά ἐνωθῇτε - ὀρθοδόξως φρονοῦντες καί βιοῦντες- μέ τήν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, διά νά ἀποκατασταθῇ ἡ ἐνότης ὑμῶν μέ τήν Μίαν Ἐκκλησίαν, ἀπό τῆς ὁποίας οἱ προπάτορες ὑμῶν ἀπέσπασαν ὑμᾶς»⁹³. Τέλος ὁ πατριάρχης ὡμολόγησε ὅτι «ἡ μεταξύ ἡμῶν (δηλαδή τών ρωμαιοκαθολικῶν καί τών ὀρθοδόξων) ἀπόκλισις διαρκῶς μεγενθύνεται καί ὅτι τό τέρμα, εἰς τό ὁποῖον ὀδηγοῦν οἱ δρόμοι ἡμῶν προσιωνίζεται διαφορετικόν»⁹⁴.

Εὐχή κάθε πιστοῦ εἶναι οἱ Ὁρθόδοξες αὐτές ἀλήθειες νά ὁμολογοῦνται μέ παρρησία καί σαφήνεια ἀπό κάθε Ὁρθόδοξο ἐπίσκοπο παραμεριζομένης κάθε εἵδους διπλωματικῆς διγλωσσίας. Ἄλλωστε, συμφωνοῦμε ἀπολύτως μέ τήν ἄποψι, ὅτι δέν εἶναι σωστό νά «μεταβάλλωμεν τόν πνευματικόν χῶρον τῆς Ἐκκλησίας, χῶρον ἀπλότητος, παρρησίας, εὐθύτητος καί εἰλικρινείας, εἰς χῶρον κοσμικῶν φιλοφρονήσεων καί διπλωματικῶν ἐγγενῶν ἀποκρύψεων, διά νά διατηρηθῇ ἀπλῶς κλίμα ψευδοῦς εἰρήνης καί συμφιλίωσης εἰς βάρος τών ἀληθειῶν τῆς πίστεως»⁹⁵.

⁸⁹ Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος, τεῦχος 169, σελ. 2-3.

⁹⁰ Θεοδωρίτου ἱερομονάχου, Περιοδικό Ἐκκλησιαστική Παράδοσις, φύλλο 106, σελ. 11.

⁹¹ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλο 1332, σελ. 5.

⁹² Ἐνθ' ἄνωτ. φύλλο 1333, σελ. 1.

⁹³ Ἐνθ' ἄνωτ. φύλλο 1334, σελ. 1.

⁹⁴ Ἐνθ' ἄνωτ. φύλλο 1331, σελ. 1.

⁹⁵ Θ. Ζήση, Οὐνία - Νεώτερες ἐξελίξεις, σελ. 47.

δ' . Τό επιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. περί τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1920

Ἐκμεταλλεψόμενοι δυστυχῶς τίς ἀνωτέρω σποραδικές καί ἀνεπίσημες, κακόδοξες, ἐκκλησιολογικές διακηρύξεις ὀρισμένων Ὁρθόδοξων οἱ Γ.Ο.Χ. ὑποστηρίζουν, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἔχουν ἀποδεχθῇ πλήρως τίς αἰρετικές, ἐκκλησιολογικές θεωρίες τοῦ Οἰκουμενισμοῦ. Ἐπιθυμώντας δέ νά δικαιολογήσουν τήν ἀντικανονική ἀπόσχισί τους ἀπό αὐτές κατὰ τό 1924 λόγω τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡμερολογίου καί νά ἰσχυροποιήσουν τήν ὑποτονική ἐπιχειρηματολογία τους ἰσχυρίζονται, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἔχουν ἀποδεχθῇ ἐπίσημα τήν αἵρεσι τοῦ Οἰκουμενισμοῦ ἤδη ἀπό τό 1920. Κατά συνέπεια ἡ ἀπόσχισίς τους τό 1924 εἶναι ἀπολύτως δικαιολογημένη, ἐφόσον δέν πραγματοποιήθηκε ἀπλά καί μόνο λόγω τῆς ἀθετήσεως μιᾶς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἀλλά κατ' ἐξοχήν γιά δογματικούς λόγους.

Οἱ Γ.Ο.Χ. ἰσχυρίζονται λοιπόν, ὅτι τό Οἰκουμενικό πατριαρχεῖο διά τῆς Ἐγκυκλίου του «Πρός τάς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ» διεκήρυξε τό 1920 «ἐπίσημα πλέον καί γιά πρώτη φορά ὅτι ὑπάρχουν καί ἄλλες «ἐκκλησίες» ἐκτός τῆς Ὁρθοδόξου»⁹⁶. Κατά τούς Γ.Ο.Χ., ἡ ἐν λόγω Ἐγκύκλιος «θεωρεῖ τάς αἰρετικές ὁμολογίας «ὄχι ὡς ξένας καί ἀλλοτρίας, ἀλλ' ὡς συγγενεῖς καί οἰκείας ἐν Χριστῷ, συγκληρονόμους καί μέλη τοῦ ἰδίου σώματος»... Ὡστε λοιπόν, τό Οἰκ. Πατριαρχεῖον ΔΕΝ θεωρεῖ τήν Ὁρθ. Ἐκκλησίαν ὡς τήν Μίαν Ἀγίαν Καθολικήν καί Αποστολικήν Ἐκκλησίαν, ὡς ὀρίζει τό Σύμβολον τῆς πίστεως, ἀλλ' ὡς μίαν ἐκ τῶν πολλῶν πού ὑπάρχουν καί συναποτελοῦν τό σῶμα τοῦ Χριστοῦ! Τοῦτο ἀποτελεῖ ἐπίσημον κήρυξιν ἐκκλησιολογικῆς αἵρέσεως»⁹⁷.

Σύμφωνα δέ μέ ἄλλους Γ.Ο.Χ., οἱ Ὁρθόδοξοι διά τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἀνωτέρω Ἐγκυκλίου «ἠρνήθησαν τήν μοναδικότητα τῆς Ὁρθοδοξίας»⁹⁸, «ἐξέπεσαν τῆς Ὁρθ. Πίστεως καί ἐγένοντο αἰρετικοί»⁹⁹, ἐνῶ ἄλλοι

⁹⁶ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικό Ἅγιοι Κολλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 15.

⁹⁷ Δημητρίου Χατζηνικολάου, *Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεῦχος 196, σελ. 11.

⁹⁸ Θεοδωρήτου ἱερομονάχου, ἐνθ' ἀνωτ. τεῦχος 194, σελ. 24.

⁹⁹ Ἐνθ' ἀνωτ. τεῦχος 200, σελ. 3-4.

ὑποστηρίζουν, ὅτι διὰ τῆς ἀνωτέρω Ἐγκυκλίου «ἔχουν ἐν ἰσχύϊ τὴν αἵρετικὴν θεωρίαν τῶν κλάδων»¹⁰⁰.

Οἱ ἀνωτέρω ἰσχυρισμοὶ τῶν Γ.Ο.Χ. ὅτι εἴμαστε αἵρετικοὶ ἀπὸ τό 1920, εἶναι τελείως ἀναληθεῖς. Εἶναι ἄλλωστε σέ ὅλους γνωστό, ὅτι τό Οἰκουμενικὸ πατριαρχεῖο διὰ τῆς ἀνωτέρω Ἐγκυκλίου ἔθεσε ἀπλά καὶ μόνο τίς βάσεις γιὰ τὴν συμμετοχὴ τῆς Ὁρθοδοξίας στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι. Παρὰ δέ τίς τάσεις πρὸς ἐκσυγχρονισμό τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν οὐδεμία ἐκκλησιολογικὴ αἵρεσις κηρύσσεται στὶς γραμμές τῆς ἐν λόγῳ Ἐγκυκλίου.

Γενικά δέ «ἐκ τοῦ Διαγγέλματος τούτου καὶ τῆς σταθερᾶς πράξεως τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἐξάγεται, ὅτι αὕτη προσεχώρησεν εἰς τὴν κίνησιν καὶ προσπάθειαν τῶν Ἐκκλησιῶν πρὸς συνεργασίαν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μόνον τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ, πρὸς κοινὴν ἀντιμετώπισιν τῶν πρακτικῶν ἐκκλησιαστικῶν, θρησκευτικῶν, ἠθικῶν, κοινωνικῶν, ἐκπολιτιστικῶν καὶ λοιπῶν ζητημάτων, ἐνῶ τὸναντίον προκειμένου περὶ δογματικῶν ζητημάτων ἐδέχθη ἀπλῆν ἐπαφὴν καὶ συμμετοχὴν ὀρθοδόξων θεολόγων εἰς ἀκαδημαϊκὸν μᾶλλον χαρακτῆρα ἐχούσας συζητήσεις καὶ συνέδρια»¹⁰¹.

Ὅπως ἐπίσης παραδέχονται σημερινοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, «ἡ φράσις “μὴ λογιζομένας ἀλλήλας ξένας καὶ ἄλλοτρίας, ἀλλ’ ὡς συγγενεῖς καὶ οἰκείας ἐν Χριστῷ καὶ συγκληρονόμους καὶ συσώμους τῆς ἐπαγγελίας τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ (Ἐφεσ. 3,5)”, δὲν ἀποτελεῖ ἀναγνώρισιν δογματικῆς καὶ σωτηριολογικῆς ταυτότητος, ἀλλὰ σκοπὸν πρὸς ὃν δέον ὅπως ἅπασαι τείνουν»¹⁰².

Ὁλωσδιόλου ἀφελὴς εἶναι ἐπίσης καὶ ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν Γ.Ο.Χ., ὅτι διὰ τῆς φράσεως «Πρὸς τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ» κηρύσσεται «ἐπίσημα πλέον καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ὅτι ὑπάρχουν καὶ ἄλλες “ἐκκλησίες” ἐκτὸς τῆς Ὁρθοδόξου»¹⁰³. Πράγματι, οἱ αἵρετικοὶ ἀποκαλοῦνται καταχρηστικά «Ἐκκλησίες»¹⁰⁴ ἀπὸ πολλοὺς παλαιούς

¹⁰⁰ Ἐνθ' ἀνωτ. τεύχος 181, σελ. 1.

¹⁰¹ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα...*, τόμος β', σελ. 952 [1050].

¹⁰² *Ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν μερῖδος τῶν ἀκολουθούντων τὸ παλαιόν (ιουλιανόν) ἡμερολόγιον*, σελ. 31.

¹⁰³ Νικολάου Δημαρᾶ, ἐνθ' ἀνωτ.

¹⁰⁴ Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος γ', § 208, 2, σελ. 49.

Πατέρας, χωρίς φυσικά νά έννοοῦν, ὅτι μαζί τους συναποτελοῦμε τήν Μία, Καθολική Ἐκκλησία. «Ἐκκλησίες» ὀνομάζονται οἱ αἰρετικοί καί στίς πατριαρχικές Ἐγκυκλίου τοῦ 1902 (καθώς καί «ἀναδενδράδες τοῦ Χριστιανισμοῦ»¹⁰⁵) καί τοῦ 1904, οἱ ὅποιοι «τῇ Παναγίᾳ Τριάδι καί αὐτοί πιστεύοντες καί τῷ ὀνόματι τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ σεμνυνόμενοι, τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ σωθῆναι ἐλπίζουσι»!¹⁰⁶ Οἱ Γ.Ο.Χ. ἀποκρύπτουν φυσικά τίς φράσεις τῶν δύο ἀνωτέρω Ἐγκυκλίων, διότι διαφορετικά κινδυνεύουν νά χαρακτηρισθοῦν καί αὐτοί ὡς αἰρετικοί, ἐφόσον ἀποσχίσθηκαν ἀπό τήν «αἰρετική» Ἐκκλησία μόλις τό 1924.

Δέν πρέπει ἄλλωστε νά λησμονοῦμε, ὅτι κατά τήν διάρκεια τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων μέ αἰρετικούς οἱ ἅγιοι Πατέρες χρησιμοποίησαν ἀρκετές φορές φράσεις εὐγενείας πρὸς αὐτούς, χωρίς φυσικά αὐτές νά ἀνταποκρίνονται πρὸς τήν αὐστηρή, Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογία ἥ τά ἐκκλησιολογικά τους φρονήματα. Εἶναι ἀπολύτως χαρακτηριστικές οἱ σχετικές φράσεις τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ κατά τήν ἑναρξί τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τοὺς Λατίνους στήν Φερράρα τό 1438:

«Σήμερον τά τοῦ Δεσποτικοῦ σώματος μέλη, πολλοῖς πρότερον χρόνοις διεσπαρμένα τε καί ἐρρηγμένα πρὸς τήν ἔνωσιν ἀλλήλων ἐπείγεται. Οὐ γάρ ἀνέχεται ἡ κεφαλὴ πάντων Χριστός ὁ Θεός ἐφιστᾶναι διηρημένῳ τῷ σώματι... διὰ τοῦτο ἐξήγειρέ σε τόν τῶν Ἱερέων αὐτοῦ πρωτεύοντα (τόν πάπα), πρὸς τήν ἡμετέραν κλῆσιν... δεῦρο δὴ οὖν, ἀγιώτατε πάτερ, ὑπόδεξαι τά σά τέκνα... Μέχρι τίνος οἱ τοῦ αὐτοῦ Χριστοῦ, καί τῆς αὐτῆς πίστεως βάλλομεν ἀλλήλους καί κατατέμνομεν; μέχρι τίνος οἱ τῆς αὐτῆς Τριάδος προσκυνηταὶ δάκνομεν ἀλλήλους;...»¹⁰⁷

Οἱ ἀνωτέρω φράσεις εὐγενείας τοῦ μεγάλου Ὁμολογητοῦ δέν ἀνταποκρίνονται φυσικά μέ ἀκρίβεια στίς αὐστηρές, ἐκκλησιολογικές του ἀπόψεις, σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες οἱ Λατῖνοι ἦταν ἀπερίφραστα «αἰρετικοί»¹⁰⁸, καί μάλιστα «ἐκ πολλῶν χρόνων ἀποκεκομμένοι (ἐκ τῆς Ἐκκλησίας) καί σεσηπομένοι καί μυρίοις ἀναθέμασιν ὑποκείμενοι»¹⁰⁹.

¹⁰⁵ Ἰω. Καρμίρη, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 946ε [1036].

¹⁰⁶ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 946ια [1042].

¹⁰⁷ Καλλίστου Βλαστοῦ, *Δοκίμιον ἱστορικόν περὶ τοῦ Σχίσματος...*, σελ. 135-136.

¹⁰⁸ Mansi 31A, 885D.

¹⁰⁹ Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου, *Ὁρθόδοξος Ἑλλάς*, σελ. 106.

ε' . Ὁ ἡγέτης τών Γ.Ο.Χ. πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος δέν σπλιτέυσε ποτέ τήν Ἐγκύκλιο τοῦ 1920

Τό ἀνυπόστατο τοῦ ἐπιχειρήματος τών Γ.Ο.Χ. περί διακηρύξεως τῆς αἵρέσεως τοῦ Οἰκουμενισμοῦ διά τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1920 ἀποκαλύπτει καί ὁ ἴδιος ὁ ἡγέτης τους πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος. Πράγματι, κατά τίς πρώτες δεκαετίες τοῦ σχίσματος ὁ Χρυσόστομος (καί φυσικά καί οἱ ἴδιοι οἱ Γ.Ο.Χ.) ὑποστήριζε, ὅτι διατελεῖ ἐν ἀκοινωνησίᾳ πρὸς τήν «καινοτομήσαν ἱεραρχίαν... προσωρινῶς διά κανονικούς λόγους»¹¹⁰ -τό ἐορτολογικὸ ζήτημα- καί ὄχι γιά δογματικούς. Μέχρι δέ τὸν θάνατό του (1955) ὠμιλοῦσε γιά τήν παρανομία τῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου¹¹¹ καί ποτέ γιά διακήρυξι αἵρέσεως Οἰκουμενισμοῦ ἢ θεωρίας τών κλάδων (διά τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1920). Εἶναι ἀδύνατο νά ἐκπρύσσεται αἵρεσις ἐπὶ τριάντα ἔτη καί νά μὴ τό εἶχε ἀντιληφθῇ!

Ὁ Χρυσόστομος γενικότερα δέν θεωροῦσε τήν Ἐκκλησία τοῦ νέου ἡμερολογίου ὡς αἵρετική, ἀλλὰ ὡς τήν νόμιμη καί «ἀνεγνωρισμένην Αὐτοκέφαλον Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν»¹¹². Ὁ Χρυσόστομος ἐπίσης δέν ἀποκαλοῦσε τοὺς Γ.Ο.Χ. ὡς τήν μοναδική Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ ὡς «θρησκευτικὴ κοινότητα τών Παλαιοημερολογιτῶν»¹¹³, ὡς «μὴν φρουράν, ἥτις φρουρεῖ τὸν θεσμόν τοῦ ὀρθοδόξου Ἐορτολογίου, ὃν ἠθέτησεν ὡς μὴ ὀφείλεν ἡ πλειοψηφία τῆς Ἱεραρχίας»¹¹⁴ καί ὡς «ἀποσχισθέντας ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας Παλαιοημερολογίτας», τοὺς ὁποίους ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ὀφείλε «εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς νά προσελκύσῃ»¹¹⁵.

Κατὰ συνέπεια ὁ ἴδιος ἡγέτης τών Γ.Ο.Χ. διαφεύδει τελείως τοὺς σημερινούς Ζηλωτὰς καί ἀποκαλύπτει τήν σημερινή ἀπὸ μέρους τους διαστρέβλωσι τῆς Ἱστορίας τοῦ ζηλωτικοῦ κινήματος, καθὼς καί τήν ἐξαπάτησι τών ἀπλῶν ὁπαδῶν τους περί δῆθεν αἵρέσεως ἢ αἵρετικῶν

¹¹⁰ *Περιοδικὸ Ὅρθόδοξος ἔνστασις καὶ μαρτυρία*, τεύχος 24-25, σελ. 299.

¹¹¹ Ἡλία Ἀγγελοπούλου, *Μητροπολίτης πρ. Φλωρίνης Χρυσόστομος Καβουρίδης*, σελ. 102.

¹¹² *Ἀπαντα*, τόμος β', σελ. 24.

¹¹³ Ἰωάσαφ Ἀνάγνου, *Βίγλα Ὁρθοδοξίας*, σελ. 35.

¹¹⁴ *Ἀπαντα*, ἔνθ' ἀνωτ.

¹¹⁵ Ἀμφιλοχίου ἱερομονάχου, «Γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν», σελ. 34.

Ἐγκυκλίων. Ὁ Χρυσόστομος δέν στηλίτευσε ποτέ τήν Ἐγκύκλιο τοῦ 1920, ἐπειδή προφανῶς δέν τήν θεωροῦσε αἰρετική. Ἡ φράσις “*κηρύσσεται ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*” εἶναι ἐπινόησις τῶν νεωτέρων Γ.Ο.Χ., ἐπειδή ἀντιλήφθηκαν, ὅτι ἡ ἀλλαγή μόνο τοῦ ἐορτολογίου δέν ἀποτελεῖ αἵρεσι καί ἐπομένως, σύμφωνα μέ τήν ὁμόφωνη ἀγιοπατερική διδασκαλία, ἡ ἀπόσχισίς τους εἶναι τελείως παράνομη.

Ὁ ζηλωτής θεολόγος π. Θεοδώρητος ἔχει ὑποστηρίξει, ὅτι οἱ “*Οἰκουμενισταί*” κράτησαν ἐσκεμμένα κρυφή τήν Ἐγκύκλιο τοῦ 1920 ἐπὶ δεκαετίες. Αὐτό φυσικά δέν ἀληθεύει, διότι ἡ ἐν λόγῳ Ἐγκύκλιος ἐξεδόθη ἀμέσως σέ εἰδικό τεῦχος καί μάλιστα σέ πολλές γλῶσσες¹¹⁶. Ἀλλά καί ἂν ἀκόμη ὁ ἀνωτέρω ἰσχυρισμός ἦταν ἀληθινός, τότε πῶς εἶναι δυνατόν νά κατηγορούμαστε ὡς αἰρετικοί λόγῳ μιᾶς Ἐγκυκλίου, τήν ὁποία ἐπὶ δεκαετίες ἀγνοοῦσαμε;

στ´. Τό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. περί τῆς συμφωνίας τοῦ Μπάλαμαντ (1993)

Ἐνα σημαντικό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. διὰ τοῦ ὁποίου προσπαθοῦν νά ἀποδείξουν, ὅτι οἱ Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες προωθοῦν συγκρητιστικοῦ τύπου ἐνώσεις μέ τοὺς ἑτεροδόξους, εἶναι καί ἡ ἀπαράδεκτη συμφωνία πού ὑπογράφηκε ἀπὸ τήν Μικτή Ἐπιτροπή ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὀρθοδόξων καί Παπικῶν στό Μπάλαμαντ τοῦ Λιβάνου (1993). Σύμφωνα μέ τό ἐν λόγῳ κείμενο, τό ὁποῖο ὑπέγραψαν οἱ ἀντιπρόσωποι μόνο ἐννέα Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, «*ἐκατέρωθεν ἀναγνωρίζεται, ὅτι ὅσα ἐνεπιστεύθη ὁ Χριστός εἰς τήν Ἐκκλησίαν τοῦ ὁμολογία τῆς ἀποστολικῆς πίστεως, μετοχή εἰς τὰ αὐτά μυστήρια, πρό παντός εἰς τήν μίαν ἱερωσύνην τήν τελουσαν τήν μίαν θυσίαν τοῦ Χριστοῦ, ἀποστολική διαδοχή τῶν ἐπισκόπων- δέν δύνανται νά θεωρηθοῦν ὡς ἀποκλειστική ἰδιοκτησία μιᾶς τῶν ἡμετέρων Ἐκκλησιῶν. Εἶναι σαφές, ὅτι ἐντός τοῦ πλαισίου τούτου ἀποκλείεται πᾶς ἀναβαπτισμός. Αὐτός εἶναι ὁ λόγος, διὰ τόν ὁποῖον ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία καί ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζουν ἐαυτάς ἀμοιβαίως ὡς ἀδελφάς Ἐκκλησίας, ἀπὸ κοινοῦ ὑπευθύνους διὰ τήν τήρησιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ*»¹¹⁷.

¹¹⁶ Ἰω. Καρμίρη, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 957 [1055].

¹¹⁷ Γ. Μαρτζέλου, *Ὁ ἐπίσημος θεολογικὸς διάλογος Ὀρθόδοξης καί Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας*, σελ. 88.

Ἐκτός ἀπό τίς ἀνωτέρω «ἀπαρδεύτους διὰ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν ἀρχάς, ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὴν ἐκκλησιολογίαν καὶ τὴν περὶ χάριτος καὶ μυστηρίων δογματικὴν διδασκαλίαν» διὰ τῆς συμφωνίας τοῦ Μπάλαμαντ ἀναιρέθηκαν ἐπίσης καὶ οἱ ἕως τότε «καταδικαστικὲς τῆς Οὐνίας ἀποφάσεις»¹¹⁸ τῶν Μικτῶν Ἐπιτροπῶν ἐπὶ τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καὶ Παπικῶν.

Οἱ Γ.Ο.Χ. ἐκμεταλλεύθηκαν φυσικὰ τὴν ἀνωτέρω συμφωνία καὶ διακηρύττουν ἕως σήμερα, ὅτι «μέ τὴν εὐλογίαν» τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Βαρθολομαίου «ὑπεγράφη εἰς τὸν Λίβανον ἡ ἔνωσις τῶν Ὁρθοδόξων μετὰ τῶν αἰρετικῶν Οὐνιτῶν καὶ παπικῶν, ὥστε νὰ θεωροῦνται τοῦ λοιποῦ “ἀδελφές Ἐκκλησίες”»¹¹⁹. «Τὴν ἔνωσιν μέ τὴν αἰρετικὴν παρασυναγωγὴν τοῦ ἀντιχρίστου πάπα ὑπέγραψεν ὁ Βαρθολομαῖος εἰς τό Βαλαμάντ τοῦ Λιβάνου εἰς τὴν συνεδρίαν τῆς 17-24 Ἰουνίου 1993 διὰ τοῦ ἐκπροσώπου του Ἀρχιεπισκόπου Αὐστραλίας Στυλιανοῦ»¹²⁰. «Ἐννέα τοπικαὶ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι τό 1993»¹²¹ ἀποδέχθηκαν τὴν συμφωνία τοῦ Μπάλαμαντ.

Οἱ ἀνωτέρω ἰσχυρισμοὶ τῶν Γ.Ο.Χ. περὶ ἐνώσεως μέ τοὺς Παπικούς εἶναι τελείως ἀναληθεῖς. Οἱ Γ.Ο.Χ. διογκώνουν ἐν γνώσει τοὺς τίς καταστάσεις καὶ ἀποκρύπτουν τὴν ἀλήθεια, ὅτι δηλαδή ἡ ἀνωτέρω συμφωνία δέν ἔγινε δεκτὴ ἀπὸ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες. Ὅρισμένες μάλιστα Ἐκκλησίες, ὅπως π.χ. τῆς Γεωργίας¹²² καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν καταδίκασαν ἀπερίφραστα: «Ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, θεωρεῖ τό περὶ τῆς Οὐνίας κείμενον τοῦ Μπαλαμάντ ὡς ἀπαράδεκτον ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, ὡς παντελῶς ξένον πρὸς τὴν μακραίωνα ὀρθόδοξον παράδοσιν καὶ ὡς ἀντίθετον πρὸς πάσας τὰς ἐπὶ τοῦ Διαλόγου μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀποφάσεις τῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων»¹²³.

Ἄλλωστε, ὅπως ὑποστήριξε ὁ τέως ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος, «καμμία πανορθόδοξη Διάσκεψιν

¹¹⁸ Θ. Ζήση, *Οὐνία - Νεώτερες ἐξελίξεις*, σελ. 6.

¹¹⁹ Θεοδωρίτου ἱερομονάχου, *Παλαιόν καὶ νέον*, σελ. 46.

¹²⁰ *Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεύχος 169, σελ. 2.

¹²¹ *Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεύχος 185, σελ. 43.

¹²² *Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωση*, τεύχος 32, σελ. 134.

¹²³ *Ἐφημερίς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀλήθειας*, φύλλο 393 σελ. 7.

δέν παρεδέχθη τοιοῦτόν τι (ὅτι δηλαδή ὁ Παπισμός εἶναι Ἑκκλησία μέ ἀποστολική διαδοχή, ἔγκυρα μυστήρια καί ὀρθή πίστι ὅπως ἀκριβῶς καί ἡ Ὁρθοδοξία), ἀντιθέτως, ἐν ὅψει τῆς μελλούσης νά συνέλθει Ἀγίας καί Μεγάλης Συνόδου ἡ Ὁρθοδοξία διετύπωσε τήν αὐτοσυνειδησία της ὅτι αὐτή εἶναι ἡ Μία, Ἀγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἑκκλησία»¹²⁴.

Τήν συμφωνία τοῦ Μπάλαμαντ ἀναγκάσθηκαν τελικά νά ἀποκηρύξουν ἀκόμη καί οἱ ἴδιοι οἱ Ὁρθόδοξοι, πού τήν ὑπέγραψαν! Κατά τήν τελευταία συνάντησι τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων - Παπικῶν στήν Βαλτιμόρη (Ιούλιος 2000), οἱ Παπικοί κατόπιν ἐντολῆς τοῦ πάπα δέν ἀποδέχθηκαν τήν κατάργησι τῆς Οὐνίας, πού ἀπαιτοῦσαν οἱ Ὁρθόδοξοι. Ἔτσι οἱ Ὁρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι δήλωσαν, ὅτι θεωροῦν τά ἐν Μπάλαμαντ γενόμενα βήματα ὑποχωρητικότητος ἔναντι τῶν Οὐνιτῶν «ὡς μή γενόμενα» καί ἐπιστρέφουν καί πάλι «εἰς μηδενικήν βάσιν» ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς Οὐνίας. Κατέκριναν τήν παρέμβασι τοῦ πάπα στόν Διάλογο, καθώς καί τοὺς Παπικούς ἐπειδή ἐμπαίζουν τοὺς Ὁρθοδόξους. Συνεπῶς ὁ Θεολογικός Διάλογος κατέληξε ἐπὶ ἔτη σέ «οὐσιαστικό ναυάγιο»¹²⁵, καθώς οἱ Ὁρθόδοξες Ἑκκλησίες δέν δέχονταν νά συζητηθῇ κανένα θεολογικό θέμα μέ τοὺς Παπικούς πρό τῆς ὀριστικῆς καταδίκης τῆς Οὐνίας καί ἀπό τίς δύο πλευρές.

Τήν τεράστια ἀπόστασι πού χωρίζει Ὁρθοδοξία καί Παπισμό ἀπέδειξε καί ἡ ἐπίσκεψι τοῦ πρώην πάπα στήν Ἑλλάδα (2001). Οἱ ἀντιδράσεις γιά τήν μονοήμερη ἐπίσκεψί του ἦταν ἰδιαίτερα μεγάλες καί ἐπέφεραν μακροχρόνια ἀναστάτῳσι στήν Ἑκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Τό γεγονός αὐτό ἀποδεικνύει, πιστεύουμε, ὅτι ὁ ἰσχυρισμός τῶν Γ.Ο.Χ. περί ἐπικειμένης ἐνώσεως μεταξύ Ὁρθοδοξίας καί Παπισμοῦ εἶναι μία τεράστια οὐτοπία καί προφανῆς μέθοδος προσηλυτισμοῦ τοῦ ἀπλοῦ λαοῦ.

ζ' . Τό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. περί τῆς ἐνώσεως μέ τοὺς Μονοφυσίτας

Παρόμοιες μέ τίς ἀνωτέρω κατηγορίες κατά τῶν Ὁρθοδόξων Ἑκκλησιῶν ἐξέφρασαν οἱ Γ.Ο.Χ. καί ἐξ ἀφορμῆς τῶν Κοινῶν Δηλώσεων τῆς

¹²⁴ Περιοδικό Πειραϊκή Ἑκκλησία, φύλλο 32 (139), σελ. 36.

Μικτῆς Ἐπιτροπῆς Θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθόδοξων - Μονοφυσιτῶν τό 1989, 1990 καί 1993. Πράγματι, οἱ Γ.Ο.Χ. κατηγοροῦσαν τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες γιά ἀπώλεια τῆς ἐκκλησιολογικῆς τοῦ αὐτοσυνειδησίας καί γιά συγκρητιστικοῦ τύπου ἔνωσι ὅχι μόνο μέ τοὺς Παπικούς, ἀλλά καί μέ τοὺς Μονοφυσίτας: «*Τὴν ἔνωσι μέ τοὺς αἵρετικούς Μονοφυσίτες στὸν Ἑλλαδικὸ χῶρο ἀνήγγειλε πρῶτο τό δημοσιογραφικὸ ὄργανο τῆς καινοτόμου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος “Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια”*»¹²⁶.

Οἱ ἀνωτέρω Κοινές Δηλώσεις ἦταν ἀναμφίβολα ἀπαράδεκτες, καθὼς δι’ αὐτῶν προωθεῖτο ἔνωσις μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους χωρὶς προηγούμενη δογματικὴ συμφωνία. Κατὰ τὴν συνηθισμένη μάλιστα οἰκουμενιστικὴ ὁρολογία, δέν γινόταν λόγος γιά μετάνοια καί ἐπιστροφή τῶν Ἀντιχαλκηδονίων στὴν Μία, Καθολικὴ Ἐκκλησία, ἀλλὰ γιά ἀπλή ἀποκατάστασι τῆς κοινωνίας τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες διαρκῶς χαρακτηρίζοντο ἐσφαλμένα ὡς Ὁρθόδοξοι, δηλαδὴ ὁμόδοξοι:

«*Παρά τῶν ἐν Χριστῷ Πατέρων ἡμῶν ἐκκληρονομήσαμεν τὴν αὐτὴν ἀποστολικὴν πίστιν καὶ παράδοσιν... Ὡς δύο οἰκογένειαι Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν, ἐπὶ μακρόν, ἄνευ τῆς πρὸς ἀλλήλους κοινωνίας, προσευχόμεθα καὶ ἐμπιστευόμεθα τῷ Θεῷ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς κοινωνίας ταύτης*»¹²⁷. «*Ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι ἀποδέχονται τὰς τρεῖς πρώτας Οἰκουμενικὰς Συνόδους... Κατενοήσαμεν τώρα σαφῶς ὅτι ἀμφότεραι αἱ οἰκογένειαι διετήρησαν πάντοτε πιστῶς τὴν αὐτὴν αὐθεντικὴν Ὁρθόδοξον Χριστολογικὴν πίστιν καὶ τὴν ἀδιάκοπον συνέχειαν τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, καίτοι ἐχρησιμοποίησαν Χριστολογικοὺς ὁρους κατὰ διάφορον τρόπον...*»¹²⁸.

Στὶς ἀνωτέρω Κοινές Δηλώσεις παρατηρεῖται ἡ ἴδια τακτικὴ, πού ἐφαρμόσθηκε καί στὴν συμφωνία τοῦ Μπάλαμαντ. Οἱ δογματικὲς διαφορὲς μέ τοὺς ἑτεροδόξους παρουσιάζονται ὡς ἀπλή, διαφορετικὴ ὁρολογία τῆς μιᾶς καί τῆς αὐτῆς πίστεως ἢ ὡς «*νόμιμες προσεγγίσεις στό ἀπύθμενο Μυστήριον τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως*»¹²⁹, οἱ ὁποῖες ἀντιστοιχοῦν στοὺς ἐπὶ μέρους πολιτισμοὺς μας καί ἀποτελοῦν μία

¹²⁵ *Περιοδικὸ Ἐκκλησία*, τεῦχος 10, 2000, σελ. 934-935 καί 951-952.

¹²⁶ Καλλιοπίου Γιαννακουλοπούλου, *Προδοσία τῆς Ὁρθοδοξίας*, σελ. 8.

¹²⁷ *Περιοδικὸ Ἐπίσκεψις*, τεῦχος 422, σελ. 7.

¹²⁸ Ἐνθ' ἀνωτ. τεῦχος 446, σελ. 19-20.

¹²⁹ Μητροπολίτου Ἑλβετίας Δαμασκηνοῦ, ἔνθ' ἀνωτ. τεῦχος 517, σελ. 10.

νόμιμη ποικιλία θεολογικῶν παραδόσεων. Ὁ σκοπὸς τῶν Ὁρθοδόξων θεολόγων πού συνυπέγραψαν τίς ἀνωτέρω Κοινές Δηλώσεις εἶναι προφανής: Ἡ νομιμοποίησις τῶν αἵρετικῶν, δογματικῶν θεωριῶν ἐμφανίζει τοὺς ἑτεροδόξους ὡς Ὁρθοδόξους καὶ ἡ ποθητὴ ἔνωσις μαζί τους ἐπιτυγχάνεται εὐκολώτερα.

Τὸ εὐχάριστο ὅμως εἶναι ὅτι οἱ Κοινές Δηλώσεις κρίθηκαν ὡς μὴ ἀποδεκτές¹³⁰ ἢ ἀκόμη καὶ ἀπαράδεκτες¹³¹ ἀπὸ πολλές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες (π.χ. Ἱεροσολύμων, Γεωργίας, Ρωσίας, Ἑλλάδος). Σὲ ἐπιστολὴ του π.χ. πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸ πατριάρχη Βαρθολομαῖο (22-9-1992) ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Διόδωρος τονίζει μεταξύ ἄλλων: «*Κυρίως καὶ πρωτίστως Δογματικῶς, ὑφίσταται χάσμα μέγα μεταξύ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Προχαλκηδονίων... Διερωτώμεθα τίνι τρόπῳ ἐπῆλθεν ἡ συμφωνία μεταξύ τῆς Ἀγιωτάτης ἡμῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Προχαλκηδονίων;... Πῶς ἡμεῖς σήμερον προβαίνομεν εἰς ἀναθεώρησιν τῶν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἀποφασισθέντων;*»¹³² Οἱ ἀνορθόδοξες θέσεις τῶν Κοινῶν Δηλώσεων ἀναιρέθηκαν ἐπίσης λεπτομερῶς ἀπὸ τίς θεολογικά τεκμηριωμένες ἐργασίες κυρίως τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος Ἀγίου Ὁρους, καθὼς καὶ ἄλλων Ὁρθοδόξων ἐπισκόπων καὶ θεολόγων.

Ἔτσι σήμερα, ἔπειτα ἀπὸ δεκαπέντε περίπου ἔτη, οἱ Κοινές Δηλώσεις ἔχουν στήν κυριολεξία τεθῆ στό περιθώριο καὶ ἡ ἔνωσις Ὁρθοδόξων - Μονοφυσιτῶν θεωρεῖται πλέον οὐτοπία, καθὼς οἱ Μονοφυσῖται δέν δείχνουν προθυμία νά ἀπαρνηθοῦν τὴν ὀρολογία, ἀλλὰ καὶ τό φρόνημα τῆς μιᾶς ἐν Χριστῷ φύσεως, νά ἀποδεχθοῦν καὶ τίς ἐπτὰ Οἰκουμενικές Συνόδους καὶ νά ἀποκηρύξουν τοὺς ἡγέτας τους, αἵρεσιάρχας Σεβήρο καὶ Διόσκορο. Ἄνευ ὅμως τῆς πλήρους ἀποδοχῆς ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ἡ ἔνωσις μαζί τους εἶναι τελείως ἀδύνατη, ὅπως χαρακτηριστικὰ ἐπεσήμανε καὶ ὁ τέως ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Χριστόδουλος¹³³.

Κατὰ συνέπεια ἡ προσπάθεια τῶν Γ.Ο.Χ. νά παρουσιάσουν, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες ἐνώθηκαν μέ τοὺς Μονοφυσίτας ἀποδεχόμενες τίς ἀνορθόδοξες Κοινές Δηλώσεις τῆς Μικτῆς Ἐπιτροπῆς ἔχει ἥδη

¹³⁰ *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Ὁρθόδοξοι;*, σελ. 50.

¹³¹ *Περιοδικό Παρακαταθήκη*, τεύχος 3, σελ. 12.

¹³² *Ὁρθόδοξος πίστις καὶ Ἀντιχαλκηδόνιοι ἢ Μονοφυσῖται*, σελ. 46.

¹³³ *Περιοδικό Ὁρθόδοξη Μαρτυρία*, τεύχος 101, σελ. 44.

όλοκληρωτικά ἀποτύχει. Παρά ταῦτα οἱ Γ.Ο.Χ. ἐκμεταλλεύονται καί τήν ἀναμφίβολα ἀντικανονική συμφωνία μεταξύ τοῦ Ὁρθοδόξου καί τοῦ Συροϊακωβιτικοῦ πατριαρχείου Ἀντιοχείας (1991) καί ἐπιμένουν νά ὑποστηρίζουν, ὅτι «τό πατριαρχεῖον τῆς Ἀντιοχείας ἤδη ἔχει καί ἐπισήμως ἐνωθεῖ μέ τοὺς Μονοφυσῖτες κατόπιν σχετικῆς συνοδικῆς ἀποφάσεως»¹³⁴, καθὼς καί ὅτι «τό Πατρ/χεῖον Ἀντιοχείας συλλειτουργεῖ μέ τοὺς Μονοφυσίτας»¹³⁵.

Οἱ Γ.Ο.Χ. ὅμως δέν ἔχουν δίκαιο, καθὼς ἡ ἀνωτέρω συμφωνία δέν ὀμιλεῖ οὔτε γιά ἔνωση οὔτε γιά κοινό ποτήριο καί συλλειτουργίες. Ἐπιτρέπει μόνο τήν ἐκατέρωθεν παροχή μυστηρίων καί τήν ἀπό κοινοῦ τέλεσι ὀρισμένων μυστηρίων, ἐκτός φυσικά τῆς Θείας Λειτουργίας καί τῶν χειροτονιῶν. Βέβαια καί οἱ δύο ἀνωτέρω πράξεις εἶναι τελείως ἀντικανονικές, πιστεύουμε ὅμως ὅτι δέν συνιστοῦν λόγο διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας γιά τοὺς ἐξῆς λόγους: Πρῶτον, ἐπειδή, ὅπως γνωρίζουμε, ἐφαρμόζονται πολὺ περιορισμένα, καί δεύτερον, ἐπειδή οἱ μεμονωμένες περιπτώσεις παροχῆς θείας κοινωνίας ἢ ἄλλων μυστηρίων σέ ἑτεροδόξους καί τό ἀντίστροφο, καθὼς καί οἱ μικτοὶ γάμοι εἶναι παρανομίες, οἱ ὁποῖες συνέβαιναν σχεδόν πάντοτε στήν Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας.

η´. Τό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. περί τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων κατὰ τῶν Παπικῶν (1965)

Οἱ Γ.Ο.Χ. εἶχαν κατηγορήσει καί παλαιότερα τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καί συγκεκριμένα τό Οἰκουμενικό πατριαρχεῖο γιά δογματικό συγκρητισμό ἐξ αἰτίας τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων τοῦ 1054 κατὰ τῶν Παπικῶν, πού πραγματοποιήθηκε τό 1965¹³⁶. Ἡ ἀνωτέρω πράξις ἦταν ἀναμφίβολα μία ἄστοχη, «παράτολμος καί παρακινδυνευμένη ἐνέργεια»¹³⁷, δεδομένου μάλιστα ὅτι ὑποστηρίχθηκε,

¹³⁴ Νικολάου Δημαρᾶ, *Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Τύπος*, φύλλο 1417, σελ. 1.

¹³⁵ Δημητρίου Χατζηνικολάου, *Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεύχος 184, σελ. 20.

¹³⁶ *Τό ἄθεον δόγμα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*, σελ. 225-230.

¹³⁷ *Ἐγκύκλιος τῆς Δ.Ι. Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, ἀρ. 1419, Φεβρουάριος 1967.

πώς τὰ ἀναθέματα τοῦ 1054 ἤρθησαν, ἐπειδὴ ἦταν (δῆθεν) προσωπικά, δηλαδή «ἐκατέρωθεν περιορίσθησαν εἰς τὰ πρωταγωνιστήσαντα πρόσωπα καὶ δὲν ἀνεφέροντο εἰς τὰς δύο Ἐκκλησίας Ρώμης καὶ Κωνσταντινουπόλεως»¹³⁸.

Παρά ταῦτα τό Οἰκουμενικό πατριαρχεῖο διαβεβαίωσε ἄμεσα τίς Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες, ὅτι ἡ ἄρσις τῶν κατὰ τῆς Ρώμης ἀναθεμάτων πραγματοποιήθηκε ἀπλά καὶ μόνο πρὸς διευκόλυνσι τῆς μεταξύ τους προσεγγίσεως καὶ Διαλόγου: «Ἐστὶ τό γενόμενον πρᾶξις ἀγάπης, οὐδόλως ἄρσιν τοῦ μεταξύ τῆς καθ' ἡμᾶς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὑφισταμένου σχίσματος ὑποσημαίνουσα, οὐδέ μεταβολὴν τινα ἐπιφέρουσιν εἰς τὴν ὑφισταμένην σήμερον ἐν ἐκατέρᾳ τῶν Ἐκκλησιῶν κατάστασιν δογματικῆς διδασκαλίας, κανονικῆς τάξεως, θείας λατρείας καὶ ἐν γένει ἐκκλησιαστικοῦ βίου, οὐδέ ποσῶς ἀποκατάστασιν τῆς μυστηριακῆς διακοινωνίας»¹³⁹. Ἔτσι σήμερα - ἔπειτα ἀπὸ τριάντα ἔτη- μετὰ τό ναυάγιο τοῦ Θεολογικοῦ Διαλόγου μέ τοὺς Παπικοὺς λόγῳ τῆς ἀδιαλλαξίας τους καὶ τῆς ἀναζωπυρώσεως τῆς Οὐνίας ἡ ἄρσις τῶν ἀναθεμάτων δὲν ἔχει πλέον καμμία πρακτικὴ σημασία.

Δὲν πρέπει ἐπίσης νὰ λησμονοῦμε, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ ἄρσις τό 1965 «συνήντησε καὶ τὴν ἀντίδρασιν ἥ ἐπιφύλαξιν προέδρων ἢ ἐκπροσώπων αὐτοκεφάλων τινῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καθηγητῶν τινῶν τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν ὡς καὶ εὐσεβοὺς πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας»¹⁴⁰. Κατὰ τὴν ὁμολογία ἀκόμη καὶ τῶν ὑπερασπιστῶν της, κύριος λόγος τῶν ἀντιδράσεων ἦταν, ὅτι ἡ ἄρσις αὐτὴ κρίθηκε ὡς «μονομερὴς καὶ περιορισμένη πρᾶξις τῶν εἰρημένων δύο Ἐκκλησιῶν μόνον (Ρώμης - Κωνσταντινουπόλεως), οὐδόλως δεσμεύουσα τὰς ἄλλας Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας, ἄνευ γνώσεως καὶ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν ὁποίων ἐγένετο»¹⁴¹.

Ὁ τότε π.χ. ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Χρυσόστομος Β΄ ὑποστήριξε, ὅτι ἡ «αὐθαιρέτως καὶ κωμικῶς ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ

¹³⁸ Ἰω. Καρμίρη, *Ὀρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμός*, τόμος γ΄, σελ. 136.

¹³⁹ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικά καὶ συμβολικά μνημεῖα...*, τόμος β΄, σελ. 1024 [1104].

¹⁴⁰ Π. Μπούμπι, *Τὰ ἀναθέματα Ρώμης - Κωνσταντινουπόλεως...*, σελ. 209.

¹⁴¹ Ἰω. Καρμίρη, *Ὀρθοδοξία καὶ Ρωμαιοκαθολικισμός*, τόμος γ΄, σελ. 159.

Πατριαρχείῳ γενομένη δῆθεν ἄρσις τοῦ κατὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ἀναθέματος, εἶναι αὕτη πράξις ἄκυρος... Οὐδεμίαν ἰσχύν ἔχει διὰ τὴν Οἰκουμενικὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ὁ ἀφορισμὸς τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας ὡς αἰρετικῆς τυγχάνει πρᾶξις πανορθόδοξος... καὶ ἐπομένως οὗτος μόνον διὰ Συνόδου Πανορθόδοξου δύναται νά ἀρθῇ»¹⁴². Ἐπίσης ὁ ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας δήλωσε, «ὅτι ἡ πρᾶξις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔχει ὅλως τοπικὸν χαρακτῆρα καὶ στερεῖται πανορθόδοξου κύρους, ἐφ' ὅσον ἐγένετο ἄνευ συγκαταθέσεως καὶ κοινῆς ἐνεργείας τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν»¹⁴³.

θ'. Τό ζήτημα τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων μέ τοὺς ἑτεροδόξους

Ἐκμεταλλευόμενοι οἱ Γ.Ο.Χ. τίς ἀνωτέρω -ἔστω καὶ πρακτικά ἀνεφάρμοστες- οἰκουμενιστικές συμφωνίες μέ τοὺς Παπικούς καὶ τοὺς Μονοφυσίτας, τὴν ἀνάπτυξι ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας διαφορῶν, κακοδόξων, ἐκκλησιολογικῶν καὶ συγκρητιστικῶν θεωριῶν, τὸν ἀνεπίτρεπτο, λειτουργικὸ συγχρωτισμὸ μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων στὰ πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ τὴν ἐν γένει ἀνεπιτυχῇ πορεία τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων μέ τοὺς ἑτεροδόξους κατὰ τὸν κ' αἰῶνα καταφέρονται μέ δριμύτητα ἐναντίον τῆς συμμετοχῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν σ' αὐτούς.

Οἱ Γ.Ο.Χ. φθάνουν μάλιστα στό ἀκράϊο σημεῖο νά θεωροῦν τὴν συμμετοχὴ καὶ μόνο «τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τό «Παγκόσμιον Συμβούλιον Ἐκκλησιῶν» (Π.Σ.Ε.) ὡς κήρυξιν αἱρέσεως ἐπισήμως, συστηματικῶς καὶ ἀνεγνωρισμένως»¹⁴⁴, «διότι ὑπογράφουν ἐκκλησιολογικάς διαστρεφάς» καὶ συγκεκριμένα, ὅτι «αἱ “ἐκκλησίαι” τοῦ Π.Σ.Ε. εἶναι ἠνωμέναι καὶ συναποτελοῦν τὴν Μίαν Ἐκκλησίαν»¹⁴⁵.

Εἶναι πράγματι γεγονός ὅτι πολλοὶ Ὁρθόδοξοι θεολόγοι καὶ κληρικοὶ ἐξέφρασαν κατὰ καιροὺς σημαντικές ἐπιφυλάξεις καὶ ἀνησυχίες γιὰ

¹⁴² Π. Μπούμπι, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 210.

¹⁴³ Σ. Μπιλάλη, Ὁρθοδοξία καὶ Παπισμός, τόμος β', σελ. 362.

¹⁴⁴ Δημητρίου Χατζηνικολάου, Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος, τεύχος 184, σελ. 18.

¹⁴⁵ Τοῦ αὐτοῦ, ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 196, σελ. 13.

τήν συμμετοχή τῆς Ὁρθοδοξίας στούς Διαλόγους μέ τούς Παπικούς¹⁴⁶ καί κυρίως τούς Διαμαρτυρομένους: «Πῶς εἶναι, λοιπόν, δυνατόν νά συγκαταλέγεται ἡ Ὁρθόδοξος Ἀνατολική Ἐκκλησία, ἡ κατέχουσα ἀμώμπτων τήν χριστιανικήν πίστιν, μεταξύ τῶν ὑπερδιακοσίων προτεσταντικῶν κοινοτήτων, αἱ ὁποῖαι ἀντιμάχονται ἀλλήλας καί διά τοῦ δογματικοῦ φιλελευθερισμοῦ καί τοῦ γνωστοῦ ὀρθολογισμοῦ τῶν ἀπομακρύνονται ἐπὶ μᾶλλον καί μᾶλλον ἀπό τῆς παραδοθείσης ὑπὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων χριστιανικῆς πίστεως;... Πῶς δύναται νά συμμετέχῃ ὡς μέλος ὀργανικόν εἰς αὐτό (τό Π.Σ.Ε.) ὡς ἐν τμήμα τοῦ Χριστιανισμοῦ;»¹⁴⁷ Ὁ π. Ἰουστίνος Πόποβιτς χαρακτήρισε μάλιστα τήν ἀπόφασιν τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας, σύμφωνα μέ τήν ὁποία «αὕτη ἀποτελεῖ ὀργανικόν μέλος»¹⁴⁸ τοῦ Π.Σ.Ε., ὡς τερατώδη ταπείνωσι.

Ἀλλά καί κατὰ τήν δική μας ἄποψιν οἱ σημερινοί Διάλογοι ἔχουν πράγματι ἀποτύχει, καθὼς δέν τηρήθηκαν πάντοτε μέ ἀκρίβεια ἀπό τούς Ὁρθόδοξους οἱ δύο ἀπαραίτητες προϋποθέσεις, πού οἱ ἅγιοι Πατέρες ἔθεταν ἀνέκαθεν γιά τήν διεξαγωγή τους: Συγκεκριμένα οἱ Πατέρες διεκήρυτταν κατηγορηματικά ὅτι:

1. Ὁ σκοπός τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων εἶναι ἡ διαφώτισις καί μόνο τῶν ἑτεροδόξων περὶ τῆς ἀληθινῆς πίστεως, ἡ ὁποία θά τούς ὀδηγήσῃ στήν ἀπάρνησιν τῶν αἰρετικῶν τῶν δογμάτων καί τήν ἐπανένταξιν τους στήν ἐνότητα τῆς Μιᾶς, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

2. Σέ περίπτωσιν πού οἱ ἑτεροδοξοὶ ἐμμένουν στά δόγματά τους, οἱ Ὁρθόδοξοι ὀφείλουν νά διακόπτουν τούς Θεολογικούς Διαλόγους καί τήν προσπάθειαν ἐπαναφορᾶς τους στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, σύμφωνα μέ τήν ἀποστολική ἐντολή: «Αἰρετικόν ἄνθρωπον μετά μίαν καί δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος καί ἁμαρτάνει ὧν αὐτοκατάκριτος» (Τίτ. γ', 10, 11).

Πράγματι, στούς Οἰκουμενικούς Διαλόγους τοῦ περασμένου αἰῶνος οἱ Ὁρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι δέν ὑποστήριξαν πάντοτε μέ σαφήνεια, ὅτι συμμετέχουν σ' αὐτούς ἔχοντας ὡς μοναδικό σκοπὸ νά βοηθήσουν τούς ἑτεροδόξους νά ἀπαρνηθοῦν τίς αἱρέσεις τους καί νά ἐπιστρέψουν

¹⁴⁶ Αὐγουστίνου Καντιώτου, *Τό Βατικανόν*, σελ. 29-30.

¹⁴⁷ Σ. Μπιλάλη, ἐνθ' ἄνωτ. τόμος α', σελ. 369-370.

¹⁴⁸ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἐνστάσις καί μαρτυρία*, τεύχος 18-21, σελ. 171.

στήν ενότητα τῆς Μιᾶς Ἐκκλησίας, ἀπό τήν ὁποία ἐδῶ καί αἰῶνας ἔχουν ἀποστατήσει. Ἀντιθέτως, ἐφαρμόζοντας τόν δογματικό συγκρητισμό καί δογματικό μινιμαλισμό προσπάθησαν νά δημιουργήσουν τήν ἐντύπωσι, ὅτι δέν ὑπάρχουν οὐσιώδεις δογματικές διαφορές μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων καί τῶν μετ' αὐτῶν διαλεγομένων ἑτεροδόξων.

Τόν ἀντιπαραδοσιακό χαρακτῆρα τῶν Οἰκουμενικῶν Διαλόγων φανερώνει ἐπίσης ἡ μακροχρόνια διεξαγωγή τους παρά τήν ἐμμονή τῶν ἑτεροδόξων στίς κακοδοξίες τους, τήν προοδευτική ἀπομάκρυνσί τους ἀπό τήν θεολογία τῶν ἁγίων Πατέρων καί τήν προώθησι τοῦ προσηλυτισμοῦ σέ βάρος τῶν Ὁρθοδόξων ἐκμεταλλευόμενοι μάλιστα τήν ἴδια τήν διενέργεια τῶν Διαλόγων¹⁴⁹.

Παρά ταῦτα πιστεύουμε ὅτι οἱ ἀνωτέρω ἀκραῖες κατηγορίες τῶν Γ.Ο.Χ. δέν ἀληθεύουν. Ἡ ἄποψις, ὅτι ἡ συμμετοχή τῆς Ὁρθοδοξίας στούς πολυμερεῖς καί διμερεῖς Θεολογικούς Διαλόγους καί ἰδίως στό Π.Σ.Ε. ἀποτελεῖ διακήρυξι αἰρέσεως εἶναι ἐσφαλμένη. Καί τοῦτο διότι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πού συμμετεῖχαν στήν Οἰκουμενική Κίνησι, παρά τίς ἀρκετές παραφωνίες πού σημειώθηκαν, ἐπέδειξαν κατὰ κανόνα ἐμμονή στήν ἀκραιφνή, Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογία καί τά εὐλογημένα ὅρια, πού χάραξαν οἱ πνευματοφόροι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Κατά τό Γ' Συνέδριο π.χ. τοῦ Π.Σ.Ε. στό Νέο Δελχί (1961) ἡ Ὁρθόδοξος ἀντιπροσωπεία διεκήρυξε: «Οἱ Ὁρθόδοξοι δέν δύνανται νά δεχθῶσι τήν ιδέαν μιᾶς “ὁμοτιμίας (ἐξισώσεως) τῶν Χριστιανικῶν ὁμολογιακῶν ὁμάδων (denominationem)”, οὔτε ἐπίσης νά φαντασθῶσι τήν χριστιανικήν ἐπανένωσιν ὡς, οὔτε ὀλίγον οὔτε πολύ, πανομολογιακὴν συγκόλλησιν (παράθεσιν, adjustment)... Διότι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δέν εἶναι μία Ὁμολογία, μία ἐκ τῶν πολλῶν, μία μεταξύ τῶν πολλῶν. Διά τούς Ὁρθοδόξους ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι “ἡ” (καθ'αυτό) Ἐκκλησία»¹⁵⁰.

Ἐπιπλέον, σύμφωνα μέ τίς διακηρύξεις συγχρόνων ἐκπροσώπων τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἡ «χρησιμοποίησις τοῦ βήματος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν δέν σημαίνει οὔτε ἀποδοχήν τῶν ἀρχῶν τῶν διαφόρων μελῶν αὐτοῦ, οὔτε συγκρητισμόν, οὔτε ἀπεμπόλησιν τῆς

¹⁴⁹ Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἔνστασις καί μαρτυρία, τεύχος 15, σελ. 32.

¹⁵⁰ Σ. Μπιλάλη, Ἡ Οἰκουμενική Ἀποστολή τῆς Ὁρθοδοξίας, σελ. 26.

Ὁρθοδοξίας. Αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἔχουν ἐπανειλημμένως δηλώσει τοῦτο... Ἡ συμμετοχή εἰς αὐτό δίδει τήν εὐκαιρίαν γνωριμίας καί συνεργασίας ἐφ' ᾧν θεμάτων χωρεῖ αὕτη, χωρίς ὑποχρέωσιν ἐγκαταλείψεως οὐδεμιᾶς κεραίας ἐκ τῆς πίστεως τῆς συμμετεχούσης ἐκκλησίας. Συνεπῶς αἱ διάφοροι ἀποφάσεις καί δηλώσεις τοῦ ΠΣΕ, στηριζόμεναι συνήθως εἰς τήν πλειοψηφίαν τῶν προτεσταντικῶν μελῶν αὐτοῦ, δέν ἐκφράζουν οὔτε γίνονται πᾶσαι δεκταί ὑπό τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, αἱ ὁποῖαι καί δέν εὐθύνονται διὰ τήν λῆψιν αὐτῶν»¹⁵¹.

ι'. Ἀναθεώρησις τῆς στάσεως τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ἔναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως

Εἶναι βέβαια πολύ ἐνθαρρυντικό τό γεγονός, ὅτι κατὰ τήν τελευταία δεκαετία οἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίες κατενόησαν τό ἀδιέξοδο τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων καί ἀναθεώρησαν τήν στάσι τους ἔναντι τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως. Ἦδη, ὅπως προαναφέραμε, ὁ Θεολογικός Διάλογος μέ τούς Παπικούς εἶχε ἐπὶ ἔτη καταλήξει σέ «οὐσιαστικό ναυάγιο»¹⁵².

Σύμφωνα δέ μέ παλαιότερη διακήρυξι τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριαρχοῦ κ.κ. Βαρθολομαίου, ἡ πιθανή ἵδρυσις Οὐνιτικοῦ πατριαρχείου στήν Οὐκρανία θά μπορούσε νά ἐνισχύσῃ τήν πρὸς τήν Ρώμην «δυσπιστίαν, ἡ ὁποία συνεχῶς αὐξάνεται μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν... καί νά ὀδηγήσῃ εἰς ὀπισθοδρόμησην τοιαύτην, ὥστε νά εὐρεθοῦν αἱ σχέσεις αὗται εἰς σημεῖον χαμηλότερον παντός προηγουμένου ἐν τῇ ἱστορίᾳ»¹⁵³.

Τήν ἀποτυχία τοῦ ἀνωτέρω Διαλόγου παρά τήν πρόσφατη ἐπανεναρξή του ἐπιτείνει ἐπίσης ἡ ἀμετανοησία καί ἡ ἐμμονή τῶν Παπικῶν στίς αἱρέσεις τους καί ἰδίως στό πρωτεῖο ἐξουσίας καί τό ἀλάθητο, καθὼς καί στήν ἀντίληψιν ὅτι ἡ παπική Ἐκκλησία εἶναι «ἡ μία, ἁγία, καθολική καί ἀποστολική παγκόσμια Ἐκκλησία», ἡ ὁποία «δέν εἶναι ἀδελφή, ἀλλά μπερά ὄλων τῶν»¹⁵⁴ ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν. Σύμφω-

¹⁵¹ Ἡ ἐπάνοδος εἰς τήν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν μερίδος τῶν ἀκολουθούντων τό παλαιόν (ιουλιανόν) ἡμερολόγιον, σελ. 32-33.

¹⁵² Περιοδικό Ἐκκλησία, τεῦχος 10, 2000, σελ. 934-935 καί 951-952.

¹⁵³ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλο 1539, σελ. 3, 4.

¹⁵⁴ Ἐφημερίς Ὁρθοδοξία, φύλλο 7, σελ. 30.

να μάλιστα μέ τήν εἰρωνική ἄποψι τών Οὐνιτῶν, τό τέρμα τοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων - Παπικῶν «δέν φαίνεται οὔτε μέ ἀστρονομικό τηλεσκόπιο»!¹⁵⁵

Σέ ἀδιέξοδο ἔχουν ἐπίσης ὀδηγηθῇ καί οἱ Θεολογικοί Διάλογοι μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους καί τοὺς Παλαιοκαθολικούς¹⁵⁶ λόγω τῆς ἀμετανοησίας καί ἀδιαλλαξίας τους, καθὼς καί μέ τοὺς Διαμαρτυρομένους, ὁ ὁποῖος, κατά τήν ἔκφρασι τοῦ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου κ.κ. Βαρθολομαίου, «καρκινοβατεῖ»¹⁵⁷. Πράγματι κατά τήν Η΄ Γενική Συνέλευσι τοῦ Π.Σ.Ε. στήν Ζιμπάμπουε (1998) καί τήν Θ΄ στό Πόρτο Ἀλέγκρε (2006) ἀρκετές Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες δέν συμμετεῖχαν καθόλου, ἐνῶ ἄλλες ἀπέστειλαν ἀπλά παρατηρητάς (Ἐκκλησίες Ἱεροσολύμων¹⁵⁸, Γεωργίας¹⁵⁹, Βουλγαρίας¹⁶⁰, Ρωσίας, Σερβίας, Ἑλλάδος¹⁶¹), καθὼς οἱ ἀντιδράσεις τών πιστῶν κατά τῆς συμμετοχῆς τους στό Π.Σ.Ε. εἶναι μεγάλες. Κατά τήν Η΄ μάλιστα Γενική Συνέλευσι τοῦ Π.Σ.Ε. στήν Ζιμπάμπουε (1998) ἡ Ὁρθόδοξος συμμετοχή ἦταν ὑπερβολικά μειωμένη¹⁶² καί οἱ ἀντιπαραθέσεις μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Διαμαρτυρομένων πολλές καί ὀξύτατες.

Ὡς αἰτία τῆς κρίσεως τῆς συμμετοχῆς τῆς Ὁρθοδοξίας στό Π.Σ.Ε. θεωροῦνται, σύμφωνα μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, οἱ διαφορές ἀπαράδεκτες ἐξελίξεις ἐντὸς αὐτοῦ, καί συγκεκριμένα «ἡ ἐμπλοκή σέ συζητήσεις ἐπὶ θεμάτων ἐντελῶς ξένων πρὸς τήν Ὁρθόδοξο Παράδοσι, ἡ ἐπιμονή τών ἑτεροδόξων στήν ἰδέα τῆς μυστηριακῆς κοινωνίας, ἡ χειροτονία τών γυναικῶν, τὰ δικαιώματα τών “σεξουαλικῶν μειονοτήτων”, οἱ τάσεις θρησκευτικοῦ συγκρητισμοῦ»¹⁶³.

Ἡ ἀποτυχία τών Διαλόγων καί ἡ ἀνωτέρω ἐπακόλουθη, προοδευτική δυσπιστία τών Ὁρθοδόξων πρὸς αὐτοὺς ἀποδυναμώνουν

¹⁵⁵ *Ἐφημερίς Καθολική*, φύλλο 2945, σελ. 4.

¹⁵⁶ Οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Βαρθολομαίου, *Περιοδικό Ἐπίσκεψις*, τεῦχος 511, σελ. 26.

¹⁵⁷ Κυπριανοῦ ἀγιοκυπριανίτου, *Ὁρθόδοξία καί Οἰκουμενική Κίνησις*, σελ. 24.

¹⁵⁸ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἔνστασις καί μαρτυρία*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 31.

¹⁵⁹ Κυπριανοῦ ἀγιοκυπριανίτου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 51.

¹⁶⁰ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις*, τεῦχος 28, σελ. 109, *Περιοδικό Ἐκκλησία*, τεῦχος 6, 2006, σελ. 457-458.

¹⁶¹ Κυπριανοῦ ἀγιοκυπριανίτου, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 97.

¹⁶² *Περιοδικό Παρακαταθήκη*, τεῦχος 4, σελ. 2-4.

¹⁶³ *Περιοδικό Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις*, τεῦχος 29, σελ. 119.

τά επιχειρήματα τῶν Γ.Ο.Χ. καί ἰδίως τήν προσπάθειά τους νά ἀποδείξουν, ὅτι οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες σκοπεύουν νά ἐνωθοῦν μέ τοὺς ἑτεροδόξους ἄνευ προηγουμένης δογματικῆς συμφωνίας. Ἀποδεικνύουν ἐπίσης ὅτι οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καταδικάζουν τίς συγκρητιστικοῦ τύπου ἐνώσεις, πού πραγματοποιοῦν οἱ Διαμαρτυρόμενοι μεταξύ τους καί ἐμμένουν στήν Ὁρθόδοξο διδασκαλία, καί τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀντιλαμβάνονται τήν ἐνωσι τῆς Ὁρθοδοξίας μέ τὰ ἑτεροδόξα, ἐκκλησιαστικά σχήματα.

ια´. Τό ἐπιχείρημα περί τῶν ποικίλων συμπροσευχῶν καί τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τοὺς ἑτεροδόξους

Ἐνα ἀπό τὰ ἰσχυρότερα ἐπιχειρήματα τῶν Γ.Ο.Χ. κατά τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἶναι οἱ ποικίλου εἶδους συμπροσευχές, πού τελοῦνται μεταξύ Ὁρθοδόξων καί ἑτεροδόξων στά πλαίσια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως. Συγκεκριμένα ἰσχυρίζονται ὅτι Ὁρθόδοξοι κληρικοί «συμπροσεύχονται, συνεορτάζουν καί συλλειτουργοῦν μέ τοὺς αἵρετικούς φράγγους... Ὁ ἴδιος ὁ πατριάρχης Βαρθολομαῖος συμπροσευχήθη εἰς Η.Π.Α. μέ ἱεροφορεμένες παπαδίνες»¹⁶⁴.

Πιστεύουμε ὅτι οἱ ἀνωτέρω συμπροσευχές προκαλοῦν πράγματι μεγάλο σκανδαλισμό στοὺς πιστοὺς, καθὼς μάλιστα ἀπαγορεύονται αὐστηρά ἀπὸ ὅλους τοὺς ἁγίους Πατέρας¹⁶⁵. «Ἐπιπλέον», σύμφωνα μέ τήν Ἐπιστολή τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους πρὸς τόν Οἰκουμενικό πατριάρχη Βαρθολομαῖο (13-6-1999), «μία τοιαύτη πρακτικὴ συμπροσευχῶν ἀντίκειται σαφῶς εἰς τοὺς Ἱεροὺς Κανόνας τῆς Ἐκκλησίας... Ἐφ' ὅσον, ἄλλωστε, οὐδεμία προοπτικὴ διαφαίνεται εἰς τοὺς ἑτεροδόξους Χριστιανούς νά ἐγκαταλείψουν τὰ αἵρετικά δόγματα καί τὰς ἀντεναγγελικὰς διδασκαλίας, εἰς τί θὰ ἐξυπηρετήσουν αἱ συμπροσευχαί, παρά εἰς τήν ἄμβλυνσιν τοῦ Ὁρθοδόξου αἰσθητηρίου καί συγκρητιστικὴν σύγκλησιν;»¹⁶⁶

¹⁶⁴ Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος, τεύχος 181, σελ. 1.

¹⁶⁵ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Πρὸς Ἀρειανούς, καί εἰς ἑαυτόν, κεφ. δ´, Ρ.Γ.36, 220Α.

¹⁶⁶ Τίτου Θεοδώρου, Τό γράμμα καί τό πνεῦμα, σελ. 28.

Βέβαια οί ισχυρισμοί τών Γ.Ο.Χ., ὅτι Ὁρθόδοξοι κληρικοί συλλειτουργοῦν μέ αίρετικούς εἶναι τελείως ἀναληθεῖς, καθώς οὐδεμία ἔνωσις μαζί τους ἔχει πραγματοποιηθῇ καί πιστεύουμε, ὅτι οὔτε πρόκειται νά πραγματοποιηθῇ. Οἱ δέ συμπροσευχές, ὅσο ἀπογοπευτικές καί ἂν εἶναι, ἀποτελοῦν παραβάσεις ἱερῶν κανόνων καί μόνο¹⁶⁷. Ὡς ἐκ τούτου ἡ τακτική τών Γ.Ο.Χ. νά χαρακτηρίζουν ὡς αίρετικούς, ὅσους συμπροσεύχονται μέ τούς αίρετικούς καί νά προτρέπουν σέ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί τους εἶναι ἀντιπατερική. Δέν ὑπάρχει οὔτε ἕνας ἱερός κανών ἢ πατερική διδασκαλία πού νά ἐκφράζη τέτοιες ἀπόψεις. Ἄν ἐπιτρέποντο οἱ διασπάσεις λόγω τῆς παραβάσεως τών ἱερῶν κανόνων καί μόνο, τότε σήμερα δέν θά ὑφίστατο ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία. Οἱ ἀνωτέρω κακοδοξίες ὑποστηρίζονται μόνο ἀπό τούς Γ.Ο.Χ., οἱ ὅποιοι φυσικά δέν ἀγνοοῦν, ὅτι οἱ δικοί τους ποιμένες διαπράττουν ἀναριθμητες, ἀνάλογες ἢ καί ἀκόμη χειρότερες κανονικές παραβάσεις.

Ὡς ἀναληθές τέλος καί ἄνευ σοβαρῶν ἀποδείξεων κρίνεται ἐπίσης ἡ ἄποψις τών Γ.Ο.Χ. περί δῆθεν «*συμπεριλήψεως τοῦ Πάπα εἰς τά δίπτυχα, τουλάχιστον ἀπό τό 1968 καί ἐντεῦθεν*»¹⁶⁸.

ιβ´. Τά ἐπιχειρήματα περί τοῦ ἀναβαπτισμοῦ τών ἑτεροδόξων καί τῆς ὀρθῆς τελέσεως τοῦ βαπτίσματος

Δέν εἶναι ὀλίγες οἱ φορές πού οἱ Γ.Ο.Χ. κατακρίνουν τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, ἐπειδή δέν ἀναβαπτίζουν τούς ἑτεροδόξους πού προσέρχονται στήν Ὁρθοδοξία ἀναγνωρίζοντας (δῆθεν) μέ τόν τρόπο αὐτό τό βάπτισμα ἢ μᾶλλον τό ράντισμά τους. Ἡ ἀποδοχή στό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τών ἑτεροδόξων (π.χ. Παπικῶν) διά ἀναμυρώσεως καί ὄχι διά ἀναβαπτισμοῦ δέν σημαίνει φυσικά σέ καμμία περίπτωσι ἀναγνώρισι τῆς ἐγκυρότητος τοῦ βαπτίσματός τους. Ἡ Ἐκκλησία προκειμένου νά διευκολύνῃ τήν ἐπιστροφή τών αίρετικῶν στό σῶμα τῆς¹⁶⁹, ἐφήρμοσε σέ πολλές περιπτώσεις τήν ἀρχή τῆς Οἰκονομίας καί ἀποδέχθηκε

¹⁶⁷ *Κανὼν λγ´ Συνόδου τῆς Λαοδικείας*, P.G.137, 1380B.

¹⁶⁸ Δημητρίου Χατζηνικολάου, *Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεῦχος 184, σελ. 19.

¹⁶⁹ Μεγάλου Βασιλείου, *κανὼν α´*, P.G.138, 579B.

ὀρισμένους αἵρετικούς μόνο διὰ ἀναμυρώσεως¹⁷⁰ ἢ ἀκόμη καί ἀπλῆς μετανοίας¹⁷¹, ἐφόσον φυσικά εἶχε ἐφαρμοσθῇ κατὰ τό βάπτισμά τους ὁ ὀρθός τύπος τοῦ μυστηρίου.

Ἐπειδὴ βέβαια οἱ Παπικοί ἔχουν ἐδῶ καί αἰῶνας καταργήσει τόν ὀρθό τύπο τοῦ βαπτίσματος, ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως τό 1755 ἀποφάσισε τόν ἀναβαπτισμό τους κατὰ τήν ἐπιστροφή τους στήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία¹⁷². Τήν ἀπόφασιν αὐτή δέν ἀποδέχθηκαν πολλοί Ὁρθόδοξοι κληρικοί, οἱ ὅποιοι συνέχιζαν νά δέχωνται τοὺς Παπικούς μόνο διὰ ἀναμυρώσεως.

Τοὺς «λατινόφρονas» αὐτοὺς κληρικούς ἡ «ἀμίσθους δεφένσoras τοῦ λατινικοῦ ψευδοβαπτίσματος»¹⁷³ τῆς ἐποχῆς του κατέκρινε ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης καί ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, ὁ ὁποῖος ὑποστήριξε: «Τίς οὖν τοὺς πάντη ἀβαπτίστους (Λατίνους) ἐρεῖ μὴ δεῖν βαπτίζεσθαι, τῇ καθολικῇ προσερχομένους Ἐκκλησίᾳ; οὐδεὶς δῆπου νοῦν καί φρενῶν μὴ ἐξεστηκώς... Τοιγαροῦν βαπτίζονται πανταχοῦ, κἂν τινες, πάθει μᾶλλον ἢ καί ἀμαθείᾳ κινούμενοι, εἰσέτι καί νῦν ἀντιλέγειν ἐθέλουσι, τὴν φερομένην Διάταξιν προβάλλοντες, τὴν μύρω δεχομένην τοὺς ἀπὸ Λατίνων ἐπιστρέφοντας»¹⁷⁴.

Παρά ταῦτα οἱ ἀνωτέρω Πατέρες δέν διέκοψαν τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μέ τοὺς «λατινόφρονas» τῆς ἐποχῆς τους οὔτε δημιούργησαν Ἐκκλησίες Γ.Ο.Χ., ὅπως οἱ σημερινοὶ Ζηλωταί.

Οἱ Γ.Ο.Χ. κατακρίνουν ἐπίσης τὴν ἀπροσεξία πολλῶν κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὴν τέλεσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος δέν βυθίζουν πλήρως τόν βαπτιζόμενο στό νερό κατὰ τίς τρεῖς καταδύσεις. Ὑποστηρίζουν μάλιστα ὅτι «τό μυστήριον πάσχει ἀπὸ ἀκυρότητα καί πρέπει νά ἐπαναληφθῇ»¹⁷⁵. Τὴν ἀποψὶ τους ὁμως αὐτή δέν συμμερίζονται οὔτε ὁ ἅγιος Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός οὔτε ἡ Πατριαρχικὴ Ἐγκύκλιος τοῦ 1829, ποὺ ἐπικαλοῦνται. Ἡ ἐν λόγῳ Ἐγκύκλιος π.χ. ἀναφέρει, ὅτι «ὁ ἐπιχειρῶν δέ τῇ πράξει τῶν τοιούτων σκολιῶν καί τῇ

¹⁷⁰ Κανὼν ζ´ τῆς Β´ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, P.G.137, 344B.

¹⁷¹ Κανὼν 95ος τῆς ΣΤ´ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, P.G.137, 841C.

¹⁷² Γ. Μεταλληνοῦ, Ὁμολογῶ ἐν Βάπτισμα, σελ. 126-128.

¹⁷³ Πηδάλιον, σημείωσις στὸν μιστ´ ἀποστολικόν, σελ. 56.

¹⁷⁴ Ἐπιτομή τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων, σελ. 350-352.

¹⁷⁵ Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος, τεύχος 171, σελ. 8.

Ἐκκλησίᾳ ἀπαραδέκτων καί μὴ διορθούμενος, ἔνοχός ἐστι τοῖς παρά τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων ἐν τῇ παραβάσει τούτων ὠρισμένοις ἐπιτιμίαις καί ἀποδοκιμαστέος» καὶ ὅχι φυσικά, ὅτι πρέπει νὰ ἐπαναληφθῇ τό Μυστήριον.

Τὴν ἀπρόσεκτη τέλεσι τοῦ Βαπτίσματος «μέσα εἰς λεκάνας καὶ σκαφίδια, μέσα εἰς τὰ ὅποια, μόνις ὀλίγον τι μέρος τῶν ποδῶν τῶν βαπτιζομένων παιδίων βουτᾶται»¹⁷⁶ ἢ σὲ «πινάκιά τινα, ὕδωρ χωροῦντα μόνις μέχρι τῶν ἀστραγάλων ἦκον τοῦ παιδός»¹⁷⁷ κατέκριναν καὶ οἱ ἅγιοι Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης καὶ Ἀθανάσιος ὁ Πάριος ἀντίστοιχα, χωρὶς φυσικά νὰ ὑποστηρίζουν τίς σημερινές, ζηλωτικὲς κακοδοξίες περὶ ἐπαναλήψεως τοῦ ἱεροῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος.

¹⁷⁶ Πηδάλιον, σημείωσις στὸν ν' ἀποστολικόν, σελ. 65.

¹⁷⁷ Ἐπιτομή τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων, σελ. 354.

Κεφάλαιο Γ '

**Οί σύγχρονες, ένωτικές πρωτοβουλίες
καί οί μεμονωμένες, οίκουμενιστικές
διακηρύξεις όρισμένων Όρθόδοξων δέν
άποτελούν, κατά τούς άγίους Πατέρας, λόγο
διακοπής έκκλησιαστικής κοινωνίας μαζί τους**

**α' . Τό έπιχείρημα τών Γ.Ο.Χ. περί διακοπής τής έκκλησιαστικής
κοινωνίας μέ τίς (δῆθεν) αίρετικές, Τοπικές Όρθόδοξες
Έκκλησίες**

Στό προηγούμενο κεφάλαιο άποδείχθηκε, πιστεύουμε, ότι οί κατηγορίες τών Γ.Ο.Χ., πώς οί Όρθόδοξες Έκκλησίες έχουν άποδεχθῆ τίς θεωρίες του αίρετικού, Δυτικού Οίκουμενισμού, είναι άβάσιμες. Στό κεφάλαιο αυτό θά άποδείξουμε, ότι τελείως άβάσιμος είναι καί ό άλλος ισχυρισμός τών Γ.Ο.Χ., σύμφωνα μέ τόν όποιο οί πιστοί όφείλουν νά διακόψουν τήν έκκλησιαστική κοινωνία μέ τίς (δῆθεν) αίρετικές πλέον Τοπικές Όρθόδοξες Έκκλησίες¹⁷⁸. Πράγματι, οί Γ.Ο.Χ. ύποστηρίζουν ότι, έφόσον οί Όρθόδοξες Έκκλησίες από τό 1920 έχουν άποδεχθῆ καί κηρύξει πλέον φανερά τήν αίρεσι του Οίκουμενισμού τής Δύσεως, οί πιστοί όφείλουν νά μή έχουν καμμία κοινωνία μαζί τους.

Οί Γ.Ο.Χ. γνωρίζουν βέβαια καλά, ότι καμμία Οίκουμενική Σύνοδος κατά τά τελευταία ένενήντα έτη δέν έχει καταδικάσει τίς Όρθόδοξες Έκκλησίες ως αίρετικές λόγω του Οίκουμενισμού ἢ ως σχισματικές λόγω τής αλλαγής του ήμερολογίου. Κατά συνέπεια στηρίζουν τήν προτροπή τους αυτή γιά διακοπή τής έκκλησιαστικής κοινωνίας άφ'

¹⁷⁸ Θεοδωρόπου ίερομονάχου, *Παλαιόν καί νέον*, σελ. 50-52.

ένός μὲν στὸν ιε' κανόνα τῆς ΑΒ' Συνόδου¹⁷⁹ καὶ στὸν λα' ἀποστολικό κανόνα, οἱ ὅποιοι ἐπιτρέπουν (κατὰ τοὺς Γ.Ο.Χ. ἐπιβάλλουν) τὴν διακοπή τῆς κοινωνίας μὲ τοὺς αἰρετικούς ποιμένας ἀκόμη καὶ πρὸ συνοδικῆς κρίσεως καὶ κατακρίσεώς τους, καὶ ἀφ' ἑτέρου στὴν σχετικὴ διδασκαλία καὶ πρᾶξι τῶν ἁγίων Πατέρων¹⁸⁰.

Συγκεκριμένα, ὅπως εἶδαμε στὸ β' κεφάλαιο τοῦ α' μέρους, οἱ ἅγιοι Πατέρες διδάσκουν σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τὰ ἑξῆς:

1. Ἐπειτα ἀπὸ καταδίκη Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἡ μεγάλων Τοπικῶν Συνόδων καὶ ἀποκοπή ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας τῶν αἰρετικῶν ἡ σχισματικῶν ἐπισκόπων ἐπιβάλλεται ἡ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί τους.

2. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ ὅσους ἐγκαταλείφουν τὴν Ἐκκλησία καὶ ἐνωθῶν μὲ τοὺς ἐκτὸς Ἐκκλησίας αἰρετικούς ἢ δημιουργήσουν μία νέα, δική τους Ἐκκλησία, διακόπτεται ἀμέσως (ἄνευ δηλαδὴ συνοδικῆς κρίσεως).

3. Σὲ περιπτώσεις κατὰ τίς ὁποῖες ἐπίσκοποι τῆς Ἐκκλησίας κηρύττουν αἰρετικὰ δόγματα, ἔχουμε δικαίωμα εἴτε νὰ ἐφαρμόσουμε τὴν Οἰκονομία καὶ νὰ κοινωνοῦμε μαζί τους ἕως τῆς καταδίκης τους ἀπὸ Ὁρθόδοξο Σύνοδο, εἴτε νὰ διακόψουμε τὴν κοινωνία μαζί τους πρὸ τῆς συνοδικῆς κρίσεώς τους.

4. Ἀπαγορεύεται αὐστηρὰ ἡ διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἄνευ λόγων πίστεως.

Στὸ κεφάλαιο λοιπὸν αὐτὸ θὰ προσπαθήσουμε νὰ δείξουμε τὰ ἑξῆς:

1. Παρόμοιες ἢ ἀκόμη καὶ χειρότερες ἀπὸ τίς σημερινές καταστάσεις συνέβαιναν ἀναμφίβολα καὶ παλαιότερα. Συγκεκριμένα πραγματοποιήθηκαν ἀρκετές ἐνωτικὲς προσπάθειες μὲ αἰρετικούς, οἱ μεμονωμένες περιπτώσεις μυστηριακῆς διακοινωνίας καὶ λειτουργικῶν συγχρωτισμῶν Ὁρθοδόξων - ἑτεροδόξων ἦταν κάτι τὸ σύννηθες -ιδίως σὲ ὀρισμένους τόπους καὶ χρονικὲς περιόδους- ἐνῶ συχνὰ ὀρισμένοι

¹⁷⁹ *Περὶ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ μνημοσύνου...*, σελ. 16.

¹⁸⁰ Κυπριανοῦ Ὁρωποῦ καὶ Φυλῆς, *Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καὶ ἡ πατερικὴ στάσις τῶν Ὁρθοδόξων*, σελ. 43-50.

Ὁρθόδοξοι διεκήρυτταν ἀπαράδεκτα φρονήματα, παρόμοια μέ τά σημερινά οἰκουμενιστικά.

2. Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο οἱ ἅγιοι Πατέρες ἀντιμετώπισαν τίς ἀνωτέρω καταστάσεις, καθώς καί ἡ σχετική τους διδασκαλία καθορίζουν ὡς ὅρους διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τοὺς ἐπισκόπους μας πρό συνοδικῆς κρίσεώς τους τήν ἔνωσι μέ τοὺς ἐκτός Ἐκκλησίας αἵρετικούς ἢ τήν ἐπίσημη διακήρυξι κάποιας αἵρέσεως. Ἀντιθέτως, οἱ ἐνωτικές προσπάθειες μέ τοὺς αἵρετικούς, οἱ Θεολογικοὶ Διάλογοι μαζί τους ἢ ἡ ἀπλή ὑπαρξις Φιλενωτικῶν, Λατινοφρόνων καί γενικότερα κληρικῶν οἱ ὁποῖοι διακρίνονταν γιά τήν ἄγνοια ὡς πρός τίς σχέσεις τους μέ τοὺς ἑτεροδόξους, τήν ἀλλοίωσι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τους φρονήματος καί τήν ἀπώλεια τῆς Ὁρθοδόξου εὐαισθησίας, δέν ἀποτελοῦσε γιά τοὺς Πατέρας λόγο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί τους. Οἱ Πατέρες δηλαδή ἀγωνίσθηκαν μέν ἐναντίον τους μέ ὑποδειγματικό τρόπο, δέν ἴδρυσαν ὅμως δικές τους Ἐκκλησίες Γ.Ο.Χ., ὅπως οἱ σημερινοὶ Ζηλωταί.

3. Οἱ Γ.Ο.Χ. διαπράττουν πλῆθος παραποιήσεων στήν Ἐκκλησιαστική Ἱστορία καί τήν διδασκαλία τῶν ἁγίων Πατέρων προκειμένου νά ἀποδείξουν, ὅτι οἱ περισσότεροι Ἅγιοι ἀγωνίζονταν κατά τῶν αἵρετικῶν, ὅπως ἀκριβῶς καί αὐτοί. Οἱ Ἅγιοι δηλαδή διέκοπταν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί τους (δῆθεν) ἐπὶ δεκαετίες πρό τῆς συνοδικῆς κρίσεώς τους βάσει τοῦ λα΄ ἀποστολικοῦ κανόνος καί τοῦ ιε΄ κανόνος τῆς ΑΒ΄ Συνόδου. Τά περισσότερα ὅμως παραδείγματα πού οἱ Γ.Ο.Χ. συνηθίζουν νά ἀναφέρουν, εἶναι τελείως ἄσχετα. Συγκεκριμένα ἀφοροῦν περιπτώσεις Ἁγίων, οἱ ὁποῖοι δέν εἶχαν ἐκκλησιαστική κοινωνία εἴτε μέ καταδικασμένους καί ἐκτός Ἐκκλησίας αἵρετικούς εἴτε μέ ὅσους ἐνώθηκαν μέ ἐκτός Ἐκκλησίας αἵρετικούς, καί ὅχι περιπτώσεις διακοπῆς κοινωνίας πρό συνοδικῆς κρίσεως.

Ἀπό τά ἀνωτέρω συνάγονται τά ἐξῆς συμπεράσματα:

Ἐφόσον μέχρι σήμερα δέν ἔχει πραγματοποιηθῇ κάποια ἔνωσις μέ αἵρετικούς οὔτε κηρύσσεται ἐπίσημα κάποια αἵρεσις (Δυτικός Οἰκουμενισμός), ἀλλά συμβαίνουν μόνο ἐνωτικές προσπάθειες, παραβάσεις τῆς κανονικῆς τάξεως (λειτουργικός συγχρωτισμός) καί σποραδικές καί ἄνευ συνοδικῶν ἐγκρίσεων κακόδοξες διακηρύξεις μεμονωμένων, Ὁρθοδόξων θεολόγων, δέν ὑφίσταται κάποιος λόγος διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

Ἡ ἀπόσχις τῶν Γ.Ο.Χ. ἀπὸ αὐτὲς ἀπὸ τὸ 1924 λόγῳ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ ἡμερολογίου εἶναι πράξις παράνομη καὶ ἀντιπαραδοσιακὴ. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ οἱ Γ.Ο.Χ. δὲν ὁμοιάζουν μὲ κανένα ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας καὶ Ὁμολογητάς, ποὺ ἀγωνίσθηκαν κατὰ τῶν αἰρετικῶν, Λατινοφρόνων καὶ Ἐνωτικῶν. Ἀντιθέτως, ὁμοιάζουν μόνο μὲ τὰ ἄνευ λόγων πίστεως σχίσματα τοῦ η' καὶ τοῦ θ' αἰῶνος, τὰ ὁποῖα ὅμως, ὅπως ἀναφέραμε στὸ πρῶτο μέρος τῆς ἐργασίας μας (κεφ. Β', ε' - στ' καὶ κεφ. Γ', ιστ' - ιη'), ἔχουν κατακριθῇ ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας.

Θεωροῦμε ἐπίσης ὡς ἐσφαλμένη τὴν διακοπὴ ἀπὸ ὀρισμένους τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μὲ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καὶ ἰδίως τὴν προσχώρησίν τους στὶς ἀλληλοαναθεματισμένες Ἐκκλησίες τῶν Γ.Ο.Χ., οἱ ὁποῖες ὑφίστανται τελείως ἀντικανονικὰ ἀπὸ τὸ 1924. Ἄλλωστε καὶ οἱ Πατέρες, ὅταν παρουσιάσθηκε πραγματικὴ ἀνάγκη ἐφαρμογῆς τῆς διακοπῆς τῆς κοινωνίας (λόγῳ π.χ. τῆς ἐνώσεως μὲ τοὺς Λατίνους τὸ 1274), δὲν προσχώρησαν στὶς τότε ὑπάρχουσες παρεκκλησιαστικές, ζηλωτικὲς ὁμάδες (Ἀρσενιάτας) οὔτε ἵδρυσαν Ἐκκλησίες Γ.Ο.Χ. Ἀντιθέτως, συνέχισαν νὰ ἔχουν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τοὺς Ὁρθοδόξους τῶν ὑπολοίπων Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἀγωνίσθηκαν μέχρι θανάτου ὑπὲρ τῆς διασφάλισις τῶν Ὁρθοδόξων δογμάτων.

Ὁ κατατεμαχισμὸς μάλιστα τῶν Γ.Ο.Χ. μᾶς καθιστᾷ πάρα πολὺ ἐπιφυλακτικὸς στὴν ἐφαρμογὴ τῆς διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Μᾶς προτρέπει ἐπίσης νὰ ἐξαντλήσουμε κάθε ὅριο πατερικὰ τεκμηριωμένης καὶ νόμιμης, ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας, δεδομένου ὅτι καὶ οἱ ἀσυγκράτητοι Φιλενωτικοὶ ἐνδέχεται νὰ κατανοήσουν τὸ ἀσύμφορο καὶ ἀδύνατο τῶν ἐπιδιώξεών τους.

β'. Ἀλλοίωσις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος ὀρισμένων Ὁρθοδόξων κληρικῶν καὶ περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων - Λατίνων μετὰ τὸ σχίσμα τοῦ 1054

Κατὰ τὸ 1054 ἡ Ἐνδημοῦσα Σύνοδος τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μιχαὴλ Κηρουλαρίου ἀναθεμάτισε τοὺς Λατίνους¹⁸¹ καὶ «ἀπέτεμε τοὺτους τῆς ἐκκλησίας»¹⁸² ἐξ αἰτίας τῆς ἐμμονῆς τους στὴν προσθήκη

¹⁸¹ Ἰω. Καρμίρη, *Τὰ δογματικὰ καὶ συμβολικὰ μνημεῖα...*, τόμος α', σελ. 347.

¹⁸² Ἀγίου Ἰωσήφ Κωνσταντινουπόλεως, παρὰ Laurent V. - Darrouzes J., *Dossier Grec de l' union de Lyon*, σελ. 269.

τοῦ filioque στό Σύμβολο τῆς πίστεως καί στήν πλάνη τοῦ παπικοῦ πρωτείου. Στήν συνέχεια, ὅπως ἀναφέρει ὁ διαπρεπής κανονολόγος Ματθαῖος Βλάσταρνης (ιδ' αἰών), οἱ ὑπόλοιποι Ὁρθόδοξοι πατριάρχαι «τά πραχθέντα δ' ὅμως (τῆς Ἐνδημούσης Συνόδου) καί προσεπλήνεσαν καί ἐπεψηφίσαντο, καί τῆς σφῶν αὐτῶν κοινωνίας καί αὐτόν τόν πάπαν ἀπώσαντο, ὡς αὐτά δήπου μαρτυρεῖ τά πράγματα, μηδεμιᾶς τῶν τεσσάρων Ἐκκλησιῶν εἰς κοινωνίαν εἰς ἔτι καί νῦν τόν πάπαν προσιεμένης, τό νόθον καί ἐξάγιστον τῶν λατινικῶν μυσσαττόμεναι δογμάτων»¹⁸³.

Παρά τόν ἀναθεματισμό καί τήν ἀποκοπή τῶν Λατίνων ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας καί τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία τό 1054, ὀρισμένοι Ὁρθόδοξοι κατά τοὺς ἐπομένους αἰῶνες παραβίαζαν τήν κανονική τάξι καί κοινωνοῦσαν ἐκκλησιαστικά μαζί τους μέ διαφόρους τρόπους. Ἄλλοι πάλι ἐπεδείκνυν ὑπέρμετρον μετριοπάθεια καί χαλαρότητα καί ἐξέφραζαν ἀπαράδεκτες καί πάρα πολύ συγκαταβατικές ἀπόψεις γιά τοὺς Λατίνους καί τίς σχέσεις τους μέ τοὺς Ὁρθοδόξους.

Πράγματι, ἀπό τίς ἐρωτήσεις τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δυρραχίου Κωνσταντίνου πρὸς τόν ἐπίσκοπο Κίτρου Ἰωάννη μαθαίνουμε, ὅτι κατά τό τέλος τοῦ ιβ' αἰῶνος συνέβαιναν τά ἑξῆς: Ὁρθόδοξοι ἀρχιερεῖς τῆς ἐπαρχίας χειροτονοῦσαν «ἄζυμίτας ἱερεῖς» καί ἐπιπλέον «θάπτονται ὀρθόδοξοι Ῥωμαῖοι ἐν Λατινικαῖς Ἐκκλησίαις ψαλλόμενοι παρά τε Ῥωμαίων καί Λατίνων ἐν ταυτῷ· καί Λατῖνοι δέ ἀποθνήσκοντες, ὡσαύτως ψάλλονται ὁμοῦ παρά Ῥωμαίων καί Λατίνων ἀδιακρίτως»¹⁸⁴. Τήν τελευταία πρᾶξι ἐπαινοῦσε μάλιστα ὁ Ἰωάννης λέγοντας, ὅτι «οὐκ ἀπαῖδον τοίνυν, οὐδέ τῇ εὐσεβείᾳ ὅπως οὖν λυμαινόμενον, τό θάπτεσθαι Λατίνους ἐν Ῥωμαϊκοῖς ναοῖς, καί ψάλλεσθαι ὁμοθυμαδόν παρά τε Ῥωμαίων καί Λατίνων ἱερουργῶν νεκριμαῖα Λατίνων καί Ῥωμαίων»¹⁸⁵.

Ἀπαράδεκτες ὡς πρὸς τήν Ὁρθόδοξο ἐκκλησιολογία ἦταν ἐπίσης καί οἱ ἀπόψεις τοῦ ἀρχιεπισκόπου Βουλγαρίας Δημητρίου Χωματιανοῦ σχετικά μέ τοὺς Λατίνους καί τίς σχέσεις τους μέ τοὺς Ὁρθοδόξους.

¹⁸³ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Τόμος Καταλλαγῆς*, σελ. 449.

¹⁸⁴ Γ. Α. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καί ἱερῶν κανόνων*, τόμος ε', σελ. 403-404.

¹⁸⁵ Ἐνθ' ἄνωτ.

«*Ἡ στάσις τοῦ Δημητρίου ἔναντι τῶν Λατίνων ὑπῆρξε ἐπιεικῆς καί ἀνεκτικῇ*»¹⁸⁶. Πράγματι, σέ ἐρώτησι κατά τήν ἴδια περίπου περίοδο (ιβ' αἰών) τοῦ ἀρχιεπισκόπου Δυρραχίου Κωνσταντίνου σχετικά μέ τό «*πῶς λογίζονται τά παρά τῶν Λατίνων ἱερουργούμενα ἄζυμα*» (δηλαδή ἡ Θεία Εὐχαριστία τους), ὁ Δημήτριος ἀπάντησε τά ἑξῆς: Ἐφόσον ἔχει προηγηθῇ «*ἡ τοῦ Δεσποτικοῦ ὀνόματος ἐπίκλησις ἐπισφραγίζουσα ταῦτα... ἡμεῖς οὕτω τά παρ' ἐκείνων (ἱερουργούμενα ἄζυμα), ἅγια λογίζομεθα· καί οὐ σφαλλόμεθα*»¹⁸⁷.

Ὁ Δημήτριος δέν ἐκφραζόταν ἀνορθόδοξα μόνο γιά τό «*κῦρος τῆς ὑπό τῶν ἑτεροδόξων τελεσθείσης θ. Εὐχαριστίας*»¹⁸⁸, ἀλλά ἀκόμη καί γιά τήν ἱερωσύνη καί τίς χειροτονίες τους. Συγκεκριμένα ὑποστήριζε ὅτι «*καί αἵρετικῶν γάρ χειροτονίαι τοῖς ὀρθοδόξοις δεκταί εἰσί, κατά τήν τῶν Πατέρων παράδοσιν, ὀρθοδόξων ἢ ὄντων, ἢ γινομένων τῶν ὑπ' αὐτῶν χειροτονουμένων*»¹⁸⁹.

Ὁ Δημήτριος δηλαδή δέν ἀποδεχόταν μόνο τήν οἰκονομία τῶν ἀγίων Πατέρων, σύμφωνα μέ τήν ὁποία οἱ Πατέρες σέ ὀρισμένες περιπτώσεις δέχονταν κατά συγκατάβασιν (δηλαδή δέν ἐπαναλάμβαναν) τήν χειροτονία προσερχομένου στήν Ὁρθοδοξία κληρικοῦ, ὁ ὁποῖος εἶχε χειροτονηθῇ ἀπό τοῦς αἵρετικούς. Ἀντιθέτως, διά τῶν τριῶν πρώτων λέξεων τῆς φράσεως «*ὀρθοδόξων ἢ ὄντων, ἢ γινομένων τῶν ὑπ' αὐτῶν χειροτονουμένων*» γίνεται φανερό, ὅτι ὁ Δημήτριος ἀποδεχόταν «*ὡς ἐγκύρους τὰς χειροτονίας Ὁρθοδόξων, αἱ ὁποῖαι τυχόν ἐγένοντο ὑπό ἑτεροδόξων ἐπισκόπων*». Ἀποδεχόταν δηλαδή «*τήν Ἱερωσύνην τῶν αἵρετικῶν ὡς ἔγκυρον τόσον ἀπολύτως καί καθ' ἑαυτήν, ὅσον καί ἐν περιπτώσει ἐπιστροφῆς αὐτῶν εἰς τήν Ὁρθοδοξίαν, ἥτοι δέχεται τήν πλήρη μετά τῶν ἑτεροδόξων ἐν τῇ Ἱερωσύνῃ μυστηριακὴν ἐπικοινωνίαν*»¹⁹⁰.

Ὁ Δημήτριος ὑποστήριζε ἐπίσης, ὅτι ἡ ἄποψις νά μή παρέχεται ἡ Θεία Εὐχαριστία στοὺς Λατίνους, δέν γινόταν ἀποδεκτὴ ἀπὸ ἀρκετοὺς Ὁρθοδόξους τῆς ἐποχῆς του, ὡς «*πολύ ἐχούση τό ἀπηνές (σκληρό) τε*

¹⁸⁶ ΘΗΕ., τόμος 4, στήλη 1065.

¹⁸⁷ Γ. Α. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 433.

¹⁸⁸ Γ. Κοτσώνη, *Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων*, § 15, σελ. 83.

¹⁸⁹ Γ. Α. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 433-434.

¹⁹⁰ Γ. Κοτσώνη, ἐνθ' ἄνωτ. § 24, σελ. 202.

καί ἰταμόν (ἀπερίσκεπτο)». Ἀντιθέτως, ὀρισμένοι Ὁρθόδοξοι ἦταν πρόθυμοι νά μεταδώσουν τήν Θεία Εὐχαριστία στούς Λατίνους μέ τό αἰτιολογικό, ὅτι οἱ Λατῖνοι δέν εἶχαν (δῆθεν) ἕως τότε (τέλη ιβ' αἰῶνος) ἀποκηρυχθῇ ἀπό Οἰκουμενική Σύνοδο καί συνεπῶς δέν βρίσκονταν ἐκτός Ἐκκλησίας: «*Φασίν, οὐ διεγνώσθησαν ταῦτα συνοδικῶς· καί οὐδ' αὐτοί (οἱ Λατῖνοι), ὡς αἰρεσιῶται, ἀπόβλητοι δημοσία γεγόνασιν· ἀλλά καί συνεσθίουσιν ἡμῖν, καί συνεύχονται*»¹⁹¹.

Τήν ὑπαρξί τοῦ ἀνωτέρω ἐσφαλμένου φρονήματος σέ ὀρισμένους Ὁρθοδόξους κατὰ τόν ιβ' αἰῶνα ἐπιβεβαιώνει καί ὁ πατριάρχης Ἀντιοχείας καί ἐπιφανής κανονολόγος Θεόδωρος Βαλσαμών. Πράγματι, ὁ ἱερός Βαλσαμών ἀναφέρει ὅτι στήν ἐποχή του ὀρισμένοι ὑποστήριζαν, πῶς οἱ Ὁρθόδοξοι δέν ἔπραξαν «*καλῶς*»¹⁹², πού ἀποσχίσθηκαν ἀπό τοὺς Λατίνους πρό τῆς καταδίκης τους ἀπό Οἰκουμενική Σύνοδο.

Ὁ Δημήτριος εἶχε ἐπίσης θετική ἄποψι γιά τόν λειτουργικό συγχρωτισμό μεταξύ Ὁρθοδόξων καί Λατίνων. Συγκεκριμένα ἰσχυρίζοταν, ὅτι πρέπει νά παρέχουμε ἀντίδωρο στούς Λατίνους, ὅταν αὐτοί «*εἰς τήν Ἁγίαν καί Καθολικὴν Ἐκκλησίαν ἐν τῇ Λειτουργίᾳ παραγίνονται*». Ὁ Δημήτριος ὑποστήριζε ἀκόμη ὅτι, ὅταν κάποιος Ὁρθόδοξος ἐπίσκοπος προσκληθῇ ἀπό τοὺς Λατίνους «*εἰς τὰς Ἐκκλησίας αὐτῶν... ἀνενδοιάστως ἀφίξεται*»¹⁹³. Ἀπό τὰ ἀνωτέρω συνάγεται «*ὅτι καί Ὁρθόδοξοι Ἀρχιερεῖς προσεκαλοῦντο νά παρευρεθοῦν εἰς ναοὺς τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας καί μέλη αὐτῆς ἐσύχναζον εἰς ναοὺς Ὁρθοδόξους*»¹⁹⁴.

Δυστυχῶς ὁ λειτουργικός συγχρωτισμός Ὁρθοδόξων - ἑτεροδόξων σέ ὀρισμένες περιοχές ἦταν σύνηθες φαινόμενο ἐκείνη τήν ἐποχή. Σέ κείμενο τῆς πατριαρχικῆς Συνόδου τοῦ «*Ἀγιωτάτου Πατριάρχου (Γεωργίου Β΄) τοῦ ξυφιλίνου*» (1191-1199) ἀναφέρεται, ὅτι σέ μερικές περιοχές «*τῶν λατίνων ἐνίοις ὁρῶμεν ἐπὶ τοὺς θείους εἰσιόντας ναοὺς, σὺν ἡμῖν τε ἱσταμένους εὐχομένοισι ἔσθ' ὅτε καί ψάλλουσιν, ἧ καί τήν ἱεράν τελοῦσι μυσταγωγίαν*»¹⁹⁵.

¹⁹¹ Γ. Α. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 435.

¹⁹² Ἑρμηνεία εἰς τόν ιε' τῆς ΑΒ' Συνόδου, Ρ.Γ.137, 1069Α.

¹⁹³ Γ. Α. Ράλλη - Μ. Ποτλῆ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 434.

¹⁹⁴ Ἱ. Κοτσώνη, Ἡ ἀπό κανονικῆς ἀπόψεως ἀξία τῆς μυστηριακῆς ἐπικοινωνίας Ἀνατολικῶν καί Δυτικῶν ἐπὶ Λατινοκρατίας καί Ἑνετοκρατίας, σελ. 4.

¹⁹⁵ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, Τόμος Καταλλαγῆς, σελ. 454.

Παρόμοιες καταστάσεις αποκαλύπτουν κατά τό τέλος τοῦ ιβ' αἰῶνος καί οἱ ἐρωτήσεις τοῦ Ἀλεξανδρείας Μάρκου πρὸς τόν ἱερό Θεόδωρο Βαλσαμῶνα: «*Ἀκινδύνως ἱεουργήσῃ τις ἢ συνεύξεται μετὰ αἵρετικῶν, Ἰακωβιτῶν δηλαδή καὶ Νεστοριανῶν, εἰς ἐκκλησίαν αὐτῶν, εἴτε μὴν καὶ ἡμετέραν· ἢ κοινῇ μετ' αὐτῶν μετάσχη τραπέζης· ἢ ποιήσῃ ἀνάδοχον ἐκ τοῦ ἁγίου βαπτίσματος· ἢ κατοικομένην ποιήσῃ μνημόσυνα· ἢ μεταδώσῃ τῶν θείων ἁγιασμάτων αὐτοῖς; Ἡ στενοχωρία γάρ τοῦ τόπου πολλά τοιαῦτα ποιεῖ*»¹⁹⁶. «*Ὁρθόδοξοι γυναῖκες*» ἐπίσης «*συνάπτονται τάχα γαμικῶς μετὰ Σαρακηνῶν ἢ καὶ αἵρεσιωτῶν*»¹⁹⁷.

Κατὰ τόν ιβ' αἰῶνα λοιπόν συνέβαιναν ἀρκετές μεμονωμένες περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων - ἑτεροδόξων. Συγκεκριμένα ἀναφερθήκαμε στίς χειροτονίες Ὁρθοδόξων κληρικῶν ἀπὸ Λατίνους ἐπισκόπους καί τό ἀντίστροφο, στίς μεταδόσεις τῆς Θείας Εὐχαριστίας στοὺς Λατίνους, καθὼς ἐπίσης καί στίς συνιεργίες καί συμπροσευχές Ὁρθοδόξων - ἑτεροδόξων κατὰ τὴν τέλεσι τῆς κηδείας, τοῦ μνημοσύνου, τοῦ βαπτίσματος ἢ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν. Ἀναφερθήκαμε ἐπίσης στίς ἀπόψεις ὀρισμένων Ὁρθοδόξων ἐπισκόπων, οἱ ὅποιοι θεωροῦσαν ἔγκυρη τόσο τὴν Θεία Εὐχαριστία ὅσο καί τὴν χειροτονία (ἱερωσύνη) τῶν Λατίνων καί συνιστοῦσαν τόν λειτουργικὸ συγχρωτισμὸ καί τὴν μυστηριακὴ διακοινωνία μαζί τους.

Παρά τίς μεμονωμένες περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τοὺς ἑτεροδόξους καί τὴν διακήρυξι τῶν ἀνωτέρω ἀπαραδέκτων φρονημάτων ἀπὸ Ὁρθοδόξους ἀρχιερεῖς καμμία διακοπή ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας δέν συνέβη ἀπὸ τοὺς ἁγίους Πατέρας κατὰ τόν ιβ' αἰῶνα.

γ' . Οἱ ἐνωτικὲς προσπάθειες μέ τοὺς Λατίνους μετὰ τό σχίσμα τοῦ 1054

Ἐπειτα ἀπὸ τό ὀριστικὸ σχίσμα Ὁρθοδόξων - Λατίνων (1054) ὑπῆρχε πάντοτε ὁ πόθος γιὰ τὴν ἐπανένωσι τῶν δύο πλευρῶν. Πράγματι, κατὰ καιροὺς ἀντηλλάγησαν πολλές ἐπιστολές καί πραγματοποιήθηκαν ἀρκετοὶ Θεολογικοὶ Διάλογοι (1098, 1113, 1136, 1154, 1169, 1175, 1206, 1214, 1232, 1234, 1250, 1253, 1254, 1272, 1333,

¹⁹⁶ Ἐρωτήσεις κανονικάί..., ἐρώτησις ιδ', P.G 138, 965C.

¹⁹⁷ Ἐνθ' ἀνωτ. ἐρώτησις λγ', P.G 138, 985C.

1339, 1366, 1422, 1438). Κατά τήν περίοδο ἐκείνη, δηλαδή κατά τούς πρώτους αἰῶνες τῆς β΄ χιλιετίας, συναντῶνται διαρκῶς καί οἱ Λατινόφρονες ἢ Ἐνωτικοί, οἱ ὁποῖοι, κατά τόν ζηλωτή θεολόγο π. Θεοδώρητο, ἀγωνίζονταν «πάσῃ θυσίᾳ»¹⁹⁸ νά ἐπιτύχουν τήν ἔνωσι μέ τούς Λατίνους.

Κατά τήν διάρκεια τῶν Θεολογικῶν Διαλόγων ὁρισμένοι Ὁρθόδοξοι ἦταν σέ γενικές γραμμές μετριοπαθεῖς, ἄλλοι ἔκαναν διάφορες ὑποχωρήσεις πρὸς τούς Λατίνους, ἐνῶ ἄλλοι ὑποστήριζαν ἀκόμη καί τίς λατινικές ἀπόψεις. Στόν Διάλογο μεταξύ τοῦ παπικοῦ Ἀνσέλμου καί τοῦ Νικομηδείας Νικήτα τό 1136 ὁ τελευταῖος «περί τῶν ἀζύμων ἐξεφράσθη μετά τινος μετριότητος εἰπών, ὅτι τό ἐπ' αὐτῷ δέν σκανδαλίζεται ἂν ἡ εὐχαριστία τελῇται δι' ἐνζύμου ἢ ἀζύμου ἄρτου»¹⁹⁹. Ὁ ἴδιος Νικήτας θεωροῦσε «ὀρθότερη τῇ "δι' Υἱοῦ" διδασκαλία»²⁰⁰ στό θεολογικό πρόβλημα τοῦ filioque.

Σύγχρονος τοῦ ἀνωτέρω Νικήτα ἦταν καί ὁ Μαρωνείας Νικήτας, ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης. Ὁ Νικήτας κατά τούς Θεολογικούς Διαλόγους του μέ τούς Λατίνους «ἐδείχθη συμβιβαστικός»²⁰¹, ὑποστηρίζας τήν πολιτικήν τοῦ αὐτοκράτορος (Μανουήλ Α΄ τοῦ Κομνηνοῦ) καί ἄκρως μετριοπαθής»²⁰². Συγκεκριμένα πρότεινε τόν ἐξῆς συμβιβασμό: «Ἡ μέν Ἐκκλησία νά ἀναγνωρίσῃ ὡς ὀρθήν τήν λατινικήν κακοδοξίαν, οἱ δέ Λατῖνοι νά ἀφαιρέσουν τήν προσθήκην τοῦ *Filioque* ἐκ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως»²⁰³. Στά συγγράμματα τοῦ Νικήτα στηρίχθηκαν ἀργότερα οἱ Λατινόφρονες Ἰωάννης Βέκκος²⁰⁴ καί Κωνσταντῖνος Μελλιτηνιώτης. Κατά τόν Θεσσαλονίκης Νεῖλο Καβάσιλα, ὁ Νικήτας ἦταν «τῇ δόξῃ τῇ περί τοῦ Πνεύματος Λατίνοις μέν καί σφόδρα οἰκεῖος, ἡμῖν δέ πολέμιος»²⁰⁵.

¹⁹⁸ Μοναχισμός καί αἵρεσις, σελ. 98.

¹⁹⁹ Φ. Βαφείδου, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία, τόμος β΄, § 146, 2, σελ. 204.

²⁰⁰ Β. Φειδᾶ, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία, τόμος β΄, σελ. 578.

²⁰¹ Νικήτα Μαρωνείας, *Περί τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος*, Προοίμιον, P.G.139, 172CD.

²⁰² Θ.Η.Ε., τόμος 9, στήλη 471.

²⁰³ P.G.141, Εἰσαγωγή, σελ. θ΄.

²⁰⁴ Γ. Παχυμέρη, *Μιχαήλ Παλαιολόγος*, βιβλίον στ΄, κεφ. κγ΄, P.G.143, 938A.

²⁰⁵ Ἄνδρ. Δημητρακοπούλου, Ὁρθόδοξος Ἑλλάς, σελ. 37.

Κατά τόν επόμενο αιώνα (1232) σέ Θεολογικό Διάλογο μέ τούς Λατίνους ό περίφημος θεολόγος Νικηφόρος Βλεμμύδης «*ἀκολουθῶν τόν Νικήτα Μαρωνείας ἐπρότεινε μίαν νέαν συμβιβαστικήν φράσιν διά τήν ἐκπόρευσιν τοῦ ἁγ. Πνεύματος “ἐκ τοῦ Πατρός δι’ Υἱοῦ”*»²⁰⁶. Παρά τήν συμβιβαστική του τακτική, ό Βλεμμύδης θεωρεῖται ἀκραιφνῶς Ὁρθόδοξος ἀπό πολλούς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας²⁰⁷.

Κατά τό 1253 ό αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Βατάτζης ἀπέστειλε στήν Ρώμη τούς μπτροπολίτας Κυζίκου Γεώργιο καί Σάρδεων Ἀνδρόνικο γιά νά συζητήσουν μέ τόν πάπα περὶ τῆς ἐνώσεως Ὁρθοδόξων - Λατίνων. Ἡ βυζαντινὴ ἀντιπροσωπεΐα ἀναγνώρισε δυστυχῶς «*τό παπικὸ πρωτεῖο, τό μνημόσυνον τοῦ πάπα καί τό ἐκκλητον*»²⁰⁸. Τίς πολὺ σοβαρές αὐτές ὑποχωρήσεις ἀποδοκίμασε τελικά ό νέος αὐτοκράτωρ Θεόδωρος Β΄ ό Λάσκαρις.

Κατά τήν ἴδια ἐποχὴ ό ἱερός Γερμανός Κωνσταντινουπόλεως ό νέος καί ἡ Σύνοδος του ἐπέτρεψαν κατ’ οἰκονομία στοὺς Κυπρίους ἐπισκόπους νά ἀποδεχθοῦν τίς δι’ «*αἰσχροκέρδειαν*»²⁰⁹ ἀπαιτήσεις τῶν Λατίνων, πού εἶχαν καταλάβει τήν νῆσο. Συγκεκριμένα «*νά διορίζονται οἱ διάδοχοι αὐτῶν (τῶν Κυπρίων ἐπισκόπων) ὑπὸ τοῦ λατίνου ἀρχιεπισκόπου, ἔχοντος καί τό δικαίωμα νά ἐπιδικάζη (ἐκκλητον) καί πᾶσαν ἐφεσιβαλλομένην αὐτῷ ὑπὸ ἐνός τῶν διαδίκων ἐπισκοπικήν ἀπόφασιν*»²¹⁰.

Παρά τήν ὑπαρξὶ τῶν Ἐνωτικῶν, τούς πολλούς Θεολογικούς Διαλόγους καί τίς διάφορες, συμβιβαστικὲς ἐνέργειες καί ἀπόψεις ὀρισμένων Ὁρθοδόξων καμμία διακοπὴ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας δέν συνέβη οὔτε ἕως τὰ μέσα τοῦ ιγ΄ αἰῶνος ἀπὸ τούς ἁγίους Πατέρας.

²⁰⁶ Ἰω. Ἀναστασίου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος β΄, σελ. 17.

²⁰⁷ Ἀ. Δ. Κυριακοῦ, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος β΄, § 172α, σελ. 114.

²⁰⁸ Β. Φειδᾶ, *ἐνθ’ ἄνωτ.* σελ. 588.

²⁰⁹ Γερμανοῦ Κωνσταντινουπόλεως, *Ἐπιστολὴ σταλεῖσα ἐν τῇ νήσῳ Κύπρῳ...*, κεφ. ιζ΄, P.G.140, 613B.

²¹⁰ Κ. Ν. Σάθα, *Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη*, τόμος β΄, σελ. πε΄.

**δ' . Τό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. γιά τήν διακοπή τῆς
ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τῶν Ἀγιορειτῶν Ὁσιομαρτύρων
μέ τοὺς Λατινόφρονas λόγω τῆς ἐνώσεως τῆς Λυών τό 1274**

Ἡ ὕπαρξις καί ἡ δρᾶσις τῶν Ἐνωτικῶν καί Λατινοφρόνων (σημερινῶν “*Οἰκουμενιστῶν*”) ἐπιβεβαιώνεται καί κατά τήν περίοδο πρό τῆς ἐνώσεως μέ τοὺς ἀμετανοήτους Λατίνους στήν Λυών τό 1274. Οἱ Γ.Ο.Χ. ἐκμεταλλεύονται τήν συμβιβαστική αὐτή ἔνωσι προβάλλοντας ἰδιαίτερα τήν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πολλῶν Ὁρθοδόξων καί κυρίως τῶν Ἀγιορειτῶν Ὁσιομαρτύρων, μέ ὅσους τήν ἀποδέχθηκαν²¹¹. Κατακρίνουν μάλιστα τοὺς σημερινούς Ἀγιορεῖτας, ἐπειδή δέν μιμοῦνται (δῆθεν) τό παράδειγμα τῶν Ὁσιομαρτύρων καί δέν διακόπτουν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς σημερινούς Ἐνωτικούς, Λατινόφρονas καί “*Οἰκουμενιστάς*”²¹².

Δυστυχῶς γιά τοὺς Γ.Ο.Χ. τό παράδειγμα τῶν ἁγίων Πατέρων καί ἡ Ἐκκλησιαστική Ἱστορία δικαιώνουν πλήρως τήν στάσι μας καταδικάζοντας ταυτόχρονα τήν δική τους ἀπόσχισι καί διασπαστική τακτική. Καί τοῦτο διότι τόσο οἱ Ἀγιορεῖται Ὁσιομάρτυρες ὅσο καί οἱ ὑπόλοιποι Πατέρες καί Ὁμολογηταί ἐκείνης τῆς ἐποχῆς (Ἰωσήφ Κωνσταντινουπόλεως, Ἰώβ Ἰασίτης, Ἀθανάσιος Κωνσταντινουπόλεως, Μελέτιος Γαλησιώτης) διέκοψαν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς Λατινόφρονas, μόνο ὅταν ἀποφασίσθηκε ἡ ἔνωσις μέ τοὺς Λατίνους καί ὀχι νωρίτερα²¹³. Ἀντιθέτως, ἕως τότε (1274) κοινωνοῦσαν πλήρως μαζί τους ἐπί δεκαετίες, παρά τό ὅτι φυσικά ἐναντιώνονταν στήν τακτική καί τήν θεολογία τους, καί προσπαθοῦσαν νά τοὺς ὀδηγήσουν σέ μετάνοια.

Αὐτό ἀκριβῶς πράττουν καί οἱ σύγχρονοι Ἀγιορεῖται, οἱ ὁποῖοι ἔχουν δηλώσει, ὅτι «*εἰς περίπτωσιν ὅμως, καθ' ἣν -ὃ μὴ γένοιτο- ἡ ἔνωσις (μέ τοὺς Ἀντιχαλκηδονίους ἢ τοὺς Παπικούς) θά συντελεσθῇ παρά τήν μόνην Ἀλήθειαν... τό Ἅγιον Ὅρος δέν θά ἀποδεχθῇ τοιαύτην ψευδῇ ἔνωσιν*»²¹⁴.

²¹¹ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικό Ἅγιοι Κολλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 6.

²¹² Θεοδωρίτου ἱερομονάχου, *Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεῦχος 194, σελ. 28.

²¹³ Καλλίστου Βλαστοῦ, *Περί τοῦ Σχίσματος τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας...*, σελ. 93-97.

²¹⁴ *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Ὁρθόδοξοι*., σελ. 53.

Κατά συνέπεια, όπως μάς διδάσκει τό παράδειγμα τῶν ἀνωτέρω ἀγίων Πατέρων, ἡ ἀπλή ὕπαρξις καί δρᾶσις τῶν Λατινοφρόνων δέν ἀποτελεῖ ἐπαρκῆ λόγο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μαζί τους, ἀλλά μόνο ἡ ἔνωσίς τους μέ τούς ἐκτός Ἐκκλησίας αἰρετικούς. Εἶναι χαρακτηριστικοί οἱ λόγοι τῶν Ἀγιορειτῶν Ὁσιομαρτύρων πρὸς τόν αὐτοκράτορα Μιχαήλ Παλαιολόγο ὀλίγον πρὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Λυών: «Καί πῶς θά τά ἀνεχθῇ αὐτά ἡ ψυχὴ τοῦ Ὁρθοδόξου καί δέν θά ἀπομακρυνθῇ ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνία αὐτῶν ποὺ μνημόνευσαν τόν πάπα»²¹⁵, δηλαδή ἐνώθηκαν μαζί του.

Γιὰ τόν λόγο αὐτό μάλιστα οἱ Γ.Ο.Χ. ὀρισμένες φορές, ὅταν ἀναφέρονται στὴν ὁμολογιακὴ δρᾶσι τῶν Ἀγιορειτῶν Ὁσιομαρτύρων, ἀποσιωποῦν τελείως τό γεγονός τῆς ἐνώσεως μέ τούς Λατίνους (προφανῶς ἐπειδὴ ἀποτελεῖ καταδίκη τῆς δικῆς τους ἁκαίρης ἀποσχίσεως) καί ὁμιλοῦν ἀπλά γιὰ διακοπὴ τῆς κοινωνίας μέ τούς Λατινόφρονas πρὸ συνοδικῆς διαγνώσεως²¹⁶.

Ἄλλοτε πάλι ὀρισμένοι Γ.Ο.Χ. -καί μάλιστα Ἀγιορεῖται- διαστρέφουν τούς λόγους τῶν Ὁσιομαρτύρων καί ἰσχυρίζονται, ὅτι ἀπείλυσαν τόν αὐτοκράτορα, ὅτι «πάραυτα ἤθελον χωρισθῇ», ἀπὸ ὅσους θά ἐνώνονταν μέ τούς Λατίνους «ἐπικαλούμενοι τὴν διάταξιν τῆς παραγράφου 2 τοῦ ΙΕ' κανόνος τῆς Α' καί Β' λεγομένης, Συνόδου»²¹⁷. Τό πράττουν αὐτό ἐπειδὴ, ὅπως προαναφέραμε, προσπαθοῦν νά ἀποδείξουν, ὅτι οἱ περισσότεροι Ἅγιοι ἀγωνίζονταν κατὰ τῶν αἰρετικῶν, ὅπως καί αὐτοί· διέκοπταν δηλαδή τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνία μαζί τους (δῆθεν) ἐπὶ δεκαετίες πρὸ τῆς συνοδικῆς κρίσεώς τους βάσει τοῦ λα' ἀποστολικοῦ κανόνος καί τοῦ ιε' κανόνος τῆς ΑΒ' Συνόδου.

Οἱ Ἀγιορεῖται ὅμως δέν λέγουν κάτι τέτοιο. Δέν ἐπικαλοῦνται τόν ιε' κανόνα γιὰ νά ἀπειλήσουν αὐτούς ποὺ ἤθελαν νά ἐνωθοῦν μέ τούς Λατίνους, ἀλλά γιὰ νά δικαιολογήσουν, ὅτι «δικαίως καί κανονικῶς ἐξεκόπημεν»²¹⁸ ἀπὸ τούς κακοδόξους Λατίνους «πρὸ τοῦ καταδικασθῆναι»²¹⁹ αὐτούς ἀπὸ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

²¹⁵ Laurent V. - Darrouzes J., *Dossier Grec de l' union de Lyon*, σελ. 399.

²¹⁶ Νικολάου Δημαρᾶ, ἔνθ' ἄνωτ.

²¹⁷ *Περὶ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καί μνημοσύνου καί τοῦ σχετικοῦ αὐτοῖς ΙΕ' ἱεροῦ κανόνος τῆς Α' καί Β' ἁγίας συνόδου*, σελ. 32.

²¹⁸ Laurent V. - Darrouzes J., ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 395.

²¹⁹ Θεοδώρου Βαλσαμῶνος, *ἐρμηνεία εἰς τόν ιε' τῆς ΑΒ' Συνόδου*, P.G.137, 1069AB.

Ἄλλωστε, ὁ ἐν λόγῳ κανὼν εἶναι τελείως ἄσχετος μέ τήν συγκεκριμένη περίπτωση, καθὼς ὁμιλεῖ γιά διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πρό συνοδικῆς κρίσεως μέ ὅσους κηρύττουν κάποια αἵρεσι καί ὄχι μέ ὅσους ἐνώνονται μέ αἰρετικούς. Σχετικοί μέ τήν περίπτωση τῆς ἐνώσεως εἶναι οἱ κανόνες α΄ καί β΄ τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου, οἱ ὅποιοι διδάσκουν ὅτι, ὅποιος ἐνώθηκε μέ καταδικασμένους καί ἐκτός Ἐκκλησίας εὐρισκομένους αἰρετικούς ἐκπίπτει ἄμεσα τῆς κοινωνίας καί τῆς ἱερωσύνης²²⁰, καί συγκεκριμένα θεωρεῖται «πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντεῦθεν ἤδη ὑπό τῆς Συνόδου ἐκβεβλημένος, καί ἀνερέργητος ὑπάρχων»²²¹.

Στήν συνέχεια θά ἀναφερθοῦμε συνοπτικά στήν ὑπαρξί τῶν Λατινοφρόνων κατ' ἐκείνη τήν ἐποχή, ἡ ὁποία ὅμως δέν ὥθησε τοὺς ἁγίους Πατέρας σέ διακοπή τῆς κοινωνίας μαζί τους.

ε΄. Ὁ λατινόφων ἐπίσκοπος Κοτρώνης Νικόλαος

Εἶδαμε ἀνωτέρω τήν ἀνορθόδοξο, συμβιβαστική τακτική τῶν ἐπισκόπων Κυζίκου καί Σάρδεων εἴκοσι ἔτη πρό τῆς Συνόδου τῆς Λυών. Οἱ δύο αὐτοί ἐπίσκοποι δέν ἦταν φυσικά οἱ μοναδικοί Λατινόφρονες τῆς ἐποχῆς τους. Πράγματι, ὑπῆρχαν καί τότε ἐπίσκοποι, οἱ ὅποιοι ὑποστήριζαν -ὅπως ἀκριβῶς καί οἱ σημερινοί Φιλενωτικοί- ὅτι οἱ δογματικές μας διαφορές μέ τοὺς Λατίνους εἶναι ὀλίγες καί ἐπουσιώδεις ἢ ἀκόμη καί ἀνύπαρκτες. Στήν πραγματικότητα δηλαδή δέν πρόκειται κἄν περί διαφορῶν, ἀλλά περί παρεξηγήσεων πού ὀφείλονται στό διαφορετικό, θεολογικό λεξιλόγιο, περί ποικιλίας θεολογικῶν ἐκφράσεων²²² καί περί νομίμων προσεγγίσεων στό ἓνα καί μοναδικό, ἀπύθμενο μυστήριο τῆς θείας Ἀποκαλύψεως²²³.

Τό γεγονός αὐτό τό γνώριζε πολύ καλά ὁ αὐτοκράτωρ Μιχαήλ Παλαιολόγος (1259-1282), ὁ ὅποιος ἀγωνίσθηκε μέ πείσμα γιά τήν ἔνωσι Ὁρθοδόξων - Λατίνων. Σέ ἐπιστολή πού ἀπέστειλε μέ εἰδική πρεσβεία στὸν πάπα Οὐρβανό τό 1263 ὁ Μιχαήλ «γνωρίζοντας τίς

²²⁰ Κανὼν β΄, P.G.137, 353A.

²²¹ Κανὼν α΄, P.G.137, 349B.

²²² Περιοδικό Ἐπίσκεψις, τεύχος 260, σελ. 14.

²²³ Ἐνθ' ἀνωτ. τεύχος 517, σελ. 10.

θεολογικές τάσεις όρισμένων “φιλολατίνων όρθοδόξων”, δεχόταν τήν πλήρη συμφωνία τών δύο έκκλησιών. Οί διαφορές, ίσχυριζόταν, πού χωρίζουν τίς δύο πλευρές, εΐναι φαινομενικές. Αποδίδονται δέ στήν άσυνεννοησία καί στά ποικίλα γλωσσικά καί μεταφραστικά έμπόδια, τά όποια ύπαισέρχονταν κάθε φορά πού Έλληνες καί Λατΐνοι χρειάζονταν νά διαλεχθούν πάνω σέ θέματα δόγματος. Μ’ αυτό τόν τρόπο ύπερφαλάγγιζε τό θεολογικό πρόβλημα τοϋ Filioque καί άποσιωπούσε στήν έκκλησιολογική του οϋσία τό παπικό πρωτεΐο. Ή ανακάλυψή του, συνέχιζε, όφειλόταν στίς διαφωτιστικές διευκρινίσεις, πού τοϋ παρέσχε ό κομίζων τήν έπιστολή Κοτρώνης Νικόλαος»²²⁴.

Εΐναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι ό ίδιος ό λατινόφρων επίσκοπος καί άρχηγός τής Όρθοδόξου πρεσβείας «Νικόλαος μάλλον έλαβε ενεργά μέρος στήν σύνταξη»²²⁵ τής θεολογικά άπαράδεκτης αϋτΐς έπιστολΐς. Στήν έν λόγω έπιστολή αναγνωριζόταν επίσης τό πρωτεΐο τοϋ πάπα καί εκφραζόταν ή επιθυμία γιά ύποταγή όλων τών Όρθοδόξων πατριαρχείων στήν «Μητέρα Έκκλησία τής Ρώμης».

Οί θεολογικές θέσεις τοϋ Λατινόφρονος Νικόλαου «εΐχαν ως βάση τους τήν συμφωνία Έλλήνων καί Λατίνων στό δόγμα περί τής εκπορεύσεως τοϋ αγίου Πνεύματος»²²⁶. Μία μάλιστα πραγματεΐα του περί τής εκπορεύσεως τοϋ Αγίου Πνεύματος έγινε πλήρως αποδεκτή από τόν πλέον επιφανή λατίνο θεολόγο τής εποχΐς, τόν Θωμά Ακινάτη. Αξίζει τέλος νά σημειωθΐ ότι ό Νικόλαος εΐχε έλθει πρό δεκαετίας σέ άντιπαράθεσι λόγω τών άνορθοδόξων αϋτΐων θέσεών του μέ τόν αϋτοκράτορα Θεόδωρο Λάσκαρη (1254-1258).

στ΄. Λοιποί Λατινόφρονες πρό τής ένώσεως Όρθοδόξων - Λατίνων στήν Λυών τό 1274

Κατά τήν εποχή αϋτή ύπΐρχαν φυσικά καί άλλοι λατινόφρονες επίσκοποι μέ ακριβώς όμοιες άπόψεις. Τέτοιοι ήταν π.χ. ό Άνδριανούπόλεως Θεόκτιστος, ό Κυζίκου Θεόδωρος καί ό Νικαΐας Θεοφά-

²²⁴ Χρ. Αραμπατζΐ, Ή Σύνοδος τής Λυών, σελ. 79.

²²⁵ Ήνθ΄ άνωτ. σελ. 80.

²²⁶ Ήνθ΄ άνωτ. ύποσημείωσις 34.

νης, ὁ ὁποῖος ἔλαβε μέρος καί στήν ἐνωτική Σύνοδο τῆς Λυών²²⁷. Οἱ ἀνωτέρω ἐπίσκοποι συμμάχησαν φυσικά μέ τόν Ἰωάννη Βέκκο, καθὼς «ἀποδέχονταν τίς λατινικές δογματικές καί λειτουργικές καινοτομίες», ἦταν δηλαδή «πεπεισμένοι γιά τήν ὀρθότητα τῶν ὅσων πρέσβευε ἡ Ρώμη· θεωροῦσαν δέ τήν ἔνωση τῶν Ἐκκλησιῶν ὡς προϊόν ὁμολογιακῆς συμφωνίας πού ἐδράζεται στήν κοινή Πατερική Παράδοση»²²⁸.

Γιά τήν ὕπαρξι καί ἄλλων λατινοφρόνων κληρικῶν μᾶς πληροφορεῖ ὁ ἱστορικός Γεώργιος Παχυμέρης. Αὐτοί ἦταν οἱ περί τοὺς ἀρχιδιακόνους Κωνσταντῖνο Μελπιτινώτη καί Γεώργιο Μετοχίτη (ἀπολύτως σύμφωνοι καί αὐτοί μέ τίς ἀπόψεις τοῦ Βέκκου) καί οἱ περί τόν πρωτοαποστολάριο Γεώργιο τόν Κύπριο. Οἱ ἀνωτέρω κληρικοί ὀλίγον πρό τῆς ἐνώσεως τῆς Λυών συνέταξαν γιά λογαριασμό τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαήλ “*Τόμο Πίστεως*”, διὰ τοῦ ὁποῖου ὁ Μιχαήλ «ἀκαταιτίαια τά κατὰ τοὺς Ἰταλοὺς παριστᾷ»²²⁹. Στόν Τόμο αὐτό ὑποστηριζόταν μεταξύ ἄλλων, ὅτι θά ἔπρεπε νά ἐπανέλθῃ ἡ εἰρήνη καί νά ἀποκατασταθῇ ἡ ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς Λατίνους, ἐφόσον δέν ἔχουν σημαντικές διαφορές μέ τοὺς Ὁρθοδόξους²³⁰.

Ὁ ἀνωτέρω Γεώργιος ὁ Κύπριος στήν συνέχεια ἄλλαξε στάσι, διαφώνησε μέ τοὺς Ἐνωτικούς καί μετά τήν ἐπίσημη ἀποκήρυξι τῆς ἐνώσεως τῆς Λυών ἀπό τό πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως -μέ τό ὄνομα Γρηγόριος πλέον- ἀναθεμάτισε τόν Βέκκο καί τοὺς ὁπαδούς του²³¹ (1285). Ὅρισμένοι ὅμως συμβιβαστικοί ἐλιγμοί του στό ζήτημα τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἔγιναν «ἀφορμή νά καταστῇ ὁ Γρηγόριος ἀντικείμενον πολεμικῆς καί τῶν ἀνθενωτικῶν καί τῶν ἐνωτικῶν»²³². Ὁ Ἐφέσου Ἰωάννης Χειλᾶς μάλιστα κατηγόρησε τόν πατριάρχη Γρηγόριο γιά κακοδοξίες καί ἄλλες παραβάσεις.

²²⁷ Ἄνδρ. Δημητρακοπούλου, *Ἱστορία τοῦ Σχίσματος...*, σελ. 64.

²²⁸ Χρ. Ἀραμπατζῆ, *Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἡ Ρώμη κατὰ τόν γ' αἰῶνα*, σελ. 135-136.

²²⁹ Γ. Παχυμέρης, *Μιχαήλ Παλαιολόγος*, βιβλίον ε', κεφ. ιδ', P.G.143, 832A.

²³⁰ Χρ. Ἀραμπατζῆ, *Ἡ Σύνοδος τῆς Λυών*, σελ. 164-165.

²³¹ *Ἐκθεσις τοῦ Τόμου τῆς πίστεως κατὰ τοῦ Βέκκου*, P.G.142, 244D.

²³² *Θ.Η.Ε.*, τόμος 4, στίλην 732.

Ἡ ἔνωσις τῆς Λυών πραγματοποιήθηκε «ἐφ' ὅρῳ τριῶν κεφαλαίων· ἑνός μὲν, ἐν ταῖς ἱεραῖς ὑμνωδίαις τὸν Πάππαν εἰς τὰ δίπτυχα μνημονεύεσθαι ὁμοῦ τοῖς ἑτέροις τέτρασι πατριάρχαις· δευτέρου δέ, τῆς ἐκκλητίου... καὶ τρίτου, τοῦ πρωτεύειν ἐν ἅπασιν»²³³, καὶ φυσικὰ χωρὶς οἱ Λατῖνοι νὰ ἀποκηρύξουν οὐδεμίαν ἀπὸ τῶν κακοδοξίῶν τους.

Ἡ ἀποδοχὴ μιᾶς τέτοιου εἴδους ἐνώσεως ἀπὸ εἰκοσιεξι μνηστοπολί-
τας καὶ ἐννέα ἀρχιεπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως μέ τούς ἐπισκόπους τῆς δικαιοδοσίας τους²³⁴, ἀπὸ τῶν Ἐκκλησιῶν
τῆς Βουλγαρίας καὶ τῆς Σερβίας, καθὼς καὶ ἀπὸ δεκάδες κληρικούς
καὶ ἀξιωματοῦχους τῆς ἁγίας Σοφίας²³⁵ ἀποδεικνύει ἀναμφίβολα
τὴν ὑπαρξὶ καὶ ἄλλων πολλῶν λατινοφρόνων κληρικῶν κατ' ἐκείνη
τὴν ἐποχὴν. Εἶναι βέβαια πιθανὸ ὁρισμένοι ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω κληρι-
κούς νὰ μὴ ἀσπάζονταν πλήρως τὴν ἀπόψει τῶν κλασικῶν Λατινο-
φρόνων (Βέκκου, Μετοχίτου), ἀλλὰ λόγῳ τῆς μειωμένης, Ὁρθοδόξου
εὐαισθησίας τους νὰ ἀποδέχθηκαν τὴν ἔνωσιν εἴτε ἐξ αἰτίας πιέσεων
εἴτε ὡς ἐφαρμογὴ ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας.

Ἀξίζει τέλος νὰ σημειωθῇ ὅτι μέσα στὰ πλαίσια τῆς ἐνωτικῆς
πολιτικῆς τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ ἦταν καὶ ἡ ἐνθάρρυνσις γιὰ
συμπροσευχές καὶ γενικότερο λειτουργικὸ συγχρωτισμὸ μεταξὺ
Ὁρθοδόξων καὶ Λατίνων. (Ἀρκετὲς ἄλλωστε ἀπὸ τῶν σημερινῶν, ἐνωτικῶν
πρωτοβουλιῶν καὶ τῶν συμπροσευχῶν ποὺ διαπράττουν οἱ Ὁρθόδοξοι
ἐπίσκοποι, ὀφείλονται σὲ πολιτικὰ πιέσεις).

Καθὼς διηγεῖται ὁ Παχυμέρης, οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ πάπα γιὰ τὸν
σκοπὸ τῆς ἐνώσεως λατῖνοι κληρικοὶ (φρέριοι) κατὰ τὴν παραμονὴν τους
στὴν Κωνσταντινούπολιν συμμετεῖχαν στὶς ἐκκλησιαστικὰ ἀκολουθίες
καὶ τὴν Θείαν Λειτουργίαν λαμβάνοντας καὶ ἀντίδωρο. Ἀκόμη καὶ ὅταν
λειτουργοῦσε ὁ πατριάρχης ἅγιος Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος μάλιστα ἐπέδειξε
ὁμολογιακὴ ἄρνησιν στὴν ὑπογραφή τῆς ἐνώσεως τῆς Λυών²³⁶, οἱ λατῖνοι
κληρικοὶ εἰσήρχοντο στὰ ἅδυνα τοῦ ναοῦ καὶ διάβαζαν τῶν μυστικῶν
εὐχῶν μαζί μέ τοὺς Ὁρθοδόξους ἀρχιερεῖς:

²³³ Νικηφόρου Γρηγοῤῥᾶ, *Ἱστορία*, ε' , 2.

²³⁴ Χρ. Ἀραμπατζῆ, *Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ ἡ Ρώμη κατὰ τὸν ἱ' αἰῶνα*, σελ. 86.

²³⁵ Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 109.

²³⁶ Μ. Γεδεών, *Πατριαρχικοὶ πίνακες*, σελ. 286.

«Πλείστους φρερίους ἐδέχετο (ὁ Μιχαήλ) καί πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἔπεμπεν ἀρχιερεῦσι καὶ πατριάρχῃ, ἐκ τῆς προσφορᾶς αὐτῶν κοινωρίας ἐν ψαλμοῖς, ἐν ταῖς ἐπὶ τῶν ἀδύτων εἰσαγωγαῖς τε καὶ στάσεσιν, ἐν μεταλήψει τοῦ θείου ἄρτου, ὃν ἀντίδωρον λέγουσιν, ἐκ πάντων ἄλλων πλήν μεταλήψεως»²³⁷. Ἐνας μάλιστα ἀπὸ τοὺς ἀνωτέρω «φρερίους», ὁ Ἰωάννης ὁ Παράστρων, ἔπραττε τὰ ἑξῆς: «Ὡς ἔστιν καὶ ὅτε ὁ πατριάρχης λειτουργοῖ, αὐτόν (τόν Ἰωάννη) ἀποτιθέμενον τὴν καλύπτραν, οὐ μὴν δέ ἀλλὰ καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ (φρερίους) συλλαμβάνοντα, εἰσέρχεσθαι τὰ ἄδυτα, καὶ παρὰ τὸν τυχόντα ἀρχιερέα ἱστάμενον τὰς μυστικὰς συναναγινώσκειν εὐχὰς μετὰ πάσης ἐνθουσιότητος»²³⁸.

Ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω ἀποδείχθηκε, πιστεύουμε, ἡ ὑπαρξὶς καὶ ἡ δράσις τῶν Ἐνωτικῶν καὶ Λατινοφρόνων πολὺ πρὸ τῆς ἐνώσεως τῆς Λυών τὸ 1274. Κατὰ συνέπεια οἱ Γ.Ο.Χ. δὲν δικαιοῦνται νὰ φέρουν ὡς ὑπόδειγμα τῆς ἀποσχίσεως τοὺς ἀπὸ τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας οὔτε τοὺς Ἀγιορείτας Ὁσιομάρτυρας οὔτε τοὺς ὑπολοίπους Ὁμολογητὰς ἐκείνης τῆς ἐποχῆς, καθὼς αὐτοὶ ἀποσχίσθησαν ἀπὸ τοὺς Λατινόφρονas λόγω τῆς ἐνώσεως τοὺς μὲ τοὺς Λατίνους καὶ ὄχι ἀπλὰ καὶ μόνο λόγω τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς δράσεως τοὺς.

ζ'. Ὁ Ἰωσήφ Βρυέννιος καὶ ἡ ἐνωσις Ὁρθοδόξων - Λατίνων

Θεολογικοὺς Διαλόγους μὲ τοὺς Λατίνους ἔκανε καὶ ὁ ἱερός Ἰωσήφ Βρυέννιος, ὡς βασικός μάλιστα ἐκπρόσωπος τῶν Ὁρθοδόξων, προσδοκῶντας «τῆς αὐτοῦ (τοῦ Κυρίου) Ἐκκλησίας τὴν ἐνωσιν· εἰδότες δευτέραν ταύτην οἰκονομίαν Θεοῦ, μετὰ τὴν ἐνσαρκον παρουσίαν Χριστοῦ»²³⁹. Φυσικά οὔτε ὁ ἱερός Ἰωσήφ διέκοψε τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωρία μὲ τοὺς Φιλενωτικούς τῆς ἐποχῆς του, οἱ ὅποιοι ὑποστήριζαν ὅτι «ἡ δογματικὴ ἀλήθεια τῆς Ὁρθοδοξίας ἔπρεπε νὰ θυσιασθεῖ χάριν πολιτικῶν σκοπιμοτήτων»²⁴⁰. Ἀντιθέτως, ὁ ἱερός Ἰωσήφ ἀγωνιζόταν νὰ μὴ ὑποταχθῇ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία στὴν Ρώμη καὶ προέτρεπε τοὺς

²³⁷ Ἐνθ' ἀνωτ. κεφ. ν', P.G.143, 812B -813A.

²³⁸ Ἐνθ' ἀνωτ. κεφ. ια', P.G.143, 824A.

²³⁹ *Τὰ εὐρεθέντα, Περί τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως*, Διάλεξις β', τόμος α', σελ. 366.

²⁴⁰ Ν. Ἰωαννίδης, *Ὁ Ἰωσήφ Βρυέννιος*, σελ. 202.

Λατίνους νά αφαιρέσουν τήν προσθήκη τοῦ filioque ἀπό τό Σύμβολο τῆς πίστεως προκειμένου νά ἐπιτευχθῇ ἡ ποθητή ἔνωσις²⁴¹.

Τό διορατικό μάτι τοῦ Βρυεννίου εἶχε ὁμως διακρίνει, ὅτι ἡ Ὅρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπρόκειτο νά ὑποστῇ ἀνυπολόγιστη συμφορά. Ἐπειδή ὑποψιαζόταν ὅτι ἡ «ἀπειρία»²⁴² αὐτῶν πού ἐπιθυμοῦσαν τήν ἔνωσι, θά ὠδηγοῦσε στήν πραγματοποίησι τῆς «ἐπαράτου συγκαταβάσεως»²⁴³ (δηλαδή τῆς ἐνώσεως μέ τοὺς Λατίνους χωρίς νά ἀποβάλλουν τό filioque καί τίς ὑπόλοιπες δογματικές τους καινοτομίες), κατέκρινε δριμύτατα (1419) τόν «οἰκουμενιστικό» αὐτό τρόπο ἐνώσεως καί ὅσους τόν προωθοῦσαν²⁴⁴.

Κατά τό 1430, ἔπειτα ἀπό ἀλλεπάλληλες ἀποστολές πρέσβων πρὸς τόν πάπα καί ἀνταλλαγές ἐπιστολῶν (1415-1430) γιά τό ζήτημα τῆς ἐνώσεως Ὁρθοδόξων - Λατίνων, ὁ αὐτοκράτωρ συγκάλεσε σύσκεψι «ἐν τῇ Παλατιανῇ». Κατά τήν σύσκεψι αὐτή, στήν ὁποία συμμετεῖχαν ὁ πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καί ἄλλοι ἐπίσημοι κληρικοί καί πολιτικοί, ὁ ἱερός Ἰωσήφ διαφώνησε μέ τήν νέα ἀποστολή πρέσβων πρὸς τόν πάπα²⁴⁵.

Ἀργότερα μάλιστα διηγήθηκε πρὸς τόν μέγα ἐκκλησιάρχη τά ἐξῆς ἀποκαλυπτικά: «Εἰγὼ ἀφ' οὔτε ἤκουσα ὅσα ἐν τῇ Παλατιανῇ ἀκήκοα (καί ἐπὶ τούτοις ἐκπληκτικόν τι βοήσας καί τήν χεῖρα κατά τό στόμα θέμενος) ἔκτοτε ἔγνων, ἔφην, ὡς οὐδέν τι ἀγαθόν ἐνταῦθα γενήσεται· ἀντέστην γάρ εἶπε πρὸς ἐκεῖνο τό βούλευμα, καθὼς ἡδυνάμην»²⁴⁶. Δυστυχῶς οἱ ἀποστολές πρέσβων συνεχίσθησαν ὅχι μόνο πρὸς τόν πάπα, ἀλλά καί πρὸς τήν ἀντίπαλη πρὸς αὐτόν Σύνοδο τῶν λατίνων ἐπισκόπων τῆς Βασιλείας²⁴⁷.

Ὁ ἱερός Ἰωσήφ εἶχε ἐπίσης ἀποσταλεῖ τό 1406 ἀπό τήν Σύνοδο τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ματθαίου ὡς ἀρχηγός ἐιδικῆς

²⁴¹ *Τά εὐρεθέντα, Περί τῆς τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐκπορεύσεως*, Διάλεξις γ', σελ. 380.

²⁴² Ἔνθ' ἄνωτ. *Λόγος συμβουλευτικός...*, τόμος α', σελ. 400.

²⁴³ Ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 403.

²⁴⁴ Ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 409-410.

²⁴⁵ Ἔνθ' ἄνωτ. σελ. ιε'.

²⁴⁶ Sylvestre Syropoylos, *Les Memoires*, τμήμα β', κεφ. ιη', σελ. 120.

²⁴⁷ Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου, *Ἱστορία τοῦ Σχίσματος...*, σελ. 104-105.

ἀποστολῆς στήν Κύπρο. Σκοπός τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ἦταν ἡ πραγματοποίησις τῆς ἐπανενώσεως μέ τήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία εἶχε ὑποταχθῆ ἐπὶ δύο αἰῶνας στοὺς Λατίνους.

Ὁ Βρυέννιος ἀνέλαβε τήν ἐν λόγῳ ἀποστολήν μέ ἀπροθυμία, καθὼς ἡ πατριαρχικὴ Σύνοδος τοῦ ἔδωσε ἐντολή νά ἔλθῃ σέ ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μέ τόν κλῆρο τῆς νήσου καί νά διευθετήσῃ τό ζήτημα μέ «οἰκονομία»²⁴⁸. Φυσικὰ ὁ Βρυέννιος δέν ἔκανε ὑπακοή στίς ἀπαράδεκτες ἐντολές τῆς Συνόδου, καθὼς μάλιστα ἀντιλήφθηκε, ὅτι οἱ Κύπριοι ἤθελαν «μέν νά ἐνωθοῦν μέ τήν Ἐκκλησίαν τῶν Ὁρθοδόξων, ἀλλά νά μείνουν ὅμως ἀμετάρπτες καί ὅλες οἱ συνηθισμένες τοὺς ὑποχρεώσεις, τίς ὁποῖες ὀφείλουν νά ἐπιτελοῦν πρὸς τοὺς Λατίνους»²⁴⁹.

Σέ εἰδική μελέτη του δέ πού ἐξεφώνησε τό 1412 πρὸς τήν ἱερά Σύνοδο, ἐπέκρινε ὅσους προσπαθοῦσαν μέ παράλογο τρόπο νά δικαιολογήσουν τοὺς ἐκτός Ἐκκλησίας εὐρισκομένους Κυπρίους καί ἐπιθυμοῦσαν συμβιβαστικὴ καί ἄνευ ἔμπρακτης μετανοίας ἔνωσι μαζί τους²⁵⁰.

**η´. Τό ἐπιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. γιά τήν διακοπὴ τῆς
ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ
μέ τοὺς Λατινόφρονες λόγῳ τῆς ἐνώσεως τῆς Φλωρεντίας
τό 1439**

Οἱ προσπάθειες Ὁρθοδόξων καί Λατίνων γιά ἔνωσι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ ἱεροῦ Βρυεννίου (ἀρχές τοῦ 14 αἰῶνος) κατέληξαν στήν διεξαγωγή τῆς ἐνωτικῆς Συνόδου Φερράρας - Φλωρεντίας (1438-1439). Δυστυχῶς στήν Σύνοδο αὐτὴ πραγματοποιήθηκε μία θλιβερὴ προδοσία τῆς Ὁρθοδοξίας, παρόμοια μέ αὐτὴν πού εἶχε συμβῆ δύο αἰῶνας νωρίτερα στήν Λυών. Πράγματι, οἱ λατινόφρονες Ὁρθόδοξοι ἐνώθηκαν μέ τοὺς Λατίνους, ἀφοῦ ἀποδέχθηκαν τήν παπικὴ διδασκαλία γιά τό filioque, τό καθαρτήριο πῦρ, τό πρωτεῖο καί τὰ ἄλλα²⁵¹. Τὸν ἐνωτικὸ ὅρο τῆς

²⁴⁸ Ν. Ἰωαννίδης, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 80.

²⁴⁹ *Τὰ εὐρεθέντα, Μελέτη περὶ τῆς τῶν Κυπρίων...*, τόμος β´, σελ. 11.

²⁵⁰ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 23-24.

²⁵¹ Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμος β´, § 149, 4, σελ. 227.

Συνόδου ἀρνήθηκαν νά ὑπογράψουν μόνο ὁ ἅγιος Μᾶρκος Ἐφέσου ὁ Εὐγενικός καί δύο ἄλλοι ἐπίσκοποι, οἱ ὅποιοι ἀναχώρησαν κρυφά πρό τῆς τελικῆς συμφωνίας²⁵².

Οἱ Γ.Ο.Χ. προσπαθοῦν νά ἐκμεταλλευθοῦν καί τήν ἀνωτέρω ὁμολογιακή στάσι τοῦ ἁγίου Μάρκου, καί κυρίως τήν ἐπακόλουθη ἄρνησί του γιά ὅποιαδήποτε ἐκκλησιαστική κοινωνία, μέ ὅσους ἐνώθηκαν μέ τοὺς Λατίνους²⁵³. Θεωροῦν δηλαδή τόν Ἅγιο ὡς πρότυπο γιά τήν δική τους ἀπόσχισι ἀπό τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες καί τοὺς συγχρόνους Λατινόφρονas καί Φιλενωτικούς²⁵⁴.

Δυστυχῶς γιά τοὺς Γ.Ο.Χ. οὔτε ἡ στάσις τοῦ ἁγίου Μάρκου εἶναι δυνατόν νά δικαιολογήσῃ τό ἄκαιρο σχίσμα τους. Καί τοῦτο διότι ὁ Ἅγιος, ὅπως ἀκριβῶς καί οἱ Ἄγιορεῖται Ὁσιομάρτυρες, διέκοψε τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς Λατινόφρονas μετά τήν πραγματοποίησης τῆς ἐνώσεως μέ τοὺς Λατίνους. Ἀντιθέτως, ἕως τότε ὁ Ἅγιος κοινωνοῦσε πλήρως μαζί τους, παρά τό ὅτι δέν συμφωνοῦσε μέ τίς ἀπόψεις τους, ἀλλά ἀκολουθοῦσε τήν γραμμή τοῦ ἱεροῦ Βρυεννίου καί γενικώτερα τῶν Ὁρθοδόξων Πατέρων. Ὁ Ἅγιος ἐπίσης δέχθηκε νά συμμετάσχῃ στήν Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας, ἡ ὁποία προετοιμᾶσθηκε ὑπό ἀπαράδεκτες προϋποθέσεις γιά τοὺς Ὁρθοδόξους, καθὼς ἐπίσης καί νά συνεργασθῇ κατά τήν διάρκειά της μέ ἀρκετοὺς λατινόφρονas ἐπισκόπους, οἱ ὅποιοι τελικά κατήντησαν «*προδότης τῆς ἐαυτῶν σωτηρίας καί εὐσεβείας*»²⁵⁵.

θ'. Ἡ ἐνωτική Σύνοδος τῆς Ἰταλίας προετοιμᾶσθηκε ὑπό ἀπαράδεκτες προϋποθέσεις γιά τοὺς Ὁρθοδόξους

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης Ζ' Παλαιολόγος (1425-1448) πιεζόμενος ἀπό τίς δεινές περιστάσεις τῆς αὐτοκρατορίας ἀγωνίσθηκε μέ κάθε τρόπο γιά τήν συγκρότησι Οἰκουμενικῆς Συνόδου μέ σκοπό τήν ἔνωσι Ὁρθοδόξων - Λατίνων²⁵⁶, ἢ μᾶλλον τήν ὑποταγή τῶν Ὁρθοδόξων στοὺς

²⁵² Ἄνδρ. Δημπτρακοπούλου, ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 143.

²⁵³ Κυπριανοῦ Ὁρωποῦ καί Φυλῆς, *Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καί ἡ πατερική στάσις τῶν Ὁρθοδόξων*, σελ. 43.

²⁵⁴ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικό Ἅγιοι Κολλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 52.

²⁵⁵ Ἁγίου Μάρκου Ἐφέσου, *Ἐκθεις...*, κεφ. στ', Ρ.Ο.17, 447.

²⁵⁶ Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, § 23, σελ. 390.

Λατίνους. Αυτό ἄλλωστε μπορούσε κάποιος νά ὑποθέσῃ βλέποντας τόν ἀπαράδεκτο τρόπο μέ τόν ὁποῖο προετοιμαζόταν ἡ ἐνωτική Σύνοδος.

Ἀρχικά ὁ αὐτοκράτωρ ἀποδέχθηκε τήν ἀπαίτησι τοῦ πάπα νά πραγματοποιηθῇ ἡ Σύνοδος σέ Ἰταλικό ἔδαφος, ἐπειδή, κατά τόν πάπα, «*ἡ Ρωμαϊκή ἐκκλησία μήτηρ ἐστί, ἡ δέ Ἀνατολική θυγάτηρ, καί ὀφείλει ἡ θυγάτηρ παραγενέσθαι πρὸς τήν μητέρα*»²⁵⁷! Οἱ περισσότεροι ὅμως Ὁρθόδοξοι διαφωνοῦσαν μέ τό σχέδιο τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου στήν Ἰταλία. Πολλοί ἀπό αὐτούς, ὅπως ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωσήφ, προέβλεπαν τόν τρόπο, μέ τόν ὁποῖο οἱ Λατῖνοι θά βίαζαν τοὺς ὀλίγους Ὁρθόδοξους προκειμένου νά πραγματοποιήσουν τό θέλημά τους, δηλαδή τήν ἔνωσι χωρίς νά ἀποβάλουν οὐδεμίαν ἀπό τίς κακοδοξίες τους. Ὁ σοφὸς Γεώργιος Γεμιστός εἶχε ἐπίσης προειδοποιήσει τόν αὐτοκράτορα, ὅτι «*οὐκ ἀπελεύσεσθε εἰς σύνοδον, ἀλλ' εἰς κατάκρισιν*»²⁵⁸, ὁ δέ ἱερός Βρυέννιος ἦταν σίγουρος, ὅτι «*οὐδέν τι ἀγαθὸν ἐνταῦθα γενήσεται*»²⁵⁹.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἐπίσης ἔπειτα ἀπὸ ἀπαίτησι τοῦ παπικοῦ ἀντιπροσώπου ἔπεισε τοὺς πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς νά μὴ ἀπαιτήσουν ἀπὸ τοὺς τοποτηρητὰς τους νά ἀποδεχθοῦν μία ἔνωσι σύμφωνη μέ «*τάς παραδόσεις τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν συνόδων καί τῶν διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας*»²⁶⁰, ἀλλὰ ἀντιθέτως ὁποιαδήποτε μορφὴ ἐνώσεως θά ἀποφασιζόταν κατὰ τήν ἐνωτικὴ Σύνοδο! Ταυτόχρονα ὁ αὐτοκράτωρ φρόντιζε νά ἀποκλείῃ ἀπὸ τήν Σύνοδο τήν συμμετοχὴ τῶν σφοδρῶν ἐχθρῶν τῶν λατινικῶν καινοτομιῶν²⁶¹.

Σέ κοινές δέ συνεδρίες τῶν ἐπισημοτέρων κληρικῶν καί πολιτικῶν τῆς ἐπικρατείας κατὰ τό 1436 ὑποστηρίχθηκε καί ἡ συμβατικὴ ἔνωσις, δηλαδή ἡ κατ' οἰκονομία ἀναγνώρισις τῶν αἱρέσεων τῆς Ρώμης, χωρίς ὅμως ὑποχρεωτικὸ χαρακτῆρα γιὰ τήν Ὁρθοδοξίαν²⁶². Ὁ Ὁρθόδοξος λαὸς καί οἱ περισσότεροι ἐπίσκοποι διέβλεπαν τήν ἀποτυχίαν τῆς Συνόδου καί τόν μεγάλον κίνδυνον πού ἀπειλοῦσε τήν Ὁρθοδοξίαν,

²⁵⁷ Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου, ἔνθ' ἄνωτ. σελ. 103.

²⁵⁸ Sylvestre Syropoulos, *Les Memoires*, τμῆμα στ', κεφ. ιθ', σελ. 312.

²⁵⁹ Ἐνθ' ἄνωτ. τμῆμα β', κεφ. ιη', σελ. 120.

²⁶⁰ Ἐνθ' ἄνωτ. τμῆμα γ', κεφ. ε'-στ', σελ. 166.

²⁶¹ Ἀνδρ. Δημητρακοπούλου, *Ὁρθόδοξος Ἑλλάς*, σελ. 92-93.

²⁶² *Θ.Η.Ε.*, τόμος 4, στήλη 277.

ἀπέκρουαν μέ ἐπιμονή τήν συμμετοχή στήν ἐνωτική Σύνοδο τῆς Ἰταλίας καί ἀποδοκίμαζαν τήν σχεδιαζομένη ἔνωσι²⁶³. Οἱ Ἀγιορεῖται μάλιστα ἀρνήθηκαν νά παράσχουν οὐσιαστική βοήθεια²⁶⁴ στήν Ὁρθόδοξο ἀντιπροσωπεία.

Τέλος ὁ ἄστατος, φιλόδοξος καί τελείως ἀνίκανος πατριάρχης Ἰωσήφ δέν ἔκανε καμμία σχετική προετοιμασία μέ τοὺς ἐπισκόπους του καί ἀπειλοῦσε μέ σφοδρότητα, ὅσους δέν ἤθελαν νά τόν ἀκολουθήσουν στήν Ἰταλία²⁶⁵. Ὅπως μάλιστα ἀναφέρει ὁ ἱστορικός Σύλβεστρος Συρόπουλος, ὁ Ἰωσήφ ζήτησε τήν ἄδεια τοῦ αἰρετικοῦ πάπα γιά νά τελεῖ τὰ λειτουργικά του καθήκοντα στό Ἰταλικό ἔδαφος «τὴν παρακέλυσιν (δῆθεν) διατηρῶν τῶν θείων καί ἱερῶν κανόνων»²⁶⁶. Ὁ ἴδιος ἱστορικός ἀναφέρει τήν παρουσία τοῦ Ἰωσήφ σέ ἐσπερινό λατίνων μοναχῶν σέ δικό τους ναό, τόν ὁποῖο μάλιστα ὁ Ἰωσήφ «ἐρραντίσατο καί αὐτός διά τοῦ ῥαντιστηρίου ἐκείνων τό δοκεῖν ἀγιάσματος»²⁶⁷.

ι'. Ἡ στάσις τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ καί τοῦ ἱεροῦ Γενναδίου Σχολαρίου

Παρά τό ὅτι οἱ προετοιμασίες τῆς ἐνωτικῆς Συνόδου προεμήνυαν τήν συμφορά πού ἐπρόκειτο νά ὑποστῇ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὁ ἅγιος Μᾶρκος ἀποδέχθηκε νά συμμετάσχει σ' αὐτήν. Ἀναχώρησε μάλιστα γιά τήν Ἰταλία τόσο μέ τόν «προδιεφθαρμένο»²⁶⁸ πατριάρχη Ἰωσήφ ὅσο καί μέ τοὺς ὑπολοίπους λατινόφρονas καί φιλενωτικούς ἐπισκόπους καί κληρικούς, μέ τοὺς ὁποῖους οὐδέποτε εἶχε διακόψει τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία.

Μεταξύ τῶν λατινοφρόνων ἐπισκόπων ἦταν ὁ Ρωσίας Ἰσίδωρος, ὁ ὁποῖος ὑποστήριζε τήν κλασική κακοδοξία τῶν παλαιῶν Λατινοφρόνων περὶ συμφωνίας Ὁρθοδόξων καί Λατίνων στό δόγμα περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος²⁶⁹. Ἐπίσης οἱ Μυτιλήνης Δωρό-

²⁶³ Σ. Μπιλάλη, *Ὁρθοδοξία καί Παπισμός*, τόμος β', σελ. 19.

²⁶⁴ Ν. Βασιλειάδης, *Ὁ Ἅγιος Μᾶρκος ὁ Εὐγενικός...*, σελ. 61.

²⁶⁵ Sylvestre Syropoulos, ἐνθ' ἄνωτ. τμῆμα γ', κεφ. κβ', κστ', σελ. 182-186.

²⁶⁶ Ἐνθ' ἄνωτ. τμῆμα δ', κεφ. λστ', σελ. 238.

²⁶⁷ Ἐνθ' ἄνωτ. κεφ. κζ', σελ. 226.

²⁶⁸ Ἁγίου Μάρκου Ἐφέσου, *Ἐκθesis...*, Ρ.Ο.17, 448.

²⁶⁹ Sylvestre Syropoulos, ἐνθ' ἄνωτ. τμῆμα η', κεφ. λα', σελ. 418.

θεος καί Λακεδαιμονίας Μεθόδιος ἀρνοῦντο κατηγορηματικά, ὅτι οἱ Λατῖνοι εἶναι αἵρετικοί καί ὑποστήριζαν ὅτι ἡ μεταξύ μας διαφορά εἶναι ὀλίγη²⁷⁰. Θεωροῦσαν δέ τοὺς ἁγίους Πατέρας πού εἶχαν συγγράφει κατὰ τῶν λατινικῶν κακοδοξιῶν ὡς «*σχισματικούς*», δηλαδή ὑποστηρικτὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς διαιρέσεως καί δέν ἀποδέχονταν τὰ συγγράμματά τους²⁷¹.

Ὁ ἅγιος Μάρκος ἀγωνίσθηκε μέ ἀκαταμάχητη γενναιότητα γιά νά μαινώσῃ τήν συμβατική ἔνωση. Ἐπειτα ὅμως ἀπό τήν πραγματοποίησί της (1439) διέκοψε τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς Λατινόφρονas καί συνιστοῦσε στοὺς Ὁρθοδόξους: «*Δεῖ γάρ παντάπασιν ἐκείνους (τοὺς Λατινόφρονas) εἶναι κεχωρισμένους ἡμῶν*»²⁷². Ἡ στάσιs αὐτῆ τοῦ Ἁγίου ἔναντι τῶν Φιλενωτικῶν, πού ὑποστήριζαν «*οἰκουμενιστικοῦ*» τύπου ἔνωση μέ τοὺς Λατίνους, ἀποτελεῖ ἀναμφίβολα τήν μεγίστη καταδίκη τῶν Γ.Ο.Χ. καί τοὺς στερεῖ τό δικαίωμα νά προβάλλουν τόν Ἅγιο ὡς πρότυπό τους.

Ἡ ἔνωσιs Ὁρθοδόξων - Λατίνων στήν Φλωρεντία δέν εἶχε μεγάλη διάρκεια. Ἄν καί οἱ Ἀνθενωτικοί ἐπικράτησαν, τό 1452 ἄρχισαν προσπάθειες γιά νέα ἔνωσι²⁷³. Στίς διαπραγματεύσεις μέ τοὺς Λατίνους προσκλήθηκε καί ὁ διάδοχος τοῦ ἁγίου Μάρκου στὸν ἀνθενωτικό ἀγῶνα καί μετέπειτα πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γεννάδιος ὁ Σχολάριος.

Ὁ ἱερός Γεννάδιος εἶχε προσπαθήσει ποικιλοτρόπως²⁷⁴ νά ἀποτρέψῃ τήν νέα ἔνωσι μέ τοὺς Λατίνους, χωρίς ὅμως νά διακόψῃ τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία, μέ ὅσους τήν σχεδίαζαν. Ἀποδέχθηκε μάλιστα τὸν Θεολογικό Διάλογο μέ τοὺς Λατίνους καί ἔκανε σχετικές προτάσεις²⁷⁵. Ἐπειδὴ ὅμως ἀντιλήφθηκε, ὅτι ἡ ἔνωσιs εἶχε ἀποφασισθῇ πρό τοῦ Διαλόγου, ἀρνήθηκε νά συμμετάσχῃ σ' αὐτόν. Ἀντιστάθηκε μάλιστα μέ σθένος -ὅπως ἀκριβῶς ὁ ἅγιος Μάρκος- στήν ἐφαρμογή τῆς νέας ἐνώσεως μέ τοὺς Λατίνους, ἡ ὁποία πραγματοποιιήθηκε στό τέλος τοῦ 1452.

²⁷⁰ Ἐνθ' ἀνωτ. τιμῆμα θ', κεφ. ι', σελ. 444.

²⁷¹ Ἐνθ' ἀνωτ. κεφ. ιγ', σελ. 446-448.

²⁷² Ἀπολογία..., P.G.160, 537A.

²⁷³ Φ. Βαφειδίου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμος β', § 150, 2, σελ. 232.

²⁷⁴ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, *Ἀπαντα τὰ εὕρισκόμενα*, τόμος γ', σελ. 165.

²⁷⁵ Ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 169.

**ια´. Ἀλλοιώσεις τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ φρονήματος ὀρισμένων
Ὁρθοδόξων κληρικῶν καί περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς
κοινωνίας Ὁρθοδόξων - ἑτεροδόξων κατὰ τὴν περίοδο τῆς
Τουρκοκρατίας - Ἑνετοκρατίας**

Κατὰ τὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας - Ἑνετοκρατίας οἱ ἐνωτικές προσπάθειες μέ τοὺς Λατίνους σχεδόν ἐξαλείφθηκαν. Οἱ δυσχερεῖς ὅμως περιστάσεις ἐκείνης τῆς ἐποχῆς σέ συνδυασμό μέ τὴν σκληρή, Δυτική προπαγάνδα ἀποδυνάμωσαν σημαντικά τίς ἀντιστάσεις τοῦ ὑποδούλου, Ὁρθοδόξου κλήρου καί λαοῦ, πού διατελοῦσε σέ ἄκρα ἀμάθεια καί σκότος.

Πλῆθος μαρτυριῶν ἐκείνης τῆς περιόδου φανερώνουν, ὅτι συνέβαιναν -ὅπως καί στοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς β´ χιλιετίας- ἀρκετές μεμονωμένες περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μεταξύ Ὁρθοδόξων καί ἑτεροδόξων, ἰδίως σέ περιοχές τῆς Ἑλλάδος, στὶς ὁποῖες εἶχαν ἰδρυθῇ «*παπικαὶ κοινότητες μετὰ ἐπισκοπῶν, μοναστηρίων καὶ μοναχικῶν ταγμάτων*»²⁷⁶. Οἱ περιπτώσεις αὐτές καταδεικνύουν τὴν ἄγνοια καί τὴν σύγχυσι ὀρισμένων Ὁρθοδόξων κληρικῶν ὡς πρὸς τίς σχέσεις τους μέ τοὺς ἑτεροδόξους, τὴν ἀλλοίωσι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τους φρονήματος καί τὴν ἀπώλεια τῆς Ὁρθοδόξου εὐαισθησίας τους.

Πράγματι, ἡ πάγια τακτικὴ τῶν Ὁρθοδόξων νά λαμβάνουν τὴν Θεία Εὐχαριστία ἀπὸ τοὺς Λατίνους καί τό ἀντίστροφο -κυρίως στὰ νησιά τοῦ Αἰγαίου καί τοῦ Ἰονίου- μαρτυρεῖ ὅτι εἶχε χαθῇ ἡ συνείδησις, πὼς τό Μυστήριον αὐτὸ διαστέλλει τὴν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία ἀπὸ τὰ αἵρετικά, ἐκκλησιαστικά σχήματα. «*Ἐκ τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐπαρχιακῆς Λατινικῆς Συνόδου τῆς Κρήτης τοῦ 1486, κατὰ τὴν ὁποίαν μετέσχον καὶ “Ἕλληνες παπάδες”, πληροφοροῦμεθα, ὅτι Ὁρθόδοξοι ἱερεῖς μετελάμβανον Λατίνους» «καὶ ὅτι Λατῖνοι ἐνεταφιάζοντο ὑπὸ Ὁρθοδόξων ἱερέων*»²⁷⁷.

Θλιβερὴ ἦταν καί ἡ τακτικὴ ὀρισμένων Ὁρθοδόξων ἀρχιερέων καί ἱερέων νά συνεργάζωνται μέ τοὺς λατίνους «*ἱεραποστόλους*». «*Οἱ παπικοὶ μισσιονάριοι, μέ τὴν ἄδεια τῶν ἐλλήνων Ἐπισκόπων, ἱεουργοῦν*

²⁷⁶ Φ. Βαφείδου, ἔνθ' ἀνωτ. τόμος γ´, § 205, 1, σελ. 29.

²⁷⁷ Ἱ. Κοτσώνη, *Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων*, § 17, σελ. 98, § 29, σελ. 243.

μέσα σέ ὀρθοδόξους ναούς στήνοντας τό δικό τους “ἀλτάρι” μπροστά στό εἰκονοστάσιο - τέμπλο, ἥ καί μονιμότερα σέ διπλανό κλίτος μέσα στόν ἴδιο ναό. Ὁρθόδοξοι μητροπολίτες δίνουν τήν ἄδεια στούς Ἰησουῖτες νά κηρύττουν στίς ἐλληνικές ἐκκλησίες, νά κατηχοῦν καί νά ἐξομολογοῦν τοὺς ὀρθοδόξους πιστούς.

“Πῆρα γραπτή ἄδεια ἀπό τόν Ἕλληνα Μητροπολίτη, νά κάνω κήρυγμα καί κατήχηση στίς ἐλληνικές ἐκκλησίες”, γράφει ἓνας Ἰησουΐτης ἀπό τήν Νάξο τό 1641. Ὁ Ἕλληνας μητροπολίτης τῆς Σμύρνης, τήν ἴδια περίπου ἐποχή, δίνει τήν ἄδεια σέ Ἰησουΐτες νά ἐξομολογοῦν τοὺς κληρικούς τῆς ἐπαρχίας του, καί οἱ κληρικοί μέ τήν σειρά τους ἐγκαθιστοῦν τοὺς Ἰησουΐτες μέσα στοὺς ὀρθοδόξους ναούς νά ἐξομολογοῦν τόν λαό.

Τό γυναικεῖο μοναστήρι τοῦ Ἀγίου Νικολάου στήν Θήρα ἔχει ὡς πνευματικούς πατέρες καί ἐξομολόγους κάποιους μισσιονάριους Ἰησουΐτες. Καί ὀρθόδοξος μητροπολίτης “ἐφρησυχάζων” στήν Ἀθήνα μαρτυρεῖται ἀπό τίς πηγές ὅτι πηγαίνει τακτικά νά ἐξομολογηθεῖ σέ Γάλλο καπουτσίνο ἱερέα. Τό 1680 ὁ Μητροπολίτης τῆς Αἰγίνας Δαμασκηνός γράφει στόν πάπα Ἰννοκέντιο ΙΑ΄ ζητώντας του νά στείλει στό νησί δύο Ἰησουΐτες κατάλληλους νά κηρύττουν καί νά ἐξομολογοῦν τόν ἐλληνικό κλῆρο καί λαό. Ἡ χρησιμοποίηση παπικῶν μισσιοναρίων εἰδικά γιά τήν ἐξομολόγηση τῶν ὀρθοδόξων πιστῶν, φαίνεται πὼς ἦταν ἐπὶ μακρὸ διάστημα μία συνηθισμένη μεταξύ τῶν ἐλλήνων μητροπολιτῶν τακτική»²⁷⁸.

Εἶναι χαρακτηριστικά, τά ὅσα ἔγραφε κατὰ τό 1651 ὁ Πάρου - Νάξου Ἰωσήφ «εἰς χορηγουμένην ὑπ’ αὐτοῦ ἄδειαν εἰς καπουτσίνους ἱερομονάχους»: «...Ἡ ἡμετέρα ταπεινότης ἀνατίθησι τό μυστήριον τοῦτο καί ἀναγκαῖον ἔργον τῶν πανοσιωτάτων καί λογιωτάτων ἱερῶν ἀνδρῶν Καπουτζίνων, τῶν ἐν τῇ ἅστει τῆς περιφήμου ταύτης πόλεως Ναξίας οἰκούντων, τοῦ ἀναδέχεσθαι καί διακρίνειν τοὺς λογισμούς καί τά ποικίλα πάθη πάντων τῶν εἰς ἐξομολόγησιν αὐτοῖς προσερχομένων καί οἰκονομεῖν τήν σωτηρίαν καί μετάνοιαν αὐτῶν ὡς συνεργοί καί ὑπηρεταί παρά Θεοῦ δοθείσης ἡμῖν πνευματικῆς καί ἀποστολικῆς ταύτης Χάριτος, ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν...

...Συνιστῶμεν οὖν αὐτοὺς πρὸς πάντας ὑμᾶς τοὺς εὐσεβεῖς καί ὀρθοδόξους χριστιανούς, εὐλαβεστάτους ἱερεῖς, πανοσιωτάτους Κα-

²⁷⁸ Χ. Γιανναρᾶ, Ὁρθοδοξία καί Δύση, σελ. 97.

θηγουμένους, όσιωτάτους ιερομονάχους, καί μοναχούς, εύγενεστάτους άρχοντας καί άπαξ άπλως εις πάντας του χριστεπωνύμου πληρώματος, ίνα αγαπάτε, τιμάτε, καί εύλαβεΐσθε αυτούς ως δή έναρέτων καί όσίων άνδρων τυγχάνει...»²⁷⁹.

Άξιομνημόνευτες εΐναι καί οι έκφράσεις που χρησιμοποιοΐσαν Έλληνες επίσκοποι καί ηγούμενοι μονών εκείνης της εποχής προς τον πάπα. Τον αποκαλούσαν «πιστή κεφαλή καί φύλακα της Αποστολικής Εκκλησίας», «ισάγγελο καί υπέρτατο των επισκόπων», «καύχημα των Όρθοδόξων Χριστιανών», «βικάριο του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού»²⁸⁰.

Κατά τά μέσα επίσης του ιζ' αΐωνος «ή Μονή της Λαύρας προσέφε-
ρεν εις τους όπαδούς του αγίου Ιγνατίου (Ιησουΐτας) μικράν εκκλησίαν, άγρους, άμπελους καί κατάλληλον χώρον παρά τά τεΐχη αυτής προς ίδρυσιν μονής... Τά μοναστήρια του Άθω επανειλημμένως εκάλεσαν τους Ιησουΐτας, όπως ιδρύσουν εν τω Αγίω Όρει σχολήν διά την πνευματικήν κατάρτισιν των μοναχών. Τό ανωτέρω επετεύχθη υπό του Έλληνος ουνίτου ιερομονάχου Κανάκη Ρώσση»²⁸¹. «Τό παπικό σχολείο μόρφωνε τους όρθοδόξους μοναχούς επί επτά χρόνια. Τό 1641 υποχρεώθηκε νά μεταφερθει στην Θεσσαλονίκη, επειδή άντέδρασαν όχι οι άγιορείτες μοναχοί, αλλά οι τουρκικές άρχές»²⁸².

«Κατ' άλλας ιστορικές μαρτυρίας, εν Τήνω, περί τό 1615, οι Όρθόδοξοι έχρησιμοποΐουν από κοινου μετά των Δυτικών τον Μητροπολιτικόν Ναόν, εις τον όποϊον όρθόδοξος ιερεύς έλειτούργει επί της αυτής αγίας Τραπεζής μετά του Δυτικού κλήρου, πάσας δέ τάς επισήμους τελετάς καί λιτανείας έτέλουν από κοινου οι κληρικοί των δύο δογμάτων... Πολλαι εκκλησΐαι έχρησίμευον από κοινου εις τους Έλληνas καί τους Λατίνους διά την θείαν Λειτουργίαν. Αφου δηλαδή ό Λατίνος διάκονος ειχεν αναγνώσει τον Απόστολον, ανεγίνωσκε πάλιν τουτον ό Έλλην διάκονος εις ελληνικήν γλώσσαν. Καί όταν ό Λατίνος ειχεν αναγνώσει τό Ευαγγέλιον, ανεγίνωσκε τουτο καί ό Έλλην ιερεύς εις ελληνικήν γλώσσαν»²⁸³.

²⁷⁹ Θεοδωρήτου μοναχου, Η εύχαριστιακή συμμετοχή εν αγίω Όρει, σελ. 36-37.

²⁸⁰ Χ. Γιανναρά, ένθ' άνωτ. σελ. 99.

²⁸¹ Θεοδωρήτου μοναχου, ένθ' άνωτ. σελ. 35-36.

²⁸² Χ. Γιανναρά, ένθ' άνωτ. σελ. 95.

²⁸³ Γ. Κοτσώνη, Η από κανονικής απόψεως αξία της μυστηριακής επικοινωνίας Ανατολικών καί Δυτικών επί Λατινοκρατίας καί Ένετοκρατίας, σελ. 4-8.

Σύμφωνα μάλιστα μέ μαρτυρία ἀξιωματοῦχου τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας τό 1653, «*εἰς πολλούς τόπους, εἰς Ἱεροσόλυμα, εἰς Ἀλεξάνδρειαν, καί ἄλλους τόπους, εἰς μίαν ἐκκλησίαν ψάλλουσιν εἰς ἓν μέρος ἀνατολικοί καί εἰς ἄλλο δυτικοί*»²⁸⁴. Ἐπίσης «*ἐν ταῖς Ἰονίαις νήσοις... ὁ Ὁρθόδοξος κλῆρος ὑπεχρεοῦτο νά ὑποδέχεται τόν λατῖνον ἐπίσκοπον ἐγκαθιδρυόμενον, νά μνημονεύῃ αὐτόν, νά ὑποτάσσεται εἰς αὐτόν, νά πληρώνῃ φόρον καί νά συλλειτουργῇ εἰς ὀρισμένας λατινικάς ἐορτάς*»²⁸⁵.

Τόν ἐκκλησιασμό τῶν Λατίνων καί τῶν Ἀρμενίων σέ Ὁρθοδόξους ναούς, καθώς καί τήν διανομή ἀντιδώρου στούς ἀνωτέρω αἰρετικούς ἐπέτρεπαν κατ' οἰκονομία ἀκόμη καί οἱ Κωνσταντινουπόλεως Γεννάδιος ὁ Σχολάριος καί Ἱεροσολύμων Δοσίθεος²⁸⁶.

Ἀπό τήν Ἐγκύκλιο ἐπίσης τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου Ε' πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους ἱερεῖς τῆς Σίφνου καί Μυκόνου τό 1749 γίνεται φανερό, ὅτι ὑπῆρχε κάποια ἐκκλησιαστική κοινωνία μεταξύ τῶν Ὁρθοδόξων κληρικῶν καί τῶν Λατίνων. Πράγματι, ὁ πατριάρχης πρόσταξε μεταξύ ἄλλων: «*Ἀπό τοῦδε καί στό ἐξῆς μή τολμήσετε τό σύνολον νά συγκοινωνῇτε μετά τῶν αὐτόθι φρατόρων καί φραγοπατέρων καί λοιπῶν Δυτικῶν, εἰς τε τά ἱερά τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησίας Μυστήρια καί εἰς τὰς λοιπάς ἐκκλησιαστικάς τελετάς, προσευχάς τε καί ἱερουργίας*»²⁸⁷.

Τέλος γνωστά εἶναι καί τά φρονήματα τοῦ ἐπισκόπου Κυθήρων Μαξίμου Μαργουνίου (τέλν ἰστ' αἰῶνος), ὁ ὁποῖος «*πίστευε πῶς μιὰ ὑποχώρηση κ' ἓνας συμβιβασμός μέ τοὺς καθολικούς μέ βάση τόν τόμο τῆς Φλωρεντινῆς Συνόδου θά ὠφελοῦσε τήν σκλαβωμένη Ἀνατολή*»²⁸⁸. Πράγματι, ὁ Μαργούνιος διά τῶν συγγραμμάτων του περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος «*ἐξήτει νά συμβιβάσῃ τά ἀσυμβίβαστα, προκαλέσας πολλές ὑποψίας καί κατηγορίας κατ' αὐτοῦ*»²⁸⁹.

²⁸⁴ Θεοδωρήτου μοναχοῦ, ἔνθ' ἄνωτ.

²⁸⁵ Β. Στεφανίδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, § 51, σελ. 697.

²⁸⁶ Ἰ. Κοτσώνη, *Ἡ κανονική ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετά τῶν ἑτεροδόξων*, § 17, σελ. 262-263.

²⁸⁷ Σ. Μπιλάλη, *Ὁρθοδοξία καί Παπισμός*, τόμος β', σελ. 367.

²⁸⁸ Γ. Βαλέτα, *Μελέτιος Πηγᾶς, Χρυσοπηγή*, σελ. 30.

²⁸⁹ *Θ.Η.Ε.*, τόμος 8, στήλη 634.

**ιβ' . Ἡ ἀντίδρασις τῶν ἁγίων Πατέρων στίς ἀνωτέρω
ἀπαράδεκτες ἐνέργειες**

Κατά τήν περίοδο τῆς Τουρκοκρατίας - Ἐνετοκρατίας συνέβαιναν λοιπόν ἄρκετές μεμονωμένες περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων - ἑτεροδόξων. Ὅρισμένοι μάλιστα Ὁρθόδοξοι ἀρχιερεῖς καί ἱερεῖς δέν διέθεταν Ὁρθόδοξο, ἐκκλησιαστικό φρόνημα, ἀλλά ἐφήρμοζαν μία καθαρά “οἰκουμενιστική” τακτική, συμπροσπύχοντο μέ αἰρετικούς καί ἀναγνώριζαν ἔμμεσα ἢ ἄμεσα αὐτούς καί τά μυστήριά τους, προσβάλλοντας ἔτσι τήν ἐκκλησιολογική, μυστηριολογική καί σωτηριολογική ἀποκλειστικότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Οἱ μεγάλοι Πατέρες ἐκείνων τῶν ἐποχῶν (Παχώμιος Ρουσᾶνος, Μελέτιος Πηγᾶς, Ἡλίας Μηνιάτης, Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, Εὐγένιος, Χρῦσανθος καί Κοσμᾶς οἱ Αἰτωλοί, Εὐγένιος Βούλγαρης, Μακάριος ὁ Πάτριος, Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης) ἀγωνίσθηκαν μέν ὑπέρ τῶν ἱερῶν Παραδόσεων, ἀλλά δέν διέκοψαν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς ἀνωτέρω κληρικούς οὔτε ἵδρυσαν “Ἐκκλησίες Γ.Ο.Χ.”. Ἀντιθέτως, ἔκαναν ὑποδειγματικό ἀγῶνα γιά νά μεταδώσουν κάποιον πνευματικό φῶς στόν Ὁρθόδοξο λαό καί νά τόν προφυλάξουν ἀπό τήν Δυτική προπαγάνδα, ἡ ὁποία ὠργίαζε μέ σκοπό «τό ἀποπλανᾶν τοὺς ἀπλουστέρους»²⁹⁰.

Ὁ ἱερός Μακάριος ὁ Πάτριος π.χ. διεκήρυττε μέ πόνο: «Ἀπό τόσας Συνόδους τοπικάς καί οἰκουμενικάς ἀφωρίσθησαν καί ἀνεθεματίσθησαν οἱ Λατῖνοι, καί ἀκόμη ἀμφιβάλλεις ἀνίσως καί εἶναι ἀναθεματισμένοι; Ἀκόμη δέν τό πιστεύεις πῶς εἶναι αἰρετικοί;... Καί πῶς ἐσύ κρατεῖς τοὺς Λατίνους διά Ὁρθοδόξους;... Ποῖον σημεῖον εἶδες ἀπό αὐτόν τόν φραρόπαπαν πῶς δύναται νά τελειώσῃ μυστήριον, καί προστρέχεις εἰς αὐτόν καί ἐξομολογῆσαι;... Ἀπό τόν Θεόν τόν ὑψιστον, τόν παντοδύναμον, χωρίζεσαι τήν ὥραν ἐκείνην»²⁹¹.

Οἱ ὅσιοι Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης²⁹² καί Ἀθανάσιος ὁ Πάριος²⁹³ ἀγωνίζονταν ἐπίσης κατά τῶν «Λατινοφρόνων» τῆς ἐποχῆς τους, δη-

²⁹⁰ Ἐφραίμ Ἱεροσολύμων, *Εὐαγγελική Σάλπιγξ*, Προοίμιον, σελ. ιγ'.

²⁹¹ *Εὐαγγελική Σάλπιγξ*, Λόγος εἰς τήν ἑορτήν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, σελ. 326-327.

²⁹² *Πηδάλιον*, σημειώσεις στόν μστ' Ἀποστολικόν, σελ. 56.

²⁹³ *Ἐπιτομή εἴτε συλλογή τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων*, σελ. 350-352.

λαδή τῶν ἐπισκόπων καί λοιπῶν κληρικῶν, οἱ ὅποιοι δέν τηροῦσαν τήν ἀπόφασι τῶν Ἀνατολικῶν πατριαρχῶν τοῦ 1755²⁹⁴ καί δέν ἀναβάπτιζαν τοὺς Λατίνους, πού προσήρχοντο στήν Ὁρθόδοξο Ἐκκλησία.

ιγ'. Περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων - ἐτεροδόξων κατὰ τόν ιθ' αἰῶνα

Οἱ μεμονωμένες περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων - ἐτεροδόξων καί οἱ σποραδικές διακηρύξεις κακοδόξων φρονημάτων ἀπό Ὁρθοδόξους κληρικούς συνεχίσθηκαν καί κατὰ τόν ιθ' αἰῶνα. Οἱ Γ.Ο.Χ. βέβαια προκειμένου νά παρουσιάσουν ὡς εὐλογη τήν ἀπόσχισί τους ἀπό τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες κατὰ τό 1924 ἰσχυρίζονται, ὅτι οἱ περιπτώσεις ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων - ἐτεροδόξων ἔχουν ὡς ἀφετηρία τους τήν ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου τό 1924 ἢ τήν ἔκδοσι τῆς Ἐγκυκλίου τοῦ 1920, διὰ τῆς ὁποίας τό Οἰκουμενικό πατριαρχεῖο ἔθεσε τίς βάσεις γιά τήν συμμετοχή τῆς Ὁρθοδοξίας στήν Οἰκουμενική Κίνησι.

Φυσικά οἱ Γ.Ο.Χ. δέν ἔχουν δίκαιο. Ἡ ὑπαρξίς περιπτώσεων ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας Ὁρθοδόξων - ἐτεροδόξων, πού θά ἀναφέρουμε κατωτέρω, ἀποδεικνύουν ὅτι “οἰκουμενιστικές” παραφωνίες -παρόμοιες μάλιστα μέ τίς σημερινές- συνέβαιναν καί λίγες δεκαετίες πρό τοῦ σχίσματος τοῦ 1924, χωρίς ὅμως οἱ Πατέρες νά διακόπτουν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς ὑπευθύνους τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν. Κατά συνέπεια τό σχίσμα τῶν Γ.Ο.Χ. εἶναι τελείως ἀδικαιολόγητο. Κατωτέρω θά ἀναφερθοῦμε στίς περιπτώσεις κοινωνίας μέ τοὺς ἐτεροδόξους κατόπιν κυρίως συνοδικῶν ἀποφάσεων, διότι οἱ μεμονωμένες περιπτώσεις εἶναι μᾶλλον ἀναρίθμητες.

Κατά τίς ἀρχές τοῦ ιθ' αἰῶνος «εἰς πλείστους ὀρθοδόξους κληρικούς καί λαϊκούς ἐπεκράτει δεινὴ ἄγνοια καί σύγχυσις, ἐπὶ τῶν σχέσεων Ὁρθοδοξίας καί ἐτεροδόξων... Εἷς τῶν ξένων ἱεραποστόλων, ὁ ἐλληνομαθὴς Ἀρτλεῦ, ιδρύσας σχολήν ἐν Αἰγίνῃ, ἐκήρυττεν ἀπὸ τοῦ ἁμβωνοῦ τοῦ ὀρθοδόξου ναοῦ τῆς νήσου, ἔχων μεταξύ τῶν ἀκροατῶν του τὸν ἐπίσκοπον τότε Ταλαντίου Νεόφυτον Μεταξᾶν. Οὗτος δέ, καί ὡς ἐπίσκοπος Ἀττικῆς, εἶχε στενάς σχέσεις μετὰ τῶν ξένων ἱεραποστόλων,

²⁹⁴ Γ. Μεταλληνοῦ, *Ὁμολογῶ ἐν Βάπτισμα*, σελ. 126-128.

συμπαριστάμενος ἐν κηδείαις προτεσταντῶν ἐν ὀρθοδόξοις ναοῖς τε-
λουμέναις.

Κατὰ τὴν ὑποδοχὴν τοῦ Ὁθωνος, τό πρῶτον ἐλθόντος εἰς Ἀθήνας, ὁ
Νεόφυτος, ἐνδεδυμένος τὰ ἀρχιερατικά ἄμφια, εἶχε καὶ προτεστάντας
πάστορας ἐν τῇ συνοδείᾳ αὐτοῦ! Προτεσταντικὴ ἀκολουθία, Ὁρθόδοξος
ιεράρχης καὶ Παπικός βασιλεὺς ἀπετέλουν σύνθεσιν, ὑπενθυμίζουσαν
τὴν ἐξωτερικὴν οἰκουμενιστικὴν ἐνότητά! Αἱ οἰκουμενιστικαὶ ἀντιλήψεις
διεβίβρωσκον ἤδη εἰς βάθος τὴν ἐν Ἑλλάδι Ἐκκλησίαν».²⁹⁵

Στό σύγγραμμα μάλιστα «*Ἱερά Ἀνθολογία*», τό ὁποῖο ἐκδόθηκε
μέ τὴν ἔγκρισιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τό
1833, ὑποστηριζόταν ἡ κακὸς ἄποψις, ὅτι σώζονται ἀκόμη καὶ οἱ
ἐτερόθρησκοι. Στὴν συνέχεια «*ἀρχιερεῖς ἀπ' ἁμβωνος, μέ πρωτοπόρον
τόν Ὑδρας... ἐκήρυττον ὅτι: "Ὅλα τὰ ἔθνη ὅσα ἐγεννήθησαν, εἰς τό
ὅποῖον ἀκολουθοῦσι θρήσκευμα, προσδοκῶσι σωτηρίαν"*».²⁹⁶

Τό 1870 ἐπίσης ὁ Ὁρθόδοξος ἀρχιεπίσκοπος Σύρου Ἀλέξανδρος σέ
σχετικὴ «*πρὸς τὴν Ἱεράν Σύνοδον Ἐκθεσίᾳ του... συνίστα "νά ἀναγνωρίσῃ
ἐκατέρᾳ Ἐκκλησίᾳ (Ὁρθόδοξος καὶ Ἀγγλικανικὴ) ἐκατέραν, ὡς κοινό-
τητα Χριστιανικὴν, ἔχουσα τόν αὐτόν Κύριον καὶ τὴν αὐτὴν ἐλπίδα
σωτηρίας"*».²⁹⁷

Τό 1837 ὁ Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ΣΤ' ἐπέτρεψε «*νά γίνουν
Ἀγιασμοὶ χάριν τῶν Ἀρμενίων*», ἐνῶ τό 1874 ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ πα-
τριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐπέτρεψε τὴν μετάδοσιν τοῦ Μεγάλου
Ἀγιασμοῦ στοὺς ἀνωτέρω αἰρετικούς».²⁹⁸

Τό 1879 ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως
ἐπέτρεψε ἐπίσης κατ' οἰκονομία στοὺς Ὁρθοδόξους ἱερεῖς «*βαπτίζειν
τὰ τῶν Ἀρμενίων τέκνα, ὀρθοδόξως μεταδιδόναι τὰ μυστήρια ἐν ὥρᾳ
θανάτου τοῖς Ἀρμενίοις ὡς Ἀρμενίοις, καὶ τελεῖν στέψεις αὐτῶν δι'
ἔλλειψιν ἱερέως*» μόνο «*ἐν ἀνάγκῃ κατεπειγούσῃ καὶ ἀναποδράστῳ*».
Μέ ἄλλα λόγια «*εἰσήμετο ἡ ἐν τῇ Θ. Εὐχαριστίᾳ τῷ Βαπτίσματι καὶ
τῷ Γάμῳ μυστηριακὴ μετὰ τῶν Ἀρμενίων ἐπικοινωνία*». Ἔως τότε ὁ

²⁹⁵ Ἀ. Δελήμπαση, *Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*, σελ. 214-215.

²⁹⁶ *Τό ἄθεον δόγμα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*, σελ. 173.

²⁹⁷ Ἱ. Κοτσώνη, *Ἡ κανονικὴ ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἐτεροδόξων*,
§ 23, σελ. 193.

²⁹⁸ Ἔνθ' ἀνωτ. § 29, σελ. 248-249.

Ὁρθόδοξος κλῆρος τῶν Ἰονίων νήσων «δέν ἐδίσταξε νά βαπτίξῃ τὰ τέκνα τῶν Βρεττανῶν», «ὅτε δέν εἶχον Ἀγγλοὺς ἱερεῖς», καθὼς ἐπίσης νά στεφανώνῃ καὶ νά ἐνταφιάζῃ τοὺς «Ρωμαιοκατολίκοις (Οὐνίτας) τῆς Συρίας»²⁹⁹.

Τὴν τέλεσι μικτῶν γάμων μεταξύ Ὁρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων ἐπέτρεψαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 19 αἰῶνος διὰ σχετικῶν τοὺς ἀποφάσεων τόσο ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Βασιλείου τῆς Ἑλλάδος³⁰⁰ ὅσο καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως³⁰¹.

Τό 1869 ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἀποφάσισε ἀκόμη «ὅπως ἐν ἐλλείψει ἑτεροδόξου ἱερέως κηδεύονται ἐπὶ τῇ βάσει καθορισθέντος ἰδίου Τυπικοῦ, ἑτεροδόξοι ὑπὸ ὀρθοδόξων ἱερέων, ὡς καὶ νά θάπτονται εἰς τὰ ὀρθόδοξα νεκροταφεῖα»³⁰². Τό παράδειγμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀκολούθησαν τὰ ἀμέσως ἐπόμενα ἔτη καὶ οἱ Ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδος, Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας.

«Ἐν ἔτει 1863 Ἀγγλικανὸς κληρικὸς ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὸ Μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας ἐν Σερβίᾳ, ἐγκρίσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας»³⁰³.

Τό 1874 καὶ 1875 Ὁρθόδοξοι καὶ Ἀγγλικοὶ κληρικοὶ συνιερούργησαν κατὰ τὴν τέλεσι τῶν Μυστηρίων τοῦ γάμου καὶ τῆς βαπτίσεως «ἐν Πάτραις»³⁰⁴.

Τό 1893 ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Γεράσιμος ἐπέτρεψε σέ Σύρους Ὁρθοδόξους τῆς Αὐστραλίας νά λαμβάνουν τὴν Θεία Εὐχαριστία ἀπὸ τοὺς Ἀγγλικανούς³⁰⁵.

²⁹⁹ Ἐνθ' ἀνωτ. § 4, σελ. 18, § 21, σελ. 146, § 26, σελ. 218, § 29, σελ. 243.

³⁰⁰ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων, *Τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα*, τόμος β', σελ. 246.

³⁰¹ Ἱερωνύμου Κοτσώνη, ἔνθ' ἀνωτ. § 26, σελ. 230-232.

³⁰² Ἐνθ' ἀνωτ. § 29, σελ. 244.

³⁰³ Ἐπιφανίου Θεοδωροπούλου, *Τὰ δύο ἄκρα*, σελ. 71.

³⁰⁴ Ἱερωνύμου Κοτσώνη, ἔνθ' ἀνωτ. § 17, σελ. 109.

³⁰⁵ Ἐνθ' ἀνωτ. § 17, σελ. 96.

**ιδ´. Τό επιχείρημα τῶν Γ.Ο.Χ. γιά τοὺς Ἁγίους πού ἀγωνίσθηκαν
κατὰ τῶν αἰρετικῶν πρὸ τῆς συνοδικῆς κρίσεώς τους**

Οἱ Γ.Ο.Χ. δέν προβάλλουν ὡς ὑπόδειγμά τους μόνο τὴν στάσι τῶν Ἀγιορειτῶν Ὅσιομαρτύρων καί τοῦ ἁγίου Μάρκου τοῦ Εὐγενικοῦ. Ἀντιθέτως, προσπαθοῦν νά ἀποδείξουν ὅτι οἱ περισσότεροι Ἅγιοι ἀγωνίσθηκαν κατὰ τῶν αἰρετικῶν ὅπως ἀκριβῶς καί αὐτοί, διακόπτοντας δηλαδή (δῆθεν) τὴν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί τους πρὸ τῆς συνοδικῆς κρίσεώς τους βάσει τοῦ λα´ ἀποστολικοῦ κανόνος καί τοῦ ιε´ κανόνος τῆς ΑΒ´ Συνόδου· συγκεκριμένα:

Οἱ Γ.Ο.Χ. προβάλλουν³⁰⁶ ὡς ὑπόδειγμα γιά τὴν ἀπόσχισί τους ἀπὸ τίς Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες τὸ 1924 τὴν ἀπόσχισι τῶν Ὀρθοδόξων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τὸν αἰρετικό πατριάρχη Νεστόριο πρὸ τῆς καταδίκης του ἀπὸ τὴν Γ´ Οἰκουμενική Σύνοδο³⁰⁷. Φυσικά οἱ Γ.Ο.Χ. δέν ἔχουν δίκαιο, καθὼς οἱ λόγοι πού ὤθησαν τοὺς Ὀρθοδόξους ἐκείνης τῆς ἐποχῆς νά διακόψουν τὴν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τὸν πατριάρχη τους δέν ἔχουν καμμία ἀπολύτως σχέση ἢ ὁμοιότητα μέ τὴν ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου τὸ 1924, ἡ ὁποία προκάλεσε τὸ δικό τους σχίσμα. Ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἡμερολογίου ἦταν βέβαια μία λανθασμένη ἐνέργεια, δέν ἀποτελοῦσε ὅμως καί αἵρεσι, καί ἐπομένως, σύμφωνα μέ τοὺς αὐστηροὺς κανόνες τῆς ΑΒ´ Συνόδου, δέν δικαιολογοῦσε ἀπόσχισι.

Ἀντιθέτως, ὁ Νεστόριος ἐκήρυξε Χριστολογικὴ αἵρεσι: «*Εἴ τις λέγει Θεοτόκον τὴν Μαρίαν, ἀνάθεμα ἔστω*»³⁰⁸. Ὁ Νεστόριος δηλαδή φρονοῦσε τὰ τοῦ «*Ἀρείου*»³⁰⁹, δέν θεωροῦσε Θεό «*τόν γενόμενον διμηνιαῖον καί τριμηνιαῖον*»³¹⁰ Ἰησοῦ, ἀλλὰ «*ψιλὸν ἄνθρωπον*»³¹¹ καί διὰ Συνόδου (429) ἀναθεμάτισε τοὺς ἀντιφρονοῦντας³¹².

³⁰⁶ Νικολάου Δημαρᾶ, *Περιοδικό Ἅγιοι Κολλυβάδες*, τεῦχος 27, σελ. 9-10.

³⁰⁷ P.G.91, 1473B.

³⁰⁸ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ἐπιστολή ιδ´*, P.G.77, 97A.

³⁰⁹ Ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας, *Ὁμιλία δ´*, P.G.77, 996A.

³¹⁰ Νικηφόρου Καλλίστου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμος ιδ´, κεφ. λδ´, P.G.146, 1172A.

³¹¹ Ὁσίου Θεοφάνους, *Χρονογραφία*, ἔτος 5923, P.G.108, 236B.

³¹² Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, § 72, 2, σελ. 234.

Οἱ Γ.Ο.Χ. ὑποστηρίζουν ἐπίσης ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καί τό ποίμνιό του στήν Κωνσταντινούπολι «διέκοψαν πρό συνοδικῆς διαγνώμης τήν μετά τῶν Ἀρειανῶν κοινωνίαν»³¹³ καί συγκεκριμένα μέ τόν ἀρειανό πατριάρχη Δημόφιλο³¹⁴ (369-379). Ἡ ἀποψίς τους αὐτή φανερώνει ἀναμφίβολα ἄγνοια τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας, καθὼς ἕως ἐκείνη τήν ἐποχή οἱ Ἀρειανοί εἶχαν καταδικασθῇ ἀπό τήν Α΄ Οἰκουμενική Σύνοδο (318) καί ἀπό πλῆθος Τοπικῶν Συνόδων. Κατά συνέπεια ὁ ἅγιος Γρηγόριος τό 379 δέν ἀγωνιζόταν κατά τῶν Ἀρειανῶν «πρό συνοδικῆς διαγνώμης», ἀλλά ὑπακούοντας στίς ἀποφάσεις πολλῶν Ὁρθοδόξων Συνόδων.

Οἱ Γ.Ο.Χ. ὑποστηρίζουν ἀκόμη ὅτι «ἐπὶ Εἰκονομαχίας (8ος καί 9ος αἰών) ἀγωνίζονται κατ' αὐτῆς πρό συνοδικῆς διαγνώμης ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, στήν α΄ φάσιν αὐτῆς καί Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, στήν β΄ φάσιν, μετά πλείθους ἱεραρχῶν καί μοναχῶν»³¹⁵. Παρόμοιες ἀπόψεις ὑποστήριξε καί ὁ π. Νικόλαος Δημαρᾶς σέ ἐκτενῇ ἀπάντησί του πρὸς τήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου³¹⁶.

Οἱ ἀνωτέρω ζηλωτικές ἀπόψεις εἶναι ἐσφαλμένες. Οἱ ἅγιοι Ἰωάννης καί Θεόδωρος δέν κοινωνοῦσαν πράγματι ἐκκλησιαστικά μέ τοὺς Εἰκονομάχους, ὅχι ὅμως «πρό συνοδικῆς διαγνώμης», ἀλλά ἐπειδὴ ἔκαναν ὑπακοή στίς ἀποφάσεις ἀρκετῶν Ὁρθοδόξων Συνόδων καί μάλιστα τῆς Ζ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου· συγκεκριμένα:

Ὁ ὁσιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός κατά τήν ἐποχή τῆς ἐμφανίσεως τῆς εἰκονομαχικῆς αἰρέσεως ζοῦσε στά γεωγραφικά πλαίσια τῶν Ὁρθοδόξων πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς, τά ὁποῖα ἀμέσως ἀναθεμάτισαν συνοδικῶς τοὺς Εἰκονομάχους τοῦ πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως καί διέκοψαν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μαζί τους³¹⁷. Κατά τόν ἱστορικό Μελέτιο Ἀθηνῶν μάλιστα, «σπουδῇ»³¹⁸ τοῦ Ὁσίου Σύνοδος στήν Συρία

³¹³ Θεοδωρήτου ἱερομονάχου, *Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεύχος 194, σελ. 28.

³¹⁴ *Περί ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καί μνημοσύνου καί τοῦ σχετικοῦ αὐτοῖς ΙΕ΄ ἱεροῦ κανόνος τῆς Α΄ καί Β΄ ἀγίας συνόδου*, σελ. 28.

³¹⁵ Θεοδωρήτου ἱερομονάχου, *Περιοδικό Ἅγιος Ἀγαθάγγελος* ἐνθ' ἄνωτ.

³¹⁶ Νικολάου Δημαρᾶ, ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 28, σελ. 7-10, 26-28.

³¹⁷ Φ. Βαφείδου, ἐνθ' ἄνωτ. § 106, 3, σελ. 35.

³¹⁸ *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, αἰών η΄, κεφ. ε΄, σελ. 221.

καταδίκασε τό 726 τούς Εικονομάχους. Συνεπώς ό Όσιος διέκοψε τήν κοινωνία μέ τούς Εικονομάχους, έπειδή έκανε ύπακοή στίς συνοδικές κρίσεις καί αποφάσεις τών πατριαρχείων, στά όποια ύπαγόταν καί όχι φυσικά «*πρό συνοδικής διαγνώμης*».

Ό π. Νικόλαος λέγει επίσης καί τό έξης παράδοξο: Ό όσιος Ίωάννης συνέχισε νά μή κοινωνή μέ τούς Εικονομάχους άκόμη καί μετά τήν συνοδική διαγνώμη τής εικονομαχικής Συνόδου τοῦ 754. Όνομάζει δηλαδή συνοδική διαγνώμη τήν αίρετική Σύνοδο τοῦ 754 καί όχι τίς Όρθοδόξους Συνόδους!

Τίς αποφάσεις τών άλλεπαλλήλων Όρθοδόξων Συνόδων τοῦ η' αἰώνος (726-769)³¹⁹, πού άναθεμάτισαν τούς Εικονομάχους, άκολουθοῦσαν καί οί Όρθόδοξοι έπίσκοποι καί ηγούμενοι, πού συμμετεῖχαν στήν Ζ' Οικουμενική Σύνοδο³²⁰, καί γιά τόν λόγο αυτό δέν είχαν καμμία έκκλησιαστική κοινωνία μέ τούς Εικονομάχους.

Τέλος οὔτε ό όσιος Θεόδωρος ό Στουδίτης καί οί συναγωνισταί του άγιοι Μεθόδιος, Θεόδωρος καί Θεοφάνης οί Γραπτοί άγωνίζονταν κατά τόν θ' αἰώνα «*πρό συνοδικής διαγνώμης*». Άντιθέτως, ό όσιος Θεόδωρος βασιζόμενος στίς άποφάσεις καί τής Ζ' Οικουμενικής Συνόδου, είχε πλήρη επίγνωση ότι άρνεῖτο τήν έκκλησιαστική κοινωνία μέ καταδικασμένους άπό πλῆθος Όρθοδόξων Συνόδων καί εκτός Έκκλησίας καί χάριτος εύρισκομένους αίρετικούς, τών όποίων ή θεία κοινωνία δέν ἦταν «*σῶμα Χριστοῦ*»³²¹, αλλά «*ιοβόλος ἄρτος*»³²² καί «*φάρμακον... ψυχήν μελαῖνον καί σκοτίζον*»³²³.

ιε'. Ἡ Οἰκονομία τών άγίων Πατέρων ἔναντι τών Λατίνων

Στό δεύτερο καί τρίτο κεφάλαιο τοῦ τελευταίου μέρους τής έργασίας μας άποδείχθηκε, πιστεύουμε, ότι σήμερα δέν ύφίσταται κανένας λόγος διακοπής τής έκκλησιαστικής κοινωνίας μέ τίς Όρθόδοξες Έκκλησίες γιά τούς έξης λόγους:

³¹⁹ Β. Στεφανίδου, *Έκκλησιαστική Ιστορία*, § 16, σελ. 259.

³²⁰ Νικολάου Δημαρά, *Περιοδικό Άγιοι Κόλλυβάδες*, τεῦχος 28, σελ. 11.

³²¹ *Έπιστολή* 197, βιβλίο β', P.G.99, 1597A.

³²² *Έπιστολή* ρνδ', βιβλίο β', P.G.99, 1481B.

³²³ *Έπιστολή* κδ', βιβλίο β', P.G.99, 1189C.

1. Οἱ Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες δέν ἔχουν ἀποδεχθῇ τίς θεωρίες τοῦ αἵρετικοῦ, Λυτικοῦ Οἰκουμενισμοῦ οὔτε φυσικά ἔχουν ἐνωθῇ μέ κάποια αἵρετική Ἐκκλησία.

2. Σύμφωνα μέ τό ὑπόδειγμα τῶν ἁγίων Πατέρων, οἱ ἐνωτικές προσπάθειες μέ τούς αἵρετικούς, οἱ Θεολογικοί Διάλογοι μαζί τους, οἱ μεμονωμένες διακηρύξεις κακοδόξων ἀπόψεων ἀπό Ὁρθοδόξους θεολόγους καί ἡ ἀπλή ὑπαρξίς Φιλενωτικῶν (πού ὑφίσταται σήμερα), δέν ἀποτελοῦν λόγο διακοπῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τούς ἐκκλησιαστικῶς προΐσταμένους μας.

Κατά συνέπεια ἡ ἀπόφασίς μας νά μή διακόψουμε τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες εἶναι ἀπολύτως σωστή, σέ ἀντίθεσι μέ τήν στάσι τῶν Γ.Ο.Χ., οἱ ὁποῖοι διασπάσθηκαν ἀπό τό σῶμα τῆς Ἐκκλησίας ἐδῶ καί ὀγδόντα ἔτη. Ἡ ὀρθότης τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεώς μας ἐπισφραγίζεται, ἐάν ἀναλογισθοῦμε καί τό ἐξῆς:

Ὅπως εἶχαμε ἀναφέρει στό δεύτερο κεφάλαιο τοῦ πρώτου μέρους τῆς ἐργασίας μας, σέ μερικές περιπτώσεις οἱ ἅγιοι Πατέρες δέν διέκοψαν ἀμέσως τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία οὔτε μέ τούς ἐπισκόπους, πού ἐκήρυτταν κάποια αἵρεσι, ἀλλά ἐφήρμοσαν τήν ἐκκλησιαστική Οἰκονομία ἕως τήν συνοδική καταδίκη τους. Προσπάθισαν δηλαδή εἴτε μέ διακριτική σιωπή καί ἀνοχή εἴτε μέ ἐπιστολές καί ἄλλους εἰρηνικούς τρόπους νά τούς ὀδηγήσουν σέ μετάνοια.

Ἐάν λοιπόν οἱ ἅγιοι Πατέρες κοινωνοῦσαν κατ' οἰκονομία μέ τούς ἐπισκόπους πού ἐκήρυτταν κάποια αἵρεσι ἐπὶ ἔτη ἕως τῆς συνοδικῆς καταδίκης τους, πολύ περισσότερο δικαιολογούμεστε ἐμεῖς νά μή διακόπτουμε τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία, μέ ὅσους συμμετέχουν στήν Οἰκουμενική Κίνησι, δεδομένου μάλιστα ὅτι, ὅπως προαναφέραμε, δέν κηρύττουν ἐπίσημα καμμία ἀπολύτως αἵρεσι.

Ἡ πρῶξι αὐτή τῆς Οἰκονομίας τῶν ἁγίων Πατέρων ἔναντι τῶν αἵρετικῶν δικαιώνει γιά ἓνα ἀκόμη λόγο τήν σημερινή ἀπόφασί μας νά μή διακόψουμε τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες, δεδομένου μάλιστα ὅτι, ὅπως προαναφέραμε, δέν κηρύσσουν ἐπίσημα καμμία ἀπολύτως αἵρεσι.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα τῆς ἀνωτέρω Οἰκονομίας εἶναι ἡ στάσις τῶν ἁγίων Πατέρων ἔναντι τῶν Λατίνων. Στήν περίπτωσι αὐτή οἱ Πατέρες ἐφήρμοσαν τήν πλέον μακροχρόνια Οἰκονομία ἔναντι ἐπισκόπων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι ἐκήρυτταν κάποια αἵρεσι. Στό συμπέρασμα

αυτό καταλήγουμε, και αν ακόμη δεχθούμε την άκραία περίπτωση, ότι δηλαδή οι πάπαι εκήρυξαν επίσημα την αίρεσι του filioque τό 1009³²⁴, και όχι ότι την διέδιδαν ανυποστόλως από τον ι' αιώνα³²⁵.

Οι Γ.Ο.Χ. υποστηρίζουν αναληθώς ότι «οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἡ Ἐκκλησία ἠνέχθη πάπαν κακοδοξοῦντα περὶ τὸ Filioque καὶ τὸ πρωτεῖον... Ὅτε, ὅμως, τὸ πρῶτον, ἡ κεφαλὴ τῆς Ρώμης κατέστη νοσογόνος καὶ ψυχοκτόνος, τότε πάραυτα τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ μνημοσύνου ἐξεκόπη»³²⁶. Πρὸς ἀπόδειξι μάλιστα τῆς ἀνωτέρω ἐσφαλμένης ἀπόψεώς τους προσάγουν καὶ σχετικὴ μαρτυρία τοῦ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, ἀπὸ τὴν ὁποία ὅμως περικόπτουν μὲ δεξιτεχνία τοὺς λόγους του.

Πράγματι, ὁ ἱερός Δοσίθεος λέγει τὰ ἀκριβῶς ἀντίθετα, ἀπὸ αὐτὰ πού υποστηρίζουν οἱ Γ.Ο.Χ. Συγκεκριμένα ἀναφέρει ὅτι παρὰ τὸ ὅτι ὁ Σέργιος Κωνσταντινουπόλεως διέγραψε ἀμέσως τὸ ὄνομα τοῦ πάπα ἀπὸ τὰ δίπτυχα, οἱ ὑπόλοιποι Ὁρθόδοξοι πατριάρχαι δὲν ἔπραξαν τὸ ἴδιο, ἀλλὰ διέκοψαν τὴν κοινωνία μὲ τοὺς Λατίνους ἔπειτα ἀπὸ σαρανταπέντε ἔτη (1054). Ἐννοεῖται βέβαια, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις ἦταν ἐνωμένη μὲ τὰ ἀνωτέρω πατριαρχεῖα καθ' ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα.

Ἡ Οἰκονομία αὐτὴ ἐναντι τῶν Λατίνων ἔγινε, ἐπειδὴ «οἱ Πατριάρχαι κατὰ τὸ ἀρχαῖον ἐκκλησιαστικὸν ἔθος, μᾶλλον τοῦ Κηρουλαρίου ἐνεργοῦντες τὸ κανονικὸν δίκαιον, ἐξεδέχοντο τὴν διόρθωσιν τῆς ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὅθεν καὶ ἐμακροθύμουν»³²⁷. «Οἱ Ἀνατολικοὶ (δηλαδή) οἰκονομικῶς, σεσιγήκασιν ἐπὶ πολὺν καιρὸν, οἰόμενοι τοὺς Ἱταλοὺς πρὸς τὰ κρείττω μετακινήσαι τὰς καινοτομίας αὐτῶν, μείναντας δὲ ἐν τῇ οἰκείᾳ πεισμονῇ, ἀπέβαλον αὐτοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐνώσεως»³²⁸.

³²⁴ Β. Στεφανίδου, ἔνθ' ἀνωτ. § 22, σελ. 374.

³²⁵ Φ. Βαφείδου, ἔνθ' ἀνωτ. τόμος β', § 113, 1, σελ. 65.

³²⁶ *Περὶ ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καὶ μνημοσύνου καὶ τοῦ σχετικοῦ αὐτοῖς ΙΕ' ἱεροῦ κανόνος τῆς Α' καὶ Β' ἀγίας συνόδου*, σελ. 58, 62.

³²⁷ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, βιβλίον η', κεφ. β', § στ', σελ. 304.

³²⁸ Ἐνθ' ἀνωτ. βιβλίον στ', κεφ. ζ', § θ', σελ. 278.

ιστ' . Ἡ Οἰκονομία τῶν ἁγίων Πατέρων ἔναντι τῶν Μονοθελητῶν

Ἰδιαίτερα ἐμφανὲς εἶναι καὶ ἡ Οἰκονομία τῶν ἁγίων Πατέρων ἔναντι τῶν ἐπισκόπων πού ἐκήρυξαν τὴν αἵρεσι τοῦ Μονοθελητισμοῦ. Πράγματι, παρὰ τὸ ὅτι ἡ αἵρεσις ἄρχισε νὰ κηρύσσεται περὶ τὸ 615, οἱ κύριοι πολέμοί της, ἅγιοι Σωφρόνιος καὶ Μάξιμος Ὁμολογητής, δὲν διέκοψαν ἀμέσως τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία μὲ τοὺς ἀρχηγούς της, ἀλλὰ προσπάθησαν ποικιλοτρόπως νὰ τοὺς ὀδηγήσουν σὲ μετάνοια. Εἶναι μάλιστα χαρακτηριστικὸ ὅτι κατὰ τὸ 634 ὁ ἅγιος Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων ἀπεκάλεσε στὴν ἐνθρονιστήρια Ἐπιστολὴ τοῦ τὸν αἵρετικὸ Σέργιο Κωνσταντινουπόλεως -ἀλλὰ καὶ τοὺς ὑπολοίπους αἵρετικούς πατριάρχας- «*συλλειτουργό*»³²⁹. Ἡ διακοπὴ τῆς κοινωνίας τῶν Ὁρθοδόξων μὲ τοὺς Μονοθελῆτας συνέβη λοιπὸν ἔπειτα ἀπὸ τὸ 634 καὶ μᾶλλον ἔπειτα ἀπὸ τὸ 638 λίγο πρὶν δηλαδὴ ἢ ταυτόχρονα μὲ τὴν Συνόδου τῆς Δύσεως (640-649) πού τοὺς ἀναθεμάτισαν³³⁰.

Στὴν Σύνοδο μάλιστα τοῦ Λατερανοῦ (649) ἐναντίον τῶν Μονοθελητῶν ἡ ἄσκησις τῆς ἐκκλησιαστικῆς Οἰκονομίας γίνεται ἀκόμη πιὸ ἐμφανὲς, καθὼς ὁ Σέργιος ἐπίσκοπος τῶν Κυπρίων ἀναφέρει τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: «*Μέχρι γάρ καὶ τήμερον οἰκονομίαν τινὰ πραγματευομένοις ἐσιγήκαμεν, οἰόμενοι πρὸς τὰ κρείττω μετακινήσαι αὐτοὺς τὰ οἰκεῖα διδάγματα*»³³¹.

Ἡ ἀνωτέρω περίπτωσις τῆς Οἰκονομίας τῶν ἁγίων Πατέρων ἔναντι τῶν Μονοθελητῶν -ὅπως καὶ ἡ προηγούμενη ἔναντι τῶν Λατίνων- μᾶς ὀδηγεῖ στὸ ἐξῆς συμπέρασμα: Ἐάν οἱ ἅγιοι Σωφρόνιος καὶ Μάξιμος κοινωνοῦσαν κατ' οἰκονομία μὲ τοὺς ἐπισκόπους, πού ἐκήρυτταν τὴν αἵρεσι τοῦ Μονοθελητισμοῦ ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἔτη, πολὺ περισσότερο δικαιολογούμεστε ἐμεῖς νὰ μὴ διακόπτουμε τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινωνία, μὲ ὅσους συμμετέχουν στὴν Οἰκουμενικὴ Κίνησι, ἐφόσον μάλιστα δὲν κηρύττουν ἐπίσημα καμμία ἀπολύτως αἵρεσι.

Τὴν ἄποψί μας αὕτη προσπάθησε νὰ ἀναιρέσῃ μὲ τρία συνεχόμενα, ἐκτενῆ ἄρθρα τοῦ ὁ ζηλωτὴς π. Νικόλαος Δημαρᾶς. Ὁ π. Νικόλαος, ἀφοῦ ἐξιστόρησε τὴν ἱστορία τῆς αἵρέσεως τοῦ Μονοθελητισμοῦ χω-

³²⁹ Ἐπιστολὴ Συνοδική, P.G.87Γ', 3148A.

³³⁰ Μελετίου, *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, αἰὼν ζ', κεφ. στ', ι', σελ. 166, 177.

³³¹ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, *ἐνθ' ἀνωτ. βιβλίῳ στ', κεφ. ζ', § θ', σελ. 278.*

ρίς τάξι καί χρονολογική σειρά, ὑποστήριξε τά ἑξῆς: Στήν περίπτωσι τῆς αἵρέσεως τοῦ Μονοθελητισμοῦ δέν ὑφίσταται καμμία ἀπολύτως Οἰκονομία τῶν ἁγίων Πατέρων, καθὼς οἱ ἅγιοι Σωφρόνιος καί Μάξιμος διέκοψαν τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τοὺς πρωτοστάτας τῆς αἵρέσεως ἄμεσα καί μάλιστα πρό συνοδικῆς κρίσεως. Προκειμένου δέ νά τεκμηριώσῃ τήν ἀνωτέρω ἐσφαλμένη ἂποψί του ὁ π. Νικόλαος ὄχι μόνο διαστρέβλωσε ὁλόκληρη τήν ἱστορία τῆς αἵρέσεως, ἀλλά περιέπεσε καί σέ τεράστιες ἀντιφάσεις.

ιβ´. Ἡ πρώτη ἀπάντησις τοῦ π. Νικολάου Δημαρᾶ στήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου

Στό πρῶτο του ἄρθρο ὁ π. Νικόλαος ὑποστήριξε, ὅτι ὁ ἅγιος Σωφρόνιος ἀποκάλεσε εὐλόγα τόν Σέργιο «συλλειτουργό» κατὰ τό 634, ἐφόσον ἡ αἵρετική δοξασία τοῦ Μονοθελητισμοῦ διακηρύχθηκε ἐπίσημα ἀπό τόν Σέργιο μόλις τό 638. Τό 634 δηλαδή δέν ἐκπρῶσσετο ἐπίσημα κάποια αἵρεσις καί κατὰ συνέπεια δέν ὑπῆρχε λόγος διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἢ περίπτωσις Οἰκονομίας³³². Στίς ἐσφαλμένες ἀπόψεις τοῦ π. Νικολάου ἀπαντήσαμε ἐξιστορώντας τήν τότε ἐκκλησιαστική κατάστασι³³³:

Στίς ἀρχές τοῦ ζ´ αἰῶνος «ἐζητεῖτο μέσον τι ἐνώσεως (μέ τοὺς Μονοφυσίτας) καί τοῦτο οἱ ὁπαδοί αὐτῆς ἐνόμισαν ὅτι εὖρον ἐν τῇ φράσει, δύο μὲν ἐν Χριστῷ φύσεις, ἀλλά μία ἐνέργεια καί θέλησις»³³⁴. Βασικός ὑποστηρικτής τῆς ἀνωτέρω κακοδοξίας ἦταν ὁ Κωνσταντινουπόλεως Σέργιος (610-639), ὁ ὁποῖος ἦταν «Συρογενής καί γονέων Ἰακωβιτῶν»³³⁵.

Ὁ Σέργιος ἔστειλε στόν ἐπίσκοπο Φαράν Θεόδωρο ἓνα νόθο λίβελλο τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μηνᾶ († 552) ζητώντας του τήν γνώμη του γιά τίς μονοενεργητικές καί μονοθελητικές θέσεις τοῦ λιβέλλου αὐτοῦ. Ὁ Θεόδωρος τόν ἀποδέχθηκε. Ὁ Σέργιος στήν συνέχεια ἔστειλε τόν λίβελλο αὐτό καί σέ κάποιον αἵρετικό Παῦλο δηλώνοντας τήν συγκατάθεσι

³³² Περιοδικό Ἅγιοι Κολλυβάδες, τεῦχος 27, σελ. 2-8.

³³³ Ἐφημερίς Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλα 1377-1379.

³³⁴ Φ. Βαφείδου, Ἐκκλησιαστική Ἱστορία, τόμος α´, § 74, 1, σελ. 250.

³³⁵ Ὁσίου Θεοφάνους, Χρονογραφία, ἔτος 6121, P.G.108, 680A.

τοῦ Θεοδώρου καί τήν δική του γι' αὐτόν. Τά δύο αὐτά γεγονότα, πού δέν πρέπει νά εἶναι τά μοναδικά, ἀναφέρονται ἀπό τόν ἅγιο Μάξιμο στόν διάλογό του μέ τόν Πύρρο³³⁶ (μετέπειτα πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως). Οἱ ἱστορικοί τά τοποθετοῦν περί τό 615-618, καθώς ἐπιβεβαιώνεται ἀπό τήν συνέχεια τῶν λόγων τοῦ ἁγίου Μαξίμου.

Ἀναφέρει λοιπόν ὁ Ἅγιος, ὅτι ὁ Σέργιος ἔγραψε καί στόν Σεβηριανό Γεώργιο Ἀρσᾶ ζητώντας του νά τοῦ ἀποστείλῃ ρητά τῶν ἁγίων Πατέρων, πού νά ὑποστηρίξουν τήν κακοδοξία τῆς μιᾶς ἐνεργείας. Τοῦ ἔλεγε μάλιστα ὅτι βάσει αὐτῶν τῶν ρητῶν θά πραγματοποιήσῃ τήν ἔνωσι μαζί τους. Ὁ Ἀλεξανδρείας ἅγιος Ἰωάννης ὁ Ἐλεήμων ἐγίνε γνωστής τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς καί θέλησε νά καθαιρέσῃ τόν Σέργιο. Τόν ἐμπόδισε ὅμως ἡ κατ' ἐκεῖνο τό ἔτος (619) ἐπιδρομή τῶν Περσῶν³³⁷.

Ἐκείνη τήν ἐποχή περίπου ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀσπάζεται τόν μοναχικό βίο, ἀπογοητευμένος ἀπό τήν τότε κατάστασι τῆς Ἐκκλησίας λόγῳ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ Μονοθελητισμοῦ. Περί δέ τό 626 ἀναχώρησε ἀπό τήν Κωνσταντινούπολι γιά τήν Ἀφρική, καθώς ἔβλεπε τήν αἵρεσι «εἰς τέλειον μᾶλλον ἐκτεινομένην»³³⁸.

Ὁ Σέργιος ἔγραψε καί στόν Φάσιδος Κύρο ἐπιβεβαιώνοντας τήν αἵρεσι³³⁹. Κατά δέ τό 629 ἐνώθηκε διά τῆς ἀποδοχῆς μιᾶς ἐν Χριστῷ ἐνεργείας καί θελήσεως μέ τόν μονοφυσίτη ἐπίσκοπο Ἀθανάσιο, τόν ὁποῖο μάλιστα ἀναγνώρισε ὡς πατριάρχη Ἀντιοχείας³⁴⁰. Ὁ Κύρος ἀνέρχεται τό 630 στόν θρόνο τῆς Ἀλεξανδρείας καί ἀρχίζει ἀγῶνα γιά ἔνωσι μέ τούς Μονοφυσίτας³⁴¹. Οἱ ἅγιοι Σωφρόνιος καί Μάξιμος προσπαθοῦν νά τόν ἐμποδίσουν χωρίς ὅμως ἀποτέλεσμα³⁴². Ὁ Κύρος τελικά πραγματοποιοῖ τήν «ὑδροφαῖ ἔνωσιν»³⁴³ μέ τούς Μονοφυσίτας

³³⁶ P.G.91 332B-333A.

³³⁷ Ἔνθ' ἀνωτ.

³³⁸ *Εἰς τόν βίον καί τήν ἄθλησιν τοῦ ὁσίου... Μαξίμου*, P.G.90, 73D-76A.

³³⁹ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Διάλογος... περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων*, P.G.91, 333A.

³⁴⁰ *ΘΗΕ.*, τόμος 11, σελ. 103.

³⁴¹ Π. Χρήστου, *Ἑλληνική Πατρολογία*, τόμος ε', σελ. 260.

³⁴² Ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 288.

³⁴³ *Εἰς τόν βίον καί τήν ἄθλησιν τοῦ ὁσίου... Μαξίμου*, P.G.90, 77C.

τό 633 βάσει τῆς αἰρετικῆς ὁμολογίας «μία ἐν τῷ Χριστῷ θεανδρική ἐνέργεια»³⁴⁴.

Ὁ Σέργιος, πού εἶχε ἤδη προβάλλει «πολυτρόπως τὴν οἰκείαν νόσον» καὶ διαφθερίζει «τό πλεῖστον τῆς Ἐκκλησίας»³⁴⁵, ἀποδέχθηκε τὴν ἔνωση αὐτή. Ἐνώθηκε μάλιστα τό ἴδιο ἔτος (633) καί μέ τοὺς αἰρετικούς Ἀρμενίους βάσει τῆς ἰδίας αἰρετικῆς ὁμολογίας³⁴⁶. Ὁ ἅγιος Σωφρόνιος πῆγε τότε στὴν Κωνσταντινούπολι καί «μέ τὴν πρέπουσαν τῷ σχήματι αὐτοῦ ταπεινοφροσύνην»³⁴⁷ παρακάλεσε τὸν Σέργιο νά μὴ ἀνανεώσῃ τὴν παλαιά αὐτή αἵρεσι. Ἀπογοητευμένος ὅμως ἀπὸ τὴν ἀμετανοησία τοῦ Σεργίου πηγαίνει στὰ Ἱεροσόλυμα καί πληροφορεῖ τοὺς πιστοὺς, ὅτι οἱ πατριάρχαι καί ὁ πάπας εἶναι αἰρετικοί³⁴⁸.

Ὁ Σέργιος θορυβήθηκε ἀπὸ τίς Ὁρθόδοξες αὐτές φωνές. Στὴν «Ψῆφο» πού ἐξέδωσε στό τέλος τοῦ 633, ἐκήρυττε τὴν αἵρεσι μέ ἡπιότερη μορφή. Ὁ ἅγιος Μάξιμος ἤλπισε πρὸς στιγμὴν, ὅτι θά ἀπεκρυσσέτο ἡ «περὶ τὴν πίστιν καινοτομία» πού εἶχε γίνεи στὴν Ἀλεξάνδρεια. Σέ ἐπιστολὴ τοῦ μάλιστα πρὸς τὸν ἡγούμενο Πύρρο «ἐπίνεσε τὸν πατριάρχην (Σέργιον) διὰ τὰς θέσεις του»³⁴⁹, τὸν ὁποῖο μάλιστα χαρακτήρισε «νέον Μεσίτην... μέγαν Μωϋσῆν καί ἱερέων ἱερέα καί τῆς καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην ἑξαρχον θείας ἱερωσύνης»³⁵⁰.

Ταυτόχρονα ὁ ἅγιος Σωφρόνιος ἀνέρχεται τό ἔτος 634 στὸν θρόνο τῶν Ἱεροσολύμων καί ἀποστέλλει τὴν ἐνθρονιστήρια, Συνοδική τοῦ Ἐπιστολὴ στὸν Σέργιο καί τοὺς πατριάρχας, μέ τὴν ὁποία κατακεραυνοβολεῖ τὴν αἵρεσι τῆς μιᾶς ἐνεργείας καί θελήσεως. Ἀποκαλεῖ τὸν πατριάρχη «Δεσπότη πάντων ἀγιωτάτῳ, καί μακαριωτάτῳ ἀδελφῷ καί συλλειτουργῷ Σεργίῳ»³⁵¹, καί τὸν παρακαλεῖ νά δεχθῇ τὴν δογματικὴ τοῦ Ἐπιστολὴ καί νά τοῦ στείλῃ τὰ «ποθούμενα γράμματα»³⁵², τὰ ὁποῖα θά ἐξέφραζαν μέ σαφήνεια τὴν ὀρθή πίστι.

³⁴⁴ Φ. Βαφείδου, ἐνθ' ἀνωτ. § 74, 2, σελ. 251.

³⁴⁵ Ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἐνθ' ἀνωτ. P.G.91, 333A.

³⁴⁶ ΘΗΕ., ἐνθ' ἀνωτ.

³⁴⁷ Ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ἐνθ' ἀνωτ. P.G.91, 333B.

³⁴⁸ Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, ἐνθ' ἀνωτ. βιβλίον στ', κεφ. στ', § δ', σελ. 257.

³⁴⁹ Π. Χρήστου, ἐνθ' ἀνωτ. σελ. 268.

³⁵⁰ Ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ἐπιστολὴ ιθ', P.G.91, 592BC.

³⁵¹ Ἐπιστολὴ Συνοδική, P.G.87Γ' 3148A.

³⁵² Ἐνθ' ἀνωτ. P.G.87Γ' 3200B.

Δυστυχῶς ὁ Σέργιος δέν μετανόησε καί τό 638 ἐκδίδει τήν ἐπίσης αἵρετική “*Ἐκθεσι*”.

Εἶδαμε λοιπόν ὅτι ὁ ἅγιος Σωφρόνιος εἶχε συλλειτουργό τόν Σέργιο ἕως τό 634, ἄν καί αὐτός ἐκήρυττε τήν αἵρεσι ἀπό τό 615 περίπου, εἶχε προκαλέσει τήν ἀγανάκτησι τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τό 619, εἶχε διαφθείρει τό πλεῖστον τῆς Ἐκκλησίας καί εἶχε ἀποδεχθῇ τίς ἐνώσεις τοῦ 629 καί 633 μέ τούς Μονοφυσίτας. Δέν γνωρίζουμε, ἐάν ὁ ἱερός Σωφρόνιος διέκοψε τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τούς Μονοθελίτας πατριάρχας ἕως τόν θάνατό του (638). Ἀπό τά ἀνωτέρω λοιπόν ἀποδείχθηκε, πιστεύουμε, ὅτι ἡ αἵρεσις τοῦ Μονοθελητισμοῦ δέν κηρύχθηκε τό 638, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ π. Νικόλαος, καί συνεπῶς οἱ ἅγιοι Σωφρόνιος καί Μάξιμος ἐφήρμοσαν πράγματι τήν Οἰκονομία ἔναντι τῶν ἀρχηγῶν τῆς αἱρέσεως ἐπὶ εἴκοσι περίπου ἔτη.

in ’. Ἡ δεύτερη ἀπάντησις τοῦ π. Νικολάου Δημαρᾶ στήν Ἱερά Μονή Ὁσίου Γρηγορίου

Ὁ π. Νικόλαος δέν παραδέχθηκε, ὅπως εἶχε χρέος, τά τεράστια, ἱστορικά του σφάλματα οὔτε ζήτησε συγγνώμη ἀπό τούς ἀναγνώστας τοῦ περιοδικοῦ του γιά ὅσα εἶχε γράψει στό πρῶτο του ἄρθρο. Ἀντιθέτως, σέ νέο του ἄρθρο ὑποστήριξε τά ἐξῆς:

1. Θεωρεῖ καί πάλι λογικό ὅτι ὁ ἅγιος Σωφρόνιος ἀποκάλεσε τόν Σέργιο «*συλλειτουργό*» στήν Συνοδική του Ἐπιστολή τό 634, ἐπειδή ἕως τότε ἔχουμε (δῆθεν) ἀπλές «*συζητήσεις καί προσπάθειες γιά ἐπικράτησι τῶν Ὁρθοδόξων θέσεων*»³⁵³ καί ὄχι διακήρυξι αἱρέσεως ἐπὶ εἴκοσι ἔτη. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι καί στό προηγούμενο ἄρθρο τοῦ ὁ π. Νικόλαος εἶχε γράψει τά ἐξῆς: «*Βλέπουμε, λοιπόν, ξεκάθαρα ἀπό τήν ἐκκλησιαστικήν ἱστορίαν ὅτι ἡ αἵρετική δοξασία τοῦ Μονοθελητισμοῦ τοῦ Σεργίου διακηρύσσεται ἐπίσημα... τό 638... Δέν εἶναι, ἐπομένως, καθόλου παράδοξον ὅτι ὁ Ἅγιος (Σωφρόνιος) προσφωνεῖ τόν Σέργιον “μακαριώτατον Δεσπότην, ἀδελφόν καί συλλειτουργόν” πρὶν διακηρυχθῇ ἐπισήμως ἡ αἵρεσις τοῦ Μονοθελητισμοῦ, μόλις κατὰ τό ἔτος 638*»³⁵⁴.

³⁵³ Περιοδικό Ἅγιοι Κολλυβάδες, τεύχος 28, σελ. 49.

³⁵⁴ Ἐνθ’ ἀνωτ. τεύχος 27, σελ. 5.

Στήν συνέχεια όμως διαψεύδει τελείως, τά ὅσα γράφει -καί ιδίως τά ὅσα εἶχε γράφει στό προηγούμενο ἄρθρο του- λέγοντας ὅτι ὁ ἅγιος Μάξιμος «τό 626 ὑποχρεώθηκε νά φύγῃ ἀπό τήν Κύζικον στήν Ἀφρική λόγω κηρύξεως τῆς αἵρέσεως τοῦ Μονοθελητισμοῦ ἀπό τόν Σέργιον»³⁵⁵. Τί σύγχυσις! Ὁ π. Νικόλαος ἄλλοτε λέγει, ὅτι τό 626 ἐκηρύσσεται αἵρεσις καί γιά τόν λόγο αὐτό ὁ ἅγιος Μάξιμος ἀναχώρησε γιά τήν Ἀφρική, ἄλλοτε δέ ὅτι ἡ αἵρεσις κηρύχθηκε τό 638 καί συνεπῶς ἦταν φυσικό νά κοινωνή ὁ ἅγιος Σωφρόνιος μέ τόν Σέργιο τό 634!

2. Ἀμέσως μετά λέγει: «Ἡ φυγή γίνεται ἀκριβῶς, ὅπως ἀναφέρει ὁ βιογράφος του, γιατί δέν δέχεται σέ κοινωνία τόν Σέργιο». Πρόκειται γιά πρωτοφανές ψεῦδος. Κανείς βιογράφος δέν ἀναφέρει, ὅτι ἡ φυγή τοῦ 626 ἐγινε λόγω διακοπῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας. Ἄλλωστε, ὅπως ἀποδείχθηκε, οἱ ἅγιοι Μάξιμος καί Σωφρόνιος εἶχαν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τόν Σέργιο Κωνσταντινουπόλεως ἕως τό 634.

3. Ὁ π. Νικόλαος κάνει ἐπίσης ἓνα σοβαρό ἀναχρονισμό. Λέγει ὅτι ὁ ἅγιος Σωφρόνιος ἀπέστειλε πρῶτα τήν Συνοδική Ἐπιστολή του πρὸς τόν Σέργιο καί ἔπειτα συγκάλεσε καί Τοπική Σύνοδο, ἡ ὁποία καταδίκασε τήν αἵρεσι³⁵⁶. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἡ ἐξῆς: Μόλις ὁ Ἅγιος ἐγινε πατριάρχης, συγκάλεσε Σύνοδο (634) καί καταδίκασε³⁵⁷ τόν Μονοενεργητισμό καί τόν Μονοθελητισμό ὡς διδασκαλία. Τήν καταδίκη αὐτή τήν ἀπέστειλε ὡς ἐνθρονιστική καί Συνοδική Ἐπιστολή πρὸς τόν Σέργιο προσφωνώντας τον «συλλειτουργό». Ὁ π. Νικόλαος λέγει δηλαδή, ὅτι ὁ Ἅγιος ἔστειλε πρῶτα τήν Ἐπιστολή τῆς Συνόδου καί ἔπειτα συγκάλεσε τήν Σύνοδο!

4. Σέ ἄλλο σημεῖο λέγει: «Γιά ἓνα χρονικό διάστημα, ὁ Ἅγιος Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής καί οἱ δύο ἢ τρεῖς μαθητές του ἀποτελοῦσαν ὁλόκληρη τήν Ἐκκλησία στήν Ἀνατολή κατά τήν διάρκεια τῶν διωγμῶν τῶν Μονοθελητῶν»³⁵⁸. Ὁ ἰσχυρισμός αὐτός τοῦ π. Νικολάου εἶναι ἐξίσου ἀναληθής, ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπό τήν συμμετοχή ἐκπροσώπων τῆς Ἀνατολῆς στήν Σύνοδο τοῦ Λατερανοῦ (649) καί τίς ἐπιστολές τοῦ ἁγίου Μαρτίνου πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους τῆς Ἀνατολῆς³⁵⁹, καθὼς καί

³⁵⁵ Ἐνθ' ἄνωτ. τεύχος 28, σελ. 51.

³⁵⁶ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 49.

³⁵⁷ Φ. Βαφείδου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, § 74, 2, σελ. 251.

³⁵⁸ Ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 42-43.

³⁵⁹ Σ. Μήλια, *Τῶν ἱερῶν συνόδων... συλλογή*, σελ. 417-424, 439.

ἀπό τὰ λόγια τοῦ πατρικίου Ἐπιφανίου πρὸς τὸν ἅγιο Μάξιμο: «Ἐπειδὴ πᾶσα ἡ Δύσις καὶ οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ διαστρέφοντες εἰς σέ θεωροῦσι· καὶ ἅπαντες διὰ σέ στασιάζουσι, μὴ θέλοντες συμβιβασθῆναι ἡμῖν διὰ τὴν πίστιν».³⁶⁰

5. Ἀμέσως μετὰ ὁ π. Νικόλαος λέγει πάλι ἀναληθῶς, ὅτι εἶναι ξεκάθαρο πὺς ὁ ἅγιος Μάξιμος δέν κοινωνοῦσε μέ τοὺς Μονοθελίτας ἀκόμη καὶ πρὸ συνοδικῆς διαγνώμης. Πρὸς ἀπόδειξι ἀναφέρει σχετικό διάλογο τοῦ Ἀγίου μέ τοὺς αἰρετικούς («Ὁ Πατριάρχης... ἀπεφάνετο»), στὸν ὁποῖο ὁ Ἅγιος λέγει πράγματι, ὅτι δέν κοινωνεῖ μαζί τους. Ὅμως, ὅπως φαίνεται σαφέστατα ἀπὸ τὸν βίο τοῦ Ἀγίου, ὁ διάλογος αὐτός³⁶¹ (655) ἔγινε μετὰ ἀπὸ τὴν συνοδική κατάκρισι τῆς αἵρέσεως ἀπὸ τίς Συνόδους τῆς Δύσεως (640-649) καὶ τὴν ἐπακόλουθη τιμωρία, πού ὑπέστη ὁ ἅγιος Μαρτίνος (653).³⁶²

6. Σέ ἄλλο σημεῖο ὁ π. Νικόλαος διηγεῖται ἕναν ἀκόμη διάλογο τοῦ Ἀγίου μέ τοὺς Μονοθελίτας. Στὸν διάλογο αὐτό ὁ Ἅγιος τοὺς λέγει, ὅτι δέν κοινωνεῖ μαζί τους ἐπικαλούμενος μάλιστα καὶ τὴν συνοδική κατάκρισι τῆς αἵρέσεως στήν Δύσι («καὶ ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καθαιρεθέντες... συνόδου»³⁶³). Συνεχίζοντας ὁ π. Νικόλαος ἀναφέρει τὴν ἐκδίωξι τοῦ Ἀγίου ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι καὶ τοὺς ἀγῶνας του γιὰ τὴν συνοδική κατάκρισι τῆς αἵρέσεως στήν Δύσι! Ὑποστηρίζει δηλαδή, ὅτι μετὰ τὸν διάλογο τοῦ Ἀγίου μέ τοὺς Μονοθελίτας κατὰ τὸ 655 (στὸν ὁποῖο ὁ Ἅγιος ὁμιλεῖ γιὰ τίς Συνόδους τῆς Δύσεως) καὶ μετὰ τὴν ἐκδίωξί του ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολι κατὰ τὸ ἴδιο ἔτος, ὁ Ἅγιος ἀγωνίσθηκε γιὰ τὴν συνοδική κατάκρισι τῆς αἵρέσεως στήν Δύσι (640-649)!

Πρόκειται δηλαδή γιὰ ὀλοκληρωτική διαστρέβλωσι τῆς βιογραφίας τοῦ ἁγίου Μαξίμου. Παρὰ ταῦτα τὴν ἀπάντησι αὐτῇ τοῦ π. Νικολάου ἐπαίνεσαν ὅλα τὰ ζηλωτικά ἔντυπα ὡς «τεκμηριωμένην καὶ ἐμπεριστατωμένην»³⁶⁴. Αὐτό φανερῶνει τὴν μεγίστη, ζηλωτική, θεολογική καὶ ἐκκλησιολογική ἀνεπάρκεια.

³⁶⁰ Ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, *Περὶ τῶν πραχθέντων...*, κεφ. κε', P.G.90, 161D.

³⁶¹ Κεφ. κδ', P.G.90, 93C-96B.

³⁶² Ἐνθ' ἄνωτ. κεφ. ιζ', P.G.90, 85D.

³⁶³ Ἐνθ' ἄνωτ. τεῦχος 28, σελ. 47.

³⁶⁴ *Περιοδικὸ Ἅγιος Ἀγαθάγγελος*, τεῦχος 181, σελ. 2.

ιβ' . Ἡ τρίτη ἀπάντησις τοῦ π. Νικολάου Δημαρᾶ στήν Ἱερά Μο- νή Ὁσίου Γρηγορίου

Τίς μεγάλες παραποιήσεις τοῦ π. Νικολάου στίς βιογραφίες τῶν Ἀγίων ἀποκαλύψαμε γιά δεύτερη φορά σέ σχετική μας ἀπάντησι στήν ἐφημερίδα Ὁρθόδοξος Τύπος³⁶⁵. Ὁ π. Νικόλαος ἀνταπῆντησε ἀμέσως μέ τρίτο συνεχόμενο ἄρθρο, στό ὁποῖο ὅμως δέν ἐπέδειξε καμμία ἀπολύτως μεταμέλεια. Ἀντιθέτως μάλιστα:

1. Ἐπιμένει ὅτι ὁ ἅγιος Μάξιμος «δέν κοινωνοῦσε μέ τοὺς Μονοθελῆτες καί πρό Συνοδικῆς διαγνώμης»³⁶⁶ κατά τό 655, (ἐτος κα-
τά τό ὁποῖο διεξήχθη ὁ διάλογος τοῦ Ἀγίου μέ τοὺς Μονοθελίτας, τόν ὁποῖο ἀναφέρει ὁ π. Νικόλαος ὡς ἀποδεικτικό στοιχεῖο τῆς ἐσφαλμένης θέσεώς του). Διαψεύδει δηλαδή ἀκόμη καί τόν ἴδιο τόν Ἅγιο, ὁ ὁποῖος, ὅπως προαναφέραμε, κατά τό 655 ἐπεκαλεῖτο τίς Συνόδους τῆς Δύ-
σεως προκειμένου νά δικαιολογήσῃ τήν ἄρνησί του νά κοινωνήσῃ μέ τοὺς Μονοθελίτας.

2. Ὑποστηρίζει ὅτι ἡ φράσις στό προηγούμενο ἄρθρο του, «*ἡ φυγή (τοῦ ἁγίου Μαξίμου) γίνεται ἀκριβῶς, ὅπως ἀναφέρει ὁ βιογράφος του, γιατί δέν δέχεται σέ κοινωνία τόν Σέργιο*», δέν ἀποτελεῖ πρωτοφανές ψεῦδος. Κατά τόν π. Νικόλαο, οἱ ἅγιοι Μάξιμος καί Σωφρόνιος δέν κοινωνοῦσαν ἀπό τό 626 μέ τοὺς Μονοθελίτας (προφανῶς ἔχει ἀποκηρύξει τελείως, τά ὅσα ἔγραφε στό πρῶτο κυρίως ἄρθρο του). Πρός ἀπόδειξι μάλιστα τῆς ἐσφαλμένης αὐτῆς ἀπόψεώς του ἀναφέρει καί σχετικό ἀπόσπασμα ἀπό τήν βιογραφία τοῦ ἁγίου Μαξίμου. Ἡ φρά-
σις ὅμως «*ἐκεῖσε (στήν Ἀφρική) ἐπιφοιτᾷ (ὁ ἅγιος Μάξιμος) συνηγορίαν δώσων τῷ λόγῳ καί τοῖς ἐκεῖ συνεπόμενος ὀρθοδόξοις*», δέν φανερώνει σέ καμμία περίπτωσι διακοπή ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας.

Ἡ ἀναχώρησις τοῦ ἁγίου Μαξίμου ἀπό τήν Κύζικο γιά τήν Ἀφρική τό 626 ἔγινε γιά νά ἀγωνισθῇ ἐναντίον τῆς αἵρέσεως τοῦ Μονοθελτισμοῦ μαζί μέ τοὺς ἐκεῖ Ὁρθοδοξοῦντας, καί ὄχι ἐπειδὴ διέκοψε τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τόν Σέργιο Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτό εἶναι τό ἀκριβές νόημα τῶν σχετικῶν χωρίων τῶν βιογράφων του.

³⁶⁵ Φύλλα 1398-1403.

³⁶⁶ *Εφημερίς Ὁρθόδοξος Τύπος*, φύλλο 1418, σελ. 5.

Μέ τήν ἀνωτέρω λεπτομερῇ ἐξιστόρησι τῆς ἱστορίας τῆς αἵρέσεως τοῦ Μονοθελητισμοῦ ἀφαιρεῖται, πιστεύουμε, ἀπό τοὺς Γ.Ο.Χ. τό δικαίωμα νά ἐπικαλοῦνται τοὺς ἁγίους Μάξιμο καί Σωφρόνιο γιά νά δικαιολογοῦν τό σχίσμα τους ἀπό τίς Ὁρθόδοξες Ἐκκλησίες.

κ´. Ἡ περίπτωση τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου

Μία ἄλλη περίπτωση Οἰκονομίας ἔναντι ἐπισκόπων πού ἐκήρυξαν κάποια αἵρεσι, εἶναι καί ἡ περίπτωση τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου. Στήν συγκεκριμένη περίπτωση εἶχαμε ἀναφερθῇ στήν πρώτη ἀπάντησί μας πρὸς τόν π. Νικόλαο: «Ὅταν ἐπίσης ὁ ἅγιος Γρηγόριος (πατήρ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου) ὑπέγραψε ἀπό ἀπλότητα ἓνα ἡμιαρειανικό σύμβολο (361), οἱ μοναχοὶ διέκοψαν τήν ἐπικοινωνία μαζί του³⁶⁷. Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὅμως καί ἄλλοι δέν τόν ἐχώρισαν. Αὐτό τό ἀποκρύπτουν συνήθως οἱ Ζηλωτές καθώς καί τίς κρίσεις τοῦ ἱεροῦ πατρός γιά τοὺς μοναχοὺς³⁶⁸.

Ἡ ἔνωση ἐπετεύχθη, ἀφοῦ ὁ υἱὸς Γρηγόριος ἔπεισε τόν πατέρα του νά ἐκφωνήσῃ δημοσίως ἓνα Ὁρθόδοξο Σύμβολο (364)³⁶⁹. Ἐπὶ πλέον δέ στὸν α´ Εἰρηνικό του λόγο, ἐπὶ τῇ ἐνώσει τῶν διεστώτων, ὁ μέγας Θεολόγος ἐλέγχει ἐμμέσως τοὺς μοναχοὺς γιά ἀνταρσία, ταχύτητα καί αὐθάδεια. Τοὺς συμβουλεύει νά μὴ ἐπιστρέψουν στὸν “ἴδιον ἔμετον”, καθώς καί τό ὅτι εἶναι προτιμότερο νά μένουμε στό κοινὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν δέν εἴμεθα τελείως σίγουροι³⁷⁰»³⁷¹.

Στὴν βραχύτατή μας αὐτὴ ἀναφορά ἀπάντησαν οἱ μοναχοὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἁγίου Κυπριανοῦ³⁷² ὑποστηρίζοντας τίς κατωτέρω ἀπαράδεκτες θέσεις:

1. Μᾶς κατηγοροῦν ὅτι ἀρνούμαστε (δῆθεν) «τὴν στάσι τῆς Ὁρθόδοξου Ἀποτειχίσεως». Παρόμοιες κατηγορίες ἐναντίον μας εἶχε ἐκφράσει

³⁶⁷ Γρηγορίου πρεσβυτέρου, *Βίος... Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου...*, P.G.35, 261C.

³⁶⁸ Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις, φύλλο 27, σελ. 105-106.

³⁶⁹ Γρηγορίου πρεσβυτέρου, ἔνθ' ἄνωτ. P.G.35, 261D-264A.

³⁷⁰ Κεφ. ιθ´ - κ´, P.G.35, 745-748.

³⁷¹ Μοναχοῦ Βασιλείου Γρηγοριάτου, *Ἀντιπατερικὴ ἡ στάσις τοῦ Ζηλωτικοῦ Παλαιοημερολογισμοῦ*, σελ. 10-11.

³⁷² Ὁρθόδοξος Ἐνημέρωσις, φύλλο 38, σελ. 161-164.

παλαιότερα και ό π. Νικόλαος στά τρία άρθρα του ύποστηρίζοντας, ότι διδάσκουμε πώς όφείλουμε νά διακόπτουμε τήν εκκλησιαστική κοινωνία μέ τούς αίρετικούς μόνο έπειτα από απόφασι Οικουμενικής Συνόδου³⁷³. Τελικά όμως αναγκάσθηκε και ό ίδιος νά εκφράση τήν χαρά του, έπειδή αποδεχθήκαμε ότι ή κοινωνία διακόπτεται και πρό συνοδικής κρίσεως³⁷⁴. Διέψευσε δηλαδή τόν έαυτό του και έξετέθη στους αναγνώστας του, έφόσον μās κατηγορούσε διαρκώς για κάτι, πού ποτέ δέν είχαμε αναφέρει.

Πράγματι, και στά δύο άρθρα μας προς τόν π. Νικόλαο είχαμε αποδεχθί τό δικαίωμα τών Όρθοδόξων νά διακόπτουν τήν εκκλησιαστική κοινωνία μέ τούς αίρετικούς ποιμένας τους πρό της συνοδικής κρίσεώς τους, πρῶξι μάλιστα τήν όποία ό ιε ' κανών της ΑΒ ' Συνόδου επαινεῖ³⁷⁵. Στο δεύτερο κεφάλαιο τοῦ πρώτου μέρους της έργασίας μας αναφέρουμε επίσης σχετικά παραδείγματα διακοπής κοινωνίας πρό συνοδικής κρίσεως από τήν Έκκλησιαστική Ιστορία, όρισμένα μάλιστα από τά όποια (όπως π.χ. έναντι τών πατριαρχών Μακεδονίου και Τιμοθέου κατά τόν στ ' αἰώνα) δέν έχουν ποτέ προβληθί από τούς Γ.Ο.Χ.

Ό λόγος λοιπόν για τόν όποιο αναφερθήκαμε στην περίπτωσηι τοῦ αγίου Γρηγορίου, δέν ήταν νά ἀρνηθοῦμε τήν «Όρθόδοξο Αποτείχισι», όπως μās συκοφαντοῦν οί Άγιοκυπριανῖται, αλλά νά καταδείξουμε ἀφ' ενός τήν πρῶξι της Οικονομίας τών αγίων Πατέρων και ἀφ' έτέρου νά αποδείξουμε, ότι οί Γ.Ο.Χ. δέν εἶναι εἰλικρινεῖς.

2. Οί Άγιοκυπριανῖται όχι μόνο δέν παραδέχονται τήν από μέρους τους απόκρυψι της στάσεως και τών κρυστάλλινων λόγων τοῦ αγίου Γρηγορίου, αλλά επιπλέον κατηγοροῦν εὐθέως τόν Άγιο ως «*συννυεύθυνο στην πτῶσι τοῦ πατρός του*» και συγκεκριμένα στην «*πονηράν κοινωνίαν*» μέ τούς αίρετικούς. Οί Άγιοκυπριανῖται προβάλλουν τήν άποψι τοῦ Αγίου, σύμφωνα μέ τήν όποία ή αποτείχισις από τούς ποιμένας μας, «*όταν εἶναι πρόδηλα τά της άσεβείας*», εἶναι πρῶξις άξιέπαινη, και καταλήγουν στο έξῆς συμπέρασμα: «*Η ύπογραφή εκ μέρους τοῦ Γέροντος Επισκόπου Γρηγορίου της ήμι-αρειανικής όμολογίας πίστεως*

³⁷³ Περιοδικό Άγιοι Κολλυβάδες, τεῦχος 28, ύποσημείωσις 57, σελ. 42.

³⁷⁴ Ένθ' άνωτ. σελ. 69.

³⁷⁵ Ρ.Γ.137, 1068В.

δέν ἦταν κάτι τό ἀβέβαιο», κάτι τό μή σίγουρο, ἀλλά κάτι τό πρόδηλο. Ἐφόσον λοιπόν ἡ ἀσέβεια καί ἡ προδοσία τῆς πίστεως ἦταν πρόδηλη, ἡ «γενομένη διακοπή κοινωνίας ὑπό τῶν Ὁρθοδόξων» μοναχῶν ἦταν ὀρθή. Κατά συνέπεια -συμπληρώνουμε ἐμεῖς- ἡ ἀντίθετη στάσις τοῦ ἁγίου Γρηγορίου δέν ἦταν ὀρθή. Ἄς δοῦμε ὅμως, ἐάν ὁ Ἅγιος συμμερίζεται τίς παράδοξες αὐτές ἀπόψεις.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος στὸν α΄ Εἰρηνικό του λόγο δέν δείχνει νά ἀποδέχεται τίς ἀνωτέρω ζηλωτικές ἀπόψεις, ἀλλὰ ἀντιθέτως ἐπικρίνει τὴν πρᾶξι τῆς ἀποσχίσεως τῶν μοναχῶν λέγοντας, ὅτι «ἔδει μὲν, ἀδελφοί, μήτε διαιρεθῆναι τό πρῶτον». Δυστυχῶς οἱ μοναχοί, συνεχίζει ὁ Ἅγιος, δέν «διέφυγον τοῦ πονηροῦ τόν φθόνον... καί τὴν καλὴν καί πατρῶαν κληρονομίαν, τό τῆς ὁμονοίας ἀγαθόν, οὐκ εἰς τέλος διεφύλαξαν»³⁷⁶.

Ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ Ἅγιος δέν θεωρεῖ ὀρθή τὴν ἀπόσχισι τῶν μοναχῶν, εἶναι ὅτι ὁ πατέρας του ὑπέγραψε τό ἡμιαρειανικὸ σύμβολο ἀπὸ «ἀπλότητα», καί ὄχι ἐπειδὴ ἀποδέχθηκε τὴν ἀρειανικὴ αἵρεσι. Ὑπῆρχε δηλαδὴ σ' αὐτόν πάντοτε ἡ «καθαρότης τοῦ δόγματος»³⁷⁷, καί κατὰ συνέπεια ἡ «ὁμοδοξία» (κοινὴ πίστις) μεταξὺ αὐτοῦ καί τῶν «στασιαζόντων»³⁷⁸ μοναχῶν.

Σέ περιπτώσεις ὅπως ἡ ἀνωτέρω, κατὰ τίς ὁποῖες δέν εἴμαστε τελείως σίγουροι, ὅτι οἱ ποιμένες μας ἔχουν ἀλλάξει φρονήματα, ἀλλὰ «τό λυποῦν ὑπόνοια καί φόβος ἀνεξέταστος (ἐστίν)», ὁ ἅγιος Γρηγόριος συνιστᾷ ὅτι «βελτίων τοῦ τάχους ἡ μακροθυμία, καί τῆς αὐθαδείας ἡ συγκατάβασις, καί πολλῶν κρεῖττον καί λυσιτελέστερον (πλέον ὠφέλιμο), ἐν τῷ κοινῷ σώματι μένοντας, καταρτίζειν ἀλλήλους». Μὲ τοὺς λόγους αὐτοὺς εἶναι φανερό ὅτι ὁ Ἅγιος ἐλέγχει ἑμμεσα τοὺς μοναχοὺς γιὰ ἀνταρσία, ταχύτητα καί αὐθάδεια, καί τοὺς συμβουλεύει «(μὴ) πρὸς τὴν αὐτὴν νόσον ὑπενεχθῆναι, καί πρὸς τόν ἴδιον ἔμετον ἐπιστρέφαι»³⁷⁹.

Παρά ταῦτα ὁ Ἅγιος δέν χάνει τὴν εὐκαιρίαν νά ἐπαινέσῃ τοὺς μοναχοὺς πού «διόρθωσαν» τό «πάθημά»³⁸⁰ τους, καθὼς «τὴν κατὰ τοῦ γράμματος ἀφέντες ὑπόνοιαν, τῷ πνεύματι προσέδραμον». Οἱ μοναχοί,

³⁷⁶ Κεφ. ι΄, P.G.35, 733BC.

³⁷⁷ Ἐπιτάφιος εἰς τὸν πατέρα παρόντος Βασιλείου, κεφ. ιη΄, P.G.35, 1005C.

³⁷⁸ Εἰρηνικός Α΄, κεφ. ια΄, P.G.35, 736C.

³⁷⁹ Ἐνθ' ἀνωτ. κεφ. ιθ΄ - κ΄, P.G.35, 745C-748C.

³⁸⁰ Ἐνθ' ἀνωτ. κεφ. ι΄, P.G.35, 733D.

έννοει ὁ Ἅγιος, ἐγκατέλειψαν τίς ἄδικες κατηγορίες γιά προδοσία τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως, ἐφόσον ἦταν σίγουροι, ὅτι δέν προδόθηκε ποτέ ἡ Ὁρθόδοξος πίστις, ἀλλά ἦταν «ἄπτωτος παρ' ἡμῖν (τούς δύο Ἀγίους) ἡ Τριάς καί ἀσάλευτος»³⁸¹.

3. Οἱ Ἀγιοκυπριανῖται μᾶς κατηγοροῦν ἐπίσης, ὅτι ἀποκρύψαμε (δῆθεν) τήν διακοπή τῆς ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας τοῦ μεγάλου Βασιλείου μέ τόν Καισαρείας Διάνιο, ἐπειδή καί αὐτός -ὅπως καί ὁ πατήρ Γρηγόριος- ὑπέγραψε ἀπό ἀπλότητα τό ἴδιο ἡμιαρειανικό σύμβολο. Δέν ἀποκρύψαμε βέβαια τήν ἐν λόγῳ διακοπή κοινωνίας, διότι ἀπλά δέν πιστεύουμε, ὅτι συνέβη ποτέ. Πράγματι, ὁ μέγας Βασίλειος «βραδύτερον ἀπέκρουσε τὰς συκοφαντικάς διαδόσεις περί κατηγοριῶν τοῦ δῆθεν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Διανίου καί ὅτι διέκοψε τήν μετ' αὐτοῦ ἐκκλησιαστικήν κοινωνίαν»³⁸²: «Εγὼ δέ, εἶπέ μοι, τόν μακαριώτατον Διάνιον ἀνεθεμάτισα;»³⁸³

Οἱ φράσεις δέ τοῦ Ἀγίου ὅτι «ἐλυπήθην ἐπ' αὐτῷ (τῷ Διανίῳ) λύπην οὐκ ἀνεκτὴν»³⁸⁴, ἢ ὅτι «ἐμάκρυνα φυγαδεύων»³⁸⁵, πού ἐπικαλοῦνται οἱ Ἀγιοκυπριανῖται, δέν ἀποδεικνύουν σέ καμμία περίπτωσι διακοπή ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας μέ τόν Διάνιο. Ἄλλωστε, ἐάν ἀποδεχθοῦμε ὡς ὀρθή τήν ἀνόητη καί ἄνευ οὐσιαστικῶν ἀποδείξεων ζηλωτική ἄποψι, σύμφωνα μέ τήν ὁποία ὁ μέγας Βασίλειος εἶχε διακόψει τήν ἐκκλησιαστική κοινωνία μέ τόν Διάνιο λόγω τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ἡμιαρειανικοῦ Συμβόλου, τότε θά πρέπει κατ' ἀνάγκη νά παραδεχθοῦμε, ὅτι ὁ Ἅγιος θά εἶχε ἐπίσης διακόψει τήν κοινωνία ὄχι μόνο μέ τόν πατέρα Γρηγόριο, ἀλλά ἀκόμη καί μέ τόν (συνασκητή του στόν Πόντο κατ' ἐκείνη τήν ἐποχή³⁸⁶) υἱό Γρηγόριο!

κα´. Ἡ περίπτωση τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας

Τέλος δέν θά ἦταν ἄσκοπο, πιστεύουμε, νά ἀναφερθοῦμε καί στήν Οἰκονομία τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τό πρῶτο ἡμῖς τοῦ ε´ αἰῶνος ἔναντι

³⁸¹ Ἐνθ' ἀνωτ. κεφ. ια´, P.G.35, 736B.

³⁸² Μ. Βασιλείου Εἰσαγωγικά, Β.Ε.Π.Ε.Σ. τόμος 51, σελ. 49.

³⁸³ Ἐπιστολή ν᾿ α´, κεφ. α´, P.G.32, 389A.

³⁸⁴ Ἐνθ' ἀνωτ. κεφ. β´, P.G.32, 389C.

³⁸⁵ Ἐπιστολή η´, κεφ. α´, P.G.32, 245C.

³⁸⁶ Γρ. Θεολόγου Εἰσαγωγικά, Β.Ε.Π.Ε.Σ. τόμος 58, σελ. 83.

τῶν ὑποστηρικτῶν τοῦ αἰρετικοῦ Θεοδώρου Μοψουεστίας. Ἀρχικά, ὅπως ἀναφέρει ὁ ἅγιος Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, οἱ Πατέρες τῆς Γ΄ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδίκασαν μὲν τὸν Νεστόριο, ὃχι ὅμως καὶ τὸν «ἀρχηγὸν καὶ πατέρα»³⁸⁷ καὶ διδάσκαλό του Θεόδωρο Μοψουεστίας, ὁ ὁποῖος εἶχε ἤδη πεθάνει, «ἵνα μὴ τινες τῇ ὑπολήψει τοῦ ἀνδρός προσεσχηκότες ἀποβάλωσιν ἐαυτοὺς τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ δὲ ἐν τούτοις οἰκονομία ἄριστόν τι χρῆμα καὶ σοφόν»³⁸⁸, κατὰ τὸν ἅγιο Κύριλλο.

«Ὁ θεὸς Κύριλλος» μάλιστα, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Θεόδωρος ὁ Στουδίτης «μέχρι τινὸς καιροῦ» «ῥκονόμει μὴ ἀποσχίζεσθαι τῶν τῆς Ἐφῶς (κατ' οἰκονομία ἐπικοινωνοῦσε μετὰ τῶν Ἀντιοχειανῶν ἐπισκόπων τῶν) ἐν διπτύχοις ἀναφερόντων τὸν Θεόδωρον τὸν Μοψουεστίας αἰρετικὸν ὄντα. Ἐπ' αὐτὰ ὁρθότατα καὶ καιριώτατα τὰ τῆς εὐσεβείας δόγματα παρ' αὐτοῖς ἐσέσωστο»³⁸⁹. Οἱ ἀνωτέρω ἐπίσκοποι τῆς Ἀντιοχείας ὃχι μόνον μνημόνευαν τὸν αἰρετικό Θεόδωρο, ἀλλὰ ἐπαινοῦσαν καὶ τὰ συγγράμματά του «καίτοι τὴν ἴσιν, μᾶλλον δὲ πολλῶ χεῖρονα (τοῦ Νεστορίου) νοσοῦντα δυσέβειαν»³⁹⁰.

Ὁ ἅγιος Κύριλλος ἐπιπλέον συνιστοῦσε στοὺς Ὁρθοδόξους τῆς Ἀντιοχείας νὰ μὴ ἀρνοῦνται «τὴν πρὸς τὸν εὐλαβέστατον ἐπίσκοπον Ἰωάννην (πατριάρχην Ἀντιοχείας) κοινωνίαν»³⁹¹, «κἂν μὴ λίαν ἀκριβῶς διοικούμενα τὰ πράγματα βλέπωσι, κατὰ τὸν ἐνεστηκότα μάλιστα καιρόν. Οὐ γάρ θέλομεν τεμεῖν ἀλλὰ συνάψαι». Ἄλλωστε, συνέχιζε ὁ Ἅγιος, καὶ ὁ Ἰωάννης «οἰκονομίας δεῖται πολλῆς, ἵνα τοὺς ἀφηνιῶντας (θαυμαστάς τοῦ Θεοδώρου Ἀντιοχειανούς ἐπισκόπους) κερδάνῃ»³⁹².

Ὅταν μάλιστα ὑποστηρίχθηκε ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναθεματισθῇ ὁ Θεόδωρος Μοψουεστίας, ὁ ἱερός Κύριλλος συνιστοῦσε στὸν ἅγιο Πρόκλο Κωνσταντινουπόλεως χάριν «οἰκονομίας» «μὴ συγχωρῆσαι ἀναθεματισθῆναι αὐτόν, ὥς αἷτιον τοῦτο ταραχῆς γινόμενον»³⁹³.

³⁸⁷ Ἰωάννου Κωνσταντινουπόλεως, Ἐπιστολὴ πρὸς Κωνσταντῖνον..., P.G.96, 1428B.

³⁸⁸ Ἐπιστολὴ οβ΄, P.G.77, 345A.

³⁸⁹ Ἐπιστολὴ μθ΄, βιβλίο α΄, P.G.99, 1085C -1088A.

³⁹⁰ Ἐπιστολὴ ξθ΄, P.G.77, 340AB.

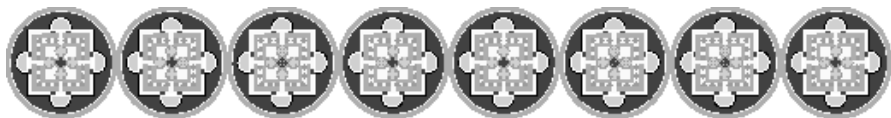
³⁹¹ Ἐπιστολὴ νζ΄, P.G.77, 321A.

³⁹² Ἐπιστολὴ νη΄, P.G.77, 321CD.

³⁹³ Ἐπιστολὴ οβ΄, P.G.77, 344B-345D.

Παρόμοια μέ τήν ἀνωτέρω ἦταν καί ἡ Οἰκονομία τοῦ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, ὁ ὁποῖος «τῷ Γελασίῳ (Ρώμης) ἐκοινώνει, ἐγγεγραμμένον ἔχοντι ἐν τοῖς διπτύχοις τόν Παλαιστῖνον (Ἀρειανόν) Εὐσέβιον»³⁹⁴ Καισαρείας.

³⁹⁴ Μεγάλου Φωτίου, *Μυριόβιβλος*, 227, P.G.103, 956B.

Βιβλιογραφία

- Άγγελόπουλος Ἡλίας, Μπατιστάτος Διονύσιος, *Μητροπολίτης πρ. Φλωρίνης Χρυσόστομος Καβουρίδης*, Ἀθῆναι, 1981.
- Ἄγγελος Ἐπίσκοπος Αὐλῶνος, *Οἰκουμενισμός: Κίνησις γιά τήν ἔνωσι ἡ συγκρητιστική αἵρεσις*, Ἀθήνα, 1998.
- Ἀγιορεῖται Πατέρες, *Καταγγελία*, Ἅγιον Ὅρος, 1997.
- Ἀγιορεῖται Πατέρες, *Ὁμολογία - Ἐκκλησις*, Ἅγιον Ὅρος, 1979.
- Ἀγιορεῖται Πατέρες, *Υπόμνημα - Ἐκθεσις*, Ἀθῆναι, 1983.
- Ἀθανάσιος ὁ Πάριος, *Ἐπιτομή εἴτε συλλογή τῶν θείων τῆς πίστεως δογμάτων*, ἐν Λειψία Σαξωνίας, 1806.
- Ἀθανάσιος ὁ μέγας, Ἔργα P.G., τόμοι 25-28, Ἔργα B.E.P.E.Σ., τόμοι 30-37.
- Ἀμφιλόχιος ἱερομόναχος, «Γνώσεσθε τήν ἀλήθειαν», Ἀθῆναι, 1984.
- Ἀνάγνου Ἰωάσαφ ἀρχιμανδρίτης, *Βίγλα Ὁρθοδοξίας*, Ἀθῆναι, 1976.
- Ἀναστάσιος ὁ Σιναΐτης, Ἔργα P.G., τόμος 89.
- Ἀναστασίου Ἰω., *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία κατά τάς παραδόσεις...*, τόμοι α' - β', Θεσσαλονίκη, 1969.
- Ἀνδρέας Μητροπολίτης Πατρῶν, *Ματθαῖος ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ.*, Ἀθῆναι, 1963.
- Ἀνδροῦτσος Χ., *Δογματική*, ἔκδοσις “Ἀστήρ”, Ἀθῆναι, 1956.
- Ἀνδροῦτσος Χ., *Συμβολική ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου*, ἐν Ἀθήναις, 1930.
- Ἄνθιμος Μητροπολίτης Βιζύνης, *Τό ἡμερολογιακόν ζήτημα*, ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1922.
- Ἄνθιμος Ρούσσας ἀρχιμανδρίτης, *Τό Παλαιοημερολογιακόν*, Ἀθῆναι, 1974.
- Ἀντωνόπουλος Γ., *Ἡ ἀπολογία ἐνός Ὁρθοδόξου Χριστιανοῦ*.

- Ἀραμπατζῆς Χρ., *Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἡ Ρώμη κατά τόν 19^ο αἰῶνα*, Θεσσαλονίκη, 2001.
- Ἀραμπατζῆς Χρ., *Ἡ Σύνοδος τῆς Λυών*, Θεσσαλονίκη, 2002.
- Ἀρχιμανδρίτης Καψάνης Γεώργιος, *Ἡ ἐκκλησιολογική αὐτοσυνειδησία τῶν Ὁρθοδόξων ἀπό τῆς ἀλώσεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ 20ου αἰῶνος, ἐν Εἰκοσιπενταετηρικῷ ἀφιερῶματι στόν Μητροπολίτη Νεαπόλεως καί Σταυρουπόλεως κ. Διονύσιο*, Θεσσαλονίκη, 1999.
- Ἀρχιμανδρίτης Καψάνης Γεώργιος, *Θέματα Ἐκκλησιολογίας καί Ποιμαντικῆς*, Ἅγιον Ὅρος, 1999.
- Ἀρχιμανδρίτης Καψάνης Γεώργιος, *Ὁρθοδοξία καί Οὐμανισμός - Ὁρθοδοξία καί Παπισμός*, Ἅγιον Ὅρος, 1996.
- Βαλέτας Γ., *Μελέτιος Πηγᾶς*, Χρυσοπηγή, Ἀθήναι, 1958.
- Βαρθολομαῖος Ἀγιαννανίτης, *Ἡ νοερά προσευχή καί παραίνεσις εὐεργετική εἰς πλανηθέντας Ματθαίους καί Μακρακιστάς*, 1977.
- Βασίλειος ἱεροδιάκονος, *Οἱ ἀγῶνες τῶν μοναχῶν ὑπέρ τῆς Ὁρθοδοξίας*, Ἅγιον Ὅρος, 2003.
- Βασίλειος ἱεροδιάκονος, *Οἱ ἐκκλησιολογικές κακοδοξίες τοῦ ζηλωτικοῦ Παλαιομερολογιτισμοῦ*, Ἅγιον Ὅρος, 2001.
- Βασίλειος μοναχός, *Ἀντιπατερική ἡ στάση τοῦ ζηλωτικοῦ Παλαιομερολογιτισμοῦ*, Ἅγιον Ὅρος, 2000.
- Βασίλειος ὁ μέγας, Ἔργα P.G., τόμοι 29-32.
- Βασιλόπουλος Χαράλαμπος ἀρχιμανδρίτης, *Ὁ Οἰκουμενισμός χωρίς μάσκα*, Ἀθήναι, 1972.
- Βαφειδῆς Φ., *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμοι α' - γ', ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1884-1912.
- Βλάσταρις Ματθαῖος, Ἔργα P.G. τόμος 144.
- Βλαστός Κάλλιστος, *Δοκίμιον ἱστορικόν περί τοῦ Σχίσματος...*, Ἀθήναι, 1896.
- Βρυέννιος Ἰωσήφ, *Τά εὐρεθέντα*, τόμοι α' - γ', ἔκδοσις Βασ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη, 1990-1991.
- Βῶκος Ἰω., *Ἡ διάσπασις τῆς Ὁρθοδοξίας*, Ἀθήναι, 1977.
- Γαλίτης Γ., *Ἡ Ἐκκλησία καί οἱ Ἐκκλησίες*, ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς, τεύχος 755, Θεσσαλονίκη.
- Γεδεών Μ., *Πατριαρχικοί πίνακες*, Ἀθήναι, 1996.
- Γερμανός Κωνσταντινουπόλεως, Ἔργα P.G., τόμος 140.

- Γεωργαντᾱς Ἀντώνιος μοναχός, *Ἀθεολόγητες «θεολογίες» ἀθεολογίτου «θεολόγου»*, Ἑλληνικόν Γορτυνίας, 1992.
- Γεωργαντᾱς Ἀντώνιος μοναχός, *Διάλογος Ὁρθοδόξου ὁμολογίας*, Ἑλληνικόν Γορτυνίας, 1997.
- Γεωργαντᾱς Ἀντώνιος μοναχός, *Καί πάλιν Ἡρωδιάς*, Ἑλληνικόν Γορτυνίας, 2003.
- Γεωργαντᾱς Ἀντώνιος μοναχός, *Οἱ σχίσται τῆς Ἐκκλησίας*, Ἑλληνικόν Γορτυνίας, 1994.
- Γιαννακόπουλος Ἰωήλ ἀρχιμανδρίτης, *Παλαιόν καί νέον ἡμερολόγιον*, Ἀθῆναι, 1976.
- Γιαννακουλόπουλος Καλλιόπιος Μητροπολίτης, *Ἡ ἔνωσις μέ τοὺς Μονοφυσίτες*, Πειραιεύς, 1991.
- Γιαννακουλόπουλος Καλλιόπιος Μητροπολίτης, *Προδοσία τῆς Ὁρθοδοξίας*, Πειραιεύς, 1991.
- Γιανναρᾱς Χ., *Ὁρθοδοξία καί Δύση*, Ἀθῆναι, 1992.
- Γκουτζίδης Ἑλ., *Συνοπτική θεώρησις τοῦ ἐορτολογικοῦ θέματος...*, Ἀθῆναι, 1989.
- Γκουτζίδης Ἑλ., *Τό ἡμερολογιακόν εἶναι οὐσιῶδες δογματικόν θέμα*, Ἀθῆναι, 1989.
- Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, Ἔργα P.G., τόμοι 35-38.
- Γρηγόριος ὁ Κύπριος, Ἔργα P.G., τόμος 142.
- Γρηγόριος ὁ Παλαμᾱς, Ἔργα P.G., τόμοι 150-151.
- Δαμασκηνός μητροπολίτης Ἑλβετίας, *Θεολογικοὶ Διάλογοι - Μία Ὁρθόδοξος προοπτική*, Θεσσαλονίκη, 1986.
- Δελήμπασης Ἀ., *Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*, Ἀθῆναι, 1972.
- Δελήμπασης Ἀ., *Πάσχα Κυρίου*, Ἀθῆναι, 1972.
- Δημητρακόπουλος Ἄνδρ., *Ἱστορία τοῦ σχίσματος τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλληνικῆς*, ἐν Λειψία, 1867.
- Δημητρακόπουλος Ἄνδρ., *Ὁρθόδοξος Ἑλλάς*, ἐν Λειψία, 1872.
- Δημητριάδος Γερμανός, πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος καί Ζακύνθου Χρυσόστομος, *Διαμαρτυρία πρὸς τὰς Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας...*, Ἀθῆναι, 1935.
- Δημητριάδος Γερμανός, πρώην Φλωρίνης Χρυσόστομος καί Ζακύνθου Χρυσόστομος, *Ἐκκλησις*, Ἀθῆναι, 1935.
- Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, *Δωδεκάβιβλος*, τόμοι α΄-στ΄, ἔκδοσις Βασ. Ρηγοπούλου, Θεσσαλονίκη, 1982-1983.

- Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, *Τόμος Καταλλαγῆς*, Ἰάσιον, 1694.
- Δοσίθεος Ἱεροσολύμων, *Τόμος Ἀγάπης κατά Λατίνων...*, 1698.
- Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, *Διάλογος ἐν ἀγάπῃ καὶ ἀληθείᾳ διὰ τὴν ἐν Χριστῷ ἔνωσιν*, Ἀθῆναι, 1984.
- Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, *Ἐλεγχος καὶ ἀνατροπὴ τῶν ἀντικανονικῶν καὶ βλασφημῶν ἐνεργειῶν τῶν ἀπεσχισμένων ἐκ τῆς ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ. Αὐξεντιακῶν καὶ Καλλιστικῶν*, 1979.
- Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, *Ἑόρτιος τιμητικός τόμος Ματθαίου τοῦ Α΄*, ἐν Ἀθήναις, 1980.
- Ἐκκλησία Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, *Τὰ προδρομικά τοῦ Ἀντιχρίστου*, Ἀθῆναι, 1986.
- Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν, *Ὑπόμνημα...*, 1949.
- Ἐπιφάνιος Κύπρου, *Ἔργα P.G.*, τόμοι 41-43.
- Ἑρμείας Σωζόμενος, *Ἔργα P.G.*, τόμος 67.
- Εὐστρατιάδης Γρηγόριος, *Ἡ πραγματικὴ ἀλήθεια περὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου*, Ἀθῆναι, 1929.
- Εὐστρατιάδης Σωφρόνιος, *Τό ἐορτολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι, 1937.
- Ζερβάκος Φιλόθεος ἀρχιμανδρίτης, *Τό νέον παπικόν ἡμερολόγιον καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ*, Θεσσαλονίκη.
- Ζηλωταὶ Ἀγιορεῖται Πατέρες, *Φωνὴ ἐξ Ἁγίου Ὁρους, Ἦτοι ἀπάντησις εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Π. Θεοκλήτου Διονυσιάτου...*, Ἅγιον Ὅρος, 1981.
- Ζηλωταὶ Ἀγιορεῖται Πατέρες, *Φωνὴ ἐξ Ἁγίου Ὁρους, Ἦτοι ἀπόδειξις...*, Ἅγιον Ὅρος, 1973.
- Ζηλωταὶ Ἀγιορεῖται Πατέρες, *Φωνὴ ἐξ Ἁγίου Ὁρους, Περί πρωτείων τοῦ πάπα*, Ἅγιον Ὅρος, 1989.
- Ζηλωταὶ Ἀγιορεῖται Πατέρες, *Φωνὴ ἐξ Ἁγίου Ὁρους, Πρόλογος καὶ ἀπολογητικὴ ἀπάντησις...*, Ἅγιον Ὅρος, 1972.
- Ζηλωταὶ Ἀγιορεῖται Πατέρες, *Σύντομος ἱστορικὴ περιγραφή τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν Ἑλλάδος*, Ἅγιον Ὅρος, 1973.
- Ζηλωταὶ Πατέρες, *Ἡ ἀπολογία...*, ἐν Ἀθήναις, 1934.
- Ζήσης Θ., *Οὐνία - Ἡ καταδίκη της*, Θεσσαλονίκη, 1993.
- Ζήσης Θ., *Οὐνία - Νεώτερες ἐξελίξεις*, Θεσσαλονίκη, 1994.

- Θεοδώρητος ιερομόναχος, *Ἡ ἀπολογία ενός ἀγιορείτου*, Ἀθῆναι, 1987.
- Θεοδώρητος ιερομόναχος, *Ὅταν οἱ φύλακες προδίδουν*, 2001.
- Θεοδώρητος ιερομόναχος, *Παλαιόν καί νέον*, Ἀθῆναι, 2000.
- Θεοδώρητος ιερομόναχος, *Τό ἀντίδοτον*, Ἀθῆναι, 1991.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Ἀπάντησις πρὸς τὴν ἐφημερίδα ἐκκλησιαστικὸς ἀγών*, Ἀθῆναι, 1972.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Ἀποκαλυπτήρια μιᾶς ἀγιομάχου μοναχῆς*, Ἀθῆναι, 1976.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Α΄ ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πρωθιερέαν κ. Εὐάγγ. Τόμπρον ἀρχιγραμματέα Ἱ. Συνόδου Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος*.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Β΄ ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πρωθιερέαν κ. Εὐάγγ. Τόμπρον...*
- Θεοδώρητος μοναχός, *Γ΄ ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πρωθιερέαν κ. Εὐάγγ. Τόμπρον...*
- Θεοδώρητος μοναχός, *Δ΄ ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ πρὸς τὸν πρωθιερέαν κ. Εὐάγγ. Τόμπρον...*
- Θεοδώρητος μοναχός, *Διάλογοι τῆς ἐρήμου περὶ Οἰκουμενισμοῦ*, Ἀθῆναι, 1971.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Ἡ εὐχαριστιακὴ συμμετοχὴ ἐν ἀγίῳ Ὄρει, Ἅγιον Ὅρος*, 1972.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Κανονικὴ θεώρησις τοῦ ἡμερολογιακοῦ σχίσματος*, Ἀθῆναι, 1976.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Μοναχισμός καὶ αἵρεσις*, Ἀθῆναι, 1977.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Ὅντως «ἀξιοκατάκριτος» καὶ «σάλπιγξ κακοδοξίας»*, Ἀθῆναι, 1975.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Ὅρθοδοξία καὶ αἵρεσις*, Ἀθῆναι, 1982.
- Θεοδώρητος μοναχός, *Τό ἡμερολογιακὸν σχίσμα δυνάμει ἢ ἐνεργείᾳ;*, Ἀθῆναι, 1974.
- Θεοδώροπουλος Ἐπιφάνιος ἀρχιμανδρίτης, *Τὰ δύο ἄκρα (Οἰκουμενισμός καὶ Ζηλωτισμός)*, Ἀθῆναι, 1986.
- Θεόδωρος ὁ Στουδίτης, Ἔργα P.G., τόμος 99.
- Θεόδωρος Βαλσαμών, Ἔργα P.G., τόμοι 137-138.
- Θεοδώρου Ἀ., *Ἡ intercommunio ἐξ ἐπόψεως Ὁρθοδόξου Συμβολικῆς*, ἐν Ἀθήναις, 1971.
- Θεοδώρου Τ., *Τό γράμμα καὶ τό πνεῦμα*, Ἀθῆναι, 1999.

- Θεόκλητος μοναχός Διονυσιάτης, *Ἀθωνικά ἄνθη*, τόμος ι'.
- Θεοφάνης ὁ Χρονογράφος, Ἔργα P.G., τόμος 108.
- Ἱερά Κοινότης Ἀγίου Ὁρους Ἄθω, *Παρατηρήσεις περί τοῦ θεολογικοῦ Διαλόγου Ὁρθοδόξων καί Ἀντιχαλκηδονίων*, Ἅγιον Ὅρος, 1996.
- Ἱερά Μονή ἁγίων Κυπριανοῦ καί Ἰουστίνης, *Ὁφειλομένη ἀπάντησις εἰς δεινὴν συκοφαντίαν*, Ἀθῆναι, 1972.
- Ἰωάννης Κωνσταντινουπόλεως, Ἔργα P.G., τόμος 96.
- Ἰσίδωρος ὁ Πηλουσιώτης, Ἔργα P.G., τόμος 78.
- Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, Ἔργα P.G., τόμοι 94-96.
- Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἔργα P.G., τόμοι 47-64.
- Ἰωάννης Παῦλος Β', *Ἐγκύκλιος Ἐπιστολή, Ἵνα πάντες ἔν ὧσιν (Ut unum sint)*, Βατικανό, 1995.
- Ἰωαννίδης Ν., *Ὁ Ἰωσήφ Βρυέννιος*, Ἀθήνα, 1985.
- Κάλλιστος Ἐπίσκοπος Κορινθίας, *Δικαιосύννην μάθετε (καί κρίνετε) οἱ ἐνοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς*, Ἀθήκια.
- Κάλλιστος Ἐπίσκοπος Κορινθίας, *Περί ἡμερολογίου καί ἐορτολογίου*, Ἀθήκια Κορινθίας, 1966.
- Κάλλιστος Μακρῆς, *Ἀπολογία*, 1983.
- Καντιώτης Αὐγουστῖνος, *Τό Βατικανόν*, Ἀθῆναι, 1963.
- Καραμῆτσος - Γαμβρούλιας Σταῦρος, *Αἱ χειροτονίαι τῶν Γ.Ο.Χ. ἀπό κανονικῆς ἐπόψεως*, Ἀθήνα, 1997.
- Καραμῆτσος Σταῦρος, *Ἡ ἀγωνία ἐν τῷ κήπῳ τῆς Γεθσημανῆ*, Ἀθήνα, 1960.
- Καραμῆτσος Σταῦρος, *Ὁ σύγχρονος ὁμολογητής τῆς Ὁρθοδοξίας*, Ἀθήνα, 1997.
- Καρμίρης Ἰω., *Ἡ παγκοσμιότης τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας*, ἐν *Θεολογία*, τεῦχος δ', ἐν Ἀθήναις, 1980 καί τεῦχος α', 1981.
- Καρμίρης Ἰω., *Ὁρθοδοξία καί Ρωμαιοκαθολικισμός*, τόμοι α'-δ', Ἀθῆναι, 1966-1977.
- Καρμίρης Ἰω., *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησιολογία*, Ἀθῆναι, 1973.
- Καρμίρης Ἰω., *Πῶς δεῖ δέχεσθαι τοὺς ἑτεροδόξους*, ἐν *Θεολογία*, τεῦχος β', ἐν Ἀθήναις, 1954.
- Καρμίρης Ἰω., *Τά δογματικά καί συμβολικά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου καθολικῆς Ἐκκλησίας*, τόμος α', Ἀθῆναι, 1960, τόμος β', Graz, 1968.
- Κηρουλάριος Μιχαήλ, Ἔργα P.G., τόμος 120.

- Κλήμης ἀγιοκυπριανίτης ἱερομόναχος, *Ἡ συμβολή καί ἡ εὐθύνη τῶν ὀρθοδόξων Οἰκουμενιστῶν στό διαθρησκευτικό ἄνοιγμα*, Ἀθήνα, 1999.
- Κόκορης Δ., *Ἡμερολόγιο, Ἑορτολόγιο, Διόρθωσις λάθους ἢ ἐπιβεβλημένη;*, Ἀθῆναι, 1998.
- Κοττέας Ἀρσένιος, *Ἀντέλεγχος ἀβασίμου καί ἀσυστάτου ἐλέγχου*, ἐν Ἀθήναις, 1923.
- Κοτσώνης Ἱερώνυμος ἀρχιμανδρίτης, *Ἡ ἀπό κανονικῆς ἀπόψεως ἀξία τῆς μυστηριακῆς ἐπικοινωνίας Ἀνατολικῶν καί Δυτικῶν ἐπὶ Λατινοκρατίας καί Ἑνετοκρατίας*, Θεσσαλονίκη, 1957.
- Κοτσώνης Ἱερώνυμος ἀρχιμανδρίτης, *Ἡ κανονική ἄποψις περὶ τῆς ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν ἑτεροδόξων*, ἐν Ἀθήναις, 1957.
- Κοτσώνης Ἱερώνυμος ἀρχιμανδρίτης, *Περὶ τοῦ κύρους τῆς ἱερωσύνης τῶν Ἀγγλικανῶν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ κανονικοῦ Δικαίου τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας*, Ἀθῆναι, 1958.
- Κοτσώνης Ἱερώνυμος ἀρχιμανδρίτης, *Προβλήματα τῆς «ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας»*, ἐν Ἀθήναις, 1957.
- Κτενᾶς Λάμπρος, *Πίσω ἀπ' ὅ,τι φαίνεται στό ἡμερολογιακό*, Πάτραι, 1989.
- Κυπριανός ἀγιοκυπριανίτης ἀρχιμανδρίτης, *Ἡ δραματική κρίσις τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως...*, Ἀθήνα, 2000.
- Κυπριανός ἀγιοκυπριανίτης ἀρχιμανδρίτης, *Ὁ παποκεντρικός Οἰκουμενισμός. Ἀνησυχητικές ἐξελίξεις*, Ἀθήνα, 2002.
- Κυπριανός ἀγιοκυπριανίτης ἀρχιμανδρίτης, *Ὁρθοδοξία καί Οἰκουμενική Κίνησις*, Ἀθήνα, 1997.
- Κυπριανός Μητροπολίτης Ὁρωποῦ καί Φυλῆς, *Ἡ αἵρεσις τοῦ Οἰκουμενισμοῦ καί ἡ πατερική στάσις τῶν Ὁρθοδόξων*, Ἀθήνα, 1998.
- Κυπριανός Μητροπολίτης Ὁρωποῦ καί Φυλῆς, *Ἡ ἔνωσις τῆς ἱερᾶς Συνόδου Ἐνισταμένων μετὰ τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Διασπορᾶς*, Φυλὴ Ἀττικῆς, 1994.
- Κυπριανός Μητροπολίτης Ὁρωποῦ καί Φυλῆς, *Περὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῶν γνησίων Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν*, Ἀθήνα, 1988.
- Κυπριανός Μητροπολίτης Ὁρωποῦ καί Φυλῆς, *«Παγκόσμιον Συμβούλιον ἐκκλησιῶν» καί Διαθρησκευτικὴ Κίνησις*, Ἀθήνα, 1997.
- Κυπριανός Μητροπολίτης Ὁρωποῦ καί Φυλῆς, *«Σχίσμα» ἢ «ἀποτείχισις»;*, Ἀθήνα, 1998.

- Κυριακοῦ Δ., *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμοι α' -β', Ἀθῆναι, 1897-1898.
- Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Ἔργα P.G., τόμοι 68-77.
- Κύριλλος Ἱεροσολύμων, Ἔργα P.G., τόμος 33.
- Κωνσταντῖνος Οἰκονόμου ὁ ἐξ Οἰκονόμων, *Τά σωζόμενα ἐκκλησιαστικά συγγράμματα*, τόμος β', Ἀθήνησι, 1864.
- Λαχανᾶς Κυπριανός, *Ποιά ἡ διαφορὰ μεταξύ παλαιοῦ καί νέου ἡμερολογίου*, Ἀθῆναι, 1972.
- Μαγδαλνή ἡγουμένη, *Αἵρεσις Εἰκονομαχίας στήν παράταξι τῶν Ματθαϊκῶν*, Κοζάνη, 1994.
- Μακάριος ὁ Πάτριος, *Εὐαγγελική Σάλπιγξ*, Ἀθῆναι, 1867.
- Μάξιμος ἱερομόναχος Κausοκαλυβίτης, *Ἀσκητικές μορφές καί διηγήσεις ἀπό τόν Ἄθω*, Ἅγιον Ὅρος, 2000.
- Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, Ἔργα P.G., τόμοι 90-91.
- Μᾶρκος Ἐφέσου, Ἔργα P.G., τόμοι 159-161, Ἔργα P.O., τόμοι 15-17.
- Μαρτζέλος Γ., *Ὁ ἐπίσημος θεολογικός διάλογος Ὁρθόδοξης καί Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας*, Θεσσαλονίκη, 1998.
- Μεθόδιος Κωνσταντινουπόλεως, Ἔργα P.G., τόμος 100.
- Μελέτιος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, τόμοι α' - γ', Βιέννη, 1893-1895.
- Μεταλλινός Γ. ἱερεὺς, *Ὁμολογῶ ἐν Βάπτισμα*, Ἀθήνα, 1996.
- Μήλιας Σ., *Τῶν ἱερῶν Συνόδων... συλλογή*, τόμοι α' -β', Παρίσιοι, 1761.
- Μπαρδάκας Εὐθύμιος ἀρχιμανδρίτης, *Ὁ δρόμος τῶν Ὁρθοδόξων*, Ἀθῆναι, 1980.
- Μπιλάλης Ν., *Καί ἀλλαγὴ Πασχαλίου*, ἐν ἐφημερίδι Ὁρθόδοξος Τύπος, φύλλο 1161 κ. ἐ.
- Μπιλάλης Σ. ἀρχιμανδρίτης, *Ἡ Οἰκουμένη ἀποστολή τῆς Ὁρθοδοξίας*, Ἀθῆναι, 1970.
- Μπιλάλης Σ. ἀρχιμανδρίτης, *Ὁρθοδοξία καί Παπισμός*, τόμοι α' -β', Ἀθῆναι, 1969.
- Μπούμης Π., *Τά ἀναθέματα Ρώμης - Κωνσταντινουπόλεως καί κανονικότης ἄρσεως αὐτῶν*, Ἀθῆναι, 1980.
- Μπούμης Π., *Συνέπεται τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων, Ρώμης - Κωνσταντινουπόλεως*, Ἀθῆναι, 1976.

- Μπρατσιώτης Π., *Ὁρθόδοξοι καὶ Ἀγγλικοὶ 1918-1931*, ἐν Ἀθήναις, 1931.
- Νικήτας Μαρωνεῖας, Ἔργα P.G., τόμος 139.
- Νικηφόρος Γρηγοράς, Ἔργα P.G., τόμοι 148-149.
- Νικόδημος μοναχός, *«Ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου...»*, Ἑλληνικὸν Γορτυνίας, 1994.
- Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, *Ἑρμηνεία εἰς τὰς ΙΔ' Ἐπιστολάς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου*, τόμοι α' - γ', Ἀθῆναι, 1971.
- Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, *Περὶ τῆς συνεχοῦς Μεταλήψεως*, ἔκδοσις Σ. Ν. Σχοινᾶ, Βόλος, 1961.
- Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, *Πηδάλιον*, ἔκδοσις "Ἀστήρ", Ἀθῆναι, 1970.
- Νικόλαος Πειραιῶς καὶ νήσων, *Ἀπάντησις εἰς τὸν Θεολόγον κ. Ν. Χαρίσιν*, Ἀθῆναι, 1974.
- Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, *Ἡ ἐπάνοδος εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν κοινωνίαν μερίδος τῶν ἀκολουθούντων τὸ παλαιόν (ιουλιανόν) ἡμερολόγιον*, Ἀθῆναι, 1999.
- Πανελλήνιος θρησκευτικὴ..., *Τὸ πρῶτον πανελλαδικὸν συνέδριον...*, ἐν Ἀθήναις, 1947.
- Παῦλος μοναχός, *Ἡ ἐορτολογικὴ ἐνότης τῶν Ὁρθοδόξων καὶ περὶ «κοινοῦ πάσχα»*, Ἀθῆναι, 1970.
- Παχυμέρης Γεώργιος, Ἔργα P.G., τόμοι 143-144.
- Πέτρος Ἀντιοχείας, Ἔργα P.G., τόμος 120.
- Πιτσιλκάς Ἀχ., *Βίος καὶ ἀγῶνες τοῦ ἀγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ*, Θεσσαλονίκη.
- Πόποβιτς Ἰουστίνος ἀρχιμανδρίτης, *Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία καὶ Οἰκουμενισμός*, ἔκδοσις «Ὁρθόδοξος Κυψέλη», Θεσσαλονίκη, 1974.
- Ράλλης Γ. Α. - Ποτλῆς Μ., *Σύνταγμα τῶν θείων καὶ ἱερῶν κανόνων*, τόμοι α' - στ', Ἀθήνησιν, 1852-1859.
- Σάθας Κ.Ν., *Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη*, τόμοι α' - ζ', Ἀθῆναι, (2) 1972.
- Στεφανίδης Β., *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, ἔκδοσις Ἀστήρ, Ἀθῆναι, 1970.
- Συμεὼν Θεσσαλονίκης, Ἔργα P.G., τόμος 155.
- Συμεὼν ὁ Μεταφραστὴς, Ἔργα P.G., τόμοι 114-116.
- Συντονιστικὴ ἐπιτροπὴ ἐνώσεως Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος, *Ἀναίρεσις*, Ἀθῆναι, 1973.

- Σχολάριος Γεννάδιος, Ἔργα P.G., τόμος 160, Ἀπαντα τὰ εὕρισκόμενα, τόμος γ', Paris, 1930.
- Σωκράτης Σχολαστικός, Ἔργα P.G., τόμος 67.
- Σωφρόνιος Ἱεροσολύμων, Ἔργα P.G., τόμος 87Γ'.
- Τόμπρος Εὐγένιος ἱερεύς, *Υπόμνημα τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γ.Ο.Χ. Ἑλλάδος*, Ἀθῆναι, 1962.
- Τόμπρος Εὐγένιος ἱερεύς, *Πάπας καὶ Ἀθηναγόρας συλλαμβάνονται ἐπ' αὐτοφόρῳ συνωμοτοῦντες*, Ἀθῆναι, 1963.
- Τρεμπέλας Π., *Ἐπὶ τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως...*, Ἀθῆναι, 1972.
- Τρεμπέλας Π., *Δογματική*, τόμοι α'-γ', Ἀθῆναι, 1959-1961.
- Τρεμπέλας Π., *Θεωρίαι ἀπαράδεκτοι περὶ τὴν Unam Sanctam*, Ἀθῆναι, 1964.
- Τσέτσης Γ. ἱερεύς, *Οἱ Διμερεῖς Θεολογικοὶ Διάλογοι...*, ἐν Ὁρθοδοξίᾳ, τεῦχος β', Θεσσαλονίκη, 1995.
- Τσίγγος Β., *Ἐκκλησιολογικὲς θέσεις τοῦ ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στουδίτου*, Θεσσαλονίκη, 1999.
- Τσιμιρίκας Ἀβραάμ, *Εἰς ὑπακοὴν πίστεως*, 1977.
- Φειδᾶς Β., *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*, τόμοι α'-β', Ἀθῆναι, 1994.
- Φλωρόφσκυ Γ. ἱερεύς, *Τὸ σῶμα τοῦ Ζῶντος Χριστοῦ*, Θεσσαλονίκη, 1972.
- Φώτιος Κωνσταντινουπόλεως, Ἔργα P.G., τόμοι 101-104.
- Χανιώτης Μᾶρκος μοναχός, *Τὸ ἡμερολογιακὸν σχίσμα*, Ἀθῆναι, 1975.
- Χρήστου Π., *Ἑλληνικὴ Πατρολογία*, τόμοι α'-στ', Θεσσαλονίκη, 1976-1992.
- Χρήστου Π., *Ἀθωνικὴ Πολιτεία - Ἐπὶ τῇ Χιλιετηρίδι τοῦ Ἁγίου Ὁρους*, Θεσσαλονίκη, 1963.
- Χριστόδουλος Κ. Παρασκευαΐδης Μητροπολίτης Δημητριάδος, *Ἱστορικὴ καὶ κανονικὴ θεώρησις τοῦ παλαιοημερολογιτικοῦ ζητήματος κατὰ τε τὴν γένεσιν καὶ τὴν ἐξέλιξιν αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι*, Ἀθῆναι, 1982.
- Χριστοφόρος Μητροπολίτης Λεοντοπόλεως, *Ἡμερολογιακά*, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 1925.
- Χρυσόστομος Κατουνακιώτης ἱερομόναχος, *Ἡ σύγχρονη ἔριδα περὶ τῶν ἱερῶν εἰκόνων*, Ἅγιον Ὅρος, 2001.
- Χρυσόστομος Παπαδόπουλος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, *Ἐλεγχος παραιοποιήσεως συνοδικῶν πράξεων καὶ πατριαρχικῶν ἐγγράφων*,

- ἐν περιοδικῷ Γρηγόριος Παλαμᾶς, τεῦχη 193-196, Θεσσαλονίκη, 1932.
- Χρυσόστομος Παπαδόπουλος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, *Ἡμερολογιατικῶν κατηγοριῶν ἔλεγχος*, Θεσσαλονίκη, 1979.
- Χρυσόστομος Παπαδόπουλος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, *Φύσις καὶ χαρακτήρ τῆς Οὐνίας*, Ἀθῆναι, 1928.
- Χρυσόστομος Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης, *Ἀκριβὴς θέσις τοῦ Ἡμερολογιακοῦ ζητήματος*, Ἀθῆναι, 1952.
- Χρυσόστομος Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης, *Ἀναίρεσις...*, 1947.
- Χρυσόστομος πρώην Φλωρίνης, *Ἄπαντα*, τόμοι α' β', Ἑλληνικόν Γορτυνίας, 1997.
- Χρυσόστομος Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης, *Ἀπάντησις εἰς μίαν διατριβὴν...*, Ἀθῆναι, 1951.
- Χρυσόστομος Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης, *Ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Νικόλαον*, Ἀθῆναι, 1936.
- Χρυσόστομος Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης, *Κρίσεις ἐπὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας καὶ Κοινωνίας*, Βόλος, 1952.
- Χρυσόστομος Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης, *Κρίσεις ἐπὶ τῶν τροπολογιῶν...*, 1949.
- Χρυσόστομος Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης, *Σύντομος καὶ περιληπτικὴ περιγραφὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Παλ/κοῦ ζητήματος*, Ἀθῆναι, 1953.
- Χρυσόστομος Μητροπολίτης πρώην Φλωρίνης, *Υπόμνημα...*, 1949.
- Delehaye H., *Les saint stylites*, Bryxelles, 1923.
- Fatouros G., *Theodori Studitae Epistulae*, Berolini, 1992.
- Laurent V. - Darrouzes J., *Dossier Grec de l' union de Lyon*, Paris, 1976.
- Sylvestre Syropoylos, *Les Memoires*, Roma, 1971.
- *Διάγγελμα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γνησίων Ὁρθόδοξων Χριστιανῶν Ἑλλάδος*, 1957.
- *Διάταγμα περὶ Οἰκουμενισμοῦ*, ἔκδοσις «*Typis polyglottis Vaticanis*», Βατικανόν, 1965.
- *Εἶναι οἱ Ἀντιχαλκηδόνιοι Ὁρθόδοξοι;*, ἔκδοσις Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου, Ἅγιον Ὅρος, 1995.
- *Ἡ ἄγκυρα τῆς Ὁρθοδοξίας*, ἐν Ἀθήναις, 1926.

- *Περί ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας καί μνημοσύνου...*, Ἅγιον Ὅρος, 1993.
- *Τό ἄθεον δόγμα τοῦ Οἰκουμενισμοῦ*, ἔκδοσις περιοδικοῦ ἁγίου Ἀγαθάγγελος, 1998.
- *Τό κῦρος τῶν ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν*, ἐν Ἀθήναις, 1939.
- *Ὑπόμνημα περί Οἰκουμενισμοῦ*, ἔκδοσις περιοδικοῦ «Παρακαταθήκη», 1999.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Έφημερίς Εκκλησιαστική Αλήθεια, Αθήναι.

Έφημερίς Καθολική, Αθήναι.

Έφημερίς Όρθοδοξία, Αθήναι.

Έφημερίς Όρθόδοξη Κατάθεση, Αθήνα.

Έφημερίς Όρθόδοξος Τύπος, Αθήναι.

Έφημερίς Όρθόδοξος Χριστιανικός αγών, Έλληνικόν Γορτυνίας.

Έφημερίς Χριστιανική, Αθήναι.

Έφημερίς Χριστιανικός αγών, Αθήναι.

Περιοδικό Αγία Σκέπη, Κερατέα.

Περιοδικό Άγιοι Κολλυβάδες, Ναύπακτος.

Περιοδικό Άγιος Αγαθάγγελος, Άγιον Όρος.

Περιοδικό Άγιος Κυπριανός, Φυλή Αττικής.

Περιοδικό Αποστολική καί πατερική φωνή, Κάλυμνος.

Περιοδικό Βοανεργές, Άγιον Όρος.

Περιοδικό Εκκλησία, Αθήναι.

Περιοδικό Εκκλησία Γ.Ο.Χ. Ελλάδος, Αθήναι.

Περιοδικό Εκκλησιαστική Παράδοσις, Αγία Παρασκευή.

Περιοδικό Επίσκεψις, Γενεύη.

Περιοδικό Η φωνή της Όρθοδοξίας, Αθήναι.

Περιοδικό Κήρυξ γνησίων Όρθοδόξων, Αθήναι.

Περιοδικό Κήρυξ Εκκλησίας Όρθοδόξων, Αθήναι.

Περιοδικό Μέγας Αθανάσιος, Αθήναι.

Περιοδικό Ο Άγιορείτης, Πάρος.

Περιοδικό Όρθοδοξία, Θεσσαλονίκη.

Περιοδικό Όρθόδοξον πατερικόν σάλπισμα, Αθήναι.

Περιοδικό Ὁρθόδοξη Μαρτυρία, Τρίκορφο Δωρίδος.

Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἐνημέρωσις, Φυλή Ἀττικῆς.

Περιοδικό Ὁρθόδοξος ἔνστασις καί μαρτυρία, Ἀθῆναι.

Περιοδικό Ὁρθόδοξος Παρατηρητής, Πειραιεύς.

Περιοδικό Ὁρθόδοξος πνοή, Κορωπί Ἀττικῆς.

Περιοδικό Παρακαταθήκη, Θεσσαλονίκη.

Περιοδικό Πειραϊκή Ἐκκλησία, Πειραιεύς.

Περιοδικό Φύλακες Ὁρθοδοξίας, Ἀθῆναι.

Περιοδικό Church and Diplomacy, Ἀθῆναι.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- Β.Ε.Π.Ε.Σ.: Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καί Ἐκκλησιαστικῶν συγγραφέων, ἔκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθῆναι, 1955 κ. ἐξ.
- Ε.Π.Ε.: Ἑλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ἔκδοσις «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς», Θεσσαλονίκη, 1972 κ. ἐξ.
- Θ.Η.Ε.: Θρησκευτική καί ἠθική ἐγκυκλοπαιδεία, τόμοι 1-12, ἔκδοσις Ἀ. Μαρτίνου, Ἀθῆναι, 1962-1968.
- P.G.: J. P. Migne, Patrologiae cursus completus, series graeca 1-161, Paris, 1857-1912.
- Mansi: J. Mansi Sacrorum Conciliorum nova et amplissima Collectio, Paris, 1899-1927.
- P.O.: R. Graffin - F. Nau, Patrologia Orientalis, Paris, 1903-.

Ἔργα του Ἰδίου

1. *Ἀντιπατερική ἡ Στάση τοῦ Ζηλωτικοῦ Παλαισημερολογιτισμοῦ*, Ἅγιον Ὅρος, 2000.
2. *Οἱ Ἐκκλησιολογικὲς Κακοδοξίες τοῦ Ζηλωτικοῦ Παλαισημερολογιτισμοῦ*, Ἅγιον Ὅρος, 2001.
3. *Οἱ Ἀγῶνες τῶν Μοναχῶν ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδοξίας*, 2008 (Β΄ ἔκδοσις).
4. *Τό σχίσμα τοῦ Ζηλωτικοῦ Παλαισημερολογιτισμοῦ*, 2008.
5. *Ἐξομολόγησις - Θεία Κοινωνία - Νηστεία*, 2008.
6. *Ὑπερηφάνεια - Ταπείνωσις*, 2008.
7. *Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία γιὰ τίς ἐκτός γάμου σχέσεις*, 2008.
8. *Ἡ Ὁρθόδοξη θεολογία γιὰ τὰ διαζύγια*, 2008.
9. *Τό πάθος τῆς κατακρίσεως*, 2008.

